

Yerel Dergi
İlkbahar 2021 • Sayı 31

tirşik

WEB SİTEMİZ
Yayında!

Tirşik dergisi otuz birinci sayısı ile yeniden merhaba diyor.

Yeni yüzümüz sanal. Şimdi hem tirşik dergisi, hem de tirşik sayfası var.

Her iki yüzümüzle yeni başlangıç yapıyoruz. Şimdi yanınızdayız. Bilgisayarınızda, cep telefonunuzda, tabletinizde veya ötekilerde. İsterseniz kâğıt çıktısını alır öyle okursunuz. Artık, her halde yanı başımızdayız.

Otuz birinci sayıda yenilenerek güncellenerek huzurunuzdayız.. Bu günlere gelişimizin hikâyesi var. Emek ve çaba dolu hikaye.. Emek bizden sahiplik sizden diyoruz.

Tirşik dergisine olan ihtiyaç giderek artmada.. Andırından, bölgeden ayrılan kentlerde yaşayan ama memleketinden, kültür ve değerlerinden kopmak istemeyen sizlerin ihtiyacını karşılamak amacıyla doğdu.

Hakkını inkâr etmeyelim. Andırında bir dergi geçmişi var. Bunlardan bilineni ve iz bırakamı “ikinci yazıları”dır. Adana da çıkan dergi birkaç sayı ile kalır. Okullar çıkarır. Bir kaç tane dergi girişim olsa da uzun soluklu olmaz. Bir kaç sayıdan öte yol alamazlar

Andırın ve Çukurova bölgesinin okur, yazar, aydın insanları bü zengin coğrafyanın insan, kültür ve değerlerini yaşatmak şuru taşıyorlar. İster kentlere göç etsin, ister memlekette yaşasın kaygıları var. Tirşik Dergisi bu kaygılara, kayıplara ışık tutuyor. Herkesin tek başına çaba ve hareketleri yerine gergi etrafında kümelenecek yaşama, yaşatma ve tutunma çabaları en isabetli yol görüyoruz. Tirşik dergisi böylesi bir vizyonla çağın bilişim araçlarıyla yeniden doğuyor

Tirşik dergisi, tamamen yerel; insan, değer, kültür, sanat, edebiyat yönlerimizi işliyor. Çukurova coğrafyasının zengin insan, değer ve kültür hazinelerini gün yüzüne çıkarıyor. Yine bu coğrafyanın kahrını çeken yerli ve yerel aydınları eliyle. Eli kalem tutanları eliyle.

Bilgi çağı imkânları, sosyal medya ulaşım ve erişim araçları çağın vazgeçilmez kaynakları. Bizde bu kaynaklardan yararlanarak her yere ve her kişiye ulaşmayı hedefliyoruz.

Sadece Andırını değil Çukurova bölgesini işleyen dergi, yeni nesillerin yetişmesinde aracı olma peşinde. Bir yandan değerleri, kültürleri işlerken öte yandan yazan, çizen, düşünen, araştıranlara da ocak oluyor. Bu zengin coğrafyanın saklı; verimli, faydalı, üretken düşünür, araştırmacı ve yazar –çizerlerini ortaya çıkarıyor. Bu yönüyle insan yetiştirmeyi hedefliyor.

Tirşik Dergisi memleket ile çevre arasında köprü, hem de kaybolan, yozlaşan, unutulmuş kültür ve değerleri yayma aracı haline geldi. Yayın ilke ve politikası da bu şekilde dönüştü.

Tirşik dergisi sizlerin emek ve çabalarını da takdir ediyor. Sizlerin evde, iş yerinde, kurumda, okulda, kapalı açık her yerde, Tirşik Dergisi, o nu konuk etmeniz, zaman ayırmanız ile yaşar.

Tirşik dergisi okullarda, akademi çevrelerinde okunur, yazıları kaynak gösterilir oldu. Yayınlanan inceleme ve araştırmalarda alıntı yapılıyor. Kaynak kabul ediliyor. Bu yönü ilerleyen zamanda daha da gelişecek.

Tirşik Dergisi yeni/dijital yayım hayatında AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ adıyla ek dergi yayınlayacaktır.

Bu dergi de Çukurova'nın insan, tarih, değer, medeniyet, kültür, doğa, fiziki coğrafya, beşeri coğrafya, sanat, edebiyat gibi alanlarda: makale, inceleme, araştırma, rapor, tez çalışmalarını yayınlayacaktır. Böylece hem bölgemiz işlenecek, hem de bölgemizin akademisyen ve araştırmacılarına zemin teşkil edilecektir. Şimdiden hayırlı olsun diyoruz.

Evet. Tirşik Dergisi elinizin altında. Arkasında verilen nice emek ve çabaları helal ederek, nice sayılar ile sizleri buluşturmak istiyor.

Dergi zor. Dergicilik emek ister. Mutfak misali, arkada nice emekler, çabalar, çalışmalar, yorulmalar. Dergiye emek veren, maddi ve manevi katılan herkese teşekkür ediyoruz. Tirşik Dergisi Bu ruh ile yaşıyor. Yaşayacağına da inanıyoruz.

tirşik

YEREL DERGİ • SAYI - 31

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

◆ İÇİNDEKİLER ◆

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Sezai Şengönül

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, İskender Zengin, Hüsnü Karcı,
Tahsin Sarıbiyik, Gökhan Gök, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:

Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirşikdergisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Kültür Sanat Basımevi

Dağıtım Sorumlusu:

Muzaffer Yaşar

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.

Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun
bir kültür hizmetidir.

Parayla satılmaz.

1	Bizden	59	Orada Bir Ev
2	İçindekiler	60	Ashab-ı KeHF
3-13	Dosya	61	Ardıç Gölgesi
14-16	Tarihimizi Birlikte Araştıralım	62	Bizim Eller
17	Andırının Hatırası	63-64	Baba Duası
18-19	Çağrı	65	Dost
22	Sümbül	66-69	Ağıtlar-1
23-24	Çuhadarlı Köyü	70	Andırın Senin
25-26	Andırın Yaylaları-3	71	Kör Hoca
27	Andırın'da Halıcılık ve Kilimcilik	72	Zeliha'dan Şiirler
28	İki Resim İzinde	73	Öğretmen Üzerine
29	Gök Kubbeden Kıl Çadıra	74	Şiirler
30-31	Londra'nın Ünlü Kuaförü	75-77	Bir Aşk Hikayesi
32-33	Kemal Yiğit-Aşık Feymani	78	Tirşik Martavallı
34-35	Güllünün Ağıdı	79	Lastik
36	Maşuka Hatun	80	Bu Eller
37	Ocak	81-82	Çukurova'dan Bir Anı
38	Nuru Ağa'nın Ağıdı	83	Karacaoğlan
39	Adam	84	Leylek
40	Yayla Çocuğu	85	Şiirler
41	Düldül'ün	86	Arzuhalci
42-44	Renklerin Dili	87-88	Dövünmek Yakışmaz ki
45-46	Sami Tatar İle Sohbet	89	O Benim İste
47-48	Yeşil Ördek	90	Dikenli Gül
49	Ali Köse'nin Ağıdı	91	Mehmedim
50	Değirmen	92-94	Yazı Dersleri
51	Okumak-Yazmak Üzerine	95	İki Dergi
52	Kadirli'ye Güzelleme	96	Akademik Tirşik Dergisi
532	Günlük	97-103	Andırın'da Doğal Hayat
54	Ben Köyümü Çok Özledim	104-107	Andırın İlçesi Kalkınma Projesi
55	Sevgili Yalnızlığım	108-114	Meryemçil (Geben) Kalesi
56	Andırın Şivesi	115-118	Su
57	Geriye Dönüş		
58	Alakabak		

ÇUKUROVA DESTANI

Çukurova bir destandır.

İnsanoğlu kolay yiyecek bulup da boş zamanı olunca düşünmeye başlamış. Yani nimet bol olunca tefekkür ortaya çıkmış. Böylesi bir yer Çukurova imiş.

İnsanoğlunun çok kafa yorduğu, çok istediği uğruna savaşlar ve barışlar yaptığı Çukurova.

İnsanoğlu içinden çıkardığı bilge adamlarıyla neredeyse ölümsüzlüğün ilacını (otunu) bulduğu yer Çukurova.

Bilge adamlar yetiştirmiş, bağrında saklamış Çukurova.

İnsanoğlunun tabiata ilk defa hükmederek aşılmaz Seyhan'a köprü kurarak geçtiği yer Çukurova.

İnsanoğlu ile tabiatın en güçlü yaratıklarının amansız savaşları olanlara dair söylenen hikâyeler masallar diyarı Çukurova .

Nazlı gelin, yağız delikanlı gibi toroslar dan eşli ovaya inen bereketli topraklara bereket katan ırmaqları kıvrım kıvrım Akde-

niz'e ulaştıran Çukurova.

Orta doğunun başladığı yer Çukurova dört mevsim dört yöne vızır vızır yol veren Çukurova.

Bereketli topraklarıyla ülkesini, ülkeleri doyuran Çukurova .

Coğrafya

Çukurova'yı bir coğrafya bölgesi olarak anlatırlar. Torosların Akdenize bakan yönünde denize uzanan uçsuz bucaksız ova derler. Hâlbuki Çukurova yalnızca bir coğrafya bölgesi olmanın çok çok ötesinde anlamları ve yönleri barındırır bünyesinde.

Aslında Çukurova bildiğimiz coğrafyadan daha geniş ve şümulüdür. Çukurova Torosları içine aldığı gibi ötelere giderek Anadolu Bozkırlarına kadar uzanarak geniş bir çevre oluşturur. Bu geniş alanı Çukurova kılan yalnız iklim ve coğrafya değil aynı zamanda insan ve toplumdur. Bunu bölgeye geldiğinizde çok rahat anlar ve yaşarsınız.

Bu tezimize misaller getirmek istiyorum. Çukurova tarım ve hayvancılığa bağlı olduğu dönemlerde hayat, yaylacılık, konar- göçerlik şeklinde sürüyordu. Ovada her aile Toroslar, Torosları aşarak içlere göç ediyordu. Tarihten beri gelen bu çizgi yayla ve göç kültürüyle ova ve Torosların toplumlarını kaynaştırmıştır. Bütün haline getirmiştir. Mesela dışarıda Niğdeliler, Kayserililer, Ereğliler kendilerini Çukurova'dan sayarlar hele Torosların Akdenize bakan tarafları daha da yoğun kaynaşma içindedir.

Aynı dönemde ovadan Toroslara yayla göçü sürerken Toroslardan ovaya da iş- gücü, göçü yaşanmıştır. Bu göç bugün köyden şehre göç şekline dönüşmüştür. Çukurova'da kazanıp yukarılarda hayat sürerlerdi. Hepimiz büyüklerimizden böylesi hikâyeleri duyardık. çukurova işgücü göçünü yalnızca Toroslardan almazdı. Çevre iller, özellikle Doğu ve Güneydoğu illerinden tarım gücü aldı. Aldı da aldı. Mevsimlik göç zamanla

iskâna dönüştü. Çukurova’da bugün kırk civarında ilin göç eden insanlarını bağrında barındırıyor.

Andırın ve Çukurova

Andırın gibi ovanın devamı olan coğrafyada Çukurovalı oluşumuz sadece yaylacılığa, tarım nedeniyle başlayan göçe dayanmaz ova, dağlar coğrafya olarak bir bütündür. Bilim adamlarının tespitlerine göre Akdeniz, ova, Toroslar birleşik kap gibiler. Biri diğerine bağlı, biri diğerini etkiler. Biri diğerine muhtaç. Coğrafya iklime sınır çekebilir mi? Hele ekonomi, nasıl ayrılabilir. Kültür, sosyal hayat, toplum öyle değil mi?

Dışarıda yaşayan için Çukurova bölgesinden bir türkü çalındığında kulaklarımız irkilir. “A gelin-Ceren” hangimizin içini titretmez. Davullu zurnalı oyun havalarını hemen seçiveririz. Derler ki düğünlerde, eğlencelerde halay ile yetinmeyen Çukurovalılar oturur bir de zurna faslı yaparlar. Bu gelenek sadece o yöreye mahsus.

Orada bulunan insanın ilk sığınacağı yer yaylalar. Doğanın içinde yaylar bugün betondan kalıcı hale geliyorlar. Şehirde topraktan tamamen kopmuş insanlar yaylada aynı akıbeti yaşıyor. Sığındığımız yayla sonumuzun ciddi işaretlerin veriyor. Ova yayladan sorumludur. Kendinden ayrı tutamaz

Andırın gibi yöreler ektikleriyle, biçtikleriyle, diktikleriyle geçim çıkarırken Pazar Çukurova, eğitim sağlık için gittiği yer Çukurova, kültürü Çukurova, yerleştiği yer Çukurova elmanın renkleri gibi olmuş bir coğrafyadan bahsediyoruz. Bu coğrafyanın sahibi de onlar olması tabii değil mi?

Yeni Çukurova

Kucağında sıra sıra serpilmiş kenler Çukurova. Adana, Mersin, Tarsus, Ceyhan, Hatay, Osmaniye,

Kahramanmaraş ve eş değerdeki öteki kentler. Artık kentler birbirine ulanarak metropol oldular. Eski olan köyler şehir gibiydiler. “Çukurova kenti” demek zamanı geldi.

Çukurova sayılabilen her yönleriyle bir bütün halledir. Çukurova birleşik kaplar özelliğini her yönleriyle yaşar.

Çukurova insanın vücuduna benzer. Birinde yanlış diğerini etkiler. Birinde doğru ötekine yarar.

Çukurova dün de çok kültürlüğe ev sahipliği yapardı. Dün de çok kültürlerin göç yoluydu. Bugün de çok kültürlerin buluştuğu bölge. Artık illerin değil bölgelerin yaz kış yaşadığı yer.

Çukurova da beraberinde insan yapısı da değişiyor Kentler görüntüde değişiyor, toprak yapısı değişiyor, mülkiyet değişiyor, ürün deseni değişiyor. Beraberinde ova değişiyor.

Ülkemizin her yönden doğuya güneye açılan kapısı Çukurova.

Şimdi Çukurova’nın yeni konukları AB ve dış dünya. Yurtiçinden yurtdışına kolay ulaşan Çukurova “ekonomik sosyal kültür turizmi olarak buluşmasına gebe.

Dinamik, yenilenen, değişen, gelişen Çukurova’ya hakkettiği yeni yerinde tutunabilmesi için onu destekleyecek zihni, ilmi, tecrübi çalışmalara ihtiyaç var.

Adana oldum olası var olalı Çukurova’nın beyni kalbidir. Çukurovada zamanın getirdiği avantajlar ne olursa olsun merkez yinede Adana’dır. Çukurova’da bütün kentler bileşik kap gibidir. Kültür, tabiat, coğrafya, politika, yönetim. Her bakımdan.

Çukurova Toprağı

Akdeniz'in incisi, medeniyet beşiği
İnsanlık ile yaşıt, Çukurova toprağı
Üstünde yaşayanlar, oldu onun aşığı
Hitit, Asur, on'larca, kavimlerin durağı
Milletlere hancıydı, Çukurova toprağı

Türkiye'min her yeri birbirinden güzeldir
Çukurova farklıdır, Çukurova özeldir
Âşıkların dilinde, şarkı, türkii, gâzeldir
Karacoğlan, Dadal'ı, hakk gurur kaynağı
Ozanların diyarı, Çukurova toprağı

Güz ayları girince, rengindedir vakarı
İlkbaharı görünce, erir Toros'un karı
Eriyen kar suları, doldurur barajları
Bereketin kaynağı, Seyhan-Ceyhan ırmağı
Yılda üç üriün verir, Çukurova toprağı

Lâle, sümbül, papatya, hele bir de menekşe
Bülbülleri coşturur, GÜLdeki işve, neş'e
Orkestrayı andırır, kuş sesiyle dört köşe
Turaç, keklik, üveyik, bıldırcın, ördeği
Sanki bir bir kuş cenneti, Çukurova toprağı

Cemre düşer baharda, yere, suya, havaya
Ardından göçmen kuşlar, sökün eder yuvaya
Emsalsiz bir manzara, hakim olur ovaya
Ağaçlar açar iken, çiçekleri yaprağı
Yalancı cennet gibi, Çukurova toprağı

Akdeniz ikliminin, görürsün etkisini
Bir tohum eksen ona, tez verir tepkisini
Yaradan torpil geçmiş kullanmış yetkisini
Toros'lar kar kaphyken, orası cennet bağı
Bire kırk bir veriyor, Çukurova toprağı

Zaman zaman bir kısmı, koparsa da velvele
Kin dolu yüreklerin, gayretleri nafile
Yirmi dört Oğuz boyu, asırlarca el ele
Avşar, Cerit, Tecirli, Türkmen, Çerkez, Farsağı
Kaynaştırdı bağrında, Çukurova toprağı

Amaçları çok farklı, bölgenin her yanında
Dizilmiş boncuk gibi, kaleler gerdamında
Kadirli, Osmaniye, Adana, Kozan'ında
İpil ipil parlardı, yüriüklerin otağı
Bin yıldır Türk'ün yurdu, Çukurova toprağı

Sivrisinek eskiden, kan kusturdu millete
Yakalanmayan yoktu, sıtma denen illete
Devlet tedbirler aldı, düşürmedi züllete
Sıtmanın kökü bitti, kurutunca batağı
Kabus olmaktan çıktı, Çukurova toprağı

Yaz ayları gelince, olsa da sarı sıcak
On'larca yaylası var, herkese açar kucak
Gözne, Tekir, Meyremçil, Zorkun, Namrun, Büriücek
Arkası Toros'lardır, Akdenizdir karağı
Dört mevsimi yaşatır, Çukurova toprağı

Turunçgil bahçeleri, kokusuyla mest eder
İnsan ömrü orada, geçer bir nefes kadar
Pozantı'yı geçince, ruhumda kalmaz keder
Bağrından geçen yollar, yakan eder ırağı
Vuslatın adresidir, Çukurova toprağı

Üzerinde büyüdüüm, sende açtım gözümü
Mutsuzluğa düşünce, sende buldum çözüümü
Fazla söze ne hacet, Allah bilir özümü
Gurbet elde öliürse, sende olsun mezarı
Delibalin gözdesi, Çukurova toprağı

ÇUKUROVA ve ÇUKUROVA'NIN KÜLTÜR ZENGİNLİĞİ

Gelenek edebiyatı altında Karacaoğlanları, Dadaloğulları, Kul Halilleri; modern edebiyatta Orhan Kemal'i, Yaşar Kemal'i, Recep Bilginer'i... yetiştiren Çukurova, vatana bağlılık ve millet olma kültürü içerisindeki büyüklüğünü yakın zaman olaylarından Kurtuluş Savaşı'nda ispatlamıştır.

Dede Korkut Hikayelerinden "Beğ Böğrek"i bin yıl ötelemeden günümüze taşıyan yani bugün Çukurova'da bu hikayeyi sözlü gelenekte hâlâ yaşatan insanların varolması övünç verici, övünç verirken düşündürücü bir vaktadır.

Dedem, doksan yıla yakın bir ömür sürdü. "Ahmet Ağa onca ömür sürdün, ne tat aldın hayattan?" diyenlere şöyle dermiş: "Aklım erdi, eşkin bir ata bindim; at sırtında bir ağaç gölgesinden geçiverdim bir de baktım ki ömrüm tükenmiş." Okuma yazması bile olmayan bir "can"ına böyle bilge söz ettiren Çukurova, hangi kaynaklardan besliyor kendini?

Çukurova'nın kültür zenginliğinin altında birçok gerçek yatmaktadır diye düşünmekteyim.

Eski çağlardan beri verimli toprakları sebebiyle hep önemli yerleşim yeri olması, netice itibarıyla üzerinde birçok medeniyetin kurulması medeniyet çeşnişi denilebilecek bir olgu meydana getirmiştir ki bu da günümüz Çukurova kültürünün zenginliğine kaynaklık etmiştir. Kazılarda ortaya çıkan bulgular bir kenara, Anavarza Kalesi başta olmak üzere Meryemçil Kalesine kadar olan onlarca kale, kaya mezarı vs. bu coğrafyadaki medeniyetlerin varlığına ve gücüne işarete yetmektedir.

Selçuklu devletinin gölgesinde Anadolu'da kurulan Türk beylikleri etrafında Türk kültürünün canlılığını bugün bile gözlemek mümkündür. Yemek çeşitliliği ve lezzeti açısından yaklaştığımızda sofrası zengin il-lerimizin hepsi olmasa bile hepsine yakını geçmişte söz konusu Türk beyliklerine başkentlik yapmış merkezlerdir. Sadece yemek değil dokumacılıktan, halk oyunlarına, folklorun çeşitli kollarına kadar geniş bir kültür birikiminin Anadolu Türk beylikleri etrafında çınarlaşması ve bu beyliklerden Dulkadiroğlu, Ramazan oğlu beyliklerinin Çukurova'da doğması, özellikle Dulkadiroğlu beyliğinin Çukurova ile birlikte Kayseri, Sivas'a kadar olan geniş coğrafyada uzun yıllar hüküm sürmesi Çukurova'yı kırsak olarak kullanmaları buranın birikimini besleyen kaynaklardan olmuştur.

Hatay'dan Adana'ya kadar uzanan çizgide Fellah denilen kimliğin buralara çok önceleri gelmiş Türk topluluğu olduğu tezinden yola çıkıldığında Çukurova'nın Türk kültüründeki geçmiş ve bugünkü birikimi, tartışma götürmez bir hakikat olarak ortaya çıkıyor.

Mamluk Türk devletinin bu bölgedeki hakimiyeti de yine Türk kültürünün buradaki gücünü besleyen damarlardan olmuştur.

Osmanlı devletinin özellikle Memluklularla mücadelesinden dolayı burayı sınır boyu vaziyetinde görmeleri çeşitli Türk gruplarını buraya yerleştirme politikasını beraberinde getirmiştir ki bu husus Türk kültürü açısından büyük getiriler sağlamıştır.

Başkent İstanbul'a uzaklığı ve geçit vermeyen dağlarla çevrili oluşu burayı uzak taşra durumunda bırakmıştır. Bu hadise kültür dinamizmi açısından çok faydalı neticeler ortaya çıkarmıştır.

Çukurova'daki Türk mührünün açık varlığı İstiklal Harbi yıllarında gerek Hacın olaylarında, gerek Sivas Kongresi sonucunda oluşan Temsil Heyeti'ne katılımda, gerekse Tufan Paşa'nın buranın insanları tarafından bağra basılışında; Dört Yol'dan Maraş'a uzanan bağımsızlık tutkusunda bariz bir şekilde görülmektedir. Bu ve buna benzer hadiseler, kültürümüzdeki özellikle vatana ve millete bağlılığı beslemede mektep vazifesi yüklenmiştir.

Efsane de olsa Lokman Hekim'in ölüm süzlüğe dermen ilacını Çukurova'da yetişen bir otta bulması buranın bitki zenginliğine ışık tutmaktadır.

Türk şiirinin doğa güzelliği üzerine söylenen en güzel şiiri denilebilecek bir örneği olan Karaoğlan'ın:

"Çukurova bayramlığın giyerken

Çıplaklığın üzerinden soyarken

Şubat ayı kış yelini kovarken

Cennet dense sana yakışır dağlar"

dörtlüğü ile başlayan eseri, bu yörenin tabiat zenginliği üzerine oluşmuştur.

Yaşar Kemal'in "İnce Memed" romanının girişinde tasvirleşen denizden ovaya oviden yalçın dağ doruklarına kucak kucağa olan Çukurova, doğa güzelliği adına ne varsa hemen hepsini bağrında barındıran bir verimliliğe sahiptir.

Toprağının bir yılda üç dört çeşit ürün vermesi de gösteriyor ki burada yaşayan insanları, tabiatın kendi enerjisi, tembel durmaya müsaade etmemektedir. Yine hayvancılık açısından bakıldığında da benzer husus görülmektedir. Öyle olduğu içindir ki Çukurovalı çalışkanlığı karıncadan almış değil, çalışkanlığı karıncaya öğretmiştir demek yerinde olur kanısındayım.

Dört mevsimin dolu dolu yaşanması, dağları üzerindeki bozkırların iç derinliği, yamaçlarındaki renkliliğin tarifsizliği; mavi göğün, mavi denizle kolkalılığı kültürü ve kültür abidelerini besleyen doğal kaynak olup çıkarır Çukurova'da.

Ata yurdundaki Seyhun ve Ceyhun Nehri'nin Çukurova'da Seyhan ve Ceyhan oluvermesi yukarıda anlatılanları adeta özetlemektedir.

Gene kazılarda çıkan antik hamamlar, değirmenler vs. ve bugün su başlarında hâlâ dönen değirmen taşları, Türkmen ninelerin ellerindeki "ığ"lerde kilimlik, heybelik ip olan yünler bu toprakta medeniyetle kültürün iç içe olduğunu seslemekte; bin yıl öteden bin yıl sonraya seda taşımaktadır insana, insanlığa, Türklüğe dair.

Çukurova'nın Dili

Bizim lisanımız, bizim şivemiz,
Diline hayranım Çukurova'nın.
Bizim şavırmız, bizim şavamız,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Er purçarır cimiz yerin söğüdü,
Ne hoş olur Kavırğaçın kavıdı.
Ananın ninnisi, baba öğüdü,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Kıraçın pamuğu erken ağarır,
Kuşluknan pinekte celfin gağarır,
Bidercik kargası gak-gak bağırır,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Çamur sürer idik an sokunca,
Bağırır kaçardık yılan akınca,
Densiz derler verip başa kakınca,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Berkçe değer karakuşun soyası,
Dirgıl dirgıl olur pestil mayası,
Bende oldum derler başı gayası,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Beygirin kulası, malın ebeşi,
Başı boş seyipler, köyün ibişi,
Esmer insanlara derler habeşi,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Leylekler havada kurarlar dernek,
Sığırklar kuşlukta ararlar kürnek,
İnatçı olana derler ne sırnak.
Diline hayranım Çukurova'nın.

Yörük kızı yünden kirmen eğirir,
Ekgeş dana düvelere böğürür,
Çiftçiler tarlada bozlak çağırır,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Hayıt dallarından sepet örerler,
Gelinlik kız için kayıt görürler,
Şalvar giyer şirmimeden yürürüler,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Alaca işliğin bezi tırlıktan,
"Goncalos tan korkan düşer erlikten,"
Kurnazlara derler gelme körlükten,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Çilpinti çalısı huğun duvarı,
Kesme sever, Farsakların davarı,
Ne düzenbaz derler baştan savarı,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Tirşik çorbasını içerdik günde,
Nice çok gıv ettik Karsın Bükü'nde,
Beylik var derlerdi yiğit kökünde,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Ulan sen toru dun bildir bu zaman,
Bücür kalın böyle fazla uzaman,
Katil olsan derler mezar kazaman,
Diline hayranım Çukurova'nın.

İl kapısın elin ucuyla yitme,
Seyip Sipa gibi seyirdip gitme,
Derler zavallıyı malamat etme,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Zararnan oturur, öfkeynen kalkan,
Bir araya gelmez sonunda yakan,
Derler yüksek yağsan engine akan,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Yayıktay yayılan yağımız ernik,
Bıldır kı bayrama gönlümüz yernik,
Düven sürer iken verirdik yornuk,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Şehir e gidene verirler harçlık,
Cöbelde toplanıp alırlar dışlık,
Galleşe derler ki; eyleme puştuluk,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Yalın ayak gezme batar kıyılğan,
Gizli şor hemencek olur duyulğan,
Haflı insanlara derler bayılğan,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Sıkça kalbur ile küncü elerler,
Köstü toprağıynan çocuk belerler,
Mantıvar açarlar dilek dilerler,
Diline hayranım Çukurova'nın.

İşi gıcır yan gelerek söykünür,
Kim konuşsa ağızına öykünür,
İsilikli soğuk suda yıykanır,
Diline hayranım Çukurova'nın.

Ey Feymânî, damdıramız saz oldu,
Yavuklının cilveleri naz oldu,
Konuştuk, anlattık, yazdık söz oldu,
Diline hayranım Çukurova'nın.

ÇUKUROVA ve KARACAOĞLAN

Bahaddin Karakoç'a, "Ben Karacaoğlan mektebinin talebesiyim." dediğimde, o da "Ben de aynı mektebin talebesiyim." deyince çok sevinmiş, gururlanmışım. Sonra Bahaddin ağabey sözü biraz açmış, " Bu yörede yetişip de özünü Karacaoğlan'ın mayalamadığı sanatçı bulunacağını sanmam çünkü hepimiz doğar doğmaz, onun türkülerini ninni olup yüreğimize doluyor; güzelliği, estetiği öylece kavrayıveriyoruz farkına bile varmadan."

Orhan Kemal'den tut da Yaşar Kemal'e ; Mahsuni Şerif'ten tut da Kıraç'a yaklaştıkça hep Karacaoğlanım-sılık sezerim derinlerde ta derinlerde.

Karacaoğlan olmasa Çukurova'dan-Çukurova'yı aynı kültürden etkilenen yöreler topluluğu anlamında kullandım- sanatçı çıkmaz mı? Çıkar elbet, çıkar da bu kadar Anadolu derinliği, bu kadar kopuz sesi, bu kadar ana sıcaklığı olur mu buralarda yetişen sanatçıların eserlerinde diye düşünmeden edemiyor insan.

Gaziantep'in düzlüğünde bir Barak havasında dinlenen, Adana'dan Kayseri'ye aşarken Toroslarda Bozlaklarla Erciyesi nefesleyen, Kırşehir'e doğru uzanırken Çiçekdağı'nda bozkırın tezenesinde bir an Horasan erlerinin ulu sesinde kaybolur gibi olan her insanın "Karacaoğlan elbet bir mekteptir Çukurova'da yüzyıllardır, hem de ne ustalar yetiştirmiş bir mektep" sözünü duyar gibiyim.

Çukurova insanı hep sanatçı ruhludur ya acaba diyorum bunda da mı bu mektebin etkisi var. Toros geçitlerinde kadın olsun, erkek olsun selam ver bir ihtiyara, daha kelama geçmeden anlayıverirsin ki karşıdaki insan, bin yıllar ötesinin sesini taşır bin yıllar sonrasına "Aleyküm selam" deyişin titrekliliğinde. Bir de kelama başladı mı ağıt havasında geçen çocukluğundan hoyrat delikanlılığına uzanan yokuşlarda bıraktığı hatıralardan bir an Karacaoğlan'ın Elif'le sevdasına varır, oradan bir düş gibi Dedem Korkut'un meclisine giriverirsiniz, ihtiyarlığına uzanan inişlerde masalsı yaşanmışlıklardan ve yaşanmamışlıklardan.

Sohbet varsa Çukurova insanında Karacaoğlan'dan da muhabbete süslük söz vardır mutlaka, boşuna dememiş Karacaoğlan diye girişle konu gurbettense alınır:

"Gurbetelde padişahlık sürmeden
Vatanında züğürt gezmek eğ imiş"

Yalnızlık, sahihsizlikse mevzu:

"Tırnağın var ise başımı kaşı
Gardaşdan gardaşa fayda yoğ imiş";

İki genç arasında yerinmektense söyleşi:

"Madem güzel bende gönlün yoğ idi
Uğrun uğrun bakıp gülmeseneydin."

Bu deyişler sohbetin havasına göre uzar gider...

Ceyhan ovasından Toroslara değince iki göz tam bahar ortası:

"Yükseğinde namlı namlı karın var
Seni yaylamanın zamamı dağlar..."

Öyle ki Çukurova insanı,o büyük aşığı, unutulmasın diye mi bilinmez köyünün bir köşesine ad olarak vermiştir. Bazı köyde Karacaoğlanlık olur bu ad, bazı köyde Karacaoğlan Tepesi, Bazı köyde Karacaoğlan Kayası...

Karacaoğlan'ın yer adı olarak kullanılması ve bu yer adları üzerine yöre insanının yorumları, efsaneleri başka bir yazı konusu.

Sözü başladığı yerden bitirelim Karacaoğlan koca bir dünya engin bir deryadır Çukurova'da; söz başı, söz bitimidir hem.

Bir adam hasmını utandıramaz
Elde külliyetli var olmayınca
Pervane şem'ini uyandıramaz
Başta sevda, kalpte nar olmayınca

(Cahit Öztelli, Karacaoğlan,Özgür Y., İst.,2003,s.51)

Andırın'ın Köleli köyünden olan günümüz halk şairi Gadioğlu(Kadioğlu) mahlaslı âşığın aşağıdaki şiirinin, Karacaoğlan'ın yukarıda bir dördlüğü verilen "olmayınca" redifli koşmasına olan benzerliği Karacaoğlan'ın Çukurova'daki yerini göstermektedir.

Baharın geldiğin nerden bileyim
Goncalar açılıp gül olmayınca
Dün haberin aldım bana küsmüşsün
Ben nasıl varayım gel olmayınca

Gönül aşk atına binmiş sürmüyor
Yaralarım azdı kimse sormuyor
Dereler çoştı da geçit vermiyor
Ben nerden varayım yol olmayınca

Gönlüm çok yorulmuş dağlar aşamaz
Aşsa bile aşk peşinden koşamaz
Çiçekten çiçeğe arı yaşamaz
Kendinin yapması bal olmayınca

Sevdiğim bana da durma gel diyor
Gönlüm güzellerle eğlen kal diyor
Deli gönlüm al sazı da çal diyor
Neyinen çalayım tel olmayınca

Ahbaplarım hiç yanıma gelmiyor
Ağlıyor gözlerim yüzüm gülmüyor
Düşündüm Gad'oğlu coşup dolmuyor
Sarılıp tutacak dal olmayınca.

Çukurova

*Çukurova bayramlığın giyerken,
Çıplaklığın üzerinden soyarken,
Şubat ayı kış yelini kovarken,
Cennet dense sana yakışır dağlar.*

*Ağacımız yapraklarla donanır,
Taşlarımız bir birliğe inanır,
Hep çiçekler bağrınızda gönenir,
Pınarınız çağlar, akışır dağlar.*

*Rüzgar eser, dallarınız atışır.
Kuşlarınız birbiriyle ötüşür,
Ören yerler bu bayramdan pek üşür,
Sünbül niçin yaslı bakışır dağlar.*

*Karac'oğlan, size bakar sevinir;
Sevinirken kalbi yanar, köyünür;
Kumldanur hep derdlerim, devinir;
Yas ile sevincim yıkışır dağlar.*

Çukurova'nın sembolü iki türkü var. Yediden yetmiş bölge insanının dilinde. Sevinçlerde, hüznlerde, düğünlerde, derneklerde söylenir. Çukurova ağı bu türkileri unutmamalımız istedik.

Ağ Gelin

*Oturmuş ağ gelin taşın üstüne
Taramış zülfünü kaşın üstüne
Bir selamın geldi başım üstüne
Alırım kız koman ellere*

*Bir taş attım karlı dağlar ardına
Yuvarlandı düştü yarım yurduna
Ben yeni de düştüm sevda derdine
Alırım ahdimi koman ellere*

*Atmın kuyruğu cura saz gibi
Divana durmuş da ergen kız gibi
Alarmış yanağı bahar yaz gibi
Getirin kır atım göçem ellere*

*Dadaloğlu'm der de oldum kastana
Gelir geçer selam verir dost bana
Kocayıp da dayandırdın postuma
Göçeyim mi kahpe Bulgar ellere*

Ceren

*Ceren çıkmış eşikliğin başına
Güneş vurmuş kemerinin kaşına
(anam) Güneş vurmuş kemerinin kaşına
Yeni değmiş on üç on dört yaşına (yar yar)*

*Aklımı başımdan aldı bu ceren
Beni dertten derde saldı bu ceren*

*Mor belikler omuzundan aşağı
Ben olaydım ince belin kuşağı
(aman) Ben olaydım ince belin kuşağı
Bize derler Çukurova uşağı (yar yar)*

*Aklımı başımdan aldı bu ceren
Beni dertten derde saldı bu ceren*

ÇUKUROVA

*Yeryüzünü karış karış dolaşsan
Yok benzeri eşi Çukurova'nın
Toros dağlarından geçip ulaşsan
Cennet içi dışı Çukurova'nın*

*Her tarafı gayet güzel görünür
Görmeyenler görmek için yerinir
Garibanlar gelir burda barınır
Bol ekmeği aştı Çukurova'nın*

*On ik'ayda turfandası yetişir
Mahsulleri birbirine katıştır
İlkbahar gelince çıkar ötüşür
Turaçtır öz kuşu Çukurova'nın*

*Bu belde vatani ayakta tutar
Çalışkan insanı bire bin katar
Çiftçisi çobanı tarlada yatar
Azgın olmaz kışt Çukurova'nın*

*Bütün dünya işitmiştir şanını
Seyhan'dan Ceyhan'dan alır kanını
Cavur Dağlarına vermiş yanını
Akdeniz'dir döşü Çukurova'nın*

*Anavarza göbeğinde duruyor
Bütün kalelere komut veriyor
Ta Kozan'dan Aslantaş'ı görüyor
İşte bura başı Çukurova'nın*

*Lokman Hekim ot deşirmiş can yapmış
Misis köprüsünden geçmiş han yapmış
Karacaoğlan Dadaloğlu ün yapmış
Söyler dili dışı Çukurova'nın*

*Hem denizden yol var hem de karadan
Tabii bir güzellik vermiş Yaradan
Nice şahlar konmuş güçmüş buradan
Ki bilinmez yaşı Çukurova'nın*

*Deli Hazım ne söylese haklıdır
Bir kıyında Esbab-ı Kehf saklıdır
Toprağında bin bereket yüklüdür
Cevahirdir taşı Çukurova'nın*

Adana, Türkiye'nin güneyinde Çukurova'nın merkezi sayılan bir ildir. Çukurova, İçel ve Hatayı da içine alan geniş yer kapsar. Tarihte Kilikya diye adlandırılan bir ovadır. XIX. Yüzyılın ikinci yarısından sonra kaderi değişen Çukurova hızla gelişmiştir. Bu gelişmenin temelinde yörede ak altın diye anılan pamuk ekimi ve ona dayalı sanayileşme yatmaktadır. Ancak son yıllarda pamuk üretimi maliyeti kurtarmadığı için ekimi durma noktasına gelmiştir. Pamuğa dayalı sanayi kuruluşları birer birer kapanmıştır. Örnek Çukobirlik ve Bossa gibi fabrikalar vs. Adana yeryüzü yapısı ile yine de dış ve iç göç almakta, nüfus hızla artmaktadır

Adana'nın Akdeniz kıyılarında 160 km. lik kıyısı vardır. Adana eski çağlardan beri Avrupa'yı Asya'ya bağlayan yollar üzerinde bulunmaktadır. Hindistan'dan başlayan baharat yolunun bir bölümü Adana'dan geçmektedir. Çok önemli bir ticaret yoludur.

Bugün bile doğu batı arasında önemli bir yere sahiptir. Hem kara yolu hem de demir yolu ile ulaşım sağlanmaktadır.

Ayrıca kuzey yönünde Gülek boğazı ile iç Anadolu'ya ulaşım sağlanmaktadır.

Adananın kuzeyini Toros dağları kaplar. İl yüzeyinin % 49 kadarını dağlar kaplar. İl sınırı içerisinde kalan

dağların dorukları 3000 metreyi aşan örnek Güzeller Tepesi 3461, Karanfil Dağı 3095 metredir. Kış aylarında bol miktarda kar düşer. Akarsulara çok faydası olur. Barajları doldurur. Dağların doruklarında büyük buzul yatakları ve buzul gölleri bulunur. Dağların yüksek kısımlarında Anadolu'ya bakan yamaçlarında orman yok edilmiştir. Osmanlı döneminde Türkiye'nin ilk tüneli Aladağlara açılmıştır. Tünelin uzunluğu 2700 metredir.

Dağlar arasında dağlık yörelerde hafif engebeli alanlara eşik alanlar denir. Bunlar değişik yapı özelliği gösterir. Eğimleri % 5'den fazladır. Eğimli olanlar Adana topraklarının % 23'ünü kaplar. Kozan Karaisalı bu eğik alanlarda kurulmuştur.

Ovalar dağlar ve eğik alanlar dışında kurulmuştur. Bu aralar Misis, Ceyhan, Yumurtalık, Karataş ovalarıdır. Yüreğir Ovası Adana'yı Akdeniz'e bağlayan ovadır. Alanı yaklaşık 125.000 hektardır. Çok verimli topraklardan oluşur. Ceyhan ovasının yüksekliği 0-50 metre arasındadır. Kıyılarda bataklıklar oluşmuştur. Son dönemde kurutularak verimli hale getirilmiştir. Karataş'ın Tuzla mahallesi civarlarında tuzlu topraklar vardır, verimsizdir.

Akarsuları Türkiye'nin iki önemli suyu Seyhan ve Ceyhan Adana topraklarını sular. Bu nehirlerin getirdiği alüvyonlar Adana ovasını oluşturmuş verimli hale getirmiştir. Seyhan nehri uzunluğu 560 km. Ceyhan nehri uzunluğu 509 km. bu nehirlerin çeşitli kolları vardır.

Adana'da baraj gölleri dışında büyük göl yoktur. Ancak kıyılarda Legün gölleri oluşmuştur. Bunlar Akyatan gölü deniz kıyısında Legün gölüdür 396 km²

Tuz gölü Akdeniz kıyısında Tuzlada bir göldür. Yüz ölçümü 8 km²

Kokara gölü 18 km² kıyıda Legün gölü. Akyayan Legün gölü 31.2 km² tuzlu bir göldür.

Doğal güzellikler: Seyhan Baraj gölü kıyıları sevgi adası köprüler güzel bir görünüm oluşturur.

Çatalan Barajı Kazan barajı kıyıları mesire yerleridir.

Sarıçak koruluğu görülmeye değer yerlerdendir.

Yaylalar: Börücek ve tekir yaylası. Adana'ya 100 km uzaklıktadır. Ormanlık alanları bakımından turizme elverişlidir. Adana Aladağ yolu üzerinde çeşitli yerlerde çeşmeler, piknik alanları turizm için elverişli yerlerdir.

Plajlar: Karataş - Tuzla - Yumurtalık kıyılarında kamp kurmaya elverişli yerler mevcuttur.

Adana turizm bakımından önemli bir yere sahiptir. Eğitim, ticaret ve kültür merkezidir.

Çukurova tarihin ilk devirlerinden beri yerleşim yeri olmuştur. Çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Adana müzesinde görülmeye değer tarihi eserler mevcuttur. Ayrıca Yılankale, Misis, Kozan Kalesi ve çeşitli höyükler görülmeye değer yerlerdir.

Adana Antik devirlerden sonra Abbasiler döneminde Halife Harun Reşit Adana'yı ilim ve kültür merkezi haline getirmiş.

Bilim adamları yetişmiştir.

Daha sonra Ramazan Oğulları zamanında önemli bir merkez haline gelmiş. Ramazan Oğlu Halil Bey Ulu camiyi yaptırmıştır.

Değerli gezgin Evliya Çelebi seyahatnamesinde Adana'da 22 medrese (ortaokul) 2 darulhadis (lise) birde darulkura yani ilahiyat fakültesi olduğunu yazmıştır. Cumhuriyet döneminde Atatürk eğitime çok önem vermiş. Adana'da ilkokul ortaokul lise ve meslek liseleri sayısı hızla artmıştır.

Adana okuma yazma oranı bakımından % 95 civarındadır. Çukurova Üniversitesi Türkiyedeki ilk on üniversite içerisinde.

Sosyal hizmetler bakımından önemli kuruluşlara sahiptir. Kamu kuruluşlarının yanı sıra özel sektör ve gönüllü derneklerin açtıkları yurtlar, hastaneler, okullar, bakımevleri mevcuttur.

Osmanlı döneminde şehirler Kadılar sonra Valiler tarafından yönetilir. Daha sonra 1871'de Adana Belediyesi kurulmuştur. Valiler iş bölümü içerisinde şehirleri yönetmişlerdir.

TARİHİMİZİ BİRLİKTE ARAŞTIRALIM

Tarih orada yaşayanların ortak geçmişinin birikimleri olduğuna göre, yörenin tarihi bir bakıma kendi tarihimiz oluyor. Bu yüzden yöre tarihleri gerçek yani yaşanan tarihtir. Önemi ve değeri büyüktür

Andırın tarihi üzerine çalışana kafa yoranı, araştıran tarihçiler, aydınlar var. Emekleri inkâr edilemez. Ama Anadolu'da var oluşumundan bu yana hatta eski medeniyetleri de kapsayacak şekilde tarih mantığı ve meteorolojisi ile tarih yeniden yazılmalıdır.

Andırın tarihi yazmak genel tarih yazmak demektir. Tarihçi Halil İNANCIK Osmanlının gerçek tarihi genelde yaşanan tarih görüşünü savunur. Gerçekten de bin yıldır vatan kıldığımız coğrafyanın daha geriye elli yılını bile bilememizlik ne acı. Andırın buna dâhildir. Öyleyse yerel tarih meteorolojisinden yararlanarak Andırın tarihi yazılmalıdır.

Sadece Andırın değil, Çukurova'daki yerleşimlerin tarihi bütünlük içinde yeniden yazılmalıdır.

Andırının sosyal tarihi henüz yazılmadı. Eğer yazılırsa yalnız Andırın değil Toros kuşağı, hatta çukur ovanın tarihi olacak. Çünkü Andırın göç yolu üzerinde toplum Toroslar, Çukurova toplumu ile iç içice yaşıyor. Hayvancılığın, konargöçerliğin yoğun yaşandığı geçmişte, yazın yaylalar, kışın ova yaşamı vardır. Toros insanları ekmek ve çalışma uğruna çukur ovaya inerlerdi. Bu günde hayattaki birliktelik yayla turizmi ve kültürü adıyla devam etmektedir.

Andırının tarihsel önemi artıran geçmişinde neler yaşandığından çok coğrafyası ve konumu gelmektedir. Andırına baktığımızda farklılıklara hemen anlarız.

1. Önce Andırın coğrafyası gelir. Bu coğrafya insanlığın en eski yerleşimi olan Çukurova'yı, iç coğrafyaya bağlayan, en kolay geçit veren Toros kuşağındadır.
2. Ilıman iklimi
3. Bereketli, bol ve çeşitli ürün veren toprak yapısı
4. Göç yolu
5. Su yönünden zenginliği
6. Dağların engebeli, yaşamaya elverişli oluşu

Andırın coğrafyası, konumu, üzerinde hareketli toplumların yaşamasına neden olmuştur. Öyle ki yaz

aylarında ve kış aylarında yaşayanlar farklı gelmiştir. Bu hareketlilik harmanı dediğimiz kaynaşma kültürümüzün hem sebebi hem eseridir.

Andırın tarihinden bir yaprak geniş bir coğrafyanın geçmişinden izler taşımaktadır. Andırın çukur ova ayrılmazlığı bize bunu gösterir.

Elimizde geniş arşiv taramaları, saha araştırmaları olmasa da Andırın köyleri hala geçmişinde n kopmuş değil. Biliyoruz göç çok örseledi. Aileleri dağıtırken kültür, hatıra, yaşanmışlıklarında kopardı. Yine de elde kalanları kurtarmak tarihi vazifemiz. Bunları derleyerek bir bütünlük içinde hazırlamak, sunmak istiyoruz.

Onun için saha çalışmalarına ihtiyaç var. Yani büyüklerimizden kalan ne varsa, büyüklerimizin anlattıkları ne varsa, bildiğimiz ne varsa hepsi derlenmeli, tarih malzemesi olmalı.

Biliyoruz elinizde ne varsa bunları bir kent müzesinde kaynak gösterilerek sergilenmesi, muhafaza edilmesi gerekiyor. Henüz bu çalışmalarda yeterli seviyede değil. İnşallah olur.

Belgesel niteliğinde derleme ve çalışmalar toplandıktan sonra yayınlanacak, sizlerin tarih araştırma merak ce çabanızı harekete geçirecektir. Çalışmalar ilerledikçe geçmişte kimlerin gelip geçtiğini, kimlerin neler yaptığını, göreceğiz. Onlar geçmişimiz, övünç kaynağımız, medarı İFTİHARLARIMIZDIR. Bu isimli kahramanları gün yüzüne çıkaralım.. Atalarımız tarihte yerini alsınlar, yaşasınlar, kalıcı olsunlar

Bir yerel tarih yazma iddiamız yoktur. Amacımız somut olayları derlemek. Belgeleri kayda almak somut adımlar atmaktır. Bir eseri oluşturan malzemeler, kaynaklar gibi. Yerel tarih yazılırken önce kaynaklara bakılır, planlanır, derlenir, sonra işlenir. Tarih yazmak iğneyle kuyu kazmaya benzer. Yani ilimdir.

Yerel tarih kaynakları araştırırken yerelde var olan elle tutulan ve tutulamayan varlıkları derlemek istiyoruz. BUNLAR:

İnsanlar.(yaşamış),eserler, aileler, yapılar, mezar taşları, olaylar, öyküler, hafızalar, miras kalanlar, hatıralar, yaşayan insanlar gibi pek çok derleme, malzeme, kaynaklar olabilir.

Unutmayalım, tarih sadece geçmişimiz değil. Bizlerde yaşayarak tarihin bir parçası oluyoruz. O nedenle anılarımızı, hatıralarımızı, yaşadığımız olayları, tanık olduklarımızı yazabiliriz. Araştırma yapıp yöremizi kayda geçirebiliriz. Bunun için uzman olmaya geerk yok. Elimiz kalem tutması kâfidir.

ANDIRIN TARİHİ

Andırın, Osmanlı dan beri ilçe olmuş tarihi geçmişe ve özelliklere sahip. Biraz tarihe bakalım.

Yavuz Sultan Selim 1514 yılında çıktığı Çaldıran seferinden dönerken sefere çağrılmasına rağmen Osmanlı ordusuna katılmayan Dul kadir Beyi Alaüddeve üzerine yürür. Andırın' ın Akkale mevkiine geldiğinde; kendisini karşılayan gençleri işaret ederek "Bunlar arasından Mekteb-i Enderun'a talebe alınsın" şeklinde emir verir. Bu mektebe öğrenci olarak gidenlere izine gelişlerinde "Enderunlu" buna izafeten yerleşim yerine "Enderun" denildiği, bu kelimenin daha sonra "Andırın" şeklinde söylenmeye başlandığı kayıtlarda geçer.

İlçe 1855 yılında Kesim köyüne, 1863 yılında ise tekrar Andırın'na nakledilmiş, bu tarihte Maraş Halep vilayetine bağlanınca Andırın' da Halep'e bağlı kalmıştır.

1908 yılında II. Meşrutiyetin ilanı ile Maraş Halep'ten ayrılmış, görülen lüzum üzerine Andırın ilçe teşkilatı lağvedilerek Göksun'a bağlı Nahiye şekline getirilmiştir.

Kurtuluş savaşında, Çukurova (Klikya) Doğu Bölgesi milli mücadelesinin merkezini teşkil eden Andırın, çevre şehirlerin kurtuluş mücadelesine katılır. Milli mücadeledeki büyük hizmetlerinden dolayı Andırın; 1925 yılında ikinci kez ilçe teşkilatına kavuşmuştur.

Bir belge de, 1932 yılı içişleri Bakanlığı ilçeler durum raporundan alınmıştır. Belge, Andırının iki dükkân bir fırın olmadığını söylüyor.

"Andırın; 553 nüfus, 142 haneye sahiptir. Belediyede 50 kişi çalışıyor. Kasaba dâhinde; 1 ilk mektep, 23 mağaza ve dükkân, 1 lokanta, 1 gazino, 1 han, 1 otel, 5 fırın bulunmaktadır."

Tarih orada yaşayanların ortak geçmişinin birikimleri olduğuna göre, yörenin tarihi bir bakıma şehrin tarihi oluyor. Bu yüzden şehir tarihleri, gerçek yani yaşanan tarihtir. Önemi ve değeri büyüktür.

Andırının tarihi şimdikiye kadar çok boyutlu ele alınmadı. Elde birkaç çalışma var. Hâlbuki Andırın tarihine daldıkça ciltler dolusu, çok boyutlu çalışmalar yapılabilir. Yöre açılmamış çeyiz sandığına benziyor. Maalesef Anadolu şehirleri de baştan sona böyle değil mi?

ANDIRIN TARİH VE KÜLTÜR ARAŞTIRMA FORMU

1. Köy isminin kaynağı nereden gelmektedir?

.....

.....

2. Köyün kurucu aileleri kimlerdir? Eski sülale isimleri, soyadı kanunu ile aldıkları isimler, ailelerin köye ne zaman ve nasıl gelip yerleştikleri. Ünlü kişiler var mı?

.....

.....

3. Köyün arazi yapısı, Dağ, dere, tepe, mezra isimleri.

.....

.....

4. Tarihi eserler (Kale, ören yerleri vb.) var mıdır? İsim ve özellikleri nelerdir?

.....

.....

5. Köyde anlatılan gelen masal, hikaye, mesel, ağıt, destan var mıdır? Yaşlı insanlar ve canlı kaynaklar ile konuşularak bilgi derlenmesi

.....

.....

6. Tarihi şahsiyetler, yaşanmış önemli olaylar (Kurtuluş Savaşı, Çanakkale) hakkında bilgisi olanlar ve açıklamaları.

.....

.....

7. Eşkıya olayları yaşanmış mıdır? Hatırlanan veya bilinen olayların yazıya aktarılması.

.....

.....

8. Köyde insan-doğa ilişkilerini yansıtan fotoğraf veya belgeler (arazi, harman vakti, düğün olayı, asker uğurlama gibi) var ise örneğinin temini.

.....

.....

Andırın Hatırası

Andırın'a Dair Örnek Bir Hatıra Yazısı

İki haftadır bu sütunda naklettiğimiz üzere seyahat halindeyiz. Konya-Adana-Kadirli üzerinden damadımız Salih Zengin'in memleketi Andırın 'a gidiyoruz. Benim gibi hikâyelerinde çokluk kasabayı konu alan biri için bu önemli. Ondan ötesi Maraş'ın Andırın kazasına da ilk defa geliyoruz. Daha da önemlisi o unutulmaz "İkinci Yazıları" dergisinin çıktığı matbaayı, rahmetli M. Ali Zengin'in kabrini ziyaret edecek, ailesi ne buluşacağız.

Kadirli'ye akşam ezanından sonra indik. Bre

Aman... Cehennemim leylim çukuruna mı düştük nedir? Bu nasıl bir sıcak. Boğulacak gibiyiz. Salih'in ağabeyi İskender imdada yetişiyor. Bizi arabasına attığı gibi ver elini Andırın.

Andırın ne de olsa yayla. Lakin bu deve bayılan sıcaklardan o da nasibini almış.

Muhterem Mustafa Zengin ve ailesinin yakın alakası ile karşılandık.

Andırın için bir tekerleme söyleniyor: "Dırın dırın Andırın iki dükkân bir fırın." Küçük bir yer olduğu ima edilmek istenmiş. Evet, öyle. Yine de 55 köyü var. Orman ürünleri dışında geçim yolu yok gibi. Bir de yaz oldu mu yaylacılar geliyor, nüfus epeyce artıyor.

Hemen şehir suyu değil de, pınar suyu akıtan çeşmeleri dolaşıyorum. Her birinden ayrı, ayrı tadıyorum. Senelerdir böyle zengin pınar sularından içmemiştik. Türkiye'nin umumi değişiminden kasabalar da payını alıyor.

Andırın 'da üç adet Internet-kafe açılmış. Onların yanı başında arzuhaleller hala mesleklerini icra ediyorlar. Otomobil çoğalmış, caddelere sığmıyor,

Andırın bir otopark sorunu yaşıyor. Düşünün artık, dağ başında otopark sorunu.

Andırın Postası gazetesinin basıldığı matbaa Zengin ailesinin oturduğu evin altında: Sanat Matbaası. Kapının önünde bir asma, kollarını caddenin

öteki evlerine kadar uzatmış. Bir leylak, bir kızılık, bir hurma ağacı kapıyı gölgeliyor. Antrede cevizden, oymalı bir sedir. Duvarlarda çocuk fotoğrafları, M.Ali Zengin'in (Nedim Ali) çeşitli zamanlarda çıkarttığı basın kartları. Bir zarif insanın, bir sanatçı ruhun mekânı olduğu belli. Temizlik, sadelik, vakar içinde. Matbaada çalışan gençler Güleriyüz'le karşılıyor bizi. Nedim Ali 'nin eşi Dr. Melek Zengin bu hatırayı olduğu gibi sürdürüyor. Zaten gazetenin alt başlığı şu: "Yaşam devam ediyor."

Matbaada artık antika sayılacak iki küçük el pedalı var. İlk gazetenin de basıldığı Victoria marka 28,5x41 ebadında, 1957 model. Öteki makina, 28,5x14 ebadında Hadimi marka. Bununla da kartvizit, davetiye falan basılıyor. Bıçak dahi çok eski' DieGtz listing (Leipzig). Gençler burada cilt işleri de yapıyorlar.

Düşünün bu gazete hala el dizgisi ile kotarılıyor. Haftada bir basılıyor. Dört sahife. Belki de Türkiye'de eşi yok.

Salih'le "İkinci Yazıları" ciltlerini karıştırıyoruz. İlk sayı gazetenin içinde çıkmış. Gazete tek yaprak olarak 24 Nisan 1984'te yayıma başlamış. İkinci Yazıları gazetenin içinde (ilk sayı 23 Nisan 1985'de) çıkınca, haliyle dört sayfa olmuş. 1987'de 4 sayfa ve bağımsız bir dergi haline gelmiş. Son sayısı Ekim 1994 tarihini taşıyor. Tam on yıl çıkmış. 131 sayı.

Ekibine yakın aboneye ücretsiz gönderiliyordu. Bütün bu masal gibi gelişmeyi rahmetli Nedim Aliye borçluyuz. Nice genç kalem bu dergiden yetişti. Kemal Sayar 'ın "100 Türk Büyüğü" dizisini düşünüyorum. Bu "büyükler" ne yapıyor şimdi.

Nedim Ali'nin kabri babasının köyünün mezarlığında, bir tepe üstünde. Eşi ve ailesi servi/er dikmiş. Rüzgâr esiyor ve kuşlar cıvıldıyor.

Biz de ona 'Fatiha'lar gönderiyoruz.

“ ÇAĞRI ”

Andırın'da Tarihi Mirası Canlandıracak Konuların Korunması, Fonksiyon Verilmesi ve Yapılacak Çalışmalar

I Gözlem ve Araştırma Sonuçları

Andırın'da tarihi mirası canlandırmak tarihin bize yüklediği bir görevdir. Özellikle Andırının yakın tarihi gençlerin bilmesi gereken ibretlerle doludur. Andırının kaybolan tarihi mirasını ortaya çıkarmak hem devlete hem de Andırınlılara düşmektedir. Aşağıda başlıklar halinde Andırının sesiz ve garip yatan tarih tapularını sunuyorum. Önce bunlar korunmalı sonra anıtlara dönüştürülmeli ve ibretle görülmelidir. Ortaya çıkarmanın ötesinde yapılacak çalışmalar acilen başlatılmalıdır.

ABAZADE DURDU BEY'İN MEZARININ BULUNMASI

1990'lı yılların başlarında Adana Valiliği ile işbirliği yaparak sonuçlandırdığım “Tarihi Belgelendirme” çalışmaları kapsamında Mart ayının başlarında Andırın ilçe merkezine uğradım. Yörenin tarihi konularında bilgi sahibi olan turan Kayıran ve Adil Kayıran ile görüşmelerim oldu. Adı geçen şahıslar dedeleri olan “Müstantık” (Sorgu Hakimi) Abaza Durdu Bey'in Zeaytun Ermenileri'nin saldırıları sonucu 1895 yılında Andırın ilçesinin saldırıya uğradığını ve durdu Bey'in tepelik bir yerde çalılıarın içinde bulunarak öldürüldüğünü mezarının da aynı yere yakın olduğundan bahsettiler.

2003 yılında yaz mevsiminde Andırın'a yaylaya gittim. Ramazan Kürtül isimle genç bir arkadaş ile birlikte Andırın'ın kervan yolu kıyısındaki tarihi mezarlığa vardık. Üzeri “fes şekilli” tarihi mezarı bulduk. Mezar taşının sırt kısmında “Andırın eşrafından Abazazade Durdu Bey, sene-311” yazısı vardı. 311 Rumi takvime göre 1311'dir. Miladi karşılığı da 1895 yılıdır.

Maraş'a bağlı Zeytun Ermenileri'nin isyan ederek Andırın'ı bastığı kasabayı yaktığı aynı esnada çok sayıda Türk yurttaşının öldürülerek bu arada planlı bir şekilde Abaza zade durdu Bey'in de öldürüldüğü olayın geride kalan en önemli belge veya kalıntısı Durdu Bey'in mezarı idi.

KARA FATMA HATUN'UN MEZARININ BULUNMASI

Türk tarihinin ünlü kahraman kadınlarından Kara Fatma'nın 1854 yılında Kırım harbine katılması ve padişahın madalya alması hakkında Osmanlı Arşivinde ayrıntılı bir dosya bulmuştum. Bahsi geçen dosyanın içindeki bilgilerden hareketle Çukurova'lı olan bu Türkmen kadının kimliğini çözümlenmek istedim. Belgelerden yansıyan farklılıklar dolayısı ile Kara Fatma'nın Türkmen veya Kürt olduğu hakkında farklılıkları gördüm. Ama Kara Fatma konusunda atalardan duyduğu bilgileri en ayrıntılı olarak Kadirli'de Avukat Niyazi Bozdoğan anlattı. Kara Fatma'nın Bozdoğan aşiretinden ve Maraşlı Bayazıt beyi Kalender Paşa'ya gelin olarak gittiğini söyledi.

Andırın'ın Kesim köyü “Beylik mahallesi” isminin Kara Fatma Hatun'un derebeylik döneminin hatırası olduğu bilgilerine ulaştım. Arşiv belgeleri ve yaşlıların sözlü anlatımından hareketle Kara Fatmanın hikayesini yazdım. Ancak 4 Kasım 2007 tarihinde Andırın Beşbucak köyünde bir düğün .yerinde o yörenin çoban veya orman işçisi veya köylü Hamza Hayta'nın “Kara hatun'un mezar yerini biliyorum” açıklaması yapması... Ve Andırın Tokmaklı'da bahsi geçen Kara hatun'un mezarının bulunduğu beyler mezarlığında defnecilerin soygun için yaptığı tahribatlardan bahsetmesi... Aynı mezar yeri yakınında (parçalanan ve soyulan mezarın yanında) eski bir hançer bulunduğu hakkında yaşı 70 civarında Sultan Bolat adındaki

köylü kadınının bilgi vermesi üzerine tanıklar ile birlikte tarihi mezarlığa gittim. Gördüğüm manzara ilginçti: tarihi beyler mezarlığı içinde bulunan ve içinden kılıç çıkan mezar gövde kısmı oyulmuş ve parçalanmıştı. Hece taşları yan yatıyordu. Bir hece taşının üzerinde sarık şekli vardı ki bu şekil o yörede yaşayan “Ayan ve eşraf” önde gelen bir idareciye ait olduğunu gösteriyordu. Diğer hece taşının şekli ise çelenge benzer kıvrımlar halinde idi. Osmanlı mezar geleneğinde kadınlar için bu şekiller kullanılır idi. Ulaştığım bütün bilgiler soyulan mezarın Kara Fatma’ya ait olduğu yönündeydi.

GARASÜLLÜ VE EŞE KADIN’IN MEZARLARI

Andırın’ın Geben nahiyesinde 1990 yılındaki çevre araştırmam esnasında Memiş Daş ve Musa Tecirlioğlu isimlerinde yaşı 90’a yakın köylülerle konuşmuştum. Bana 1895 yılı Zeytun Ermenilerinin Geben beldesini baskınları esnasında öldürülen o yörenin ileri gelenlerinden Gara Süllü’nün mezar yerini gösterdiler.

2006 yılı Ekim ayı içinde Andırın Tarihi kitabı için fotoğraf çekmek üzere Geben’e gittim. Geben Belediye Başkanı Vahit Kahveci ile görüştim. Vahit Bey ve bir yakın akrabası Geben beldesi yakınında ova içinde Zeytun Ermenilerinin baskınları sonucu öldürülen Eşe kadın ve çocuğunun bulunduğu mezarı gösterdiler. Hikayesini de anlattılar.

PADIŞAH MEZARI

Yavuz Sultan selim’in aynı zamanda dedesi de olan Maraş Dulkadir Beyi Alaüddevele Bozkurt beyin akibeti savaş ortamında kellesinin kesilmesi oldu. Kesilen kellesi Mısır Memluk Sultanına gönderildiği hakkında bilgiler yer alın tarih kitaplarında... Yaşanan olayın üzerinden geçen yüzyıllar sonra bile 2010 yılında Andırın’ın Çuhadarlı köyünde yaşayan köylüler ve çobanlar “Burası padişahımızın mezarı” diyerek sahip çıkıyor. Ve mezarın da soyulması karşısında çok rahatsızlar. Alaüddevele Bozkurt bey ki Maraş Dulkadir tarihinin en ünlü hükümdarı. Maraş şehir merkezindeki Ulucami’nin yapımında, Kadirli’deki kilisenin camiye çevrilmesinde onun emekleri var. Cesur, dindar, hayırsever bir insandı. Ancak o devrin siyasi şartları gereği Andırın dağlarında yaşanan savaş sonucu hayatını kaybetti. O ve askerleri Gökçebel’de toplu mezara kondular. Bundan sonrası ise Maraş Valiliği, Andırın Kaymakamlığı ve yöre halkının Alaüddevele Bozkurt Beyin mezarına sahip çıkmalarıdır.

YAPILACAK ÇALIŞMALAR

Andırın tarihini araştırma çalışmalarının sonucu olarak.

1. Andırın’daki tarihi mezarlıkta bulunan durdu Bey’in mezarı koruma altına alınabilir. Şehitlik olarak çevre düzenlemesi yapılır ve dünya kamuoyuna tanıtılır.
2. Andırın Tokmaklı Beyler mezarlığında bulunan ünlü kahraman kadın Kara Fatma’nın mezarı aslına uygun şekilde yapılır ve çevre düzenlemesi ile birlikte tanıtımı yapılabilir.
3. Geben ovasındaki Eşe kadın ve çocuğuna ait olan mezar yeri de koruma altına alınır.
4. Yeri belli plan ALAÜDDELE BEY’in meza anıtı yapılmalı, tarihi misyonuna uygun park yapılmalıdır.

Sonuçlar: Andırın yöresi tarihinde tespit ettiğim ve Andırın tarihine konu olarak yazdığım önemli tarihi mekanların koruma altına alınması ve bu yönde proje çalışmalarının hazırlanması yöre tarihi için olduğu kadar Türk ve dünya tarihi için de önemlidir.

İKİNDİ YAZILARI TIPKI BASILDI

Andırın postası'nın sanat eki İkinci Yazıları okuyucuları ile yeniden buluştu.

1984-1994 yılları arasında toplam 131 sayı çıkaran İkinci Yazılar, Andırın Postasının sanat eki olarak yayımlanmıştır. H. İsmail Yasin (Kâmil Aydoğan) ve Nedim Ali yönetiminde Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde, haftalık Andırın Postası gazetesinin edebiyat eki olarak yayımlanmış, 80 ve 90'lı yılların edebiyatçılarının çoğuna sayfalarında yer vermiş bir dergidir. İlk iki yıl gazetenin iç sayfalarında yayımlanan İkinci yazıları, daha bu dönemdekiler büyük şehirlerde yaşayan şair ve yazarların ilgisini çekmiştir. İstanbul'dan hikâyeci yazar Kâmil Doruk ve Ankara'dan şair Arif Ay başta olmak üzere Yunus Develi (Yusufoğlu), Mevlana İdris, Recep Garip, Şaban Abak, Ayşe Altan, M. Âkif Kireççi, İkinci yazıları'nın bu döneme ürünleri görülen ilk imzalarından bazılarıydı. 1987'den itibaren müstakil bir dergi formunda basılmaya ve Andırın Postası gazetesinin ücretsiz sanat edebiyat eki olarak gazeteyle birlikte okurlara postayla gönderilmeye başlanmıştır. 1986-1992 arasında en etkili ve çok sevilen, kendisinden sıkça söz edilen bir dergi haline gelmiştir. Öyküden, şiir, hikâyeye, porte gibi edebi türlerinin hemen hemen hepsini içinde barındırmaktadır.

İkinci Yazıları'nın Tıpkıbasımı Yapıldı

Büyükşehir Belediyesi, kültür yayınları kapsamında 1984 – 1994 yıllarında Andırın'da çıkan 'İkinci Yazıları' dergisinin tıpkıbasımını gerçekleştirdi.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi, yayın hayatına Andırın ilçesinde başlayan 'İkinci Yazıları' dergisinin tıpkıbasımını gerçekleştirdi. Kültür Spor ve Turizm Dairesi Başkanlığı koordinesinde, Duran Boz tarafından yayına hazırlanan ve Erdoğan Aydoğan'ın teknik hazırlık ve düzeltisini yaptığı çalışmayla İkinci Yazıları'nın 1984-1994 yılları arasında yayınlanmış 131 sayısının tamamı tek bir eser haline getirildi.

Gelecek Nesillere Aktarılacak

Kültür Spor ve Turizm Dairesi Başkanı Duran Doğan yapılan çalışmayla ilgili açıklamasında, "Kahramanmaraş'ımızın kültür mirası içinde olan İkinci Yazıları Dergisi, Türk Edebiyatında da önemli bir yere sahip. Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi olarak bu zengin kültürel ve edebi mirasımıza sahip çıkarak, gelecek nesillere aktaracak çalışmalar yürütüyoruz. Kültürel mirasımız inşallah UNESCO Yaratıcı Şehirler Ağı'na edebiyat alanından yapmış olduğumuz başvurunun onayıyla Kahramanmaraş'tan tüm dünyaya yayılacaktır" ifadelerini kullandı.

İkinci Yazıları Anısına **Mehmet Ali' ye...**

Gazetemizin kurucusu, güzel insan Mehmet Ali Zengin'i.

Yalnızca unutanlar konuşamaz...

Biz unutmadık.

19 yıldır onun ardında bıraktığı büyük boşluğa bakıp, tevazuyla aydınlanan hayat yolculuğundan dersler çıkarmaya çalışıyoruz.

Fedakarlığı başta edinen duruşunu örnek almaya gayret ediyoruz.

İnancı, merhameti ve adaleti kuşatan insanlığını her şeyin önünde tutuyoruz.

Gazetemiz için çizdiği ahlak ilkelerini, doğrudan ve tarafsızlıktan yana olma tutumunu, hak ve hakkaniyeti gözetken üslubunu sürdürüyoruz.

Dünyanın ve benliğin cazibesine karşı enerjik ve şairane bir savaş veren; her daim iyiden ve iyilikten yana tavır alan karakterini hayatımızın gayesi yapmaya özen gösteriyoruz.

Gözün değil, kalbin gördüğünü önemseyen; ruhunu ve gövdesini sarsılmaz bir imana yaslayan inancını paylaşıyoruz.

Herkesin her şeyi fütursuzca konuşup durduğu bu zamanlarda onun mütebessim çehresinden yayılan sessizliğini de özlüyoruz.

Eskimoların şiirinin yalnızca sözcüklerle değil, o sözcüklerin arasını dolduran sessizliklerle yazıldığı söylenir. Tıpkı bunun gibi onun susarken bile konuşan bilge kişiliğine selam ediyoruz.

Tam 19 yıl önce, bir 3 Eylül gecesi aramızdan ayrılan yazar ve şair, gazetemizin kurucusu Mehmet Ali Zengin'i büyük bir hasretle, minnetle, fatihalarla ve rahmetle

Anıyoruz.

SÜMBÜL

“Torosların nazlı çiçeği”

Dağ ne kadar yaman yani yalçın ve aşılmaz olursa orada mor sümbüller salkım salkım, öbek öbek boy gösterir. Kokusu dağ kokusu, rengi mor. Onun için

Aşık Veysel derki.

Sümbül der ki boyun uzun

Yaprakların dizim dizim

Beni ak gerdana dizin

Benden ala çiçek var mı?

Karacaoğlan'da Sümbüle nazire eder. Sitemi dağlara. Dağların bel verip yol bulup aşırıldığı peşine düştüğü nazlı yar için söyler.

Şu yalan dünyaya geldim geleli

Tas tas içtim ağuları sağ iken

Kahpe felek vermez benim muradım

Viran oldum mor sümbüllü bağ iken

Öteki şiirinde bülbüle seslenirken sümbülsüz edemez. Yine Karacaoğlan bu sefer bahar gelir, tabiat uyanır, kanı kaynar da halini sümbüle benzetir. Sümbüllerin açtığı zaman, aşılardan kanının kaynadığı del olduğu zamanlardır.

Gene bahar oldu açıldı güller

Fişana başladı gene bülbüller

Başka bir hal olup açtı sümbüller

Aşıkların del' olduğu zamandır

Yunus da sümbülden bahseder.

Gün doğunca sümbülleri eşleşir

İçine al geçmiş, dışına yeşil

Dadaloğlu sümbül zamanı adeta gözü gönü açılır.

Dadaloğlu size bakar sevinir

Sevinirken kalbi yanar göyünüir

Yar yitirmiş dertleriyle dövünüir

Dadaloğlu da sümbülün nazlı halini, haline benzetir de söyler.

Sümbül niçin yaşlı bakışır dağlar

Cennet desem size yakışır dağlar

Laleden sümbülden kokuşur dağlar

Cennet desem size yakışır dağlar

Yas ilen sevincim yıkışır dağlar

Cennet desem size yakışır dağlar

Şair Celil Çinkır da sümbüle kıyamaz. Koparılmasını canlı kalsın ister. Ve de selama durur.

Dağda görsem koparmaya kıyamam

Ömür boyu koklamaya doyamam

Yerlerine başka çiçek koyamam

Sümbüle, nergise selam ederim

Yaşar Kemal Çukurova'yı destan gibi anlatır. Her Çukurova tasviri destansı tasviridir. Sümbülün mest eden kokusuna hayran kalır.

“Vakit yaz vakti demiştik.

Dağların tam misafir aldığı zamanlar. Türlü çiçekler açmış, çam kokusu nane kokusuna, püren kokusu salep kokusuna, gül kokusu sümbül kokusuna karışmış, mest eden bir koku...”

Rahatlıkla diyelim ki sümbül Torosların nazlı çiçeği. Yalçın kayaların, sarp yamaçların koynunda nazlı nazlı kokarken sevenlerin sevdiklerine yakıştırdığı tarifsiz bir sembole döner. Yar nazlı, sümbül nazlı.

ÇUHADARLI KÖYÜ

Her genç kız ve erkeğin tek bir amacı vardır. İyi güzel temeli sağlam bir aile kurmak, çocuklarını eğitmek ve büyütmek. Toplumların devamını sağlamak için çocukları evlendirmek gerekir. İnsanın var oluşundan bu yana süregelen, her ailenin yapması gereken büyük sorumluluklardan biridir. Eskiden beri süregelen bu gelenekler toplumun birer perçası haline gelmiş örf ve adetlerimizdir. Her toplumun her yörenin kendine göre örf ve adeti vardır. Bu örf ve adetler zamanla toplum kuralları ve dini kurallarla bütünleşmiş bu günkü çerçeveyi almıştır.

Köyümüzde genellikle kız ve oğlan görücü usulüyle birbirini tanır. Eğer oğlan beğenmişse ailesinden birine kızı istemelerini söyler. Ailesi ise kızın geçmişi hakkında bilgi edinmeye çalışır. Komşularından, akrabalarından sorulur. Oğlanın anne ve babası ilk olarak kızı görmeye giderler. Kız onlara kahve çay ikram edilir. Bu arada onlar kızı tanımış olur. İkinci kezde bütün büyükler toplanıp giderler, kıza düğürlük yapmak için. Düğürlük yapmak büyükler için çok zor bir iştir. Çünkü gencin ve genç kızın iyi bir yuva kurmak için iyi adım atmak gerekir. Genellikle düğüne gece gidilir. Dünür zor olduğu için gece yarısına kadar söylenmek istensede söylenemez. Ama sonunda düğüne gelen en yaşlılardan birisi “Allah’ın emriyle, peygamberin kavliyle kızınızı oğlumuz istiyoruz derler. Kızın ailesi oğlanı araştırmak için bunu ileri bir tarihte gelmeleri için bir gün verilir. Kızın ailesi kızı verip vermeme hakkında akrabalarıyla söz birliğine varılır. Oğlan tarafının geçmişi hakkında bilgi edinilir. Kız istemeye gelenlere düğürcüler tekrar düğür yaparlar aile kızını vermek için karar aldıysa, onlara kızını Allah’ın emriyle verdiğini söyler. Bazı ailelerde kızın isteyip istemediği sorulur ama bazı ailelerde sorulmaz.

Kız verilmiş oğlan evi rahatlamıştır. Artık nişan hazırlıklarına başlanır. Oğlan tarafından birkaç kişi her bayramda kızı ziyarete gelir. Gelirken kızın eksik olan eşyalarından getirirler.

Kızın nişan ve düğün işleri ne zaman yapılacağı iki ailenin isteğine bağlıdır. Eğer kızın çeyizi tamam ise nişan ve düğün geciktirilmeden yapılır. Genellikle nişan düğün işi oğlan tarafının maddi durumuna bağlıdır. Nişan düğün işi yazın ve sonbaharda yapılır, çünkü o zamanlar çiftçinin ürünlerinin hasat zamanıdır. Geliri daha fazla olduğu için bu zamanlar seçilir.

Oğlan tarafı kızın ailesiyle konuşur, danışır, nişanın yapılmasına karar verilir. İki ailede hazırlıklara başlar. Oğlan tarafı davetiye hazırlatarak bütün akrabalar dost tanıdık ve köylü nişana davet edilir. Nişan Pazar

günü kız evinde yapılır.

Nişanda bütün herkes toplanır, yemekler yenilir, şerbetler içilir. Kız sabahtan kızın arkadaşları tarafından süslenir. Kız evi dolup dolup taşar. Öğle vakti bahçeye bir masa çıkarılır. Örtüsü kızın çeyizinden alınır. Masanın üzerine sini koyulur. Kızın masaya çıkıp çıkmayacağı ailesine bağlıdır. Bazı aileler kızını dışarı çıkarmaz. Bazı aileler ise masaya çıkartıp oğlanla beraber oturur. Masanın üzerine sini veya tepsi koymadaki amaç verilen hediyeler takılan eşyaları koymak için koyulmaktadır.

Masanın yanına iki tane sandalye koyulur, birine tellal gibi bir kişi çıkar. Verilen hediyelerin kimden olduğunu söyleyerek ardından evliyse darısı oğluna kızına bekarsa darısı kendisine diye çağırılır. Bazen şaka olsun diye hediye veren adam evli olsada fi-lancadan şu kadar darısı kendine diye çağırılır. Bir kişide bunları liste eder, kimden ne kadar verildiği yazılır. Bu hediye verme önce oğlan tarafından başlanır, oğlanı babası anası akrabaları derken kızın ailesine geçilir. Ondada baba ve anneden başlanır. Böylece bütün herkes hediyesini verir. Kız ve oğlan kutlanır, tebrik edilir.

Nişan bittikten sonra yavaş yavaş toplanan akraba dost dağılmaya başlar.

Nişandan sonra oğlan tarafı düğün hazırlığına başlar. Oğlan evinde yatak yapmak için kız tarafından bir kaç kişi toplanır gider. Böylece yardımlaşmanın bir örneği daha sergilenmiş olur. Yatak işleri bittikten sonra oğlanın anne ve babası kız evine gelir. Kızın abla ve abisi toplanır, ev için acil ihtiyaçların listesi yapılır. İki taraf bir araya gelerek bu eşyaları almak için bir şehire gidilir. Kızında beraber gitmesi istenir, kızın istediğinin hepsi alınır. Nişanda biriken paralarla da oğlan tarafına yük olmasın diye büyük eşyalardan bazıları alınır.

Gelinin oğlan evinde kalıp kalmayacağı iki aileye bağlıdır. Maddi durumu iyi olan ayrı ev döşetir, normal olan ise birara beraber kalır.

Eşyalar alındıktan sonra düğün günü konuşulur. Davetiye bastırılır. Yakın akrabalara ise maddi yönü değerli eşyalardan verilir. Düğün genellikle Cuma günü başlar Pazar günü biter. Bütün tanıdıklara davetiye dağıtılır.

Cuma namazından sonra bayrak dikilir. Keçiler kesilir, yemekler yapılır. Davet edilenler gelmeye başlanır. Yemekler yenilir. Cumartesi günü mevlid okutulur, dinlenir yine yenilir içilir. Gelenler büyük bir naziklik

ve samimiyet içerisinde karşılanır. Gelenler düğünün sahibine hayırlı olmasını içtenlikle söyler. Onlarda bu hayır duasını kabul eder. Gelen misafirler yemek yedirilmeden kaldırılmaz. Misafirler çabalanmadan kaldırılmaz. Yemek, çay, kahve ikramdan sonra “ça-ba” yapılır.

Cumartesi günü akşam kız evine kına yakmak için gidilir. Kız evinde önceden gönderilen aşçılar yemekler hazırlamıştır, yemekler yenilir tam bir samimiyet ve dostluk örneği sergilenmektedir. Kıza gelen hediyeler kızın anasına teslim edilir. Kına yakmak için gelenlerin hepsinin elini kız öper. Kına yakmak için oğlan evinden bir kız kınayı yoğurur. Kız önceden gelinliği giydirilerek süslenir. Bir tepsinin içine kınalar yuvarlatılarak dizilir, üzerine ise mumlar dikilir. Kına yuvarlağının ve mumun tek olmasına dikkat edilir. Beşli veya yedili, dokuzlu yapılarak dizilir. Oğlan evinden bir kişi tepsiyi kızın başına tutar. Kızın başında tepsinin dolandırılması ve kınanın yakılması için kızın annesinden, babasından ve abisinden izin alınır. Kız evi kınanın yakılması için kına yakılma işlemine başlanmadan önce “kına gümüşü” denen bir takı eşyası istenir. Oğlan evi zaten hazırlıklı gelmiştir. Kına gümüşünü tepsinin içine koyarak kınanın yakılmasına başlanır. Oğlan tarafından iki kişi mumları yakarak kına türküsü eşliğinde eğlenilmeye başlanır.

Bu kına yakma işlemi kadınlar arasında çeşitli türküler söylenerek oyunlar oynanır eğlenilir. Kınayı yakan oğlanın erkek veya kız kardeşi olabilir. Kızın etrafına yedi kişi oyun sırasına durur. Tepsiyi ilk baştaki alır oynayarak döner. İkinci kişiye oynayarak verir ve arka sıraya geçer. Bu işlem en sonuncuya kadar devam eder. Bazı aileler kına türküsü yerine ilahi söyleterek kına yakmayı tercih eder.

*Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
Biz kınayı yakacağız
İzin verin öz anası
Ana kızın çok mu idi
Bir kız sana yükmü idi
Kör olası emmileri
Hiç oğlunuz yokmu idi.
Atladım geçtim eşiği
Sofrada buldum kaşığı
Büyük evin yakışığı
İşte bindim gidiyorum.
Elimi yuduğum arklar
Belimi verdiğim dutlar
İşte bindim gidiyorum
Silip süpürdüğüm yurtlar.*

Bu kına türküsü oğlan tarafından gelen bir kadın tarafından söylenir. Türküler eşliğinde oyunlar oynanır. Kuru yemiş dağıtılır, buna kına yemişi denir. Bütün herkese bu kına yemişi verilir. Kına yakılırken kız ağlatılır. Kıza kına gümüşünün yanında kına elbisesi de getirilir. Kına yakıldıktan sonra kına elbisesi giydirilir. Tepsiye dizilen kınalar mumlar yanıp bitinceye kadar bırakılır. Mumlar bittikten sonra mumlar genç kızlar darısı bulaşsın diye mumdan alırlar. Gece yaralarına kadar eğlenildikten sonra yatmadan önce kızın eline ayağına kına yakılır. Kızın akrabalarıda kızın ellerine kına yakarlar. Kız evinde bir hüznün vardır, evden bir kişinin ayrılacağı için ama yinede kızın şaniyla şöretileyle gelin oluyor diye hüznünlü bir mutluluk vardır.

Gelgelelim oğlan evine orda kına yakıla dursun oğlan evinde ise daha büyük eğlence hazırlanır. Bunu erkekler yapar. Erkeklerden birkaç kişi oyunda rol alır. Birisi kız, muhtar, bekçi, jandarma, kızın anası ve babası, kadın elbisesi giyilir. Öbürleride ona göre giyinir. Bir eşeğe kızı bindirip getirirler. Bu arada kız kaçır, başka biriyle anası babası bekçiye şikayet ederler. Kızla oğlana yeniden düğün yapılır. Çok çok eğlenceli olur. Gece yaralarına kadar eğlenilir. Pazar günü çok heyecanlı dakikalar yaşanır. Sabah kahvaltısından sonra gelin getirmek için toplananlarla birlikte gelin getirmeye gidilir. Kız evinde çift sürülen saban ile boyunduruğu kapının bahçe kapısının yanına koyarlar gelenlerden iki kişiye çift sürdürülür, tabii bu işin şakası. Gelin önceden giydirilip hazırlanılmıştır. Kızın ayakkabısının içine para koyarlar, bu bir adet haline gelmiştir, iyi olacağı sanılır. Kız evinden çıkacak eşyaların listesi yapılır, arabalara yüklenir. Kızın sandığının üstüne iki kişi oturtulur bunlara bahşiş verilir, verilmezse de inmezler. Kız çıkmadan kapı kapatılır, kapı parası alırlar oğlan evinden. Gelini erkek kardeşiyle babası çıkarır arabaya koyar. Evden çıkmadan önce anne ve babasıyla helaleşir ve elini öper.

Oğlan evine gelindiğinde gelini arabadan hemen indirmezler. Oğlanın babası, annesi, ablası, abisi, amcası, dayısı, teyzesi kıza hediyeler verirler. Buna halk arasında üzengilik denir. Kız arabadan indirildikten sonra eline bir şişe veya bardak yada bir nar verirler. Bunu kapıya vurmalarını söylerler. Bunlardan kapı açılmasada vurulan narın iyice parçalanması iyiliği işaret olarak bilinir. Narı kapıya vurunca kapı açılır nar da parçalanırsa çok iyi olduğu, gelinin hayırlı olduğu sanılır. Gelinle damat üç defa “Besmele” söylenerek “ihlas” süresi okunarak kaynananın koltuğunun altından geçirilir. Daha sonra gelinin odasında kadınlar toplanarak geline türküyle öğütler verilir. Kına türküsünde olduğu gibi. Bir bu gelenek ve göreneklerinin kaybolmasını isteyerek toplumlarda yaşamasını istiyoruz.

ANDIRIN YAYLALARI-3

neden yayla?

İnsanların yaylaya çıkış ya da gidişlerine bir göz atıldığında, mahallinde en çıplak gözle görebildiğimiz yaylaya çıkış/gidiş nedenlerini üç grupta toplayabiliriz.

1-Hayvan besiciliği ile uğraşan, geçimini hayvancılık ile sağlayan ve mevsimin özelliğine göre küçükbaş hayvanları(koyun,keçi) ile beraber kış aylarının ılık geçtiği Çukurova namıyla bilinen bölgenin Kadirli, Osmaniye, Toprakkale ve Ceyhan'a bağlı köylerde çadırlarda ya da son zamanlarda betonarme ahırlarda, kışlak dediğimiz yerlerde geçiren Aydınlı/Yörtükler ile çevrede aşiretler diye tabir edilen büyükbaş hayvan besiciliği yapan Çukurova köylerinde yerleşik vaziyetteki Avşarların kışın bitimiyle ilkbaharın Nisan-Mayıs aylarında Andırın ve Andırın'ın kuzeyine doğru verimli meraların ve otlakların bulunduğu mahallere doğru daha verimli, daha üretken bir yıl geçirmek ve (önündeki sene) gelecek sene içerisinde ailesinin iâşesini temin etmek için hayvanları ile birlikte yürüyerek konar-göçer vaziyette yaylaya hareket edenler. Hatta bu gruba Andırın'ın Aşağı Andırın diye anılan bölgesindeki köylerde yerleşik vaziyette olup, tarımın yanında büyükbaş hayvancılıkla uğraşan ailelerden de bu kervana katılar az değildir.

2- Yaylaya çıkmayı gelenek haline getiren ikinci grubu ise Mayıs ayı sonunda, hele hele Haziran ayı ortasında Çukurova'nın ve Aşağı Andırın bölgesinin tek hakimi durumuna gelen yakıcı ve bunaltıcı "sarı sıcaklar" ve bölgenin nem oranının yüksekliğinden kaçıp, serinlemek ve rahatlamak arzusuyla yaz aylarını buldukları yere göre daha serin, havası temiz ve suları soğuk ve berrak olan yaylalarda daha rahat ve konforlu geçirmek isteyenler.

3- Sağlık problemleri dolayısı ile biraz olsun üzer-

lerindeki deritten-marazdan kurtulmak isteyen, temiz havadan, sudan ve hatta şifalı sularından ve şifalı bitkilerden şifa bulmak umuduyla yayla hasretini, özlemine bitirmek isteyenlerdir.

Bu saydığımız üç tür yaylacıların yanında insanların ihtiyaçlarının fiziki olanları ve ekonomik olanları ve güvenlik olanları karşılandıktan sonra, arzu ettikleri kültürel ihtiyaçlarını karşılamak ve hatta artırmak amacıyla ilginç yerler görme, ilginç yaşantıları yaşama, izleme, doğal ve kültürel zenginlikleri yaşayarak görme, turizme olan arzu ve isteklerini tatmin etmek için dünyada gelişen ulaşım ve haberleşme araçlarındaki teknolojik gelişmelerin de kendilerine sunduğu nimetlerden de azami şekilde faydalanarak memleketinin her bir köşesini gezip görmek isteğinin, ket vurulamaz bir aşamaya geldiğini artık

günü birlik olarak, haftalık ya da aylık zaman sürecinde, tek kişilik ya da gruplar halinde geziler, kamplar, çadır, karavan, açık hava, kiralık oda/evler, oteller, motellerde barınarak düzenlenen etkinlikler günümüzde hemen her gün karşılaştığımız durumlardır. Bu tür insan hareketliliğinin insanların ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda tüm mevsimler boyu sürdüğünü görüyoruz-şahit oluyoruz. Doğa yürüyüşçüleri, avcılar, atıcılar,tarih meraklıları, doğa meraklıları, gastronomi uzmanları, lezzet tutkunları, dağcılar, fotoğrafçılar, kuş gözlemcileri,kelebek koleksiyoncuları, bitki koleksiyoncuları, biyologlar... Bu tür gruplar da yayla bölgelerinden geçerken ya da yayla bölgesinde barındıklarında/kaldıklarında o bölge insanlarına, esnaflarına, üreticilerine aldıkları mal ve hizmet karşılığında yaptıkları ödemeler ile yayla çevresindeki insanların ekonomisine katkı sağladığı göz ardı edilemez. Hatta yaylanın çehresinin değişmesine kadar etki eder.

Andırın Yaylaları adlı yazı dizimizde yaylacılığın tarihi ya da bilimsel olarak araştırılması gibi konulara girmeden hatta “Yörük kızı göçün başını tülü

develerle çekerdi” demeden, sadece Andırın İlçe sınırlarında bulunan yaylaları tanıtp, özelliklerinden bahsedip, tanıtılan bu yaylaya nasıl ulaşılabileceği, konaklama, yeme-içme ile varsa çevresindeki tarihi ve turistik yerler hakkında bilgi düşülmesini sağlayarak son yıllarda insanları cezbeden gezilecek yerler ve yöreler kervanına, Andırın İlçe merkezimizi ve Andırın İlçesi sınırlarında bulunan yerleşim yerleri ve yaylalarımızı da katmaktır. Andırınımızı tanıtmaktır.

Bu kervana katılma hevesimizin Kahramanmaraş Valiliği, Kahramanmaraş Belediye Başkanlığı, Andırın Kaymakamlığı, Andırın Belediye Başkanlığı, Kahramanmaraş İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Andırın İlçe Turizm Müdürlüğü'nün el ele vererek hazırlayacakları projelerle desteklenmesi, geleceğe dönük olarak Andırın için hayalimizdir. Projeler, hayallerin hayata geçirilmesinden ibarettir. Seçilmişlerin ve atanmışların bir işaret fişğini bekler insanımız. Kahramanmaraş ve Andırın insanının projeler üretip, uygulayabilecek kapasitede olduğu inancındayım...

İLÇEMİZDE

Halıcılık ve Kilimcilik

İlçemizde geçmişte çok yoğun bir şekilde sürdürülen ve aynı zamanda geçim kaynağı durumunda olan halıcılık ve kilimcilik çalışması günümüzde kaybolma noktasındadır. Özellikle de halıcılık çalışması tamamen kaybolmuş durumdadır. El halıcılığının yerine makinelerde dokunan halk arasında hazır halı olarak bilinen halılar mağazalardan satın alınmaktadır.

Kilimcilik, ilçemizin kuzey bölgesindeki birkaç yerleşim bölgesinde bireysel düzeyde sürdürülmektedir.

İlçemizde kullanılan halı ve kilim motifleri, motifler genlerde duyguyu, düşüncüyü şekillenmiş biçimleri bir çiçeği geometrik şekilleri, dağları, doğayı örnek olarak motiflerden dokunur.

Kullanılan halı desenleri; köşe göbekli, rogonlu, mihraplı ve düz desenlerdir.

Kilimlerde ise farklıdır. Desenler genellikle bir olayı bir efsaneyi bir hikayeyi anlatırlar. Yüklük, duvar, yer sergileri, sehpa, sandalye, taşit, masa üzeri, kanepeler üzeri vb. kilim çeşitleri bilinmektedir.

Bunlardan kullanılan desenler:

Koç boynuzu, merdivenli, hayat ağacı, iç içe, zincirli kantal kandı, eli belinde, yedi dağın çiçeği, küpeli, taraklı, kelebek, kerpeten, kantağzı, elmalı, vuzulu,

Kilim adları: cicim, eğdime, kaplan nakış kullanılır.

Dokuduğumuz halı adları; Isparta, Bünyan, Hereke, Düz halıdır.

60x60 Hereke halının 1 m² de;

Tel sayısı: 60x10=600

Sıra sayısı: 60x10=600

Düğüm sayısı: 360.000

40x40 Bünyan halının 1 m² de;

Tel sayısı: 40x10=400

Sıra sayısı: 40x10=400

Düğüm sayısı: 16.000

26x33 Isparta halının 1 m² de;

Tel sayısı: 26x10=260

Sıra sayısı: 33x10=330

Düğüm sayısı: 85.800

Çuvallar genelde keçi kılından pamukla keçi kılı karıştırılarak eğrilmiş dokunmuş aynı zamanda şal denilen sergide keçi kılından pamuk iğinden veya ikisinin karışımından dokunmuş aralarına serpmenakışlar atılmıştır.

Sadece pamuk ipinden çuval, ağca denilen sergi sofra, üzerinde ekmek yapılan itağı denilen örtü gibi küçük çantalarda dokunur.

Seccadeler kilimlerden, halılardan ve düz olarak dokunur. Boya olarak kök yada kimyasal boyalar kullanılıyor.

Zakkumdan (hayıt ağacı) koyu yeşil elde edilir.

Nar kabuğundan yeşil elde edilir.

Ceviz kabuğundan kırmızı elde edilir.

Daha çok hazır boyalar kullanılır.

İKİ RESİM İZİNDE (ANDIRIN 1953- 1967)

Andırına gelişim 1967 yılı baharı idi. İlkokul diplomamı almak için nüfus cüzdanı almaya, nüfus cüzdanı için fotoğraf çektirmeye Andırına çamurlu, izli, patikalı yollardan giderek kazaya varmıştık. Varmadan öncede pınar başında iyice çamurlarımızdan arınmış, eyleşmiştik.

Çocuk zihniyle o günlerin fotoğrafını çekmiş gibiydik. Ortaokul yıllarında Andırın evimiz gibiydi. Mahalleler ufak, çarşı gel git adım adım.

Daha sonra Andırın'da çekilmiş manzara resmi (siyah- beyaz tabi) elime geçti. Önce tarihe bakmamıştım. 1953 yılının resmiydi. Daha sonra bir resim daha elime geçti. 1967 yılına ait bir resimdi. Cadde aynı, binalar aynı, taş döşeli yol aynı, çatılar, bacalar, ağaçlar.

Sonra iki resme birlikte bakınca şaşırıp kalmıştım. Bunca geçen yıllara rağmen kaza aynıydı. Her şeyiyle. İyice göz gezdirince hükümet konağının değiştiğini fark ettim. Hal böyle olunca Andırın üzerine izahat ihtiyacı duydum.

- Andırında evleri taştan yaparlar. Tek katlı, iki katlı taş binalar uzun yaşarlar.
- Çarşıda dükkanlar tek katlı. Düz ayak dükkan kültürümüz var. Çarşıda binalar tek katlı Yapılınca öyle kalır.
- Yol değişmez. Araç sayısı az. Park hiç olmaz. İnsanlar caddenin orasında yürür. Bir nevi yayalaşmış cadde gibi

• Dışardan göç gelmez. Köyden gelenlerde yakın köylerden. Onlarda köylerinin tarafına yerleşirler. Merkez mahallelerde yeni evlerde yapılmaz.

• Kaza insanında sermaye ve gelir olmadığı için dükkanını, evini yenileyemez.

• Kazaya henüz beton, briket, tuğla, kum gibi kolay yapı malzemeleri gelmemiştir.

• Esnaf kanaatkar. Dükkanı yeter. Fazla kazanma hırsı taşımaz.

• Belediye idaresi imar planı yapıpta çarşı, pazarın düzenini değiştirmek istemez

• Şehir geleneğimizde çarşı, pazarda fazla oynanmaz. Selçuklu, Osmanlı şehirleri değişmeyecek kadim şehir oldular. Andırın da öyle.

• Taş binaların iki katlı bahçeli alanına konak derler. En görkemlisi de Yaycıoğlu Konağıdır. Hala da ayaktadır.

Bizim kuşak değişmeyen Andırın'a tanık olduk. Dünkü kaza Andırın'ı yaşadık. Kasabadan geriye mekanlar yapılar kalmadı. Kışla bahçesi hariç. O da epeyce örselendi.

Mevzuyu Andırın'da söylenen bir Yaycıoğlu hatırası ile tamamlayalım. Abdullah Yaycıoğlu Andırında konağı yaptırırken ustayı uyarır. "Usta sağlam yap" der. Usta da "Merak etme 100 yıl sağlam kalır" deyince ağa da "100 yıl sonra yıkar yeniden yaparız." der. Bu hikaye bir tekerleme olarak Andırın'da söylenir.

GÖK KUBBEDEDEN KIL ÇADIRA

“Sizi sarsıntıya uğrattır diye yerde sarsılmaz dağlar bıraktı, ırmaklar ve yollar da(kıldı).Umulur ki doğru yolu bulursunuz.” NAHL Suresi 15. Ayetinde belirtmiş yüce Yaratıcı, dağlar niçin yaratılmış. İnsanı düşünen Yaratıcı, insana yol gösteren Yaratıcı..

Dağlardan hayatı doğallıkla sarsılmadan sağlam durabilmesi için heybetli dağlara bakarak yaşamımız şekillendi. Ondan öğrendik dik durmayı, benzerden kurduk yuvalarımızı, çadırımızı.

İnsanoğlu öleni toprağa gömmeyi bir kuştan , çadırını kurmayı gök kubbe ile dağlarımızdan öğrendi. Kaya gibi güçlü , sağlam olmayı, rüzgarda sarsılmamayı Delihöbek ve Harmankaya'dan öğrendik. Bir de Yoğurtyemez' de yangından sonra dikilen ağaçların yeşermesi gibi hayata tutunmak değil midir tutunduklarımız. Yansak da var olacağız. Sıkıntılarımız olsa da yaratılış gayesinde umut bulup , varlığa faydalı olmak değil mi, hedeflerde gençliğe, kültürümüze sahip çıkmak değil mi tüm çabamız.

Andırım ve çevresinde Torosların varlığını, yüce Yaratıcının niçin yarattığını anladıktan sonra daha çok sevdim, daha çok sevdim Harmankaya, Mazgaç ve Ağcadağı..

Geçirdiğimiz bu zor günlerde sıradağlar gibi heybetli ve bir olmalıyız. Kültürümüzde milli, hedefimizde milli, yaşantımızda milli olmalıyız. Araştırmalarımıza ilhamı atalarımızın bıraktığı mirastan almamız. Ne çok şey var aslında gönül gözüyle göremediğimiz yöremizde miras. Kıl çadır sadece bunlardan birisi.

Türklüğün simgesi yörükler beyliklerden, atam Selçukludan ,Osmanlıdan gelen geleneğim. Koronavirüsün arttığı dönemde hep doğal ortama yayıldık. Belki de öze dönüş.. Bir dere kenarı olsun, bir şelale

kenarında kur çadırını, sütun doğal, suyun doğal, havan doğal... Günümüzde çadır modelleri değişse de doğallığa dönmek için yenilenebilir enerji kaynaklarıyla kullanıp denemeye, bulmaya çalışmıyor muyuz doğanın özünü? Örnek aldığımız bir kıl çadır aslında. Atalarımızdan kalan mirasla kıl çadır nasıl yapılı? Bir gün aldığımız çadırların hammaddesi kıl çadır kumaşı olabilir mi? Neden olmasın? Gençlerimiz geleceğimiz doğadan kullandıkları hammaddelerle buluş yapsa ne güzel olurdu. Öyleyse kıl çadırı tanıyalım ki atalarımızın akıl ve zekasıyla birleşen mucizevi madde umut olsun geleceğimize.

Senede bir kez temmuz veya ağustosta kırılan keçilerin kılları toplanıp tarakta taranır, burma şeklinde eğilir, iki kat edilir, çıkırıkta bükerek yumak haline getirilir. Mesafeli iki kazık arasında ıyırarak maziya sarıp ıstara takılır , kırkitnen dokunur. Şak yani bölüm halinde dokunan kıl çadır parçaları dikilerek çadır haline getirilir. Sık dokunduğu ve doğası yüce Yaratıcının yarattığı siyah keçi kıldan yapıldığı için yağmur, su geçirmez. Boyalı da değildir boya da Yaratıcıdan..

Sadece çadırdaki mı kullanılır keçi kılları? Pamuk, çıkırıkta eğirilip ip haline geldikten sonra kıldan yapılan ip ile birleştirilerek bükülüp ıstarda ıyılan kumaştan çul ve çuval dikilir. Büyük buğday çuvalları , tarhana çuvalları doğalla buluşur.

Analarımız, atalarımız ne güzel bir miras bırakmışlar. Keşke bu düzenek gittiğimiz her yerde kurulsaydı, tanısa çocuklarımız, gençlerimiz.. Sayısız deneylerle buluşlar yapmaya çalışan gençliğe ilham olsun yazın serin, kışın sıcak tutan kıl çadırımız. Bir gün evimizde değil dünyamızda da kullandığımız eşyaların hammaddesi olsun. Varlığa şükür, gençliğe ilham ,geleceğe umut olsun gök kubbeyi saran kıl çadırımız. Biz de anlatalım masallar gibi dilden dile, gönülden gönüle...

SÖZLÜK DEĞİL SÖZÜMÜZ:

İSTAR: Çul, çuval, kilim dokuma tezgahı.

İYMAK: Yünü ip haline getirmek.

MAZI: Kağıda tekerlekleri tutan alet, ip sarılan tahta alet.

ÇIKRIK: İp eğirme aleti.

KİRKİT: Halı, kilim dokunurken düğümleri sıklaştırmak için kullanılan tarak.

KIRKMAK: Keçi, koyun gibi küçükbaş hayvanları tıraş etmek, kılını ,yünü kesmek.

Andırın'dan Londra'ya bir başarı öyküsü...

LONDRA'NIN ÜNLÜ KUAFÖRÜ OLDU

KAHRAMANMARAŞ'tan çocuk yaşta İstanbul'a giden Süleyman Cıncık (77), burada bir kuaförün yanında çalıştıktan sonra gittiği İngiltere'nin Londra şehrinde kentin en ünlü kuaförlerinden birisi oldu. Türk ve İngiliz gazetelerine birçok kez haber olan ve İngilizlerin 'Marcel' ismini verdiği Cıncık, okuldayken öğretmenini öldürmeye çalıştığını, 2 kez intihara teşebbüs ettiğini, 9'u kalpten olmak üzere 15 kez ameliyat olduğunu belirterek hayatını yazmaya hazırlandığını söyledi.

Aslen Adanalı olan Süleyman Cıncık, Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinin Bektaşlı Mahallesi'nde yaşarken 1957'de İstanbul'a gidip bir kuaförün yanında işe başladı. O zaman 14 yaşında olan Cıncık, burada mesleği öğrendikten sonra 1964'te Londra'ya gitti. Dilini, kültürünü bilmediği şehirde 11 ay kaldıktan sonra yurda dönen Süleyman Cıncık, 2 yıl sonra tekrar Londra'ya gitti ve bir daha dönmedi. Marliyn Cıncık ile evlenen Süleyman Cıncık'ın bu evlilikten şu an modacı olan Tamara Cıncık isminde bir kızı oldu. Kuaförlüğe burada devam eden Süleyman Cıncık, bir süre sonra Londra'nın ünlü kuaförlerinden biri oldu ve İngilizler ona 'Marcel' adını verdi. Hem İngiliz hem de Türk gazetelerinde sayısız habere konu olan Marcel'in karikatürü de çizildi ve bir İngiliz gazetesinde yayımlandı. Marcel'in kızı Tamara da İngiltere'nin ünlü bir modacısı oldu.

‘ÖĞRETMENİME ATEŞ ETTİM AMA ÇOK ŞÜKÜR TABANCA ATEŞ ALMADI’

5 yıl önce emekli olup iş yerini kapatan Süleyman Cıncık, tatil için geldiği Andırın’da akrabaları ve dostlarıyla buluştu. Hayatının çok inişli-çıkışlı geçtiğini ve birçok zorluklar yaşadığını belirten Cıncık, çocukken biraz yaramaz olduğunu ve okuldaki öğretmenin kendisini sürekli dövüp azarladığını söyledi. Cıncık, “Okul hayatım çok parlak geçmedi maalesef. Okulda öğretmen beni döverdi, çok yaramazdım galiba. Bir gün tepem attı, kendisine ‘Seni vuracağım’ dedim. Bu umursamadı ama ben gece ağabeyimin tabancasını çaldım. Yine derste bağırdı, teneffüste dövdü. Ders sırasında sıranın altından 2 el ateş etmek istedim ama Allah’a çok şükür tabanca ateş almadı” dedi.

‘BELGİN DORUK, FİLİZ AKIN VE MUHTEREM NUR’UN SAÇINI YAPTIM’

O günden sonra bir daha okula gitmediğini belirten Süleyman Cıncık, hayatının dönüm noktası olan İstanbul’a gidişini anlatarak, “8 Mart 1957’de İstanbul’a gittim. Orada ustamdan çok dayak yedim. Eve gittiğimde de ağabeyim döverdi ‘Neden yapmıyorsun’ diye. Oraya adapte olmak zordu. Sonra azmettim ve o çirak arkadaşların hiçbirisi o disipline dayanamayıp giderken ‘Ben öğreneceğim’ dedim. Bir gün ustama ‘Ben senden de meşhur bir kuaför olacağım’ dedim. O da güldü ve ‘Önce konuşmanı değiştir’

dedi. Gündüz Kılıç Bey ile tanıştım. Çok güzel nasihatler verdi bana Gündüz baba, Allah rahmet eylesin. Bir zaman unutmam onun tavsiyesini. Bir gün bana ‘Bir insan bir mesleği seçerse, onu ciddi ve profesyonelce yapması lazım’ dedi. Daha 18-19 yaşındayım ve bu benim kulağıma küpe oldu. Sonra birçok artistlerle de sohbet ettim, saçlarını yaptım; Belgin Doruk, Filiz Akın, Muhterem Nur” diye konuştu.

‘Belgin Doruk, Filiz Akın ve Muhterem Nur’un Saçını Yaptım’

‘EŞİM YERDE BEN DİVANDA YATARDIM’

8 Mart 1964’te Londra’ya gittiğini belirten Süleyman Cıncık, dilini, kültürünü bilmediği şehre alışamadığı için 11 ay kaldıktan sonra tekrar İstanbul’a döndüğünü söyledi. Stresten 2 defa intihara kalkıştığını ifade eden Cıncık, 1966’da tekrar Londra’ya gittiğini ve üne kavuşurken çok zorluklar yaşadığını kaydetti. Cıncık, tekrar Londra’ya gidişini ve yaşadıklarını şöyle anlattı:

“İstanbul’a döndükten sonra 2 defa intihara kalkıştım. Birinde Aşşyan’da intihara kalkıştım, stresten. Rahmetli arkadaşım Remzi kurtardı beni. 1966’nın yazında tekrar Londra’ya gittim ve bir daha geri gelmedim. Evlendim, kızım oldu. Çok parasızdım

ufak bir odamız vardı, eşim yerde ben divanda yatardım. Çocuğumuz oldu, dükkan açtım borç içindeydik. Bu arada bir felç geçirdim 5 hafta hastanede kaldım. Dükkanın işi dağıldı, müşteriler gitti, işçiler baş kaldırdı. Çok kolay bir başarı sağlayamadım. Kolay olmadı bu başarım benim. ve tekrar bir dükkan açtım onda da iflas ettim. İflas etmemin sebebi ise gençtim, delikanlıydım, spor arabalarım vardı, yakışıklı ve iyi giyinirdim. Evli olduğumu bildikleri halde her gün kadınların birisi arabamın önünde beklerdi. O nedenlerle müşterilerinin sevgilileriyle, eşleriyle aram iyi gitmedi. Arabamın, dükkanımın camını kırdılar, beni sokaklarda sıkıştırdılar, eşimi dövdüler. 6 ay sonra bir daha dükkan açtım ve orada benim şansım yaver gitti. Bütün meşhur insanlar helikopterlerle gelirlerdi bana. Belçika’dan bir müşterim vardı özel uçağıyla ayda bir defa gelirdi. 6 müşterimin helikopteri, 2 müşterimin uçağı vardı. 120 milden bana müşteri gelirdi. 3 tane kraliyet ailesi vardı ve 30 sene bunların saçlarını yaptım. Onlar para vermezlerdi yılbaşında hediyeler verirlerdi. Londra’nın meşhur kuaförlerinden biri oldum ama birçok hastalığa yakalandım. 2003’te kalp krizi geçirdim, 3 hafta yoğun bakımda kaldım. O yıldan sonra 9’u kalpten olmak üzere 15 ameliyat oldum. Kalbimde pil takılı ve 7 ayrı hastalıktan dolayı ilaç kullanıyorum. Şimdi ise hayatımı kaleme almak istiyorum.”

**KOZANLI ALİ KEMAL YİĞİT
KADIRLILİ ÂŞIK FEYMANİ VE
ANDIRINLI ÂŞIK VEBALİ'NİN
ATIŞMALARI**

Ben Celil ÇINKIR. Bugün 13 Ağustos 2013. Kahramanmaraş İlinin, Andırın İlçesi'nin, Başdoğan Mahallesi'ne bağlı Haçağaç Obası'ndayız. Âşık Feymani mahlaslı Osman TAŞKAYA, Ali SEDEFOĞLU, Kazım SEDEFOĞLU ve oğlu Âşık Vebali mahlaslı Tahsin SEDEFOĞLU'un katılımlarıyla 12 Ağustos 2013 günü iftar sonrasında Karacaoğlan ve Andırın konulu bir mini sempozyuma imza attık. Sempozyumumuz gecenin 01.30'unda bitti ve sıcak yaz gecesinde özellikle akrep ve yılan korkusundan uyku tutmadığı için sohbetimize Âşık Vebali ile devam ediyoruz. Bir çok atışmaya imza attığımı bildiğim Âşık Vebali'ye hayatında iz bırakan en önemli atışma nedir diye sorduğumuz da alacağımız cevabı merak ediyoruz ve sözü Âşık Vebali'ye bırakıyoruz.

Âşık Vebali: Celil Bey, 17 Temmuz 2004 tarihinde yaptığımız atışmayı hiç unutmam. Atışma yeri Kozan ilçesinin Bucak Köyü. 2009 yılında vefat eden Ali Kemal YİĞİT'in evindeyiz. Atışmacılar; Kozanlı Âşık Mübahi (1937 doğumlu Ali Kemal YİĞİT), Kadırlılı Âşık Feymani (1942 doğumlu Osman TAŞKAYA) ve bendeniz Âşık Vebali (1965 doğumlu Tahsin SEDEFOĞLU). Beni en çok etkileyen yarışma budur. Bu atışmanın sözlerinin tamamı ezberimdedir.

Âşık Feymani ayak açarak başladı söylemeye:

*Ali Kemal ile Âşık Vebali
Faydasız bir işe başlamayalım
Eloğlu sarraftır, seçer ayırır
Suç olan şeyleri işlemeyelim*

*Ali Kemal YİĞİT alıyor sözü:
Ola kine kusur ola kulunda
Onu hakir görüp dışlamayalım
Her ağacın yemiş olur dalında
Meyve zedelenir taşlamayalım*

*Âşık Vebali söylüyor:
Feymani üstadım ben toy aşığım
Vurup bir celsede haşlamayalım
Ali Kemal Abi, say bir âşığım
Yer ver bu meclisi boşlamayalım*

*Tekrar Âşık Feymani alıyor:
Bal diyerek yuttunuzsa zehiri
Dönüp de kimseye etmen kahırını
Kulun olur amelince ahiri
Kötüyü iyiye düşlemeyelim*

*Ali Kemal YİĞİT alıyor sözü:
Olgunlar ceminden cemel seçmeli
Dertten anlayana derdin açmalı
Bulamazsan o vatandan göçmeli
Artık o diyarda kışlamayalım*

*Âşık Vebali söylüyor:
Koca ustalara aklım ulaşmaz
Benim kanım kötülere bulaşmaz
Arif olan birbiriyle dalaşmaz
Komşu tavuğunu kışlemeyelim*

*Âşık Feymani başladı söylemeye:
Feymani cahilin bildiği yoktur
Delik testi gibi, dolduğu yoktur
Gelen gidecektir, kaldığı yoktur
Ömür hanesini hoşlamayalım*

*Ali Kemal YİĞİT alıyor sözü:
Ali Kemal, bahar sonu yaz gelir
Ola kine karşı yönden söz gelir
Münafığı öldürsen de vız gelir
Seven gönülleri şişlemeyelim*

*Âşık Vebali söylüyor:
Âşık Vebali'yim kul incitmedim
Ali Kemal Amca, bil incitmedim
Girdiğim bahçede gül incitmedim
Meyveyi göğ iken dişlemeyelim*

Atışmaya ara vermeden ikinci atışmaya geçiyoruz. Bu sefer ayağı Ali Kemal YİĞİT açıyor.

Celil ÇINKIR: *Bir şey soracağım. Bu atışmalar irticalen mi yapılıyor?*

Tahsin DEDEFOĞLU: *Evet irticalen yapılıyor. Bir arkadaşımız daha var o da atışma sözlerini kayda geçiriyor.*

Onun adı, Zübeyir ULUSOY'dur. Ali Kemal YİĞİT, Zübeyir ULUSOY' hitaben başlıyor.

Ali Kemal YİĞİT diyor ki:
Dinle sözlerimi Zübeyir Hoca
Bu gelişi Allah'ın işine benzer
İki misafirim vardır bu gece
Huriler, melekler eşine benzer

Âşık Vebali söylüyor:
Üçümüzün bu mecliste sohbeti
Ermişler ceminin hoşuna benzer
Dilim varsa cahilleri şor etsem
Şekilleri sarhoş keşine benzer

Âşık Feymani başladı söylemeye:
Riyasız yapılan sevgi, muhabbet
Gönül sofrasının aşına benzer
Arifler, kâmiller hayal eylese
Hazreti Yusuf'un düşüne benzer

Ali Kemal YİĞİT alıyor sözü:
Birisi saz almış havadan uçar
Birisi utangaç, kalemden kaçar
Yüzlerinde nur var, tebessüm saçar
Umarım içleri, dışına benzer

Âşık Vebali söylüyor:
Ali Kemal Üstat kabarır taşar
Hayal yollarında pek hızlı koşar
Kozan Dağları'nda, Bucak'ta yaşar
Yükseklerde şahin kuşuna benzer

Âşık Feymani diyor ki:
Biri sohbet pınarının durusu
Biri sevgi kazanının arısı
Biri muallakta durur birisi
Hacerül esvedin taşına benzer

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Kemal'im çalışmak ilahi yasa
Örneği Firavun, Hazreti Musa
Kimisi uzundur, kimisi kısa
Kim der ki beş parmak beşine benzer

Âşık Vebali söylüyor:
Haktan gelen hayır mıdır bela mı?
Hediyedir dostun dosta selamu
Âşık Vebali'nin ince kelamu
Aslan'ın ağzında dışına benzer

Âşık Feymani söylüyor:
Feymani'yim hile yoksa amelde
Hakkın nuru ziya verir cemalde
Âşık Tahsin baldır, Ali Kemal de
Garibin gözünü yaşına benzer

Üçüncü atışmanın ayağını ben (Âşık Vebali) açıyorum. Her atışmacı bir ayak açıyor. Başlangıçta anlaşmamız böyle. Kapanış ayağını da Âşık Feymani yapacak. Üçüncü atışmamızın ayağını açarak başlıyorum. Bakalım ne demişim?

Âşık Vebali söylüyor:
Kızmayın üstatlar ben sizin gibi
Nice âşıkları dize getirdim
Zemini gevşektir, balçığm dibi
Batmasınlar diye yüze getirdim

Âşık Feymani söylüyor:
Vebali diyorlar şu toy âşığı
Ali Kemal alıp size getirdim
Yol yolak bilmiyor daha acemi
Olgunlaşsın diye söze getirdim

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Bir sevgi okunu attım yayınan
Seven gönüllerde öze getirdim
Bir kahvede sohbet ettim çayınan
Aldım misafiri bize getirdim.

Âşık Vebali söylüyor:
İlim köprüsünden geçsinler diye
Duru pınarlardan içsinler diye
Sarrafsınız cevher seçsinler diye
Önüniğe koca müze getirdim

Âşık Feymani söylüyor:
Bu iki aşığı sezdim bağlarda
Misalleri az bulunur çağlarda
Dedim Mecnun ne geziyor dağlarda?
Tuttum yakasından düte getirdim

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Doğuşundan haz duyurum bu sestem
Yıllar geçse fire vermez nefesten
İki keklük çıkarmışım kafesten
Kürnesinler diye toza getirdim

Âşık Vebali söylüyor:
Yaptığınız etti cana tak sizin
Başınızda saçlarınız, ak sizin
Yolunuzu bekler durur Hak sizin
Birer tene çukur kaza getirdim

Âşık Feymani söylüyor:
Ömrüm geçti siteminen, nazınan
Gölüm küskün ördeğinen, kazınan
Ninni çaldım elimdeki sazınan
Sardım sarmaladım beze getirdim

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Besi yapmış, satın aldım birinden
Tiksindirdi oğlak çıktı karından
Kuşbaşı doğrattım kaba yerinden
Pişireyim diye köze getirdim

Âşık Vebali söylüyor:
Vebali'yim benim iki gözlerim
Bu sohbeti ömür boyu gözlerim
İnce manalıdır kaba sözlerim
Eleklenden süze süze getirdim

Âşık Feymani söylüyor:
Feymani'yim atım örklü çayırda
Birisinin gözü yoktur hayırda
Birisi dolanır durur bayırda
Kaval çala çala tuza getirdim

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Ali Kemal şık giyinir libastan
Anma seçemedim dostumu dosttan
Altı aylık, satın aldım Sivas'tan
Kurtlardan korkumdan yoza getirdim

Şiir öyle devam etti. Son bir atışmayı Âşık Feymani ayak açarak başlattı.

Âşık Feymani söylüyor:
Muhabbet çok türlü oldu
Sözlerimiz dile uydu
Sohbetin zamanı doldu
Özlerimiz hâle uydu

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Maksadımız değil örtük
Yüzlerimiz şala uydu
Şizi revan edek artık
İzlerimiz yola uydu

Âşık Vebali söylüyor:
Kendimiz âşık sandık
Sazlarımız tele uydu
Aslı, Kerem gibi yandık
Közlerimiz küle uydu

Âşık Feymani söylüyor:
Bu muhabbet gitti hoşta
Söz söyledik çoşa çoşa
İşi sürmedik yokuşa
Düzlerimiz çöle uydu

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Aşkta âşğın dergisi
İlham Allah'ın vergisi
Gönüldür gönül sergisi
Bezlerimiz çula uydu

Âşık Vebali söylüyor:
Esmeri sevmez sarılar
Kovana işler arılar
Gelinlik giydi karılar
Kızlarımız dula uydu

Âşık Feymani söylüyor:
Feymani'yim katlandırık
Aşk yolunu adlandırdık
Muhabbeti tatlandırdık
Tuzlarımız, bala uydu

Ali Kemal YİĞİT alıyor:
Kemal, hayat bir yarıştı
Aynam küstü de barıştı
Artık çehrem de kırıştı
Yüzlerimiz, kila uydu

Âşık Vebali söylüyor:
Vebali'm dünyaya baktı
Boş yerlere kafa taktı
Kalıptaydı o da çıktı
Buzlarımız, sele uydu

Güllünün Ağıdı...

Ağıtlar, konar-göçer kültürünün ürünüdür. Yerleşik yaşamda ağıt yoktur. Çünkü onlar, sevdiklerini ölümsüzleştirmek için mumyalamışlar, piramitler yapmışlar Mısır'daki gibi, mezarlar yapmışlar ki mermerden, tunçtan. Konar-göçerler ise kaybettikleri sevdiklerini, sonsuza kadar yaşatmak için, onun öyküsünü, özellik ve güzelliklerini sözcüklere gömerler- ki kolay taşınsın, nesilden nesile aktarılsın diye.

KIZGIN SOBAYA SARILDIM

Sevgili yavrularım,
Söz ağıttan açılınca, kulaktan duyduğum değil, görüp yaşadığım bir acıyı, bir ağıdı, ağıtları da paylaşmak istedim. İstedim ki söküp atmadığım bakır plakalar üzerindeki tokmak izlerini bilesiniz diye.

UNUTAMIYORUM

Unut demek kolay
Gel bana sor bir de
Bir şey var içimde beni kahreden
Şuramda
Tam yüreğimin üstünde çakılı
duran bir şey var
Söküp atamıyorum
Unutamıyorum işte
Unutamıyorum.

Der ya şair, çocukluk günlerimin onulmaz, unutulmaz yarasına gidiorum:

Dayım Halil, öksüz ve yetimdi.

Ablası olan anamın yanında kalır, bizimle birlikte yaşardı. Evin büyük oğlu gibiydi.Halil, amcasının kızıyla nişanlıdır. Nişanlısını bir başka amcasının oğlu kaçırrı. Kaçıran amcaoğlunun kız kardeşi Güllü'yü, çok sevdiği nişanlısından ayırırlar ve berdel olarak Halil'le evlendirirler.

Güllü, dünyalar güzeli. Evimizin yanında, onlara da bir evcik yapıldı. Nişanlısından zorla ayırarak yaptırılan evlilik nedeniyle Güllü'nün yüzünde, hüzün bulutları uçuşurdu.

Anam, yaptığı yemeklerden, pişirdiği çorbadan, dayımlara da gönderirdi. Güllü Gelin, beni kucağına alır, saçlarımı okşar, severdi. Öfkesini ve sevgisini kimselerle paylaşamaz, hep içinde gizlerdi.

Evliliklerinin üstünden bir yıl geçmiştir ki, Güllü'nün baba evinde, kardeşinin düğünü kurulur.Eşi ve amcasıoğlu Halil'le birlikte, düğüne giderler. Üç gün davullu-zurnalı düğün çalınır. Uzak Karatepe köyünden gelin getirilir.Kabalcıoğlu Hacı Ahmet Ağa'nın sekiz oğlundan birinin düğünü daha yapılmıştır. Gelin getirilmiş, düğün bayrağı indirilmiş, seğmen dağılmıştır. Köylü köyüne, evli evine vakti gelmiştir artık.

Halil, eşini de alıp, evlerine dönmek ister, Güllü, kalmak yanlısıdır ve diretir. Baba evinde kalacaktır.Halil'i, afakanlar ve terler basar. İcini kemiren kuşku, büyüdükçe büyür. Güllü, kendisiyle

gönülsüz evlenmiştir. Üstelik eski nişanlısı, halay çekerken, O'nu, Güllü de seyretmiş. Halay sonrası ibrikle eline su dökme bahanesiyle eski nişanlısıyla konuşmuş, konuşurken de gülüşükleri görülmüş. Durum, muhbirler tarafından Halil'e, anında ulaştırılmıştır.

Kıskançlık ve öfke krizindeki Halil, kovalarla su içer, yüreğindeki yangını söndüremez. Gözü dönen Halil, el ayak çekilip herkes uykuya varınca, eline geçirdiği tahra ile eşi güzel Güllü'yü,derin uykudayken öldürür.

Haberin duyulmasıyla, evimizde kıyametler koptu. Bu istenmeyen evliliğe sebep olmuşlardı. Zorla evlilik yürür müydü? Güllü'nün ölümünden, anam da kendini sorumlu tutuyordu.

Halil, karanlığa karışmış, yakalanmamış.

-Öldüreceğim daha üç kişi var, onlar kendini bilir, kafalarını ko-partmadan teslim olmam, dediği söylentisi yayıldı.

Korkudan kimseler kendi evinde yatamıyor. Herkes Halil'in öldürmek istediği üç kişiden biri ben olabilir miyim korku ve endişesi içinde. Saklanacak delik aranıyor. Halil, yumruk kadar çocuk ama herkes, korkuyor. Evlerde toplanıp birlikte yatılıyor.

Halil, teslim olduktan sonra, canından korkanlar kendi evlerine dönebildiler ve rahatça uyuyabildiler.

Baba Hacı Ahmet Ağa, ağıtlar yaktı, güzeller güzeli Güllü'süne..

GÜLLÜ'NÜN AĞIDI

*Tahrayınan kesmiş başı
Ağzında kalmamış dişi
Kaygısız yatağa girmiş
Çifte giden çift kardeşi*

*Ortalığın kör bocusu
Zor geldi bunun acısı
Sahipsiz mi sanıyordun
Sekiz kardeşin bacısı*

*Yoruldum Allah yoruldum
Ben de feleğe darıldım
Güllü' me ölmüş denince
Kızgın sobaya sarıldım*

*Allah'a kalmadı yüzüm
Tutmaz oldu iki dizim
Cennet-i ala yerin olsun
Ala kanlı şehit kızım.*

*Oğlum Kadir çok ağladı
Yorgun ciğerim dağladı
Öldürdüler Güllüm seni
Kökten kolumu bağladı*

*Kızım senin adın Güllü
Düğün kurdum usul yollu
Hayıfımı allum kızım
Senin baban deve kenli*

Hacı Ahmet Ağa'nın kızı Güllü için yaktığı uzun ağıt, eşi Dudu'ya yaktığı ağıtla birlikte yıllarca dillerden düşmedi

TURFANDA SALATALIK

Güllü öldürülmeden yıllar önce, baba Hacı Ahmet Ağa, amcasının kızı Dudu ile evlidir. Dudu, güzel, Hacı Ahmet ise kıskançtır.İkisi de birbirini ölesiye sevmektedir.

Dudu Gelin, tarladan gelen eşi Hacı Ahmet'in altına sermek için, yüklükten minder indirir. Minderin içinden turfanda bir salatalık düşer.Hacı Ahmet, kendi bostanlığında daha çıkmadığını sandığı salatalığı, Dudu'nun komşulardan almış olabileceğini düşünür.

Kıskançlıktan deliye dönen Hacı Ahmet, çok sevdiği eşi Dudu'yu, ellerini ve ayaklarını bağlayarak, ocak başında keser.Bedenden kopan Dudu'nun kesik başı, ye-

rinde sıçramakta, tavana yükselip inmektedir. Hacı Ahmet, kendini dağlara vurur.

Ne kadar gider, kaç saat gider bilinmez. Hacı Ahmet, yorulur. Elini koynuna atar, kavını, çakmağını, tütün kesesini, çıkartır. Sigara saracakken elindeki kanın farkına varır. Ne ola ki? diye düşünürken, Dudu'yu öldürdüğünü anımsar ve acısını ağıtlarla bugular.

DUDU'NUN AĞIDI

*Kapımızın öni seki
Türkmenler yükledi yükü
Sabahınan tatlı koku
Sür emminin Dudu kızı*

*Sabahınan erken kalkar
Helkeyi koluna takar
Kanı ocaklığa akar
Vay emminin Dudu kızı*

*Sabahınan er uyanır
Varır direğe dayanır
Al kızıl kana boyanır
Gel emminin Dudu kızı*

*Maraş deresi deresi
Kümbet'ten geliyor sesi
Sağ tarafa eğri fesi
Sal emminin Dudu kızı*

*Ekinlerde olur kılıf
Kadir oğlum teze melif
Sana derim gelin Eliş
Hani emminin Dudu kızı*

*Kaşları benzer kaleme
Yerde süürünür dolama
Öğüt verirdin aleme
Bil emminin Dudu kızı*

*Hazar Kul Ahmet'im hazar
Andırın düüzünü gezer
Alnında perçemler düzer
Gül emminin Dudu kızı*

Dayım Halil, birkaç yıl yattıktan sonra, Menderes affi ile hapisten çıktı. İki kez daha evlendi.Son karısından kızlı-erkekli akademisyen, doktor çocukları ve torunları oldu. Bulduğu toprağa ağaç ve meyve dikti. Güllü'nün

kovalayan ruhundan vicdanını kurtaramadı. Kendini ibadete, oyunu, Demokrat Parti'ye verdi.

Hacı Ahmet Ağa, bir tarafta Dudu'nun, bir tarafta kızı Güllü ve 1957 yılında Karatepe'de vurulan oğlu Halil İbrahim'in acısıyla yaşlandı. Dingin bir gönlü adamı olarak Oğlunun davasına bakan Hâkim Kanadıkırık'a yazdığı mektupla adalet istedi ve dedi ki:

Sayın Müftüzade Kanadıkırık Mustafa Bey,

Oğlum Halil İbrahim, Karatepe mevkiinde Hasan Eğritaş tarafından kasten öldürülmüştür. Karısı ve biri mağdur olmak üzere küçük yaşlarda üç çocuğu yetim, hatta öksüz kalmıştır. Hiç bir maddi geliri olmayan bu çaresizlerin beslenmesi zoralmış, yaşamaları güçleşmiştir.

Bunun gereğini önce Allah'a, sonra da sizin yüksek adalet ve vicdanınıza bırakıyorum.

İstedüğimin kanun haricinde olmadığını anlamanız için aşağıdaki kitalarımı okumanızı istirham ederim.

Burada selam edip kara gözlelerinden öperken ak sakalımı ayaklarına turab ederim.

*Oğlunu veziri kendire taktı
Yesrip'ten gelenler bunlara baktı
Rüşvan-ı Adil diye adın söyletti
Ömer'i içerde görmeli Beyim.*

*Bir kulun bir kulda var mıdır hakkı
Binlerce müminin canını yaktı
Emevi Hanedanı bayrağı kaptı
Eba Müslüm'ü de görmeli beyim.*

Kıyım, özellikle de kadın kıyımı günümüzde de sürmektedir. Ne zaman kadın kıyımına ilişkin haber duysam, Dudularım isyan eden kesik başı ve güzel Güllü'nün duru yüzü, kömür gözleri gelir aklıma. Yakamıza sarılıp: "yetmedi mi!" dediklerini duyar gibi olurum..

ANDIRIN'IN TANINMIŞ HATUNLARINDAN **MAŞUKA HATUN**

Maşuka Hatun, nam-ı diğer Maşika Hatun Andırın'ın en eski belediye başkanı Mehmet Ali Başdoğanın karısıdır. Mehmet Ali Çavuş diye anılır. Aslen Malatya Darende'den Hasan Ağa'nın kızıdır. Andırın'lı komşusu olan Mehmet Ali Çavuş'la evlenir. Andırın'da yaşarlar. Mehmet Ali Çavuş Andırın'a belediye başkanı seçilir. Maşuka Hatun artık belediye başkanının eşidir. Evine gelen giden eksik olmaz. Yemeksiz misafiri kaldırmaz. Ayrıca bilge bir kadındır. Andırınlı kadınlara ebelik yapmıştır. Bilgili olduğundan kendisine doğum yaptırabilir sertifikası verilmiştir. Andırınlı bir çok kişininde ebesidir. 2 kız, üç erkek beş çocuğu olmuştur. Andırın'da bilinen Maliyeci Mustafa Başdoğan (Topal Mustafa)'nın annesidir. Şimdilerde bir kızı hayatta İstanbul'da yaşamaktadır.

Bahçesine özellikle ceviz ağaçlarına ve güllerine çok düşküdü. Ayrıca güllü bahçesi vardı bende çok iyi bilirim. Andırın'da ilk radyosu olan ailelerden biriydi. Komşuları tarafından sevilen, sayılan biriydi, başına Oyalı beyaz dülbent örterdi. Ayrıca evinde hemen her gün sıcak bazlama yapar, misafire taze taze ikram ederdi. Becerikli bir kadındı iyi tarhana sererdi. Yannık yayar komşularına taze ayran verirdi. Büyük konak tipi evleri vardı.

*1906 doğumlu olan Maşuka Hatun 1964 yılında
58 yaşında iken vefat etmiştir.*

Allah rahmet eylesin mekânı cennet olsun!

OCAK

Kış geldi ocakların kıymeti artıyor dersem doğru dersiniz.

Ama bıyık altından gülersiniz.

Nerde o ocaklar? Nerde o eski ocaklar? Hala var mı ocaklar? Bir iç çeker, ta eskilere çocukluk günlerine gideriz.

Çocukluk günlerinin ocakları.

Ocak nelere kadirdi, nelere.

- Oturulur sohbet edilir
- Aile etrafında toplanır
- Konu komşu oturur
- Ekmek yapılır
- Yemek pişer
- Bir tarafında her daim güğümde sıcak su olur
- Küllüne soğan, patates gömülür
- Tavada mısır patlatılır
- Üstünde kestane pişirilir

Ocağa atılan odunlarla oda ısınır. Köz küllenirse maşa ile karıştırılır. Köziinden çıkan alev ipil ipil yanar söner. Şairde "lambada titreyen alev üşüyor" der: Ocakta ki parlayıp sönen alev misali.

Velhasıl ocağın hikâyesi vardı. Kültürü vardı. Tadı vardı. Zamanı vardı.

Siz bir ocak bulursanız başına toplanın. Elinizi ısıtın. Döne döne ısının. Baka baka hülyalara dalın.

Bulduğunuz ocakta kendinizi bulursunuz.

NURU AĞA'NIN AĞIDI

Derginin Eylül sayısında yayınlanan Hüseyin Yaycıoğlu ile yapılan söyleşini bir bölümünde kardeşi Hacı Nuri'ni 1968 Yılında vefatından söz edilmektedir.

Ben o yılları çocukluktan hatırlıyorum. Hatta o yıllarda ve öncesi bir kaç kez Beyınarı'na yaylaya gitmiştik Hacı Nuri'yi (Nuru Ağayı, sonra vefatını) hatırlarım. 1971'den beri zaman zaman Andırın yöresinde söylenen ağıtları dinlediğim kadarıyla yazdım (Başka bir ifadeyle derledim).

Adana'da İsmail Aslan ve Tahsin Sarıbyık'la bu derlemelerin yayınlanması için bir çalışma da başlatmış bulunuyoruz. Bunlardan bir örneği size gönderiyorum.

Hüseyin Yaycıoğlu Milletvekili ve Ankara'da olduğu yıllarda vefat eden kardeşi Nuru Ağa için diğer kardeşi Nejat Yaycıoğlu'nun Hanımı Mariye Yaycıoğlu'nun yaktığı ağıt.

NURU AĞANIN AĞIDI

Hatnın köşşek gizleri (Hatn: Nuru Ağanın hanımı Koyuncunun kızı Rahma-Köşşek: deve yavrusu anlamında)

Gene ağlattı bizleri

Sefil ölen gayıncım

Ağlsın çatal kızları (iki kızı varmış)

Geldinizmi komşularım

Zorumuş gayın acısı

Gardaş deyip ağlayacak

Yoğumuş bunun bacısı (H.Yaycıoğlu üç erkek kardeş, bacıları yok)

Yalnızca ben ağlarım

Yas çeker gara bağlarım

Gardaşcığın çok ağlıyo

Ben Nejatı heyleğlerim

Ankara'nın yolu uzak

Ferhat deli gönlüm ferhat

Ben hersini alamıyom (Nejat Ağanın çok yandığını belirtiyor)

Ülger gelin burda gerek (Ülger Gelin: H.Yaycıoğlu'nu hanımı o da Ankara'da)

Sürüsünü suya döker (Nuru Ağa'nın koyun sürüsü vardı. Kuşluk vakti Beyınarı'nda suya indirirdi)

Bu acı herkesi yakar

Kıyma gadir mevlam kıyma

Dört yetim boynunu büker (Nuru Ağa'nın çocukları)

Yaylası dağlar eteği (Buduk-Akgümüş Köyü'nün ovası Beyınarı Yaylası)

Sürüsün vurmuş yatağa

Ben yorulduım gayrabıla (Bu anda yanına Zilfaroğlu-Zülfikaroğlu-Mehmet Ağanın hanımı Zübeyde Hatn gelmiş)

Sen de söyle iki üç kıta

ADAM

Adım ademdir

Ben adamcağız

Dünya alemdir

Evim damcağız

Adam kıymeti

Gün görmüş başı

Çeker mihneti

Olsa da yaşı

YAYLA ÇOCUGU

*Bir umudun peşine takılan sen.
Ne çok severdik yalnızlığımızla oynamayı.
Çocuk düşlerimize her daim takılan gurbet
Bana getirir mi çocukluğumdan kalan seni
Ben uzak diyarların kıyısına vurmuş yayla çocuğu
Sen kavruk yüzünle güneşi koynunda taşırsın
İklimler değişir fitratın hiç değişmez senin
Yayla havası almışsın belli yiğitliğin sığmaz bir obaya
Siner her taşa garipliğin ıssızlığın
Yüksek yaylaların kar esintisi alır götürür bir yanık sevdaya
Kayranlı'dan aşağı gurbet havası dağıtırsın ıssızca
Gelincik tarlasını seyredersin Sisnenin düzlüğünde
Çağırır seni Tırl'ın heybeti her nefes alışta
Kara Mağara çocukluğumun garip düşü
Düldül Dağı birleştirir yayla ile düzlüğü
Garipliğimi anlatır sorsan Sarımsak Dağı
Kırksuyu
Hele Kayranlı'dan seyretmek ne Güzel Geben'i
Azgıt'ta tarih olur çıkarsın yükseklerle
Haştirin Kalesinde bayraklaşır sevdan ülkeme
Kenger sakızı kanatırsın çocuk yüzünle.
Gelincik tarlasında bırakırsın gurbeti
Çam ağacı olup raksa dalarsın yüksek bir tepede
Yanaklarında kızılık olursun bir çocuğun çigsarda
Üşütmez seni bilirsin buraların havası
İstemezsin yetim bırakır gidersin yurdunu yuvani
Özlersin duman olur sevdan yaylanda
Hiç bitmeyecek özlemler bırakıp yüreğe
Saplanırsın ok misali sineye.*

Düldül'ün

*Öfkeli duruyor asık suratı
Çatılmış bu sıra kaşı Düldül ün
Sandım Köroğlu'nun kükreyen atı
Şaha kalkmış gibi taşı Düldül ün*

*Günlerce aylarca baktım durdum da
Hesap ettim çokta kafa yordum da
Yöredeki herkeslere sordum da
Bilinmiyor ömrü yaşı Düldül ün*

*Soğuktur suları havası Sert te
Çekilmez Aralık Ocak Şubat'ta
Kazmayı küreği yaktırır Martta
Çetindir boranı kışı Düldül ün*

*Ben hasretim yöremizin dağına
Görenleri düşürüyor ağına
Benzer Yemen'de ki İrem bağına
Cennet'i andırır döşü Düldül ün*

*Bilen insan yaylasına bayılır
Çayırında koyun kuzu yayılır
Yamacında keklik sesi duyulur
Dört mevsim ötüşür kuşu Düldül ün*

*Ceyhan nehri yoldaş ona ebedi
İnsana yuvadır eteği dibi
Bizim bağırı yanık kul Cengiz gibi
Kârlı dumanlıdır başı Düldül ün*

Renklerin Dili

GİRİŞ

Anadolu'da renkler keskindir. Albenisi vardır. Çağırışı, duruşu vardır.

*Kırmızı tam kırmızı
Yeşil alimallah yeşil
Siyah kapkaradır*

Hâlbuki tabiat renklerin pasteli, flusu, iç içe geçmişliği ve sönüklüğü ile ortadadır. Doğada renklerin cümbüşü iç içe geçişli oluşuyla kusursuz bir tablo sunmaktadır. Tabiatın yumuşak ve estetik görünüşü Anadolu'da neden renklerin ayrışması ve sertliğine dönüşür. Bunu doğada yaşayan toplumların biriktirdikleri kültür medeniyetle izah edebiliriz.

Anadolu coğrafyası, doğasıyla, iklimi, nebatıyla insan yaşamasını kolaylaştıran bir kıtadır/hüviyetindedir. Yaşamak için tercih edilen bu coğrafya farklı kavimleri/toplumları buluşturur. Anadolu her dil, din, inanış, renk, kültürden toplumları efsunlu topraklarına çeker.

Artık buraya gelen her toplumun önünde iki yol vardır. Yani, Anadolu'da yaşayacak/tutunacak her toplum iki mücadeleyi mecburen verecektir.

Birincisi toplumlarla mücadele. Önceden gelenlerin sonradan gelenlerle, sonrakilerin öncekilerle mücadelesi. Felsefeciler devletin en güçlü olanın kurduğunu söyler. Anadolu'da da devlet kurma adına güç mücadeleleri hep olagelmıştır. Ama güçlü olan değil adil olan kalıcı olmuştur. Her topluluk tutunmak, yaşamak, hükmetmek için diğerleriyle mücadele etmiştir. Anadolu'da barışlar daima savaştan sonra olmuştur. Barışlar iki tarafla değil tek tarafla olmuştur.

İkincisi tabiatla mücadeledir. Tabiat cömert. Cömert olduğu kadar hırçın, sert, acımasız. Gül ile diken gibi. Çukurova'da yeşiller ortasında açan bir gülün silüetinde bembeyaz Toros dağları ve gerisindeki bozkırlar coğrafyanın ne kadar derin, ne kadar renkli, ne kadar farklı yaşam mücadelelerini tablolaştırır. Deniz, ova, vadi, dere, tepe diye yapılan basit ayırıştırılmalar bile coğrafyanın insanı mahir kılmaya mecbur eder. Bu mecburiyet kalıcı olmak için kırıcılığı, yaşamak için sertliği yükler omuzlara.

Yeni vaziyet alış renklere yansır. Pasteller ayrışır. Flular netleşir. Matlar keskinleşir. Doğallık yerini bağırın çağırın renklere dönüştürür. Renkler seçilir, sevilir. Sembol olur. Bu yüzden Anadolu'da her toplumun farklı renkleri, renkli sembolleri vardır. Renkler aynı zamanda mesajlar verir. Yüklü mesajlar taşır. Anadolu'da renklerle devletlerin bağlantısı var. İnsanların renkle ilgisi var ama, bir renk insana mal edilebilir mi? Değişik şekilde soralım insan bir rengi diğer renklere ana renk sayar mı?

Her rengin bir tabiatı var denir. İnsan karakteri gibi renk karakteri olduğu tespit edilmiştir. Renkleri sevenlerin karakterini de ortaya çıkardığı hükmüne varılır. İnsanı tanımak için renkleri kılavuz yapma inancı ta ilkel topluluklardan modern toplumlara uzanır.

RENKLER

• KARA

Siyahın adı Kara! Canım kara. Sevgilinin gözleri "kara kaşlı, kara gözlü" dür. Anadolu'da kara, kade-rimizin rengidir. Hayatın ta kendisidir. Hayatta kara en önde yerini alır. Hayatın her alanına hükmeder. Hayata ve tabiata.

Kara toprak,
Kara günler,
Kara kader,
Kara göz,
Kara kaş,
Kara saban,
Kara bulut,
Kara kalem,
Kara şalvar,
Kara yağız,
Kara bağır,
Kara sığır,
Kara yılan,
Kara baht,

Anadolu'da mücadele kara ile sembolleşir. Mücadele karadan çıkış, kurtuluş mücadelesidir. Kara kader istenmez, kara günler geğşin istenir.

Kara aynı zamanda gençlik, dirilik, tazelik anlatır. Kara yağız delikanlı, gözü karadır hem de. Deli doludur. Havanın kararıp toz bulut olduğu gibi gönlünde karmakarışık fırtınalar esmededir.

Karacaoğlan'a kulak verelim.

'Bana kara diyen dilber
Kabe de kara değil mi?
Bana kara diyen dilber
Kaşların kara değil mi?

Anadolu'da "kara" en fazla insana yakıştırılır. Esas kara topraktır. Sıfatı da "kara toprak". İnsanda topraktan geldiğine göre, yakışırdadır.

Kara, olaylar içinde kullanılır. Hadiseleri en isabetli "kara" anlatır. Başa gelen acı, zor, dar, müşkül günlere "kara gün" denir. İnsanı da kara gündən "dost" çıkarır. En acı kara gün acısıdır. Kayıplar o günde. Kışın en ağır "kara kış" tır.

Aynı Anadolu "kara" geçer bilir. Devran döndükçe hal, halden hale döner. Karada; ömrü zeval bulur, gelir geçer. Yerine güzel dedikleri renkli günler gelir. Kışın sonu bahar gibi.

Kara Anadolu'nun sınavıdır. Kara güne gelip çatılmışsa, kara hadiseler başa gelmişse; insana sükunet, sabır düşer. Sabırın acısı, sızısına tahammül edilende, akıbet güzellik, ferahlık, kolaylık, hafiflikle gelir. Bu coğrafyanın dilinde en çok kara rengi dillenir. O da insana yakıştırılmasından ileri gelir.

İnsan sevdiğinin en çok gözüne hasret kalırmış. Bir Anadolu hikayesi dillenir. Hikaye der ki; aşık, bir çift siyah göz için ömür boyu beklemiş. Aşığı vazgeçirmek için de gözleri görmez derlemiş.

Hasreti hasrete bağlayan kara tren. Tren gelir de hasreti bitirmeyince karalaşır.

• YEŞİL

Adam bahçenin önüne gelerek uzayan çimleri biçmek istediğini söyledi.

Hayvanları varmış. Yedirecekmiş. Başka yerde bulamamış. Burada bomboş/boş yere duruyormuş. Yani ihtiyacı varmış.

Benim de ihtiyacım var dedim.

Kafasını kaşdı. Boynunu salladı. Dudaklarını büktü. Bir türlü anlayamadı, benim nasıl yeşile ihtiyacı olduğunu. Çekti gitti.

Efendimizin en çok sevdiği renk yeşil.

Yani yeşillikler

Yani doğa

Yani sadelik

Yani saygı duyduğumuz tabiat

Yeşil ruhumun rengi

Şehir adama benzer. Eski adamlar yeşil kuşak bağlarıdır.

Şehre de yeşil kuşak yakışır/yaraşır.

Osmanlı yeşile meftun. Efsunlamış bu renk koca medeniyeti. Kendine yeşilden ad vermiş Osmanlı yeşili...

Yeşil Osmanlı rengi. Osmanlı yeşili. Gücün, hakimiyetin, devletin sembolü. Yani huzurun, güvenin, sükunetin, sadeliğin. Adaletin sayesinde.

Yeşille adaletin efsunkar bir münasebeti var. Ulu kişiler önderler yeşil cübbe giyerlermiş.

En barışık renk yeşil. Yeşil sevgi rengi. Doğa baştan sona yeşil diliyle sevgi sunar. Yeşilin albenisi var, o da güzel. İnsan güzel yaratılmış, güzeli sevmeye meyyal. Yeşil güzelin rengi.

Bahar gelir allı yeşilli. Baharda tabiat ton ton yeşile bürünür. İnsanın da en canlı kanlı hali yeşille tasvir edilir.

'Al yeşil giyinmiş gelin mi sandın'

Harbe gidenler yeşil takarmış. Kötüler kaybetsin, huzur ve güzellik gelsin diye.

Yeşile bakan göz doymazmış. Yeşil stikuna davet. Ruhun sikkın olanlara tabiat tavsiye edilmiş, yani yeşil.

• KIRMIZI

Kırmızı olgunluk rengi. Meyveler kızarıncaya olgunlaşır. İnsan olgunlaşınca oturur durudur.

Bu coğrafyada ille de kırmızı derler. Anadolu'su, Trakya'sı, Balkanları öyle. Kırmızıdan kızılığa geçişin hikayesi var. Tanığı zaman. Kırmızı milli rengimiz. Beyaz ile birleşince istiklalimiz, istikbalimiz olur. Zira kırmızı kanı çağırıştır. Kan ise bedel. Bedel ödeyerek coğrafya vatanlaşır. Gökte beyaz hilalin, yerde kırmızı kan gölüne düşerek istiklal davasına dönüşmesi gibi.

Doğru kırmızı gelecek demek. Düğünlerde düğün evine kırmızı bez/bayrak asılır. Gelin duvağı kırmızı olur. Kırmızı nazardan, kem gözlerden/sözlerden korur derler.

Kırmızı hayat rengidir. İnsan utanınca yüzü kızarır. Sağlıklı olunca da öyle. Kanımızın rengi de kırmızı.

Kırmızı davet rengidir. Aldır. Albenidir. Sevdiğine yâri kırmızı oyalı mendil yollarmış. Halılarda, kilimlerde kırmızı rengi orda hayata işaret eder. Gerçekten halı ve kilim nakış ve desenlerinden hikaye çıkarılır.

• MAVİ

Mavi derinliği temsil eder. Uçan derinliği, gökyüzünü, dipsiz boşluğu.

Siyah derinliği temsil eder. Yeryüzünün derinliğini. Koyu derinliği, karanlığı.

Dipsiz karanlığa karşı derin mavilik kurtarıcımız olur.

Gök mavi, yer yeşil.

Mavideki rahatlık, ferahlık, genişlik. Göğe bakınca anlaşılıyor.

Mavi temizliği, duruluğu, doğallığı anlatır. Masmavi göl, hele durgunsa, içindeki canlılarla apayrı bir dünya. Göğün ötelelerinde bilinmez nice dünyalar var elbet. Mavi ötelelerin rengi. Hele beyazla nasıl uyumlu. Işık mavide hayat bulur.

Mavi nazar rengi. Mavi taşlar, nazardan, kemlikten korur. Nazar boncuğu mavidir. Mavi gözdeki kötülükleri alır, emer.

Mavi çağrının rengi. Uzaklara, ufuk ötesine... Bir yer darsa, sıkıcıysa mavi engin bir mekana dönüştürür.

• BEYAZ

Tüm renkler bir araya gelince beyazdır. Beyaz temiz, saf ve duruluğun sembolü.

Mesela beyaz giymek cesaret ister. Beyaz görünüşte hafif, taşımada ağır bir renktir. Beyaz kirli pekte/çekinmeden gösterir. Beyaz beni pak tutun der.

Anadolu beyaz demezler. Ak derler. Akı da akça pakça diye güzelleyerek dillendirirler. Beyaz, saf ve temizliğin alameti, arı, duru olan. Beyazı en güzel anlatan ifade ana sütü. "Ana sütü gibi ak" anlatımıdır. Bir insan kusursuzsa beyaz demeye gelen alnı açık, pak, akça pakça deyimleri ile tarif edilir.

Beyaz en insani renk. İnsanın mükemmel/masum haline izafe edilir. Çocuğun sarğı bezi beyaz. Kefen beyaz. Şehadet çağrısı beyaz. Barış daveti beyaz. Teslim rengi beyaz.

Beyaz temizliğin zirvesi. Temizlik beyazla nispet edilir. Gelinlerin/telli duvağı beyaz.

• MOR

Aşık Veysel dünya gözüyle dağları görmemiş ama, mor sümbüllü bağlar diye ifade etmiş. Dağların bariz yanı rengi, kokusu, heybetidir.

Demek ki, mor da heybet var. Dağların heybetine morla güzelleme yapılırmış.

• SARI

Sarı bir cilvedir. Tabiatın cilvesidir. Her canlı sona gelişini sarı muştular. İnsan içinde beti benzi sararıyor ifadesi aynı manaya gelir. Sarı bir sır renktir. Bütün renklerin yolu sarıdan geçer.

Sarı sonbaharın dili. Sarı çilekeş bir renktir. Bunu gören Yunus "sordum sarı" çiçeğe" dizelerinde sarı ile konuşur. Sarı renk sonun işaretlerinin verir. Anadolu kilim motiflerinde sarı az kullanılır. Var olanlar da

• TURUNCU

Turuncu renklerin yumuşak olanı. Halim, salim insana izafe edilir. Turuncunun kıymetini yeşil bilir. Ondan mıdır narenciye ağaçlarına gömülü meyvelerin rengi. Bereketin misali.

NETİCE-İ KELAM

Renklerin aslı yedi renk. O da gök kuşağında hale hale gelir. Renkleri göz görse de, ruha hitap ederler. Düşünün alem tek renk olsaydı. Ruhü kararmış, deyimî insanilikten çıkmış insanlar için söylenir. Demek ki tek renk insan fitratına aykırı. Düşünce renk ikliminde canlanır, renklerin dünyasında kanat açar.

Aslımıza uygun yaşamak için renklere muhtacı. İnsana ceza renkleri mahrum etmek demek. Ceza evindekiler renkli bir bitkiyi yemez seyirlik için bakarlarımış.

Renkler canlılığın yani hayatın ta kendisi. Bir yerde renk varsa, renkler varsa, renkten renge tebdil varsa orada hayat var. Hayat varsa umut var, sevinç var, gelecek var. Renk; hoşluk, serinlik, derinlik, güzellik, cömertlik, bolluk, bereket, hareket demek. Dünya da bu değil mi?

Doğada renkler cümbüş cümbüş. Her nesnenin rengi var. Her mevsimin rengi var. Her zamanın rengi var. Doğada hiçbir keskin rahatsız eden renk bulamayız. Doğanın bütün renkleri pastel, yumuşak, can alıcı ve can yakıcı. Göz o ki doğanın renklerine meftun. Doğa renkten renge dönerken, halden hale de döner. Doğa renk demek. Doğa renksiz olsaydı halimiz ne olurdu. Renkler doğanın dili. Neler neler söyler görene, anlayana.

Hayatta tıpkı doğa gibi. Doğa nasıl renkten renge yani halden hale dönerse, hayatta halden hale döner. Her halinde bir rengi var. Mesela mutluyuk yeşil ve mavi ruhumuzu, gönlümüzü, gözümüzü sarar. Yeşile bakınca mutlu olmamız yeşilin marifettendir. Hayatta üzüldüğümüzde kızdığımızda herhalde en çok kırmızı ile haşır neşir oluruz. Onun için derler ya hayatta mutlu olmak istersen renkli bak, renkli çalış. Mesela yediğimiz meyveler her birinin ayrı rengi yok mu? Her renge göre de bir tat bulmaz mıyız? Sevdiğimiz renkler? Sevdiğimizize yakıştırdığımız renkler? Renklerin çağrıştırdığı sevgiler? Bütün renklerin kapıları sevgiye çıkar.

Renkli bir coğrafyada yaşıyoruz. Memleketimizin her yeri renklerle dolu. Her mevsim renkler cümbüşü yaşarız. Nereye baksak alabildiğine her tonda renkler. Memlekete sevgisi birazda renklerin sevgisi değil mi? Mesela deniz sevgisi. Denizi severken alabildiğine mavi deriz. Kırları severken her taraf yemyeşil deriz. Renklerin coğrafyası bizi bu topraklara bağlar. Renkler sıra duygusu verir. Onun için memleketimizin her tarafı güzel, her tarafını severiz.

Tabiatın ten renk göremeyiz, saf renkte katı renkte. Tabiatın rengi yumuşak, rahat, sevecen, çağırın, albenili, can yakıcı. Her renk ruhumuza ayrı pencereden hitap ediyor. Her rengin insanı saran, okşayan, tedavi eden yanı var. Her renk güzel. Zira onu yaratan güzel. Renkleri severiz, yaratandan ötürü.

“ Sami TATAR ile sohbetten SOHBET ARASINDAN ÇIKARDIKLARIM ”

Çokak Nahiyesi'nde ikamet etmekte olan Sami Tatar; dedesi Hamet Fakı'nun anlattıklarını nakletmek adına, ilerlemiş yaşına rağmen, hafızasını yoklayarak, hatırlayabildiği kadarıyla, Çukurova yerleşkesinde beylik süren Kozanoğlu (?)'nun yanlış anlaşılabilir bir söz dolaşımını nedeniyle eşi Nesli Hatun'un, neredeyse ölümlü cezalandırılmasına sebep olabilecek bir şiirle giriş yaptı. Sonrasında; Kozanoğlu'nun dramatik bir şekilde öldürülmesini anlattı!

Hamet dedem, Kadirli'de bir cinayet işliyor! Kadirli'den ayrılıyor, Kozanoğlu'nun yanına varıyor. Kozanoğlu'nun yanında da kırk tane kâhyasının olduğunu söylüyordu. Şimdi anlatacağım olaylara şahitlik ediyor Hamet dedem.

Kozanoğlu bir gün kayınpederi olan Çerkez Beyi'ni evine yemeğe davet ediyor. Kırk tane çadır kuruluyor, davullar çalıyor, yemekler yeniyor filan.

O ara bir de “misafir” geliyor. “Hoca” diyorlar O'na. O'nu da sofraya davet ediyorlar. Yemek sonrası tatlı sohbetler ediliyor tabi.

Kozanoğlu, misafirine dönüyor: “Sen nerelisin?” diyor. Hoca dedikleri Gaffar zade denilen fakir bir âşık. Bir katırı varmış.

Gaffar zade diyor ki: “Sazınan mı söyleyim, sözünen mi söyleyim?” diyor.

Çerkez Beyi de: “Sazınan söyle.” diyor.

**Karakılçık bulgurunun pilavı
Tel tel olur, baltası da onun kolayı**

**Özünen kokulanmış peşkirler
dize dolayı**

**Yemeli misafirler nazınan pilavı
bire**

**Yeter Gaffar Zade'm yeter
Nice işler var, bundan beter
Ufağı da bulamaca katar
Yavan çorba içerim tuzunan
bire (diyerek, halini arz ediyor!)**

Çerkez Beyi diyor ki Kozanoğlu'na: “Hâl arz edişine göre, adam çok fakirmiş. Sizden mantıklı yardım istiyorum.” diyor.

“Peki, öyleyse bir kese akçe vereyim.” diyor Kozanoğlu.

Çerkez Beyi: “Bir kese de ben vereyim.” diyor. Birer kese akçe de Çerkez Beyi veriyor. Üstüne bir de katır veriyorlar.

Bu arada orada bulunan bazı hizmetçiler durumu Kozanoğlu'nun eşi Nesli Hatun'a anlatıyor.

“Durum böyle böyle... Gaffar zade adında bir âşık saz ile yemekleri övdü.” diyorlar.

Nesli Hatun da duygusal davranıp Gaffar Zade'yi önüne getiriyor, övgülü şiiri saz ile bir de kendisi dinliyor.

Nesli Hatun, Ozan Gaffar Zade'ye övgülü şiirinden dolayı iki kese altınla, bir de hayvan yükü yüklüyor.

Kozanoğlu yemekten sonra şöyle bir dolaşmaya çıkıyor. Dolaşırken kâhyalar arasında bir fısıltı duyuyor:

“Ağa da Nesli Hatun, bey de Nesli Hatun. Çerkez Beyi'nde de iş yokmuş. Kozanoğlu'nda da iş yokmuş. Birer kese akçe verdiler.” diyorlarmış.

Bu sözleri duyan, sözlerden dolayı alınan Kozanoğlu kâhyalarına emir veriyor, fısıltıyla konuşan grubu, ifadelerini almak için toplatıyor. “Bunların ifadelerini alın!” diye talimat veriyor.

Askerler, fısıltı yayan grubu topluyor. “Demince orada bir konuşma yapıldı. Hakikat meydana çıkmazsa hepinizin kellesi kesilir!” diyorlar.

İfade veren grup, doğruyu olduğu gibi anlatıyorlar.

Kozanoğlu, Nesli Hatun'u, babasına şikâyet ediyor:

“Senin bir büyük Aşirin düğününe gittik. Orada bir para verilecek, herhangi bir yardım yapılacak. Ben çıkardım beş kese akçe verdim. Sen çıkardın benden sonra beş kese akçe verdin. Ben, senden sonra on kese akçe daha verdim. Ne olur sonra?”

Çerkez Beyi:

“O zaman sen beni hiçe saymış olursun. Ben hemen topluluğu terk eder, gider, savaş ilan eder, seni susturmaya çalışırım!” cevabını veriyor.

Kozanoğlu: “Kızın bana bu durumu yapmış! Askerlerin ağzında bu söz dolaşıp duruyor. Kızını kurşuna dizmek için mahkeme kuracak mısın? Mahkeme kuracaksan çağır kâhyalarını, kızını kurşuna dizdir!” diyor.

Çerkez Beyi kâhyalarını çağırıyor. Kâhyalarına:

“Hepiniz şöyle tek sıra halinde dizileceksiniz. Karşınızda duran bir hedefe kurşun sıkacaksınız. Fakat kimin kurşun sıktığı belli olmayacak!” diye talimat veriyor.

“Çağırın Nesli’yi?” diyor babası. Nesli’yi çağırıyorlar babasının huzuruna. Nesli’nin öyle bir saçları varmış ki, saçları ayaklarına kadar inermiş. Cariyeler, Nesli’nin arkasında dolaşır, seyleyle saçlarını taşırlarmış. Neyse, Nesli uzun saçlarını kollarına dolayarak babasının huzuruna varıyor. Babası Nesli’ye: “Kızım sen bir aşığa övgü düzmüşsün. Bahşiş vermişsin. Biz de iki kese akçe verdik aşığa. Sen bunu duydun mu?” diyor.

“Duydum.” diyor Nesli.

Babası Çerkez Beyi: “Sen bunları yaptınsa, suçunun cezası olarak, seni katırın kuyruğuna bağlayarak öldüreceğiz.” diyor.

Nesli, babasına yalvarıyor: “Benim konuşma hakkım var mı? Varsa beni konuşturun.” diyor. “Konuşayım da ondan sonra, neyse cezamı verin. Aha da boynum, vurun, düşürün!” diyor.

Kâhyalara dönüyor: “Ben suçumu size anlatacağım kâhyalar.” diyor. “Çerkez Beyi gibi bir beyin kızımı, Kozanoğlu gibi bir beyin hanımıym.” diyor.

“Ben” diyor, “Gaffar Zade’ye iki kese altınla, bir hayvan yükü hediye verdim. Bunu, kocamın ve babamın unvanı adına yaptım. Birini beyim için, birini babam için, hayvan yükünü de benim için verdim. Bu bana suç ise işte boynum, işte kılıç kâhyalar; vurun, düşürün beni!” deyince, kâhyaların hepsi birden ayağa kalkıyorlar.

“N’oldu?”

“Berat!” diyor kâhyalar. “Hatun Hanım haklıdır beyim. Hediyeyi sizin şerefimize vermiş. Bir kusur varsa bizim boynumuzu vurun.” diyorlar ve silahlarını gökyüzüne çevirip, kurşunlarını havaya doğru boşaltıyorlar.

Babası, Kozanoğlu’nun da eşi olana Kızı Nesli Hatun’u orada affediyor!

KOZANOĞLU’NUN ÖLDÜRÜLMESİ HADİSESİ

Kozanoğlu; avcılığa da çok meraklıymış. Kazları avlamak için dağlara, ovalara şahin kuşlarını salarmış. Şahinlerin yere döktüğü kazları Kozanoğlu’nun askerleri toplar, yerlermiş. Kozanoğlu’nun kırk tane de kâhyası varmış.

Kozanoğlu’nun zevkleri arasında eskiden çibık derlermiş; çibıkla (içine tütün doldurulan, sigara gibi nefes çekilen uzunca bir çubuk) beraber kahve içermiş.

Bir gün, emmisinin oğlu Kozanoğlu’na: “Ava gidek.” diyor. Birlikte ava gidiyorlar. Ava, Kozan’ın yüksek tepelerinde Gürleşen diye bir yer varmış, keklik avlamaya oraya gidiyorlar. Evsin’e giriyorlar. Emmisinin oğlu Kozanoğlu’nu öldürecek ya, kafasına koymuş! Evsin’e girdiklerinde emmisinin oğlu Kozanoğlu’na diyor ki: “Tüfeğinin ucunda bir dal var, şu dalı kopariver.” diyor. Kozanoğlu tüfeğinin ucundaki dalı koparıırken, emmisinin oğlu silahını Kozanoğlu’na doğrultuyor, tetiğe basıyor ve Kozanoğlu pat diye

yere düşüyor!

Kozanoğlu yere düşüşün, emmisinin oğlu yanındaki kâhyaya: “Hamet, bana bir çibık dola, bir de kahve yap.” diyor. Oturuyor, Kozanoğlu’nun bağrının başına. Tütünü içiyor, içiyor... Külünü de Kozanoğlu’nun gözlerinin kenarlarına döküyor!

Hüsnü Karcı: Hamet kim?

Sami Tatar: Hamet, dedem.

“Hamet Fakı” derlerdi dedeme.

Dedem diyor ki: “Oraya, tepeye çıktım ki, sanki Kozan’da savaş oluyor! Silahlar takır takır patlıyor. Meğer işareti de bu imiş.” diyor. Yolları tutmak için adamlar koymuşlar her bir yana. “Bir silah sıkılınca, siz harekete geçin.” demiş adamlarına emmisinin oğlu. Maksat, derebeyliği kendi alacak! Silahlar kum gibi kayıyor. Hamet dedem, gördüklerini-duyduklarını Kozanoğlu’nun emmisinin oğluna yetiştirince: “Öyleyse çek atları gidek...” diyor Hamet’e.

Biniyorlar atlara, varıyorlar saraya. Sarayın etrafına gelmişler ki, saraya çıkmak ne mümkün! Saraya çıkmak için merdivenler dayıyorlar. Nesli Hatunla havarisindeki cariyeler, silahlarını doldurup doldurup, içeriden dışarıya sıkır sıkır düşürürlermiş her birini yere. Her pencerenin altında üç ceset, beş ceset, böyle yığılmış. Tabi, barutları tükenene kadar çarpışıyorlar. Nihayetinde Nesli’yi yakalıyorlar karşı tarafın adamları. Nesli’nin saçlarından sürükleyerek eletiyorlar Kozanoğlu’nun emmisinin oğlunun huzuruna. Emmisinin oğlu Nesli’ye: “Yine derebeylik sende olacak, devam edeceksin.” diyor. Nesli: “Yok!” diyor. Cebir ediyorlar, olmuyor, kabul etmiyorlar! Ondan sonra Nesli Hatun intihar mı ediyor, ne oluyorsa; ölüyor ya da öldürülüyor! Sonrasında, ikisinin de cesedini (Eşi Kozanoğlu ile Nesli’nin) bir kabre koyuyorlar.

Türkülerin Talihsiz

“ Yeşil Ördeği ”

Halk edebiyatımızın temel taşlarından birini meydana getiren halk ozanlarımız türkü sözlerimizin yapılanmasında önemli bir unsurdur. Türkülerin varoluşunda, yaygınlaşıp yaşatılmasında da bu kıymete paha biçilmez. Ancak onlar yaparlar bizler yaptıklarını, çalıp okuduklarını muhafaza edemeyiz. Muhafaza edemediğimiz gibi bazen ne dediğini de anlayamayız. Anlamadığımızı da araştırmadan yanlış olarak okumaya devam eder, yanlışlıkların günümüzde kadar gelmesine vesile oluruz. İşte; bazı kaynak kişilerin türkü sözlerini yanlış aktarması, derleyicilerin düzelttiği diye sözlerde yaptığı tahribat, halk müziği sanatçılarının halk edebiyatı konusundaki yetersizlikleri, (İstisnalar hariç) türkülerimizde birtakım söz yanlışlıkların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Yanlışlıklar düzeltilmediği gibi düzeltilmesiyle ilgili gayret de gösterilmemiştir.

Konuyla ilgili; Nejat Birdoğan “Türkülerdeki Söz Sakatlıkları”, Mehmet Gökalp “Halk Edebiyatında Hatalı Söyleyişler”, Nail Tan ;”Karacaoğlan’ın Türk Sanat Müziği Türünde Bestelenen Şiirleri”, Salih Turhan “Azerbaycan Halk Türküleriyle (Mahnılar) ilgili Tespit Ve Düşünceler” Ahmet Özdemir “Türkülerin Sözleri Doğru Okunmalıdır” yazılarıyla yanlışlıklara dikkat çekilmiş. Hatta Salih Turhan’ın (Kendi ifadesine göre) yanlışlıkları bir yazıyla TRT Müzik Dairesi Başkanlığına sunmasına,

söz yanlışlıklarının düzeltilmesini sağlamak amacıyla hazırladığım Türkülerin İsyanı adlı kitabımıza rağmen tespit edilen söz yanlışlıkları hâlâ uygulamaya konulmamış, düzeltilmemiştir. Yanlışlıklara dur diyecek bir yetkilinin çıkmayışı, türküyü okuyan bazı sanatçılarımızın duyarsızlığı, bahsedilen yanlışlıkların artarak devam etmesini sağlamıştır. Ülkemizde kuralları yanlış uygulamanın, yapılan tüm yanlışlıkların muhakkak bir karşılığı, yaptırımcı gücü vardır. Arabanzımın boyasını değiştirirsiniz ilgili makama bilgi verirsiniz. Evinizin balkonunu kapatmak için apartman yönetiminden izin alırsınız. Kısaca her yanlış yapmanın muhakkak ki bir bedeli, bir cezası vardır. Yalnız türkülerini yanlış okumanın bedeli yoktur. Türkülerini tepe tepe kullananlara, yorumladığını zannederek ezgileri değiştirenlere güzel yorumladı diyerek de takdir ve taltif vardır.

İşte tepe tepe kullanılan, sözleri yanlış okunan ünlü bir türkümüz vardır. O ünlü olduğu kadar herkes tarafından bilinen, sevilen,

sözleri de çok yanlış okunan talihsiz türkülerimizden biridir. Türkünün yöresi Sivas. Sabahattin Alpaslan’dan Osman Özdenkçi derlemiş, notaya almış. TRT Türk Halk Müziği repertuarı sıra no 2363 olan Yeşil Ördek türküsüdür. Sözleri yanlış okunduğu için ben onu **Türkülerimizin Talihsiz Yeşil Ördeği** olarak ilân ettim.

Talihsiz Yeşil Ördek türküsünün TRT repertuarındaki sözleri:

*Yeşil ördek gibi daldım gölere
Sen düşürdün beni dilden dile
Başım alıp gidem gurbet ellere
Ne sen eni unut ne de en seni*

*Gel seninle ahd-ii peyman edelim
Bağlanalım bir ikrara varalım
Söylediğin sözde hemen duralım
Ne sen beni unut ne de ben seni*

*Sevdiğim semanın güneşi mahı
Seni seven âşık çekmez mi ahı
Getir el basayım kelimullahı
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Ezvah: ezva, incitme, kırılma
Dile Düşmek: Hakkında de-

dikodu yapılmak

Ahd-ü peyman: Söz verip anlaşma

Cemal: Yüz güzelliği

Mah: Ay (Yüzü güzel)

Kelamulmuş lah: Allah sözü. Kuran-ı kerim.

şeklinde kayıtlara geçmiştir. Bilinmeyen sözcükler de dipnot olarak verilmiştir. Üçüncü dörtlük yukarıdaki gibi TRT'nin Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisine geçmişse de notadaki söz değişikliği yapılmadığı için bu dörtlüğün ilk iki dizesi TRT ve piyasa sanatçıları yanlış okumaktadır. Bu dörtlüğün ilk iki dizesini bir grup sanatçı aşağıdaki gibi okumaktadırlar

*Sevdiğim cemalin güneşim ayım
Seni seven âşık çeker ezvahu*

Dizelerdeki “ayım”la “ezvah” sözcükleri kafiye bakımından uyumsuzdur. “Ezvah” Osmanlıca Türkçe ve Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğünde yok. Derleme sözlüğünde ezva: İlaç, ecza olarak açıklanmış. TRT'nin Türk Halk Müziği Sözlü Eserler Antolojisinde türkünün sözlerinde kullanılmadığı halde “ezvah” bilinmeyen sözcüklere dâhil edilerek incitme, kırılma olarak açıklanmış. Hâlbuki Osmanlıca Türkçe sözlükte “eza” incinme kırılmadır. Biz şimdi: Sevdiğim cemalin güneşim ayım / Seni seven âşık çeker ezvahu dizelerini, hem de “ezvah”ı incinme kırılma olarak kabul ederek açıklamasına yapalım. “Sevdiğim yüzün hem güneşim hem de ayım / Seni seven âşık çeker incinir kırılır” şeklinde bir anlam ifade eder. Bu da dizelerin ifade ettiği anlama, söyleyişe, şiirin işlenişine terstir.

Aynı dörtlüğün ilk dizesini de diğer bir grup: “Sevdiğim cemalin güneşim ayım / Seni seven âşık çeker ervahu” şeklinde okumaktadır. Bu iki dizede de kafiye bozukluğu olduğu gibi, anlam bütünlüğü de yoktur. Bu söyleniş biçimiyle dizeler: “Sevdiğim yüzün hem güneşim hem de ayım / Seni seven âşık çeker ruhları” şeklinde bir anlam ifade eder. “Ervah” ruhlar demektir. Cin ve Şeytanlar kutsal ruhlar, hoş ruhlar. Ervahıye ise: Tabiatın ruhlarla

idare olunduğuna inanma. Organik hayatın olduğu gibi, moral hayatının da ruh olduğunu kabul eden mezhep. Ervak ise: Çadırlar, perdeler anlamındadır. “Ayım” ile “ervah” arasında anlam bütünlüğü olmadığı gibi kafiye uyumsuzdur. Her iki okuyuşta yanlışır.

Üçüncü grupta ise: Sözlerin aslı tam olarak bilinmediği için dörtlüğün yapısına uygun sözler yerleştirilerek okuyanlar karşımıza çıkmaktadır. Ülkenin en ünlü sanatçıları bu gruptadır. İşte bunlardan birkaç örnek:

Müslüm Gürses :

*Sevdiğim cemalim güneşim ayım
Seni seven âşık neylesin malı
Getir el basayım kelim Allah'ı
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Muazzes Ersoy:

*Sevdiğim cemalim güneşim ayım
Seni seven âşık çeker bu kahrı
Getir el basayım kelimullahı
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Müzeyyen Senar:

*Sevgili cemalem güneşim ayım
Seni seven âşık çeker ezvahu
Getir el basayım kelimullahın
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Zeki Müren:

*Sevdiğim cemalim günüm mehtabım
Seni seven âşık çeker efganı
Getir el basayım kelim Allah'ı
Ne sen beni unut ne de ben seni*

*Gel seninle ahtı iman edelim
Bağlanalım bir karara varalım
Verdiğimiz sözde hemen duralım
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Orhan Hakalmaz ise:

*Sevdiğim cemalim güneşim mahım
Seni seven âşık çeker ezvahım
Getir el basayım kelimullahım
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Şeklinde okumuş. Hiç biri aslına uygun değildir. Kaynaktan verdiğimiz sözlerle ünlülerden sunduğumuz örnekler karşılaştırılırsa hangi sözcüklerin yanlış olduğu, hangi dizelerin yanlış okunduğu görülecektir. Yeşil ördek türküsünün sözleri İbrahim Aslanoğlu'nun Pir Sultan Abdallar kitabında Pir Sultan adına

kayıtlı. Kaynakta o dörtlük:

*Yarimin cemali güneşle mahı
Sana âşık olan çekmez mi ahu
Getir and içelim Kelamullahı
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Şeklindedir.

Bekir Karadeniz'in Ela Gözlüm adlı kitabında ise dizeler Deli Derviş Feryadi adına kayıtlı olup dörtlük adı geçen kaynakta:

*Sevdiğim semanın güneşi mahı
Seni seven âşık çekmez mi ahu
Getir el basayım Kelamullahı
Ne sen beni unut ne de ben seni*

Şeklindedir. Deli Derviş Feryadi'ye ait dörtlüğü, sanatçıların okuduğu dörtlüklerle karşılaştırsak ayakların tutmadığı, dörtlüğün bütünlük arz etmediği görülecektir. Örnek olarak verdiğimiz dörtlük incelendiğinde: Ne “ezvah”, ne ervah ne de üçüncü grupta okuyan ünlülerin yerleştirdikleri sözler vardır. Dörtlük uyak, estetik ve bütünlük bakımından mükemmeldir. Mükemmel olanı arayıp bulmak ve de türkünün hakkını vermek gerekir. Söz konusu dörtlük yaşayan bir şairin dizeleri olsa ve de yanlış okunsa idi, şiir sahibi yanlış okuyanı mahkemeye verir gereğini yapardı. Ama benim türkülerim sahipsiz. Yetim çocuklar gibi. Kimi kimsesi yok. Üstelik hakkına arayacak bir kurum da yok.

Onların hakkını sanatçılar korumalı, yanlış okuyanlara dur demeli. Yoksa: **“İrmak akar bizler de bakarız”**. Onun için dizelerin ifade ettiği anlamı bilmek, hassasiyetle üzerinde durmak, türkülerini tanımak, anlamak gerek. Sanatçı olmak için sadece ses güzelliği yetmez. Sanatçı: Sazıyla, sözüyle, bilgi birikimiyle bir bütündür. Sanatçı: araştırmalı, bulmalı, okuduğu dörtlükleri çok iyi analiz etmelidir. Eğer yapmıyor, bilmediklerini araştırıp incelemiyorsa daha çok **“Talihsiz yeşil ördek”ler** çıkar.

Ne demiş atalar:

**“Bin bilsen de
bir bilene danış”...**

Cambaz Köyünden Ali Kösenin AĞIDI

*Cambaz Köyünün
Kızıl oluk Obasında yaşayan
Ali Köse bir gün sabah
namazı ile oduna gider.
Orada kestiği ağacın
üzerine devrilmesi ile
hayatını kaybeder.
Bu olayın üzerine
Aşık Hacı Duman
bir ağıt yakar.*

*Seher ile dağa çıktın
Ecel şerbetini içtin
Köyümüzü yasa boğdun
Yaktın bizi Ali kardeş*

*Konu komşu hep yürüdük
Yorulduk yola oturduk
Felek vurdu biz götürdük
Yaktın bizi Ali kardeş*

*Savcı, doktor hep geldiler
Açıp yarayı gördüler
Götürün yıkayın dediler
Yaktın bizi Ali kardeş*

*Erhan oğlun çok yanıyor
Yaran durmadan kanıyor
Alev gelenden soruyor
Yaktın bizi Ali kardeş*

*Aşık Hacı'm daha hüüzün
Geldi kışın gitti yazın
Ayrılık olur mu güzün
Yaktın bizi Ali kardeş*

Değirmen

Üzuldüm, ağladım öyle görünce
Taşların bir yana yatmış değirmen
Köre yapmaz olmuş artık karınca
Kuşlar da terk etmiş seni değirmen

Su sesi gelmiyor abaran bozuk
Kurumuş toprağın çakılmaz kazık
Tozcu emmi de yok, öldü mü yazık
Ne hallere düştün böyle değirmen

Senin adın bu bölgenin adresi
Çobanların yolcuların neşesi
Uzağa gelirdi devlibin sesi
Dönmüyor taşların artık değirmen

Eski bir hatıra senden kalanlar
Sıra sıra düzülürdü kağınlar
Uykusuz beklerdi nöbet alanlar
Bir sessizlik gördüm sende değirmen

Kasırğa gazeli yağmış önüne
Bir dününe baktım bir de bugüne
İçin için dertlenmişsin haline
Perişan haldesin gördüm değirmen

Tandırını özlemiştim uğradım
Bu halinle yüreğimi dağladın
Bilmem kaç garibi burda eğledin
Bir selama muhtaç kaldın değirmen

Karabacak diye anılır ismin
Artık yavaş yavaş tükenir neslin
Biliyorum sen de ümidi kestin
Çok sırları suya döktün değirmen

Okumak Üzerine

Okumak. Neyi okumak? Okumaktan sadece kitap okumak mı anlaşılır. Okumak, okuduğunu anlamak, yorumladığını hayatta tatbik etmek.

Öğretmenin öğrenciden beklediği bu.

Esasen bizim kültürümüzde okuduğun ile amel etmek kaidesi vardır. Acaba ondan mı okuyanda azdır. Okumak yerine okuyanı dinlemeyi tercih ederiz. Uyuymamakta bize kalmış. Nedense bu kolaycı yolu seçtik.

Okumak bir eylem. Okuya okuya cehaletini daha da anlayan insan, okumanın erdemiyle, erdemli bir topluma kolay ulaşılır. Mesela okumanın karşılığı kat kat kötülüklerden uzaklaşmak, kat kat iyilikleri çoğaltmak. Anlaşıyor ki, okumak bilinçli bir seçimdir. Seçimde elimizdedir.

Yazmanın temeli okumak. Bardağı dolusuna okumak, taşanına yazmak derler. Yazar için okumak bir boş zaman değerlendirme değil bir iş ve meslektir. Zaten okumakla insan ilk adımı atar.

Kağıtla, ekran adeta çarpışıyor. Cam yüzeyli bilgisayar ekranları seyirlik. Kitap sayfası elle tutululmalık. İkisi de metin ama farkı var.

Birini tutmak eline almak, kavramak, hükmetmek. Ötekine dokunmak. Sadece dokunmak

Birini öğrenme adına alttan üstten çizmek, boşluklara yazmak, işaretleme. Ötekine sadece bakmak.

Birine dönüp geri bakmak, kolayca bulmak. Ötekine sadece bakabilmek için uğraşmak birinde yorulmayan göz usanmayan akıl. Ötekinde yorulan göz, bikan akıl.

Say sayabildiğin kadar.

Kitabın ağırlığı, yükü, taşınması, zor bulunuşu ona değer katar. Ekrandakiler bir buluntu misali. Kolayca erişilen o nispette hafifleyen.

Okumak ise dava. İstedğini okusun. Kolayına gelene sarılsın. Ama bir eylemse okumak, kitaptan okunmalı.

Yazmak Üzerine

Nasıl yazmalı? Yazmanın amacını, gereğini faydasını değil yazmasından bahsediyorum. Kalem ele almak çok şey ifade eder. Başka iş değil de kalem. İnsan doğuştan etrafına mesaj yaymaya temayüllüdür. İnandığının yayıcısı olmak ister. Belki kalem insanoğlu ile yaşıt. Bilemem.

İhtiyaç duyulursa kaleme sarılır. Ve düşünce kapılarını açar kalem. Alabildiği kadar yazar. Yazmak boşalmak mı dolmak mı tartışmasını yapmayacağım ama bu konunun basitçe anlatılabileceğini de sanmam. Basitlik insan duyarlılığının hafifliğini gösterir.

Bazı tespitlerim var yazma üstüne. Sırlarını döktüğümün bir alameti olmamalı bu. İnanyorum kişi sırlarına bürünebildiği kadar itibar görür... Notlar kısaca şöyle;

İçinde engel tanımadan masanın başına oturabiliyor musun? Oturamıyorsan yazı disiplinine kavuşman şart. Günde yazı karalayacaksın ne karalarsan karala...

İnanacaksın kendine. İnsanın dünyası inanma dünyasıdır.

Basit gibi görünen günlük faaliyetlerin altında hayata ışık tutacak sırlar var... Evet günlük hayatı kısa kısa not etmek garip bir yerde geri dönüşüne iz işaretlemek gibi olur. Hatırlıyorum büyük eserler çekirdeklerini günlüklerden dermişlerdir.

Başta okumak söylenmeliydi. Doğudan batıdan okumak okumak... Bu yolda kılavuzun kendin. Kendi kendine kılavuzluk ne kadar güzel.

Sebeplere dayanmak elbette büyük iş. Büyük olanlar

sebeplere daha çok yapışanlar.

Kendine güveni artırır yukarıda anlatılanlar. Sezgi atılacak ilk adım. Topluma yöneltilmiş bir ayna düşün. Nasıl önünde hiç bir şey gizlenemiyor. İnsan çevresine bakıp da kalın hatlarla bir akış fark edebiliyor mu? İşte sezgi...

Sezgi bir ruh yüceliğidir.

Roman okuyanlar onda hayatlarından bir parça ararlar. Acı ve sevinçlerinin örneğini görmek isterler. İsterler ki, biri kızsın kendilerine. Nasihatler çeksın... Davranışlarını sürekli kontrol etsin... Veya yaptıklarını alkışlasın. Daha doğrusu hayatı arar insan eserde. Evet. Başkalarının hayatından parlıklar sergileyebilmek için önce yazar yaşamalı yazdıklarını... Hayal ülkesinde yaşamak biraz da özelemleri yansıtmıyor mu? Eserin değer kazanabilmesi için yaşıyor gibi sergilenmesi gerek... Hayattan parlıklar gizlemeli ki eserde yazar, yaşamış olsun.

Kendine has üslubu olmalı yazanın... Az okumakla taklitçilik başlar çok okumakla aşılış olur...

Kelimeler elinde oyuncak olmalı... Düşüncelerin bir bir binneli onların sırtına... Kelime haznesine dağarcıkta diyorlar... Diyorum ki; almadan vermek Allah'a mahsustur.

Duyarlık; insanı bir çırpıda anlatan kelime. Bir çırpıda anlatabilmek için duyarlı olmalı.

Okumak... Okumak... Okumak... Okumak; okuduklarının üzerine düşünmek... Ve yazmak....

Vahap Kocaman milli mücadeleyi
destan şiirleriyle anlattı...

Kadirli'ye Güzelleme

Yurdumuzda bir benzeri bulunmaz,
Var mı Türkiye'de eşin Kadirli.
Kuruluş tarihin kesin bilinmez,
Bir asırdan fazla, yaşın Kadirli.

Toprağında bin bir ürün yetişir,
Savrun çayı Ceyhan ile katışır,
Bahçelerde dertli bülbül ötüşür,
Turaç senin asil kuşun Kadirli.

Güzün tarlalara tahıl ekilir,
İlkbaharda pamuk sebze dikilir,
Yazda sonbaharda ürün çekilir,
Dört mevsim işin bitmez Kadirli.

Sen sırtını Sülemiş'e yaslarsın,
Kanallarla düz ovayı ıslarsın,
Kucağında çok gariban beslersin,
Tükenmez ekmeğin aşın Kadirli.

Bütün insanlara açık kucağın,
Asırlardan beri tüter ocağın,
Yaz ayında fazla olur sıcağın,
Ama ılık geçer kışın Kadirli.

İlçeler içinde zengin bilinir,
Şükür sende ne ararsan bulunur,
Bir yılda üç çeşit ürün alınır,
Altındır toprağın taşın Kadirli.

Kültürlü insanın öz Türkçe dilin,
Elli bin nüfusun Adana ilin,
Sen Çukurova'da nazlı bir gelin,
Sürmelidir gözün kaşın Kadirli.

İlçe Andırın'a yol senden geçer,
Halkın temiz yiyip temiz su içer,
Ahalin yaz ayı yaylaya göçer,
Bütün asilzade kışın Kadirli.

Ovaların münbit, boldur ormanı,
Bulunur her türlü derde dermanı,
Sende mevcut yiğitlerin harmanı,
Düşmana eğilmez başın Kadirli

Kaldırımı Olmayan Şehir / 1979

Selamın unutulduğu kentlerde yaşıyoruz. Usanıyor insan. “İyi günler”li, “merhaba”lı karşılaşmalarla hayat basitçe. Kaldırımı olmayan bu şehre geldiğimde derin nefes alıyorum. Selam alıyor veriyorum. Yaşıyorum işte.

Kışla Bahçesi / 1986

Geniş yaprakları, her yaprağı ayrı ayrı hareketle kıpırdayan, ayrı ritimle ses çıkartan topyekûn muazzam senfoni sesiyle coşan koca çınarların altında düşünmeye zorlanıyorum.

Bir çocuk aynı ağaçlarda çatalıyla kuş avlıyor. Yan yanayız. Sen zamanı yersin, zaman seni yer.

Andırın / 2019

Yolda Meryemçil belinden geçerken yamaçta koyun sürüsü. Sürünün yanında abalı, şalvarlı, bastonlu, belinde azıklı seksenli bir dede. Yani çoban. Allah bilir keçesi de var, kırmalısı da, kaval çalmasını da bilir. Aklıma neler geldi neler.

Bu yaşta, seksenin üzerinde bu yaşta yaylada çobanlık yapıyor. Bir Aydınlı Kocası belli.

Sevindim. Hala bu topraklarda, bu topraklara tutunanlar var. Bırakmıyorlar, terk etmiyorlar. Hayatı da memleketi de. Bu çobanın babaları dedeleri gör ki seferberlikte, kurtuluş harplerinde hangi cephede, hangi topraklarda kaldılar. Nesiller bu topraklarda tutunsunlar diye.

Üzüldüm ne hale gelmişiz. Anadolu bozkırları, yaylalarında baştan sona sürüler otlarken kala kala bir sürü, başında seksenlik çoban (dede). Hani gençler? Nerede gençler. Ne oldu gençlik? Gençler yani doğanlar bu topraklarda tutunamıyor artık. Hem tutunamıyor, hem üretmiyor. Kenterde enerjiler, ömürler heba ediliyor/oluyor.

Üzüldüm. Düşündüm. Hal bu ki direne direne var olduk, medeniyet olduk. Direne direne kalmaya da mahkumken tutunamıyoruz bu topraklarda.

Ya kendim. Ya sen, yani ikimiz, hepimiz şimdi nerelerdeyiz. Yaşama kavgası/geçim davası/adına gurbetlerde, kentlerde, uzaklarda.

Giderek boşalan bu memleket. Üretmeyen topraklar, kopuk giden, çözülen toplum.

Yaşamayan / yaşatılmayan medeniyet, kültür.

Ve dillerde pelesenk cümleler. Bilmem ne davası...

Senede birde olsa sılayı rahim nasip oluyor. İstedğim için, niyetlendiğim için. Bu duyguları boşalan memleket yollarında yaşıyoruz.

Ve Andırındayız.

BEN KÖYÜMÜ ÇOK ÖZLEDİM

Nice yıllar gurbetteyim
Ben köyümü çok özledim
Eşe dosta hasretteyim
Ben köyümü çok özledim

Dağlarını ovasını
Irmağını deresini
Daha nesini nesini
Ben köyümü çok özledim

Elmadağı yaylasını
Kargaçayırı havasını
Körsülürde su sesini
Ben köyümü çok özledim

Koyun kuzu meleşir mi
Konu komşu söyleşir mi
Selam salsam ulaşır mı
Ben köyümü çok özledim

Dağımızda güller açar
Etrafa kokular saçar
Gönül bir kuş olup uçar
Ben köyümü çok özledim

Yazın damlarda yatardık
Ayı yıldıza katardık
Sabah erkenden kalkardık
Ben köyümü çok özledim

Eser mola garbi yeli
Serin olur halbur beli
Mesken kıldık gurbet eli
Ben köyümü çok özledim

Yolunuz düşerse eğer
Kışlabahçe ömre değer
Eniştiki seyre değer
Andırını çok özledim

Çarşısını pazarını
Okurunu yazarını
Dostların hoş nazarını
Ben dostları çok özledim

Andırın Kadirli yolu
Nice anılarla dolu
Aziz yurdum Anadolu
Ben yurdumu çok özledim

Tokmıklıdan geçti yolum
Akarcadan aştı yolum
Gurbet ele düştü yolum
Ben sılamı çok özledim

Sevgili Yalnızlığım...

Sana kim demiş yalnız. O diyenlere bir bak, omuz omuza yaşarken kendi dünyalarında ne kadar yalnızlar. Ama suç altın kürk olsa da kimse giymez. Yalnızsın diyenler kendin bile yok sayıyorlar. Boş ver diyen desin. Sen yalnız değilsin. Diyenler kendine balsalar ya. Ne kadar ayıp!

Yalnızlığa izafeten” bir kedim bile yok.”derler. Korkma yalnız değilsin. Canın yoldaşı hayat. Hayatın yoldaşı ise sensin. Öyle ise ne demek yalnızlık. Varsın desinler. Derler ya aşk bile yalnız değilmiş. Yoldaşı meşk imiş. Aşk yoksa ikizi var. O da hasret. Allah her şeyi çift yaratmış demez miyiz? Kaygılanma sen varsın, ben varım. Varız ikimiz işte.

Yıllardır aynı oyunu oynuyoruz. Yalnızlık, yalnızlık. Şaşkınlığımız her davranışımızı kaplamış. Nazarlarımız cılız. Halimiz ürkekçe.

Oralara gelmek isterim. Yalnız insan görmek bana yeni bir eksikliğimi hatırlatıyor. Bilinmez ama yalnızlığın sırrı burada mı dersin.

Bir de yalnızlığın çaresi kitaplar diyorlar. Şimdi kitapların arasındayım. Kitaplar insanlara uzanan yolumda kılavuz birer. Onlara sığındıkça değişiyorum. İnsanın değişmesi nasıl olur? Evvela yalnızlığımı yalnızlaştırıyorum. Yalnız dünyama, kitaplar birer kılavuz olacak.

Sevgili yalnızlığım.

Geçen bir sohbette duydum. Biri ikincisine sordu durdu.

Hangisi yalnız?

- Bir kedim yok
- Bir dikili ağacım yok
- Bir konuşacak kimsem yok
- Evim barkım yok
- Yerim yurdum yok
- Kimim kimsem yok
- Elinden tutacak kimsem yok
- Elimi tutacak kimse yok
- Selamlaşacak kimse yok

Diyen mi? Uzlaşamadılar, yenişemediler.

Hâlbuki insanları o kadar çok seviyorum. Ama yalnızım diyen birini duydum. Seven yalnız ise sevdiği nerelerde demek düşer. İnsan yalnız kendini sevse bile, kendi ile hemhal olmada. Bunun neresi yalnızlık desem hak verir misin?

Dün yaşlı başını almış, güngörmüş doksanı geçmiş amcağı ziyaret eyledim.

Sordum.

-Bir ihtiyacım var mı?

Dedi

-İhtiyacım yok.

Dedim

-Ne yapıyorsun

Dedi

-Yalnızlık işte.

-İnsana ihtiyacım var. Oturmaya konuşmaya. Bir ses, seda duymaya.

Karaltısı olsa da yeter.

Yalnızlığın yoksunlaştırdığını bugün mih gibi zihnime kazıdı. Kazındı. Ömür yeterde mukadder yaşlılık gelip çatarsa yalnızlık kor gibi yakacak. Şimdiden belli.

Ve bir söz geçti içimden. Kendimin bile duymasını istemediğim.

- Allah kimseyi yalnız bırakmasın

- Yalnızlığa muhtaç bırakmasın

- Yalnız eylesin.

Sevgili yalnızlığım

Şehirlere de yalnız adamlar görüyorum. Yalnız oturuyorlar, kalkıyorlar, yaşıyorlar.

Yalnızlık ya öz güvendir veya yapayalnızlıktır.

Bereketin toplulukta olduğu bir medeniyette yalnızlığın kuşattığı toplumda değerlerin suyunun çekilmesi tabii olmalıdır.

Şu yalnızım diyene bak. Yalnızlık duygusu isyana sürüklemesin.

Sevgili yalnızlığım.

Yalnızlığı önce yalnızlar sorgulamalı derim.

Kiminle hem halim?

Dilimde hangi kelimeler takılı?

Gönlüm kime meyyal?

Özlemlerimi kimler, neler süslüyor?

Korkularım gelip gelip yalnızlığa m dayanmada?

Kendimi neden unutamıyorum?

Bensiz bir kendi dünyam neden olmaz?

Yaradan yar ve yardımcı iken yalnızlık niye?

Bak ne diyeceğim sana. Yalnızlık bir korkun ise üstüne, üstüne git. O, korkmada olsun senden. Eteklerine tutunmasın, sürülsün yokluk ülkesine. Kendine bu kadar yüklenme. Biraz insanlara dönsün yüzün. Anla ve dinle. Yerine koy. Bil ne haller var. Halin gör ki, nice hallerden iyice. Şükür diline bir pelesenk olsa.

Sen uzaklardasın ama yanı başımda gibisin? İnşallah daha çok yaklaşmak için daha çok yazarım, daha çok anarak.

ANDIRIN ŞİVESİ

Kele bire diye başlarız söze
Diline Hayranım senin Andırın
Yazı deriz bizler ovaya düze
Diline Hayranım senin Andırın

Ataşı kayınca tütmez'mi duman
Kesme közü ile yapılır çam'an
Yerken geçer inan en güzel zaman
Diline Hayranım senin Andırın

Değirmene vardım çektik zavara
Anam dedi haydi gedin davara
Bizim orda gezdirmezler avara
Diline Hayranım senin Andırın

Babam ben besledim diyerek esti
Anam tuttu bize bir coruk kesti
İçildi ayranlar boşaldı testi
Diline Hayranım senin Andırın

Atımın üstüne yaptırdım palan
Şelek çekmek için ördürdüm golan
Ne mavra var bunda nede bir yalan
Diline Hayranım senin Andırın

Bahçeye dikmiştik firiklik meke
Ağıldan atlayıp yemiş bak teke
Gonşu diyor odur sürüde eke
Diline hayranım senin Andırın

Kazan kazan tirşik olur aşımız
İçmez isek her gün ağır başımız
Böyle geçer bizim gara kışımız
Diline Hayranım senin Andırın

Her lafın ardına gitmek davişa
Gurbet ele giden yare kavuşa
Kötüler uzaktan şordan savuşa
Diline Hayranım senin Andırın

Cengiz'im bunları yazmışın niye
Yeni nesillere kalsın hediye
Püsü Derik bizim sarı kediye
Diline Hayranım senin Andırın

GERİYE DÖNÜŞ

Çıktığımız yolculuktan geriye dönüşte varmış hayatımızda. Küçük dünyamızı süsleyen dağları, ovaları, hayalleri hep geride bırakarak. Ayrılıverdik anadan, babadan, kardeşten. Artık andırın gerilerde hayallerimizi süsleyen bir mazi oluverdi. Ama o hep doğduğumuz büyüdüğümüz yer olarak anılarımızı süsledi, rüyalarımıza girdi.

Ayrılışla birlikte özlemlerde artarak büyümeye başladı benliğimizde. Dağlar ovalar köyler bir hatırımızda, dün gibi yaşıyor bizimle dipdiri ve canlı. Dostlar, ahbablar, amcalar dayılar, halalar birçokları çoktan işlerini bitirmeden gitmişler, tıpkı geçen ömrümüz gibi. Annemin babamın sesleri hala kulaklarımda sesler dünyasında kayboluyor gibiyim.

Andırının dağları, ovaları, köyleri dipdiri gözlerimin önünde tabi ki özlemdir benim için. Kopmak ne mümkün, iki sözümden biri, çiçek kokan havasını soluduğum suyunu içtiğim, gözlerimi dolduran sıladır. Andırın.

Alakabak

*Kucağına olur yukarı çıkar
İner samanlığa bakar
Gözlerinden yaşlar akar
Ala kabak ala kabak*

*Etin kessem etin yenmez
Paytar da derdini bilmez
Gözlerimden yaşlar dinmez
Ala kabak ala kabak*

*Bakışı teke bakışı
Sırtının üstü nakışlı
Gözlerimden yaş akışı
Ala kabak ala kabak*

*Kabak ne geldi başıma
Her gece giren düşüme
Anşa gelin kurban olsun
Ağızındaki ağ dişine*

*Yıldızım durmadan söyler
Cemile ağlar Murat ağlar
Medine de gara bağlar
Ala kabak ala kabak*

Orada Bir Ev

Hani şairin 'orda bir köy var uzakta' diyen başlayan şiirinde;

'Orda bir ev var uzakta

O ev bizim evimizdir

Yatmasak da, kalkmasak da

O ev bizim evimizdir' der ya.

İşte böyle bir ev.

- *Bu evde kim konuk olmaz*
- *Bu evde kim bir tas ayran içmez*
- *Bu evde kim divana (sedire) oturup demli çayı yudumlarken uzak dağlara, ovalar seyre dalmaz.*
- *Bu evde muhabbete, koyu sohbetlere dalıp gitmez.*
- *Bu evde kim kop koyu gece karanlığında, sessiz, sedasız derin bir uykuya dalmak, sabah erkenden capcanlı uyanmak istemez.*
- *Bu evde kim istemez.*

Memleketimizde nice böyle evler var. Hane olan. Mesken olan. Aile barındıran, ocak olan, bacası tüten.

Memleketimizin evleri insanlarla güçlü, misafirle bereketli, çocuk sesleriyle şen olurdu.

Ama bugün memleketimizin evleri mahsun. Ömrünün sonlarına yaklaşmış bir ayvaz, bir Köroğlu ile durgun ve suskun.

√ *İnsanlar göç etmiş*

√ *Üretim durmuş*

√ *Yaşam tekdüzeleşmiş*

√ *Kültür yaşanmaz olmuş*

√ *Umutlar azalmış*

Ve biz her ne kadar gitsek de – gitmesek de o ev bizim evimizdir.

Görsek de – görmesek de o ev bizim evimizdir.

O ev bizim evimizdir.

ASHAB-I KEHF

*Sözü hâlâ duyulan hakikat müştakları
İbret alsın her asrın dalkavuk korkakları*

*Zulmün tahammülü yok Hakk'ın bir danesine
His, heves, kin ve garaz yapışmıştır nefesine*

*Her ne varsa aykırı, ezmek ister başını
Binbir örtüyle gizler korku ve telaşını*

*Birkaç gençten korkarak Allah'a iman eden
O masumlar peşinden ordu saldılar neden*

*Ehl-i keyf olmak varken Ashab-ı Kehf oldular
Ve bir diyet! Üç yüz yıl mağarada durdular*

*Ne görüp terkettiler o azim saltanatı
Nasıl göze aldılar o genç yaşta memâti*

*Var iken tüm şartları gaflete dalmak için
Ona bedel dertlere namzet oldular niçin*

*Elde servet ve kudret, serde gençlik mevcuttu
Tapacakları tek şey Hakk'a bedel bir puttu*

*Sürecekken köşklerde sefihane bir hayat
Batın ve ferce hizmet, oh ne âlâ ye, iç, yat*

*Akıl ve kalb aldı mı lezzetini imanın
Hiçbir dünyevi maksud tatmin etmez, inanın!*

*Hem ne ali bir his ki, hoş gelir dahi zindan
Bu gençler bir numune, Yakub'un Yusuf'undan*

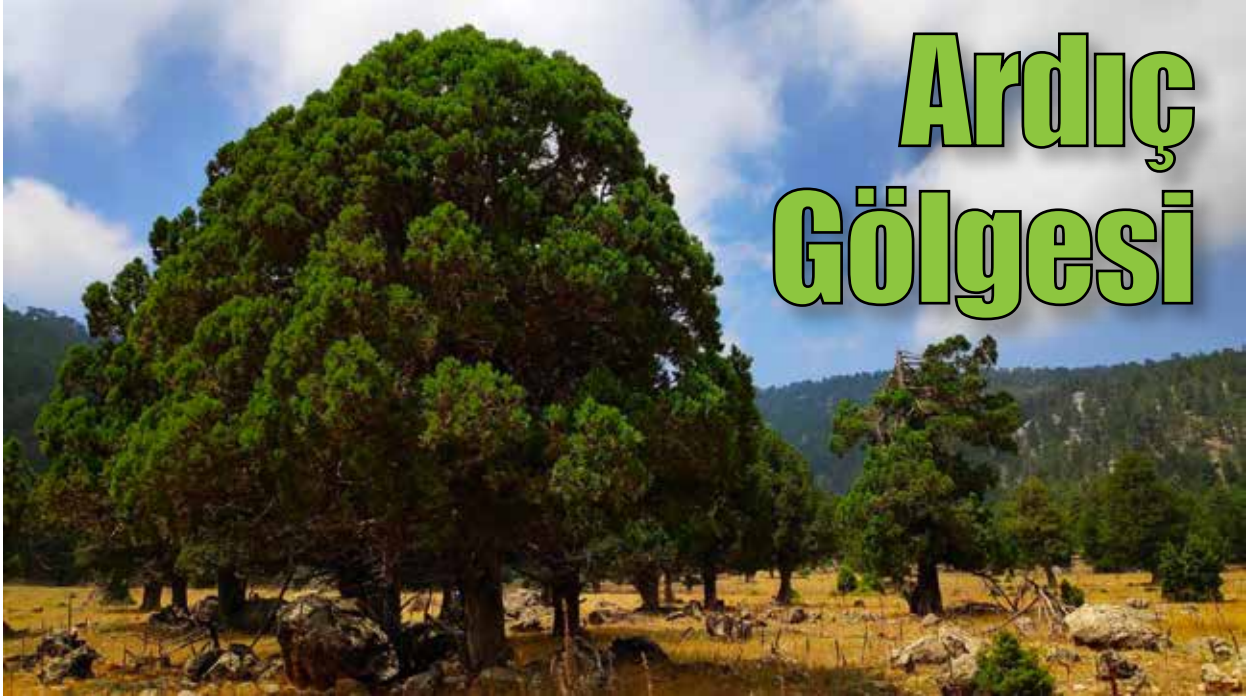
*Kaç kişiler bilinmez beş altı ya da yedi
Şu var ki onlar gibi bir daha hiç gelmedi*

*Dünyayı dar etmişken onlara bir taife
Her belde kucak açar şimdi Ashab-ı Kehf'e*

*Zalimler anılırken tiksinti ve hiddetle
Yaşıyor Ashab-ı Kehf ismi binlerce fertle*

*Ba'su ba'del mevhtaktır, numunesi bu gençler
Yolunda can verenler, daha ölmeyecekler*

*Biz uyur uyanıklar, ihsan bekler katından
Yarab! Vazgeçtir bizi dünya saltanatından*

Karadeniz'den Akdeniz'e uzanan yoldan yüreğimle geçerken çamların, ardıçların rengini, uğultusunu ve konuşmalarını dinliyorum öylesine. Öylesine güzel bir ses ve renk cümbüşü Göksün Geben arası. Tozu ve ruhu ağaçlara sinmiş bazı yer ve yalnızlıkların. Kim geçse kusursuz tabloyu yapanı düşündüren bir göç yolu.

Karadeniz'den Akdeniz'e uzanmak ne muhteşem bir düşünce. Yolumuz kısalsın diye gittiğimiz dili suskun, kimilerin gelip geçtiği, kimilerin yaşayıp göçtüğü, hangi üzüntülerin hangi sevinçlerin yaşandığı bir ekmek kavgasını anımsatır GÖÇ YOLU. Andırından geçerken Orman İşletmesi'ni görünce ahirete göçmüşlerimizle yaşadıklarımız dün gibi aklımdan geçer. Ormanlarda işaretlenen ağaçlar, bölüş-türülen emeklerle budanır, ruhumuzda hatalarımızla ölçülür, düzgün şekillerde tomruklanır, kamyonlara yüklenir. Yüklerimiz Orman İşletmesi' ne ulaşır emeğin karşılığını almak için.

Tomruklar yapılırken getirilen azıklar, akan sularda demlenmiş bir ateş çayı ile koyu olduğu için tercih ettiğimiz bir ardıç gölgesinde ekmek derdi dinlenir, olgunlaşır yüreğimiz. En koyu gölge ardıçta, en güzel köz de ardıç ve meşede, en güzel kokuların harmanlandığı kokular da ardıçta. En güzeli diyorum yanında Alın terini hissettiğin koca yürekli ailen ve sevdiğin dostların varsa... İnekleri otlatmaya götürdüğümüzde bir ardıç gölgesinde dinlendiğimiz rahmetli olmuş çocukluk arkadaşımızla hayallerimizle şahit bir ardıç gölgesi.

Babamın tomrukları yaparken Alın terinin okuyan çocuklara paylaştırılmasının, geçim derdinde paylaşılmasına şahit bir ardıç gölgesi. Bir ardıç kökünde olan pınardan su içtiniz mi hiç? Duruluğun ve tadını hissederek mutlaka yolu düşen ve içenlerin faydalandığı pınardan alınan buz gibi suyu içip ardıç gölgesinde oturarak dinlendiniz mi hiç? Ruhunuzu dinlendirmemişiniz öyleyse. Göz açıp kapatıncaya kadar hızlı geçen hayatımızı sonsuz hayatta elbet dinlendireceğiz lakin bu hayatta da ihtiyacımız olan bu değil midir, ruhumuzu dinlendirmek.

Sizin de Karadeniz'den Akdeniz'e düşen bir yolunuz, Andırın' Geben'den geçen bir çocukluğunuz, yanınızda dostunuz, bir bardak köz çayınız ve gölgesinde dinlediğiniz bir ardıç gölgeniz olsun. Çamları, meşeleri, Mezlaların yanında yaşadıklarınız anılarınızla iliklerinize kadar hissettiğiniz bir ardıç gölgesi olsun. Değilse de Karadeniz' den Akdeniz'e düşen bir yolunuz olunca, durup dinleneceğiniz bir ardıç gölgeniz olacaktır mutlaka...

Bizim Eller

*Dağlar koyu yeşil gök daha mavi,
Gel de baharda gör bizim elleri...
İnsanı mert olur, dostluğu kavi,
Bilene sor da gör bizim elleri...*

*Çağlayan gözünün soğuktur suyu,
Yeşerir dört bir yan, olur diz boyu,
Binbir çeşit çiçek açar her koyu,
Bayırda, kırdan gör bizim elleri...*

*Kırksu'dan beslenir Körsulu Çayı,
İner Karasu'ya, alır bir payı,
Dolaşır Ceyhan'la Çukurovayı,
Berke'de, Sır'da gör bizim elleri...*

*Andırın üzeri Maraş yolunda,
Elmadağ, Gökgedik kalır solunda,
Başkonuş Yaylası, Kale belinde,
Gedikte dur da gör bizim elleri...*

*Meşe kömürüne atıp çamanı,
Burcu burcu tüttürmeli dumanı,
Tarhana firiği, meke zamanı,
Bir hayal kur da gör bizim elleri...*

*Tarihe not düştü şerefle şanlı,
Destanını yazdı Sütçü İmam'la,
Karakoç'la Yedi Güzel Adam'la
Şiirde, Yır'da gör bizim elleri...*

BABA DUASI...

Torosların Çukurova'ya bakan yamaçlarında buğdayların hasat zamanı gelmişti. Köyde hummalı bir çalışma döneminin tam ortasıydı. Dallarda al al elmalar kızarmaya durmuş, armutların davetkâr aroması bal arılarının başını döndürmüştü.

Ötede Hasan Emmi, ırgatlara azık hazırlatmış tarlaya, ekin biçenlere götürmek üzere yola çıkmıştı. Daha imece usulünün ölmediği yıllardı. Herkes sırayla birbirinin tarlasına gider el birliğiyle harman kaldırırdı. Kimin harmanı çekiliyorsa azıkları o hazırlıyordu. Hasan emminin dört oğlu vardı.

Birincisini evermiş ikicisi sırasını dört gözle bekliyordu. Allah bu sene harmanı bereketli ederse ikinci oğlunu da baş göz etmeyi planlıyordu.

İkinci oğlu Abdullah babasının bu planını bildiği için harman yerinde daha gayretliydi. Herkesin bir bağ ekin biçtiği yerde o iki bağ ekin biçiyordu. Biçiyordu biçmesine ama bir yandan da kendi kendine söyleniyordu. Bu kadar emeğe bu kadar ürün az diye düşünüyordu. Geçen Cuma namazında büyükler konuşurken duymuştu. Aşağı köylerde insanlar tırpanla biçmiş bu ekini. “Biz neden orakla biçiyoruz ki?” diye düşündü. Tırpan ancak düz arazide kullanılabilir. Kendilerinin tarlaları ise dağlık, kayalık ve kıraç. Sonra cevabını da kendi kendine verdi: Ağalar. Toprak ağaları epey zaman önce sulak ve verimli Çukurova'yı kendilerine alıp geri kalan dağlık arazileri nüfuzu zayıf köylülere bırakmıştı. Zaman köylülerin arasından bir yiğit çıkıp ağalara kafa tutsa da ya başarısız oluyorlar ya da o ağaların yerine kendileri geçiyor ve bu adaletsiz düzen devam ediyordu. Babaları uzun kış gecelerinde kendilerini etrafına toplayıp uzun uzun anlatırdı ağa efsanelerini. İnce Memed'i de anlatmıştı. Ağalara isyanını. Hatta bir keresinde grup dağlı (ağalar onlara öyle derdi) toplaşıp muktedir bir toprak ağasını epey sarstığını da anlatmıştı. Bu ağa ancak diğer ağaların yardımıyla itibarını kurtarabilmişti. Ama o köylüler artık ağaların da kendileri gibi fani olduklarını cümle âleme göstermişlerdi. Nitekim soyadı kanunu çıktığında o köylülere nüfus memurları “Ağabilmez” diye bir ad uydurmuştu. Ağalar artık pek rahat sayılmazdı ama hala o verimli topraklar ağalardaydı. Hatta kimi efsanelerde Gavurdağlılar adının bu ağalar tarafından takıldığını bile söyleyenler vardı. Ah bu ağalık düzeni yok muydu? Ağalar, ağalar...

- Selamünaleyküm ağalar! Abdullah babasının selamıyla daldığı düşüncelerden uyandı. Orakla biçmeyi düşündüğü yeri bitirdiğini de o zaman fark etti. Komşulardan Musa aldı selamı.

- Ve aleyküm selam hasan emmi. Neredesin yahu? Gözümüz yolda kaldı. Gün neredeyse karşı tepelere vardı senin azık getireceğin yok.

Hasan emmi de biliyordu bu takılmaların latife olduğunu ya, yine de bir izahat yapma ihtiyacı hissetti.

- Ekmekler taze olsun istedim. Halime yengeniz anca hazırlayabildi. Irgatların boğazından güzel yemekler geçsin deyi de epey emek harcadı kadıncağız. Kıymetinizi bilin evde bize böyle sofraya kurmaz ha.

Azık gelince paydos edildi. Komşu tarlanın ötesindeki dereden Hasan emminin en küçük oğlu İhsan'ın getirdiği suyla herkes elini yüzünü yıkadı. Sofraya oturuldu. Bu arada pek ortalarda gözükmeyen Abdullah'ın küçüğü Ferit hemen başköşeye kuruluverdi. Babasının ters bakışından alacağı dersi alıp hemen yerinden doğrulurken babasının buyruğu ile de bir uffffffff çekti.

- Oğlum ihsanla git gözeden su getir.

- Suyu ne zaman bitirdiler ki? Dedi ama babasının ikinci bakışı onu dediğine pişman etti.

Yerden kaptığı su kabağını ihsanın kafasına çaptırıp ihsana “gel benimle” dedi. İhsanın isyanı ise herkesi güldürdü.

- Baba yaa! Abime bir şey de. Gülüşmeler ihsanı rahatlattı. O da küçük su kabağından matarayı alıp abisinin peşine takıldı.

Ferit'in elinde iki su kabağı vardı. Yaklaşık dörder beşer kilo su alırdı bu su kabakları. İhsaninki ise bir bilemedin iki litre suyu anca alır, yarısı da geri gelirken dökülürdü.

Yine öyle oldu. Sofra kuruldu herkes gülüşerek neşeyle karnını doyurdu. Yemekten sonra hasan emmi imam ırgatlar cemaat öğle namazını da eda ettiler. Namaz sonrası hasadın bol ve bereketli olması için de çokça dua ettiler.

Ogün iş akşama kadar sürdü ama ancak ekinler biçilebilmişti. Erkekler ekinleri biçmiş kadın-larkızlar da keçi kılından örme halatlarda demetleri bağ yapıp harman yerine toplamıştı. Vakit ikindiye geçince herkes evine dağıldı. Asıl büyük gün yarındı. Harman çekme yarına kalmıştı. Tarlada herkes gibi bütün gün bir aşağı bir yukarı gezen ihsan da herkes kadar yorulmuştu.

Babasına kendisini kucağa almasını söyledi. Hasan emmi,

- Seni ben değil de atım götürse olmaz mı?

- Olur baba.

Hasan emmi oracıkta bir çalının dalından bir çubuk kesip ihsanın eline verdi.

- Hadi atla bu ata.

İhsan ata atladığı gibi başladı dörtnala sürmeye...

- Dıgıdıkdıgıdık...

Ertesi gün komşu köyden traktör gelecekti. O yüzden tarlaya öğleye doğru gidilecekti. Abdullah harman için gerekli alet edevatı toplarken Ferit haylazlık peşindeydi. Bir ara gözleri dut ağacına takıldı. Çabucak tırmandı ve başladı ellerini yapış yapış eden dutlardan birer ikişer atıştırmaya. Derken karşı yamaçtan traktörün patosla birlikte geldiğini görünce hasan emmi çığırdo çocuk-larını.

- Haydin tarlaya. Beklemenin zamanı değil.

Ev ahalişi çoluk çocuk gelin kız toplandı ama bir eksik vardı.

- Ferit nerde?

- Feriiiiit!

- Ferit abiiii!

Ferit kıkırdayınca herkes dut ağacında olduğunu anladı. “Hadi oğlum gel” dedi babası. Ferit'in tersliği tuttu. “Gelmem” dedi. Bu arada ev ahalişi çoktan yola koyulmuştu bile. Ama Ferit'i indirene aşk olsun.

- Oğlum in.

- İnmem.

- Yavrum bütün konu komşu tarlada olacak. Sen gelmezsen el âlem bize ne der? Oğlunu çalıştırmıyor da komşularını çalıştırıyor demezler mi?

- Derlerse desinler.

- Yavrum gel, etme!

- Dut yiyeceğim ben.

- Evladım şimdi mi buldun dut yiyecek zamanı?

- ...

- İnsene evladım.

- ...

Hasan emmi iyiden iyiye gecikmemek için bir lâ havle çekti oğluna son bir kelam etti:

- Oğlum, seni ben indiremedim. Allah indirsin!

Sırtını dönüp iki adım atmıştı ki KÜÜÜÜT diye bir ses ve bir çığlık...

- Anammm!

dost

Zaman sabırsız
İnsan kararsız
Yapayalnızlar
Dost özlemi var

Gel gel garibcik
Eller boşken
Vur birkaç dipçik
İçim dolmuşken

Delicesine
İlle de bir dost
Bilmecesine
Gülerek paydost

Büyüdü açlık
Can evimden
Gözler muhtaçlık
Gözbebeğinden

Utangaçlığım
Şakağıma dek
Dosta açlığım
Sonsuza gülmek

Kıvrım kıvrım yol
Kalabalıklar
Açaraktan kol
Dost dost sayıklar

Derin bir ses
İçime okur
Dost gibi nefes
Yalnızlık dokur

Oluş olsun dost
Oluş dolmaktır
Yer serili post
Dost dost olmaktır

ANDIRIN İLÇESİNİN GEBEN, ALTINYAYLA, AKGÜMÜŞ, KARGAÇAYIRI ve KALEBOYNU MAHALLELERİNDEN KAYIT ALTINA ALINAN AĞITLAR - 1

Ağıt, bir ölümün ya da acı, üzücü bir olayın ardından genellikle kadınlarımız tarafından söylenen sözlerdir. Ağıtların türlerine baktığımızda; mekânları konu edinen ağıtlar, çeşitli hastalıklar ve nedenlerden vefat edenleri konu edinen ağıtlar, askere ve savaşa gidenler ile görevde vefat edenleri konu edinen ağıtlar, çeşitli sebeplerle cinayete kurban gidenler ve vefat edenleri konu edinen ağıtlar, henüz hayattayken yazılmış, kendi yaşamını konu edinen ağıtlar, hasret konulu ağıtlar, ayrı kalan sevgilileri konu edinen ağıtlar, çeşitli sosyal olayları konu edinen ağıtlar, eşkıyalık yapanları konu edinen ağıtlar, haksızlığa maruz kalanları konu edinen ağıtlar, çeşitli konularda yakılmış ağıtlar, hayvanlar üzerine yakılan ağıtlar, mizahi konulu ağıtlar, doğayı konu edinen ağıtlar, çeşitli yiyecekleri konu edinen ağıtlar, alacakların tahsil edilmemesini konu edinen ağıtlar, Yemen Savaşı'na yakılan ağıtlar, ebeveynlerin ve evlatların vefatını konu edinen ağıtlar, kanun kaçağı olarak arananları konu edinen ağıtlar olduğunu görmekteyiz. Geleneksel düğünlerde söylenen kına türkülleri de ağıtlarımız arasındadır. Ağıtların konularını genişletmek mümkündür.

Dergimizin bu sayısında Andırın ilçesinin kuzeyinde yer alan Geben, Altınyayla, Akgümüüş, Kargaçayırı ve Kaleboynu mahallelerinden kayıt altına alınan ağıtları sizlerle paylaşacağız. Ağıtlara geçmeden önce, bu ağıtların kayıt altına alınmasında gayret gösteren Altınyayla mahallesinde oturan Türkçe Öğretmenliği bölümünden mezun olan Aydın AKBULUT hocama çok

teşekkür ediyorum. Allah ondan razı olsun.

Tirşik Dergisi çatısı altında paylaşılan ağıtların büyük çoğunluğu ilk kez okurları ile buluşmaktadır. Paylaşımını yaptığım sözlü kültür varlıklarımız bizzat sahaya inerek veya kaynak kişilerle irtibat kurarak kendi yaptığım derlemelerimdir.

KALEBOYNU MAHALLESİ'NDEN İSMAİL'İN AĞITI

Ülkemizde kaçak tütün satmanın yasak olduğu 1960'lı yıllarda kaçak tütün satarak geçimini sağlayan İsmail Andırın – Altınyayla arasında kolculuk görevi yapan Jandarmalar tarafından çevrilir. Pusuya düşürülen İsmail, jandarmanın açtığı ateş sonucunda can verir. İsmail'in babası Çiko oğluna bu ağıtı yakar.

*Ne yokuşun başındayım
Ne enişin dibindeyim
Kıyman bana candarmalar
Daha on beş yaşındayım*

*Tabancası sağ belinde
Altın saati kolunda
Oğlum seni öldürmüşler
Gevur Andırın yolunda*

*Zeliha, Meliha ağlar
Sultan durmaz kara bağlar
Sultanı alıp gedniciler
Bebekleri kimler eğler*

*Sarı kemeri belinde
Sarı dolayı dolayı
Oğlum seni öldürmüşler
Kana beleyi beleyi*

*Atınun da boyu yüce
Ben ağlarım gece gece
Arkadaşları gelince
Faan kurduk biz bu gece*

*Atı Andırın'da bağlı
Düşmanın kurşunu yağlı
Seni vuran Gevurdağlı
İlahi iflah olmaya*

Kaynak Kişi: Sultan Yonka, Elife Akbulut

Derleyen: Aydın Akbulut

SARI AHMET'İN AĞITI

Olay 1970'li yılların başında Altınyayla mahallesinde, bir yaz mevsiminde geçer. Günlerden hasat zamanıdır. Kısıtlı sayıda traktörlerle tüm köyün harmanları patoza verilecektir. Gündüz, vakti olmayan Sarı Ahmet, gece traktörle Andırın'a mazot almaya gider. Dönüş yolunda traktörle uçuruma yuvarlanan Ahmet hayatını kaybeder. Daha sonra Sarı Ahmet'in eniştesi Halil Akbulut bu ağıtı yakar. Ağıdı yakan kişi her ne kadar Ağ Emedim (Ağ Ahmet'im) dese de yöre insanı Sarı Ahmet olarak hitap etmektedir.

*Gece Andırın'dan kalkmış
Azgıt'ın yokuşun çıkmış
Sağ taraftan yolu sapmış
Tuvarlanmış Ağ Emedim*

*Gelininin adı Rahma
O da ağladı kaldı orda
Ağ Emedim öldü ise
Metin oğlu var burada*

*Andırın'dan ağalar gelir
Babanın halini sorar
Ağ Emedim öldü diye
Duyan eller buna yanar*

*Yeter artık Halil yeter
Bu dert de hepinden beter
Ağ Emedim öldü ise
Metin var yerini tutar*

Kaynak Kişi: Elife Akbulut

Derleyen: Aydın Akbulut

TIĞNI MEHMEDİN AĞITI

1960'lı yıllarda verem hastalığına yakalanan Altınyaylalı Tıgı Mehmet genç yaşta hayatını kaybeder. Eşi Eşe Gürbüz bu ölüm olayından aşağıdaki ağıtı ağıtı yakar.

*Koçak ağ Mehmedim koçak
Çiğerime atık bıçak
Gadañı alayım kuzum
Şu babandan nasıl geçek*

*Koçak bibimoğlu koçak
Çiğerime atık bıçak
Ben seni yalnız salmam
İkimiz de birden göçek*

*Gel Durdu yanına otur
Ben söyleyim sen de yeter
Ben de bir yiğit yitirdim
İkisini bile getir*

*Gadañı alayım bacı
Ne zor imiş acı
Bibimoğlu gelince
Doktur tüketmiş ilacı*

Kaynak Kişi: Elife Akbulut

Derleyen: Aydın Akbulut

MUSTUL MUSTAFA'NIN AĞITI

Ağıda konu olan olay 1960'lı yıllarda Altınyayla'da geçmektedir. Bir gün ava giden Mustafa Çabuk, av yaparken arkadaşının kaza kurşunuyla vurularak hayatını kaybeder. Bunun üzerine, ölümünden hemen ve elli iki gün sonra, ailesi tarafından mezarı başında Kur'an okunurken yöre insanı tarafından Cahan Kızı olarak bilinen kaynanası tarafından bu ağıt yakılır. Bu ağıt metni çok daha fazladır ancak kaynak şahısların hatırladıkları bunlardır.

*Sabahınan bir kuş öter
Vili vili vıcık diye
Hava kızım çok ağlıyor
Sülemenim güccük diye*

*Bugün elli iki gün gecesı
Et kemikten ayrıyor
Mustafa'nın mezarında
Sarıççek savruluyor*

*Ağ depeye çıkdımdı
Dağlar dumanlı dumanlı
Mustafa'm ölmüş diyorlar
Gönlüm gümanlı gümanlı*

*Ark da bulanık akıyor
Şeker Osman ark çekiyor
Gevurumuş gevr dölü
Yiğide nişan dikiyor*

*Dokturu da savcısı da
Seyrek dikmiş yarasını
Oğlana canlı diyorlar
Tez getirin anasını*

Kaynak Kişi: Sultan Yonka-Zöhre Gürbüz

Derleyen: Aydın Akbulut

KÖŞGER MUSTAFA'NIN AĞITI

1969 yılı bahar ayında, Altınyayla Mahallesi sınırları içerisinde bulunan Çayırın Yurdu Kalesi'nin olduğu bölgede, Kızılkaya denilen mevkide öküzleriyle çift süren Mustafa Saraç, yıldırım düşmesi sonucu 30'lu yaşlardayken hayatını kaybeder. Ağıt Mustafa'nın eşi ve annesi tarafından yakılmıştır.

*Kızılkaya, Kızılkaya
Alınm alınma daya
Akşam eşim yoldan geldi
Sevedim doya doya*

*Yüksek kaldırın salını
Getsin görününü görününü
Mustafa'nın ağ gelini
Kalsın dövünü dövünü*

*Mustafa'm da genç yaşında
Bülbüller öter başında
Emine'si şöyle böyle
Aynur kıza bir yaşında*

*Körsulu'nun akantısı
Kenarının yıkantısı
Köşger Halil düğün kurmuş
Çok muyumuş okuntusu*

*Evlerinin önü asma
Durdu gelin yatar hasta
Kınaman komşular bizi
Mehmed'e salarık posta*

*Sabahınan er göçerler
Sinek yurttta kalsın diye*

*Mustafa'm hediye salmış
Bu okuntu olsun diye*

*Damunun orta direği
Yoktur Mevla'nın yüreği
Eşime ölmüş diyorlar
Hökümette var konağı*

Kaynak Kişi: Zöhre Gürbüz

Derleyen: Aydın Akbulut

KASIM KÂHYA YUSUF'UN AĞITI

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yeni kurulmuş olması nedeniyle, devlet otoritesinin tam olarak tesis edilemediği yerlerde, özellikle 1920-1930'lu yıllarda Çukurova yöresinde, Kadirli'de, Kozan'da ve Adıran'da yaklaşık on yıl süreyle eşkıyalık olayları cereyan eder. Birçok genç zulme başkaldırı, fakirlik ve evlenememe gibi çeşitli sebeplerden dolayı dağa çıkar eşkıya olur. 1933 yılında Kadirli Kaymakamı Fazıl Halûk Bey eşkıyalara bir çağrıda bulunarak cumhuriyetin 10. yılı anısına teslim olmaları hâlinde usulen mahkeme olacaklarını, çok az ceza alacaklarını veya affedileceklerini söyler ve devlet adına söz verir. Bunun üzerine Çokak'tan, Adıran'dan ve Kadirli civarlarından 31 tane eşkıya teslim olur. Kaymakam Halûk Bey, Kadirli Kaymakamlığına getirilen eşkıyalarla beraber bir de hatıra fotoğrafı çektirir. Eşkıyalar geçici olarak Kozan cezaevine sevk edilir. Daha sonra mahkeme olmak üzere jandarma nezaretinde Kozan'dan Adana'ya doğru yola çıkarlar. Sarıçam yolu üzerinde Tırmıl Höyük denilen bir yere geldiklerinde Kozan İlçe Jandarma Komutanlığı'ndan bir komutan eşkıyaları topluca kurşuna dizdirerek öldürür. Onlardan biri de Altınyayla (Sisne) Mahallesi'nden Yusufoğullarından Kasım Kâhya'nın Oğlu Yusuf'tur. Daha sonra Yusuf'un yakınları tarafından bu ağıtlar yakılır. Ağıtı kimin yaktığı bilinmiyor.

I
Yerden yanın uldum'ola?
Günden yanın soldum'ola?
Yiğidimin gözlerini
Karıncalar oydu'm'ola?

Kara çadır gerilir mi?
Kardaş'ölen yorulur mu?
Azıcık daha ağlasam
Esmer babam darılır mu?

İki kaza'nun arası
Yıkılıp veran olası
Sarıçam'da öldürmüşler
İki gözü kör olası

Kara kekil yargan yargan
Yarılık da oluk dalga
Sarıçam'da öldürükler
Gözlerini oyuk karga

II
Aşk Ali der de böyle mi olacak
Dost ağlayıp düşmanların
gülecek
Nişanlım kardaşların alacak
Demedim mi eşkıyalığa gitme
(...)

Kaynak Kişiler: Zöhre Gürbüz,
Sultan Yonka, Elife Akbulut,
Mehmet Gürbüz

Derleyen: Aydın Akbulut

ALTINYAYLALI ZEYNEL HALİL'İN AĞITI

Tahminen 1945 yılında köyü-
müzden Zeynel Halil isimli biri
Erzurum'da askerlik yaparken
amansız bir hastalığa tutulmuş
ve orada ölmüş. O zamanın
şartlarında cenazenin köyümüze
getirilmesi imkansız olduğundan
Erzurum'a defnedilen Zeynel
Halil'e, bacısı Hürü ve Elif
tarafından birlikte ağıt yakıl-
mıştır. Yaptığımız araştırmalar ve
kaynak kişilerden edindiğimiz
bilgilere göre iki kardeşin yakıtığı
bu ağıtın toplamı seksen dört-
lükten oluşmaktadır.

Bulut bulut bulanırım
Koca damı dolanırım
Eğer gardaş sağ gelersen
Habe alır dilenirim

Omar da benzer Halil'e
Bakar gönlümü eğlerim

Eğer gardaş sağ dellerse
Arzu'yu kurban eylerim

Tesbihini bana verin
O da gardaşın düzmesi
Hastanede can verirken
Koğuştta kalmış çizmesi

Fotoğrafın bana verin
O da yüzüme gülüyor
Kapılara çıkmam gardaş
Emsellerin hep geliyor

Davarını dam almıyor
Koyunun eve gelmiyor
Tez gelesin babamoğlu
Mehmet gelinin almıyor

Erzurum'da koca çınar
Yel eser yaprağı döner
Babamoğlu can verirken
Hepimizi birden anar

Kel Memiş'in oğlu Ali
Ağladım da oldum deli
Gardaş tezkereyi alık
Gelirken yitirik yolu

Keye de künyeyi saklar
Goca varır varır yoklar
Tez gelesin babamoğlu
Gelinin yolunu bekler

Al'uykuda uyuyordum
Bana bir müjdecı geldi
Babamgile gider iken
Çavuşluda atas yandı.

Gökte bulut bulanıyor
İnip damı dolanıyor
Çık gelsene babamoğlu
Zeyneloğlu kan ağlıyor

Otururum güne karşı
Gölge üstüme dönen'ça
Unutmam kardaş unutmam
Vâdem yetip öleneça.

Kele Arzı kele Arzı
Yanıldım kalmadım farzı
İntizar mı verdi ola
Elbiseyi diken terzi

Yüce dağın gıcısıyım
Mor koyunun bicisiyım
Gazeteye ilan verin
Ben Halil'in bacısıyım

Göçmem Göğüs'ün başına
Bakmam Teneş'ten yüzüne
Yeşil ördek konmaz, olmuş
Güzel Eşme'nin başına

Yüce dağların gıcısı
Halil'in Elif bacısı
Uzak yerde ölenlerin
Kim olur onun sucusu

Kaynak Kişiler: Elife Akbulut,
Sultan Yonka, Zöhre Gürbüz,
İshak BÜLBÜL

Derleyenler: Aydın Akbulut,
Celil ÇINKIR

***Göğüs, Teneş, Eşme Altın-
yayla'nın yaylaları.***

HASTALIKTAN ÖLEN ALTINYAYLALI KADİR DEMİR'İN AĞITI

1984 yılında Apandisit ameli-
yatından sonra 30 yaşında iken
vefat eden Altınyaylalı Kadir
Demir'e Halil Akbulut ve Kadir
DEMİR'in arkadaşı Deli Duran
lakaplı Duran HACİMEHME-
TOĞLU tarafından aşağıdaki ağıt
yakılmıştır. Ağıtın ilk bölümü
Halil AKBULUT tarafından
yakılmıştır.

Kadir'in kaderi kara
İçerisinde var yara
Anası, bacısı bilmez
Dokurları bulsun çare

Anası, bacısı ağlar
Bebekleri ciğer dağlar
Demircinin Pembe kızı
Bundan sonra kara bağlar

Babanın beli büküldü
Kardaşların hep döküldü
Kadir kabire girerken
Evin direği söküldü

Yeter artık Halil yeter
Bu dert de hepinden beter
Kadir oğlan öldü ise
Musa'sı yerini tutar

Ağıtın bundan sonraki bölümü
Deli Duran tarafından yakılmıştır.

Gozan hastaneye vardım
Doktur da hortum atıyor
Şöyle döndüm baktım kine
Gadir sedyede yatıyor

*Hastanenin yeri dölek
Gannar akar gölek gölek
Gurban olam Gadir sana
Şu derdi ikiye bölek*

*Gadir'in de boyu gısa
Ben gelirim pusa pusa
Etme bunu bibimoğlu
Güççük senin güzel Musa*

*Güz ayına girdik gardaş
Tevek atar yeşil yaprak
Bibim oğluna gıymadın
Aldı seni gara toprak*

*Getirme yemeği bana
Ben de hele zehir yiyem
Varınca anan sorunca
Ben de anana neler diyem*

*Sular gelir aka aka
Amanet eyledim Hakk'a
Gadir gardaş can veriyor
Gözlerime baka baka*

*Hastanenin yok sucusu
Gütmez yiğidin acısı
Ben hemşireyi tanımam
Geliyor güllü bacısı*

*Gene güz ayları geldi
Yeşil yapraklar dökülüür
İncitme doktor incitme
Amaliyeti sökülür*

*Can veriyor bibimoğlu
Ben de başında oturdum
Gınaman komşular beni
Şafaanan cenaze getirdim*

*Gurban olam bakışına
Gözlerinin nakışına
Uyan galan bibimoğlu
Geldik Camuz Yokuşu'na*

*Duran da derdini yazar
Sana da değmesin nazar
Bir sözünü iki etmem
Bibim oğlu bana gızar*

Kaynak Kişi: Elife Akbulut,
Duran Hacimehmetoğlu

Derleyen: Aydın Akbulut

**HASTALIKTAN ÖLEN
GEBENLİ İSA GÜRLEK'İN
AĞITI**

Geben'de Fevziye Mahallesi

muhtarlığı yapan Halil GÜRLEK'in amcasının oğlu İsa 1960'lı yıllarda rahatsızlanır ve tedavi için Ankara'ya gider. Orada muayene olduktan sonra otobüs ile memleketine dönerken Aksaray yakınlarında otobüste vefat eder. Babasının maddi durumu iyi olmasına rağmen cenaze nakil masrafının fazla olmasından dolayı cenazesinin getirilmesini istemez. Mevtayı Aksaray Belediyesi garipleri mezarlığına defneder. Amcasının oğlu Deli Ali lakaplı Ali GÜRLEK aşağıdaki ağıtı yazar.

*Kalemi getirin yazak
Angara'nın yolu uzak
Emmimoğlunu getirin
Gibirini bile gazak*

*Alnında da gara yazı
Yüreğime geldi sıvı
Gedip seni getirmedi
Kör olsun babayın gözü*

*Alnında da gara yazı
Yüreğime geldi sıvı
Kime küstiün de gelmedin
Boynunu büküyon guzum*

*Evimizin önü yüce
Yatamadım bugün gece
Her gün gapıdan bakarım
Tütmez oldu senin baca*

*Kar yağdı da erir m'ola?
El yaylaya yürür m'ola?
Angara'ya mektup salsam
Emmimoğlu gelir m'ola?*

*Aksaray'da garip mezar
Polis de künyesin yazar
Emmimoğlu hasta olmuş
Boynu buruk buruk gezer*

Kaynak Kişi: Halil GÜRLEK

Derleyen: Celil ÇINKIR

YEREL SÖZLER

Ağ Emedim: Ağ Ahmet'im.

Amaliyet: Ameliyat.

Amanet: Emanet.

Bibimoğlu: Halamoğlu.

Candarma: Jandarma.

Depe: Tepe.

Doktur: Doktor.

Faan kurduk: Ağlamak, yürekte gelen bir sesle adeta dinleyeni galeyana getirecek şekilde ağlamak. Faan sözcüğü figan sözcüğünün yöremiz diline aktarılmış şeklidir. Fuvan şeklinde de kullanılmaktadır.

Gadasını almak: "Canını sevdiğim" ya da "Sana gelecek kaza, bela bana gelsin" anlamında söylenen bir deyiş.

Galan: Artık, Kalan.

Gevur: Gavur, Müslüman olmayan.

Gozan: Kozan.

Gölek: Küçük su birikintisi, küçük göl, sıvı şeylerin oluşturduğu birikinti, gölcük.

Güccük: Küçük.

Habe: Heybe.

Hepinden: Hepsinden.

Hökümet: Eskilerin deyişiyse Andırın.

Koçak: Yürekli erkek, eli açık, cömert,

Körsulu: Kayranlı Dağları'ndan çıkıp Ceyhan Nehri'ne karışan bir dere.

Omar: Ömer.

Öldürükler: Öldürmüşler.

Patoz: tahılı döven, tohumları sap ve kabuğundan ayıran, tarım aletidir. Pek çok dilde "Harman makinesi" kavramı ile karşılansa da Türkçedeki yaygın adı Patoz veya Patos biçimindedir. Ayrıca "Sapdöver" olarak da bilinmektedir.

Sabahınan: Sabahleyin.

Sülemen: Süleyman.

Tuvarlanmak: Yuvarlanmak.

Ulmak: çürümek.

yargan yargan: İkiye ayrılmış.

SON NOTLAR

¹ Bu dize İshak BÜLBÜL'den yapılan derlemede: "Gızımı gurban ederim" şeklindedir.

² Bu dize İshak BÜLBÜL'den yapılan derlemede: "Gardaş hastanaya yatmış" şeklindedir.

³ Bu bendin 3. ve 4. Dizesi İshak BÜLBÜL'den yapılan derlemede "Tez gelesin babamoğlu Babam emsalinden sorar" şeklindedir.

⁴ Son kuta İshak BÜLBÜL'den derlenmiştir.

Andırın Senin

*Tokmaklıdan başlayarak söze
Şiirler yazak dize dize
Andırın'da çıkarmıyık düze
Yokuşun başka Andırın senin.*

*Girişten karşılar haştırın
Görünür iki bakkal bir fırın
Andırın ekmeği vede tandırın
Kömben başka Andırın senin.*

*Çığşarda kirazı ye daldan
Andırın çıkıyor hep faldan
Her mahsulü verirsin tarladan
Toprağın başka Andırın senin.*

*Saymakla bitmez köylerin çoktur
Hastaneye gerek yok Tirşiğin doktor
Yayladır yazın, kışın çok soğuktur
Karın, zopurun başka Andırın senin.*

*İnsanların saygılı ve hoşgörülü
Güzellerin belik belik örgülü
Çifte minareli çifte köprülü
Derelerin başka Andırın senin.*

*Karlıdır dağların bitmez hiç kışın
Değerlidir her bir toprağın taşın
En gözde ilçesidir Kahramanmaraş'ın
Köylerin başka Andırın senin*

*Perşembe gününe derlerdi deri
Geçmiyor elimden cevizin geri
Dünya duymuş adın kaleler şehri
Kalelerin başka Andırın senin.*

*Tarihler yazmışsın belli kalelerinden
Destanların şiirlerin düşmez dillerden
Bunlar döküldü ozan Fatih'in kaleminden
Şairlerin başka Andırın senin.*

KÖR HOCA

Yokuşa doğru tırmanan biri göründü. Nazikçe yürüyordu. Yokuşlar da bazen insanlar kendine has yürürlerdi. Bu da öyle bir edayı andırıyordu. Elinde küçücük paket vardı. Acaba neydi? Evlerin koyu gölgelere yavaş yavaş yolu kapıyorlardı. Patika denebilecek yol, taşlı, kendi kesitlerinde bile zahmetle yürünecek yapıdaydı. Küçücük ayaklar yorulmuştu az ilerlemeyle. Yavaşladığı ve nazik yürüyüşü buna işaretledi. Karşıda yapı beliriverdi. Tepenin başına gelinmişti. Bina "loş olmalı" damgasını peşinen verdi. Dar bahçe önünde sırtıyordu. Birkaç kavak ağacı kel adamların başındaki tüy gibiydi. Dikenli telle çevrilen yapı ufakta olsa ciddiyet kazanıyordu. Bahçe aralanıvermeden dönen iki jandarma görüldü. Çocuk onları geçti. İçinden ürperti oluydu. İnsanın insana soğukluğunu şimdi daha iyi anlıyordu. Ne garip insanlar, diye dudak ısırıldı. Kendi kendine sonra durdu. İki basamak çıkarak şahsiyetin en ciddileştiği yere geldi. Tarif belki de bir robotun ilerleyişi şeklinde anlatılıyor da gerçekten küçük, robot ruhunu takınmış haldeydi. Ellerinin sallanmayışı, başının dimdikliği, ürpertili bakışı yapmacıklığı hatırlatır şekildedeydi. Şahsiyetini karşılaştıracak ölçüler buldu. Gözüne çakılıp bir türlü gitmeyen demir parmaklıklara kızdı. Haydi gözü aciz olabilirdi. İlle de gelip kasabanın korktuğu yerde bitmek mi lazımdı. Bir adam hızlıca bu parmaklıkları boydan boya dolaştı. Adımı duraklamıştı. Ha gayret demesi yine kendine düşerdi. İlerlemeliyim dedi içinden. Elini uzatası geldi demir parmaklıkların arasına. Bir türlü gönlüne sığdıramadığı mahkumluğu şimdi nasıl isteyebilirdi. Kolu titredi ki. Öteden tombul biri, sırttan yapma dişiyile tersçe bakarak.

- Kimi istiyorsun? dedi.

Cevap aniden oldu. "Hocamı" diye kekeleydi beriki.

Cevabı çocuksuydu: Hocayı!

Adam gardiyan olacak ki bütün dilekler ona anlatılırdı. Bir huyu da çok sormasıydı. Azla yetinen tipten değildi. Küçük bir neşe gönlüne kadar gitti. Yanakları gerildi, ağzı büyüdü, iri dişleri parladı. İçindeki alaycı tavrını çocuğa

döktü.

- Kör Hocayı mı?

Çocuğun afallamasına gerek yoktu. Zaten köyünde ona, onun olmadığı yerde kör hoca derlerdi. Bu insanlarda iki yüzlülüğü ne de seviyorlar. Sadece ortamın ciddiliğinden sözü de ciddiydi. Aynı zamanda hocam diyebilirdi çünkü, bu çünküyü iki kelimeyle döktü.

- Benim köyümün hocası,

- Hangi köyün

Çocuk cevap veremeden içerden bir şey aralarına girdi telefon çalmış. Gardiyanı arıyorlarmış.

- Telefon Gardiyan.

Kaba ses hiçte hoşuna gitmedi.

Ses zaten köhne binanın her yerine duyulurdu. Gevrek ve ince titreşimleri kaybolmuş halde yayılan konuşmayı hoca duymuş parmaklığa gelmişti.

- Ahmeet! diye hocanın sesi peşini takip etti. Çağrışım şerit gibi hatırdan çok şey geçirdi. Azalara emir verilip hocaya koşulacağı sıralarda içindeki arzusun ifade edilişi planlaması da yapılmaya başladı. Hocanın eline sarılmak oldu ilk işi.

Yaşayasın diyesi geldi hocanın

- Nasılsın bakayım Ahmet, derslerin nasıl?

Utangaç, çekingen, garipsi edayla

- İyi hocam,

Konuşmaları uzun sürmedi. Küçük ifadeleri hocaya derdini anlatmaya yetti.

Hiç ummadığı bir dönüş yapıyordu. Kafasında muamma çoğalıyor, dişi çıkılıyor, dudak ısırarak oldukça içten bir (kör hoca) mırıldanıyordu. Onun hapse düşmesinin, böyle hale gelmesinin maceralarını tufan gibi kazımak istiyordu. Suyun dibini bulayım diyordu gönlü. Ödevinin yapılmasına verilen ret cevabı onu garip tesadüflere itecekti. Güneşin böyle doğmasını istiyordu.

Zeliha'dan Şiirler

Gönlüm Onu Çok Beklemiş

*Felek yükünü yüklemiş
Derin yaralar eklemiş
Söylemedim ben sizlere
Gönlüm onu çok beklemiş*

*Çırpınarak kuşlar gibi
Yanaklarda yaşlar gibi
Kırılmadan taşlar gibi
Gönlüm onu çok beklemiş*

*Hasretini çeker iken
Güller değil diken iken
Ciğerime batar iken
Gönlüm onu çok beklemiş.*

Senin İçin Ağlıyorum

*Ateşinde kavrulacak
Kadehlere sarılacak
Adını sayıklayacak
Senin için ağlıyorum*

*Bu yollarda yaya kaldım
Aşkın acısıyla doldum
Koparılan bir gül oldum
Senin için ağlıyorum*

*Dayanmadı yar gözlerim
Yalan değil son sözlerim
Tutmaz oldu bu dizlerim
Senin için ağlıyorum.*

Öğretmen Üzerine...

Öğretmen öğreten adamdır. Neyi öğretecektir? Toplumun muhtaç olduğu her şeyi toplum neye muhtaç değil ki?

Öğretmen toplum adamı. Toplum adamı kendini topluma adamakla mümkün. Mazlumun ıstırabını içinde sezen adamdır toplum adamı.

Bir hastanın nabzını yoklayış gibi toplunu, topluma aday genci yetiştiren yoklayan bu insan her bakımdan övgüye değer.

Hele toplumda (çevrede) kötülerin hep ön safta yer aldığı bir devrede öğretmen iyilerin hakimiyetine ortam hazırlamakla ödevlidir.

Toplumunu yarın nasıl özlüyorsanız o toplumu ayakta tutacak yeni kuşaklar yetiştiren öğretmen bulmalısınız. Bunun dışındakiler yabancılaşmış insanlar.

Hangi meslek mensuplarına “canım” diye başlanır.

Hangi meslek mensuplarına “eti senin kemiği benim” denir.

Hangi meslek mensubu zamanı geçtikçe kıymetlenir, paha biçilmez olur.

Hangi meslek mensubunun saygıyla eli öpülür.

Hangi meslek mensubu gönülü gönüle bağlar.

Hangi meslek mensubu gözümüz gibi koruduğumuz, gözümüzün nuru yavrularımızı gözümüzü kırpmadan teslim ederiz.

Sadece öğretmene.

Öğretmen-öğrenci, öğrenci-öğretmen arasında ki münasebet asildir. Duygular saf ve temizdir.

İnsanın insana faydalı olduğu en nadide meslek öğretmenliktir. Bu yüzden öğretmenlik mesleği insanlık mesleğidir. Obje insan, işleyen insan, işlenen insan, ondan dolayıdır ki, öğretmenlerimizin en çok insan yanını anarız. En çok verdiği / sergilediği insanlık derslerini hatırlarız.

Hatırlamakla yetmeyiz, kalbimizde, zihnimizde

yaşatırız. Yaşatmakta yetmez karanlık yolumuzu aydımlatan ışık yaparız.

Öğretmen kendini nasıl tanımlarsa tanımlasın yaptığı iş en yüce iştir. Kendi de idealisttir. Dava adamıdır. Nesiller öğretmenin elinde şekillenirken o, nesillerin içinde yoğrulur yok olur. Buna kendini nesillere adamak denir.

Gerçekten de nesillerin gelecekte alacağı şekli, bugünün öğretmenine bakarak görebiliriz. Bugünün nesillerine bakarak dünün öğretmenin kim olduğunu kimliğini rahatlıkla anlayabiliriz.

Sosyolojide kuşaklar arasında fark vardır. Ama kuşaklar arasında geçişte vardır. Bu geçişi de öğretmenler sağlar. Onlara nesiller arasında bir köprü diyebiliriz.

Öğretmen bu övgülere layık olurken terazinin öbür kefesine de bakmalıyız. Toplum kefesine. Toplum geldiği noktada memnun etmiyorsa sebeplerin en başta geleni nesillerin yetişme düzenidir. Burada en büyük pay öğretmene aittir.

İnsan yetiştirmeyi okulların dört duvarına hapsederek, öğretmene sıralanan işleri yapan görevli gözüyle bakarsak, ondan bekleneni alamayız. Öğretmen hayatın bütünü içinde yer almalıdır. Bu nedenle öğrenme ve eğitim hayat boyuna dönmüştür. Her ortam öğretmene sınıf, her yaş öğretmene öğrenci olmaktadır.

Evet.

Öğretmenlik kökü mazide ati mesleğidir. Zamanı delen gelecek mesleğidir.

Hepimiz bir gün bir parça öğretmen olduğumuzda ayaklarımız yere basacak, gözümüz göğe erecektir.

Kendine güvenen, yarımına sahip çıkan kuşaklar, kendine güven yarımına sahip çıkan öğretmenlerin eseri olacaktır.

Öğretmenler günü, öğretmenin ağırlığını hatırlatması dileğiyle.

Gideceksin

Her halinden belli sen de gideceksin
Bir hevesti geldi geçti diyeceksin
Yalancılar kervanına yalnız katılıp
Sen de habersizce çekip gideceksin

Bundan böyle telefonlarıma bakmayacaksın
Yazdığım mesajlara sevap yazmayacaksın
Sen çok iyisin diyen sözlerin yalan olup
Sen de diğerleri gibi çekip gideceksin

İnanmıştım ben senin her bir sözüne
Kanmıştım huzur veren ela gözlerine
Sen başkalarından farklısın sanmıştım
Senin de farkın yokmuş çekip gideceksin

Gidiyorsun beni can evimden vurup da
Sonu olmayan acıların içine atıp da
Alışmışım zaten ben kötü kaderime
Sen de yalan olup çekip gideceksin

Yine çileli hayatım en başa döndü
Gülmeyen kaderim dertlerle doldu
Cin Mehmet'ime yaşamak haram oldu
Sen de yaralı bırakıp çekip gideceksin

Karamsar

Beklemekten döndüm bir Mecnun'a
Umudum tükendi geleceğin yok senin
Bu gün son kez dönmeni bekleyeceğim
Umudum kalmadı döneceğin yok senin

Gözlerim yollarına bakmaktan yoruldu
Dilim ismini söylemekten kahroldu
Senin için yaşayan bu can heder oldu
Umudum kalmadı döneceğin yok senin

Seneler geçti senin bu inadın geçmedi
Yalan dünya bir gün olsun bana gülmedi
Hayalini kurup yaşamak hayatımı bitirdi
Umudum kalmadı döneceğin yok senin

Bu sana son feryadım son haykırışım
İnan gelmezsen senden vazgeçeceğim
Yaşattığın bu acıya bir son vereceğim
Umudum kalmadı döneceğin yok senin

Döneceğin Yok Senin

Tuttuğum dallar hep kırılıyor
Umut bağladığım canlar üzüyor
Aşkım diyen diller yalan oluyor
Ben karamsar olmayım da kimler olsun

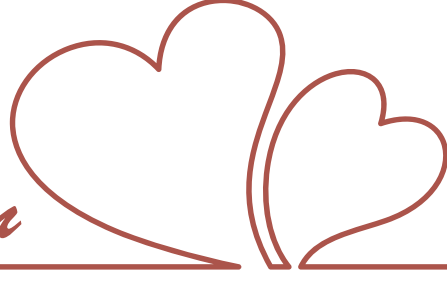
Hayata küsme diyorlar
Sevmekten korkma diyorlar
Böyle içine kapanma diyorlar
Ben karamsar olmayım da kimler olsun

Güvendiklerim hep kırıp üzüyorsa
Sevdiklerim hayırsız çıkıyorsa
Gönül verdiklerim merhametsizse
Ben karamsar olmayım da kimler olsun

Beden yorgun düşmüşse bu hayatta
Can bıkmışsa yaşam denen oyunda
Gücü kalmamışsa böyle yaşamaya
Ben karamsar olmayım da kimler olsun

Tahamülüm kalmadı kötü kaderime
Sabret demeyin sabır kalmadı bende
Yeter artık zalim felek bana ettiklerin
Ben karamsar olmayım da kimler olsun

Andurun Yöremizden

YÜREK YAKAN BİR AŞK HİKAYESİ - 2 BABA DOSTU MOLLA YUSUF

Karlar erimiş cemreler birbiri ardına düşmeye başlamış. Artık Geben ve havalisi baharın müjdecisi olan leylekler de gelmeye başlamış. Yüreği yangın gönlü kırgın bedeni yorgun olan Gök Ahmet, İsmail'in acısını unutamamış üzüntüsünden adeta çökmüş evinin sofasına çıkmış güneşlenirken uzaktan leyleklerin kıştan kalma yuvalarını yeniden tamir etmeye çalıştıklarını seyrediyordu. Duygulandı kendi kendine mırıldanmaya başladı.

Yaralı gönlüm Yaralı

Dertler üst üste sıralı

Bir yıl oldu gitti oğlum

Maraş'ta düğün kuralı

Beyitlerini, ağıtlarını söyleyerek ağlayan Gök Ahmet'in sesini duyan komşusu Acık İbrahim "komşumun yanına varayım derdine ortak olayım teselli edeyim hatun" der. Acılı Gök Ahmet'in yanına giden Acık İbrahim, selamlaşır, içeri buyur edildikten sonra teselli etmeye başlar. Bir dokunur bin ah işitir.

"Nasıl yanmayayım, 24 yaşında bir yiğit verdim toprağa yanıyorum işte baba yüreği dayanamıyorum İbrahim Ağa, kusura bakmayın sizleri de rahatsız ediyorum. Yüreğim parça parça İbrahim Ağa oğlum toprakta ona mı yanayım, Şerif Köleli'de ne yapar ona mı yanayım?" diyerek gözlerinden perper döker yaşları "bu acı bitmez komşum bu acı beni öldürür".

Sohbet uzadıkça uzar gün ikinci olmuş gölge dönmüş Güneş tesirini zayıflatmıştır. Acık İbrahim de kalkar evine döner. Ahmet de abdestin alır namazını kılar ocağın başında otururken oğlu Abdurrahman da işten eve döner babasının hal ve hatırını sorar. Abdurrahman askerden yeni gelmiş işlere artık o bakıyor büyük abisi de hayvancılıkla ilgilenecektir. Gök Ahmet Abdurrahman'ı yanına çağırır ve "oğlum İsmail vefat edeli 1 yıl oldu kimseleri göremedik bunlar kimler ise bulduralım konuşalım İsmail'e haklarını helal ettirelim" der.

Abdurrahman "kimlerden bahsediyorsun baba?" der.

"İsmail'in arkadaşlarından, kendileriyle birlikte gezenlerden, yardım edenlerden, evinde misafir edenlerden bahsediyorum. Kim varsa İsmail'e yardım eden bulun görüşelim haklarını helal ettirelim boşluk kalmasın İsmail'im" der Gök Ahmet. Belki onlar da İsmail'in kokusunu hissetmek, kendisini biraz olsun teselli etme amacı.

Abdurrahman hemen hemen hepsini biliyor ve tanıyor. Ama babası gibi hiç düşünememiş o zamana kadar. Babasının haklı olduğunu düşünür "Ben bunları bir bir bulayım ve konuşayım babamla da görüştüreyim hem bizler rahatlarız hem de arkadaşlarını babamla bir araya getirmiş oluruz" diyerek Abdurrahman kendi kendini görevlendirir. İsmail ile birlikte Orman Muhafaza memurluğu yapan Çökak köyünden Bekir Yıldırım, Kahramanmaraş Merkez Köşürge köyünden Arap Şan'a ulaşır. Her biri ile de görüşür Gök Ahmet de görüşür.

Değerli okurlarımız belki bu yazdığımız hayat hikâyesini okurken burada anlatıldığı kadarıyla çözemeyebilirsiniz. Bu hüznü aşk hikâyesi dergimizin 27. Sayısında yayımlanmış olup burada hikâyenin başkahramanlarına yardımcı olan İsmail'in yakın arkadaşlarından birinden bahsedeceğiz. Bu şahsiyetli

kişi Geben'e komşu Akgümüş köyündenden, Ata dede dostumuz Kemal ağanın oğlu, İsmail'in kardeşi Abdurrahman'ın da askerlik arkadaşı Molla Yusuf Narinoğlu'dur.

İsmail ile Şerif, 2 ay olmuştu kavuşmak için kaçalı. Bugüne kadar Geben, Çokak ve Çiğşar üçgeninde saklanarak yaşamışlar, artık kendilerini takip edenlere izlerini kaybettirmek için başka yere gitmeye karar vermişlerdi. Maraş Köşürge köyündeki Arap Şan'ın evine yerleşmek üzere Geben, Altınyayla ve Akgümüş üzerinden Köşürge'ye gitmek üzere yola çıkarlar. Gayeleri barış sağlanana kadar orada gizenektir. Tabii bu belirlenen güzergâh bir günde kat edilecek belli ve güvenliği yerlerde konaklayarak devam edeceklerdir. Konaklama yerleri daha önceden belirlenmiş olan Bunduk yani Akgümüş köyüdür. Burada Ata dede dostları olan Cemal Ağa'nın evi Konak yerler olacaktır. Bu yolculuk genelde geceleri oluyor gündüzleri istirahat ediliyor güvenli yerlerde. Cemal ağa gelen misafirlerini geleneklerine yakışır bir şekilde ağırlayıp istirahat etmelerini sağlıyor. Misafirler artık yeniden yola koyulmak üzere hazırlanıyorlar. Cemal ağa oğlu Yusuf'a "misafirlerle bizatihi sen ilgileneceksin, onları takip eden olur gözünüzü dört açmalısınız. Şu andan itibaren misafirlerin sorumluluğu bizdedir onları gidecekleri yere kadar götürüp refakat edeceksin" diyerek Yusuf'u görevlendirir.

Molla Yusuf babasından aldığı talimat üzere misafirlerin önüne düşer Se yaylasını aşırarak Arap Şan'ın evine gitmek üzere misafirlerini yolcu eder görevini tamamlar vedalaşarak ayrılır. Gözü gönü bol, ekmeğin sahibi Cemal ağa kadim dostu Gök Ahmet'in oğlu İsmail'in bu zor gününde ona yardım etmenin onurunu yaşar.

Cemal Ağa'nın oğlu Molla Yusuf kimdir?

Bir gün köyde bir cenaze olur kıldırarak İmam bulunamaz. Bundan fazlasıyla rahatsız olan Kemal ağa henüz 9 yaşında olan oğlu Yusuf'u yanına aldığı gibi Maraş'ın yolunu tutar. Amacı oğluna iyi bir eğitim aldirmek köyde hissedilen bu eksikliği tamamlamaktır. Cemal Ağa dostları vasıtasıyla Yusuf'u Kırmacı Mehmet Efendi'nin medresesine yerleştirir hocasına emanet eder.

Yusuf bu dergahta tam 9 yıl eğitim görür. Hocası Kırmacı Mehmet Efendi'den icazetini alan Yusuf köyüne, babasının yanına döner. Ama bu eğitim yeterli değildir Türkçe eğitimde kendi kendine alarak mükemmel bir mükemmel bir sonuç sağlanır. Artık Yusuf molla Yusuf olarak anılır olmuş, köylünün yavaş yavaş güvendiği sözüne itibar ettiği bir insan olmuştur. Molla Yusuf'un evlenme çağı da gelmiştir. Cemal ağa Yusuf'u evlendirme düşüncesini hanımıyla da paylaşır. Cemal Ağa'nın hanımı Gülizar hatun harp görmüş yokluk görmüş erdemli iffetli misafirperver bir Osmanlı hatunudur. "Doğru diyorsun bey Yusuf'un evlenme zamanı gelmiştir, askere gitmeden mürüvvetini görmeliyiz" diyerek eşiyle hemfikir olduğunu belirtmiştir. Belli ki Gülizar hatun daha önceden oğluna beğendiği biri de vardır ki tez elden düğün hazırlıkları yapılır ve Molla Yusuf evlenir.

Hayat devam ediyor baba oğul omuz omuza birlik beraberlik içinde köy şartlarının elverdiği ölçülerde çiftçilik hayvancılık işleri ile iştigal ediyorlar. Bu arada molla Yusuf'un ilk çocuğu Sultan dünyaya gelir. Bu sırada da Molla Yusuf'un askere gitme zamanı gelir. Eşini ve çocuğunu babasına emanet eden Molla Yusuf sayılı gün tez geçer diyerek askere gider.

İşte Gök Ahmet'in oğlu Abdurrahman ile de askerlik ocağında kesişir yolları. Bilirler ki memlekete iki kadim dosttur babaları bir arada geçirirler bütün günlerini asker arkadaşlığı kardeş gibidir öyle de birbirine bağlılıkları devam eder gider. Molla Yusuf sevilen sayılan bir askerdir. Sivil hayatta olduğu gibi köyünde sevildiği gibi sevilir asker ocağında arkadaşları tarafından. Çünkü eğitilmiş ahlaklı arkadaşlarını hiç incitmeyen onların dertleriyle dertlenen yeri gelirse mektuplarını yazan zaman zaman mektuplarını okuyan namazlarını kıldırarak mazbut bir arkadaş olarak sevilir arkadaşlarınca.

Başta da dedik ya sayılı gün tez geçer öyle de oldu askerlik bir güne geçmedi geldi geçti Molla teskeresini aldı ve tekrar ailesinin yanına sağ salim döndü. Minicik bıraktığı yavrusu da kocaman olmuştu kucaklaştılar anneye babayla eşle çocukla hasret giderdiler bir müddet konu komşu hoşgeldine geldi köylüsü cami cemaati adeta özlemişti Molla Yusuf'u.

Artık ömründe bir yol daha katedilmiş, askerlik de bitmişti önünde güzel ve uzun yıllar var yaşayacağı molla Yusuf'un Allah ömür verirse hayalleri var yapacağı çok iş var sorumlulukları var. Kendi kendini adeta köyüne mal etmiş gibi düşünüyordu. Bir taraftan işlerini yaparken bir taraftan da camide imamlık vazifesini yerine getiriyordu.

Bir cuma günü cemaate vaaz verirken ey cemaat kıymetli emmilerim artık bu cami bize hem küçük geliyor hem de her tarafı dökülüyor yenilememiz lazım diyerek cemaatin fikrini sorar, cemaatten de olumlu cevap alınca cami yapımı için milletin öncülüğünü yapmaya başlar. Kısa sürede yardımseverlerin gayretiyle imece usulüyle köyün cami inşaatı yürütülür ve caminin ustalığını da bizatihi kendisi yapar.

Cami yapımından başarı ve güven kazanan Molla Yusuf köyün sevilen ve sayılan insanı konumuna çok daha gelmişti köyle her sorununu artık Molla Yusuf ile paylaşıyor her derdini ona anlatıyorlardı.

Şiddetli geçen bir kışın ardından ilkbahara erişiliyor baharda yapılacak muhtarlık seçimi var cemaat bir araya geliyor muhtarımız da Yusuf olmalıdır diyorlar bu düşüncelerini molla Yusuf'a iletiyorlar. Hocam biliyorsun Bahar geldi bugünlerde muhtarlık seçimi var biz düşündük senin muhtar olmana karar verdik bunca yıl bizim kahrımızı çektin artık senin hakkındır diye düşünüyoruz. Molla Yusuf teşekkür ederek düşünüyem benim de büyüğüm var babam ondan hicaz at alayım size fikrimi düşüncemi tekraren ulaştırırım diyerek memnuniyetini ifade ediyor cami cemaatine.

Yusuf babasıyla da paylaşıyor bu muhtarlık mevzuunu, babası memnuniyetini bildirerek seni ben bu günler için okuttum köylümüz yerinde düşünmüş sen köyüne köylüne hizmet etmelisin Allah yolunu açık etsin hayırlı uğurlu olsun diyerek memnuniyetini ifade ediyor Yusuf'a.

Gönlü insan sevgisi ile ve hizmet aşkıyla dolu olan molla Yusuf cemaate tekliflerini kabul ettiğini bildirerek muhtar olmayı kabul ediyor. Cemaat sevinçle karşılıyor bu kararı seçim günü de yaklaşmıştır, bila ihtilafsız muhtarlık mührünü molla Yusuf'a teslim ettiler. Artık molla Yusuf köyün hem imamı hem de muhtarı olmuştur. Samimiyet ilanihaye devam etmiştir Molla Yusuf da. Hiç değişmeden köyüne köylüsüne bağlılığından fedakârlığından hiç taviz vermemiştir.

Bu hizmet aşkıyla yıllar yılları kovalamış molla Yusuf muhtar Yusuf ismiyle de anılır olmuş. Bu arada çocuklarda ardi ardına dünyaya geliyor dede baba torun üç kuşak bir arada yaşarken 1979 yılında büyükbaba Cemal Ağa 95 yaşında vefat eder. Artık Molla Yusuf evin en büyüğüdür.

Molla Yusuf kararlıdır çocuklarını okutmaya hali elverdiğince okutuyor, her biri bir yerde vatana millete faydalı olmaya çalışıyorlar. Çocuklardan biri de uzun yıllar çeşitli ilçelerde kaymakamlık yapan şu anda Tekirdağ ili vali yardımcısı olan Sayın **Ahmet Narinoğlu**'dur.

Sayın Ahmet Narinoğlu insanları seven, değer veren, sivil toplumcu dayanışmanın faydalarına inanan değerli bir bürokratımızdır. Görev yaptığı çeşitli ilçelerde çalışkanlığı ile göz doldurmuş milletin takdirini kazanmış, burada adından söz edemeyeceğimiz kadar sayısız hizmetlere imza atmış ve atmaktadır. Bu yazdığımız gerçek hayat hikâyesini yayınlayacağımız derginin de yayın kurulu başkanıdır. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarında görev aldığı gibi Andırın gelişim platformunun da kurucu fikir babasıdır. Kendilerine bu âli hizmetlerinden dolayı bir Andırınlı olarak Andırınlılar adına çok teşekkür ediyoruz.

Değerli okurlarımız hayat hikâyesini anlattığımız büyüğümüz Molla Yusuf Narinoğlu 78 yıllık ömrüne o kadar güzel eserler sığdırmış ki saymakla bitecek gibi değil.

9 yaşından 18 yaşına kadar medrese eğitimi

1952'de başlayarak çeşitli aralıklarla 27 yıllık muhtarlık

18 yaşından ömrünün sonuna kadar halkına hizmet ve Fahri imamlık

3 yıl vatana hizmet askerlik

Dördü kız olmak üzere 11 tane evlat ve dolu dolu geçen 78 yıllık bir ömür

1928'de Akgümüş köyünde doğmuş 2006 yılında doğduğu yerde ruhunu teslim ederek fani dünyadan Baki âleme göç etmiştir. Mevla gani gani rahmet eylesin ruhu şad olsun.

TİRŞİK MARTAVALI

Kabızlık, ishale takla attırır
Andırın doktoru, tirşiğim benim
Kısırlık, migrene hapı yutturur
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Şişmanın yüzünü güldüren odur
Zayıflara kilo aldırın odur
Ülsere haddini bildiren odur
Andırın doktoru, tirşiğim benim

KOAH'a kahkaha atarak güler
Corona, Covit'e dişini biler
Kanser illetini kökünden siler
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Zengin, yoksul tüm ahali pişirir
Onu yemeyenler kışın çok üşür
Abse'yi kurutur, ateş düşürür
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Damar sertliğine kancayı takar
Sırta kadem basar önünde şeker
Kırk günde evlenir yiğince bekâr
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Kansızlık, katarakt bir anda biter
Grip, kolesterolün dumanı tüter
Kalp çarpıntısına bir çömçe yeter
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Utandırır verem denen illeti
Tarih eyler miyopluluğu, nefriti
Bizden uzak tutar, basur; bronşiti
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Çiçek gibi açar, içe dönüğü
Sürülünce geçer güneş yanığı
Zorlamaz içeni, idrar zorluğu
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Havale, hastalık olmaktan çıkar
Apendisit, astım nalları diker
Enfarktüs, önünde boynunu bükür
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Kısırlık, kolera çekinir ondan
Lösemi, kurdeşen sakınır ondan
Sedef hastalığı yakınır ondan
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Sıfırlar kendini varisle, veba
Kaçacak yer arar, sıracı, sıtma
Yuvadan silinir, eşi aldatma
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Yerle yeksan eder felci, fitiği
İyileştiren o kırık, çıkığı
Üç kaşıқта biter belsoğukluğu
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Daha çok çalışır, yenirse kafa
Bağırsak gazına sürdürmez sefa
Cinsel soğukluğu kaldırır rafa
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Dilimizden atar kekemeliği
Demir alır candan, nefes darlığı
Normale döndürür panik atağı
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Tansiyonlar düşer, fırlamaz olur
Düzenli içenler, horlamaz olur
İçenlerin karnı gürlemez olur
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Hepten biter içenlerin sarası
Maziye gömülür tavukkarası
Yiyenin çoğalır pulu, parası
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Azrail'e meydan okutturan o
Otu, sigarayı bıraktıran o
Ağızlarından suyu akıttıran o
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Sofrasında yer almalı herkesin
İştahsızlık çeken bir tabak yesin
Böbrek taşlarını eritir kesin
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Koklanması yeter; romatizmaya
Meydan okur zatürreye, zonaya
Çiğ yenirse kavuşturur Mevlâ'ya
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Yemeyen canlının nesli tükenir
Düzenli alanın, beyni yıkanır
Aspirin, vermidon onu kıskanır
Andırın doktoru, tirşiğim benim

Canı sapasağlam gezdiren odur
Diyabete mezar kazdıran odur
Delibal'a şiir yazdıran odur
Andırın doktoru, tirşiğim benim

LASTİK

Lastik deyip geçmeyin. Çok maharetleri var. Çok işe yarar.

Lastik insanın giydiği esvabı belden tutar. Mahremini örter.

Anadolu da güzel bir söz dolandır. “Lastik insanın mahremini korur”.

Enek olana lastik, ip olana uçkur denir. Uçkur Anadolu da namus demek. İnsanlar kendini anlatırken “uçkurumu çözmedim” derler.

Lastik, uçkur, mahremiyet ve namus. Bizim olmaz ise olmazlarımız. Toplum düzenimiz. Sade hayatımız. Emniyetimiz. Huzurumuz.

Nerden nereye.

Aslında lastik üzerinden Burak’a, oradan da kuşak farkına getirecektim sözü.

Keşan’dan Samsuna taşınıyorduk. İstanbul’a geldik. Fazlalıkları ayıklıyorduk. Her taşınmada mecburen yapıyoruz. Ondan dolayı da eski eşyalarımız az. Hatıra kabilinden. Yerleşik düzenin de farkı burda. Dededen, nineden kalma hatıralarınız olur. Yüz yıllar gerisine gidersiniz. Tutunursun dünyaya, hayata. Göç mahvediyor toplumumuzu. Yerleşik düzen bırakmıyor, tutunamıyoruz. Tutunamıyor kültür ve medeniyet biriktiremiyoruz.

Her neyse.

Taşınıyorduk. Burak’ta öte berileri ayıklamakta yardımcı oluyordu. Valide Dane Hoca’nın aldığı bir top görünce işe yaramaz kabilinden çöpe atmaya kalkıştı. Evet. Burak 25’inde genç. Lastik tanımiyordu. Ne işte kullanıldığını bilse de ehemmiyetini tam kavramıyordu. “ne işe yarayacak” şeklinde itiraz etti “Bütün elbiselerimiz hazır. Lastiğe ne hacet” diye ekledi. Ama atasözlerimiz var. Demet demet.

“Eski olmayanın yenisi olmaz”

“Salka samanı gelir zamanı”

“Her hacet gün gelir işe yarar”

“Hacetin fazlası olmaz”

Lastik atıldı. Zaman geldi. Evde lastik arandı. İhtiyaç oldu. Atılmıştı. İşe yaramaz, kullanılmaz dediğin eşya gün gelmiş ihtiyaç olmuştu. Lastiği

yıllardır hacettir diye saklayan Dane anne ile torunu arasında hayata bakış farkı ortaya çıkıvermişti. Buna Kuşaklar arasındaki fark diyoruz. Gerçekten de kuşaklar arasındaki farkı anlatan ipuçları var.

İşte bazıları.

Söylenen kelimeler

Kullandıkları eşyalar

Sakladıkları öte-beriler

İnsan davranışlarına verdikleri tepkiler

Dünyaya bakışlar

Hayatı algılamalar

İnsan münasebetleri

Kuşak farkına giysilerde kullanılan lastikte yakalamıştım. Nine ile torunun hayat algılarını gün yüzüne çıkarıyordu lastik ipi.

Biri hayatta hazıra alışmış, hazırcı, toptancı kolaycı bakış

Öteki yokluk, kıtlıktan gelen tedbirli, kendi işini kendi yapan bakış.

Kuşaklar arasındaki fark doğaldır. Her devirde de var. Ama bizim kuşaklarımızın farkı tabii seyrinde akan, doğal bir fark değil. Uçurum. Hızlı. Baş dönüşü akışta. Ayrı dünyalar gibi.

Bunun nedenleri aranmalı, sorgulanmalı. Biliyoruzda. Anadolu coğrafyasının son yüzyılı allak bullak. Etti. Toplumu, nesilleri, kuşakları. Bin yıldır oturmuş, yerleşmiş Anadolu savrıldı, yerinden yurdundan edildi. Artık yerleşik hayatı kentlerin üzerinden kurmalıyız. Fakat kentleri bir türlü yerleştiremiyoruz, yerleşiremiyoruz.

Burak ile Ninesi arasında biz kaldık. O olayda eski kuşağın yeri de yer aldık, Anne Baba olarak. Biz de Anadolu’nun kadim medeniyetinden gelmede ve farkında olmada idik. Bizden doğanlara da verebilmenin davasını gütmüdeyiz. Muvaffak olmadamız.

İpuçları sorgulanmalı.

Mesela lastik gibi.

BU ELLER

*Cevizin dibinde otlar taşlar
Senin aşkın beni dağlar
Aman eller aman dostlar
Ben gideyim bu ellerden*

*Dayanılmaz çile oldu
Bu ayrılık beni buldu
Neyleyim zalim felek beni buldu
Ben gideyim bu ellerden*

Çukurova'dan Bir Anı...

Yıl 1983, yer Çukurova'nın Toroslara bakan yamaçlarında kurulu mütevazı ilçesi Karaisalı. O tarihlerde Karaisalı Adana yolu çok bozuktu. Yaklaşık 2-2.5 saatte Adana'dan ilçeye geliniyordu. Hatta Karaisalı'ya kadar gelen yabancılar gördükleri, vatandaşa "Karaisalı nerde, daha ne kadar var" diyorlardı. Böylesi mahrumiyet içinde olan ilçenin mahrum olmayan bir tarafı vardı. O da kendi kültür ve değerlerini, gelenek ve göreneklerini yaşaması idi. Ancak bu geleneksel sade yaşama bir zenginlik katmak, topluma uygun etkinlik düzenlemek arzusundaydık. Karşımıza âşıklar çıktı. Adına da "Çukurova Âşıklar Bayramı" dedik. Birincisi ile başladık. Halkımız Karaisalı âşıklarımız Çukurovalı. Öyle olunca adı da Çukurova Âşıklar Bayramı oldu.

İşte o gün ılık bir mayıs akşamında lise bahçesinde toplanan Karaisalılara duygularına tercüman olduğu konuşmaları yapmışım. Bugün o antı sizlerle paylaşıyoruz. Şunu kesin biliyoruz ki zaman geçse de kültür ve değerlerimizi yaşamaya ve yaşatmaya olan ihtiyaç günbegün artmaktadır. Burada hepimizin vebali var, hepimize vazife düşmektedir.

BİRİNCİ ÇUKUROVA ÂŞIKLAR BAYRAMI (15.05.1983)

" Kıymetli Misafirler
Karaisalı'nın Değerli İnsanları

Çukurova'nın allanıp yeşillendiği bir mevsimde, şirin bir kasabasında, tabiatta kuşların cıvıldaşmasına adeta karşılık veriyor gibi âşıklar dertleşecek söyleyeceklerdir.

Baharın bayramını yaşatacaklardır. Gönülleriniz mutlu dilleriniz tatlı olsun.

Âşık, dilimizde sevgiden gelen bir kelime. "Bir nesneye karşı tutkusu olan" demek.

Âşık olmak "ona bağlanmak" demek.

Âşıklarımız hoşlanmazsa katı topraktan sert, gönül yolunu bulursanız engin deniz gibi açıktır.

Âşık edebiyatımıza girmiştir. Tasavvuf edebiyatı. Halk edebiyatının kendine mahsus âşıkları vardır. Yunus ve Karacaoğlan.

Âşıklar çalmış söylemişler. Yer yurt gezmişler. Konanla konmuşlar. Kalkanla kalkmışlar. Herkesin dilinden anlamışlar. Böylece toplumun malı olmuşlardır.

Niceleri gönlünden geçeni, aşığın sazında sözünde bulmuştur.

Anadolu medeniyetlerinin temelinde âşık vardır.

Anadolu'da, şehir ve kasabalarda, asker ocaklarında, konaklarda, kahvelerde, hanlarda, yollarda toplumun sesi olan âşıklar dinlenmiş durulmuştur.

Onlar sevmişler övmüşler, yermişler, toplumca kabul edilmişlerdir.

Hatta o devirlerde âşık kahveleri varmış. Âşıkların durağı yani. Aşk hikâyeleri söylenir, deyişler okunur, atışılmış.

Yurdumuzda 1. Dünya Savaşı ile toplumumuz sarsıntı geçirir. Her ev şehit verir. Çok insanlar yerinden-yurdundan oynar. Bir duraklama devresi yaşanır. Daha sonra her işte kurumlaşmaya gidilir. Kahvelerde, meydanlarda fazla âşık gözükmez. Artık radyonun düğmesini çevirmekle bir söz bir söz sesi duyulmaktadır.

Ama meydanlarda toplanmanın, topluca âşıkları dinlemenin zevki başkadır. İşte bu arzu yer yer âşıklar geceleri-âşıklar bayramı ile giderilmektedir.

Şimdi yapılan budur.

Kıymetli dinleyenler.

Toplumları iktisadi, sosyal, kültürel, geleneksel ve diğer yanlarıyla bir bütündür. Âşıklar bu kadar tutulduğuna göre toplumun bir yanı demektir.

Önceden şehir ve köyler arasında iktisadi, sosyal, geleneksel farklılıklar vardı. Bu çevrelerden çıkan âşıklarda birbirine benzemezdi. Şimdi bu farklılık kalkmıştır. Âşıklarımızın dilleri sade, hitap ettikleri çevre aynıdır.

Çukurova bölgesi bağrından nice âşıklar, ozanlar, şairler çıkarmıştır. Buraların taşı toprağı, insanları, yaşanılan olaylar, birer malzemedir. Anadolu medeniyetini bura insanları sembolize etmiştir. Karacaoğlan-Dadaloğlu.

Şimdi de âşıklarımız kıymetli yerlerini koruyorlar.

Değerli konuklar.

Karaisalı'da düzenlenen âşıklar bayramı pek çok özellik taşımaktadır.

1. Çukurova halk edebiyatında geniş yeri olmasına, seçkin âşıklar çıkarmasına rağmen düzenli bir âşıklar bayramı yapma geleneğine sahip değildir.

Bu geleneği Karaisalı'da başlatmış bulunuyoruz.

2. Atalarımız âşıklarla büyümüş-yaşamışlardır. Onların yaşama damarı olan bu hazineyi yeni nesillere tanıtmak, maziyle aralarında köprü kurmak gerekir.

Bunu yapıyoruz.

3. Ortak değerlerin çokluğu ve güçlülüğü toplumları iyice kaynaştırmaktadır.

Âşıklar ortak değerimizdir. Bizleri anlatacak-kaynaştıracaktır.

4. Yabancı kültürlerden kaynaklandığı açıkça bilinen, özellikle toplumun en karamsar yanını işleyen, böylece toplumu yozlaşmaya götüren, öz müziğimizin yaşamasını engelleyen, kaynaklarını toplumdan almayan "arabesk" yani "dolmuş müziğine" karşı halk müziğini savunacaktır âşıklar bayramı.

5. Âşıklar geleneğini bir kere daha yaşatacaktır.

6. Bu bayramla hiç toplum içine çıkmamış, TRT'de basında sesi duyulmamış, kabiliyeti olan sanatının emeklemesini yaşayan Karaisalı gençler "ben de varım" diyeceklerdir. Onlar topluma kazandırılacaktır.

7. Çukurova insanı gönülünce eğlenecektir.

Değerli Dinleyenler.

Sazı-sözü içine işlemiş bir toplumun fertleri olarak onlar hakkında konuşulanlar hepinizin bildikleridir. Bir plağın, bir bandın, bir radyo düğmesinin ya da TV kamerasının monotonluğundan kurtularak çıplak gözle âşıklarla bakışacaksınız.

Ne dersinin ne hissedersiniz bilemem. Ne yapılmak istenen açıkça bellidir.

Böyle bir günde bizleri yalnız bırakmadığınız için onurluyuz. Ayağının tozuyla ta buralara kalkıp gelen aşığa Bağdat ırak değil, güzellemesinde özünü bulan dertli âşıklarımıza hoş geldiniz derim.

Karaisalı âşıklar hoş geldiler.

Uzak yerlerden gelen konuklar hoş geldiler. Basında TRT'de bizlere yer ayıracaklar hoş geldiler. Ülkemiz için yararlı olmasını temenni eder. Başarılar sağlıklar dilerim."

İşte Âşıklarımız.

Feymani-Mahmut Taşkaya.
Azaplı Köyü Kadirli- Tel: Azaplı

Abdulahap Kocaman.
Bakkal İbrahim Kocaman eliyle
Avilik Köyü Kadirli

Mehmet Yılmaz.
Ocaklar Mah. Kızık Cad. No:30 Gaziantep

Âşık Eyyubi.
Gürümze Köyü Feke

Gül Ahmet. Dumlupınar Mah. 248 Sok. No:12
İskenderun

Âşık Mahmut Coşkun.
Dülük Baba Mah. Girne Cad. 21 Sokak No:6
Gaziantep

Hacı Karakılçık.
Belber Mehmet Kurtgöz eliyle Tokmamaklı Köyü
Kozan

KARACAOĞLAN

*Suya giden allı gelin
Gelin kimin gelinisin
Gelin bir su ver içeyim
Ölürüm kanlım olursun*

*Oğlan su değil derdin
Görmek ise beni gördün
Oğlan burada ne çok durdun
Agam gelir dövölürsün*

*Yaylalara göçmedinmi
Soğuk sular içmedinmi
Güzel görüp geçmedinmi
İnemin çaydan iç suyunu*

Derleyen: Remzi ÇINGİL

LEYLEK

Koca göl taşmış da durmuş... Hayret doğrusu bu kadar olduğu bilinmezdi. Bütün dağları kucığına çekmiş dertleşiyordu. İnsan bir kuş olsa da şu dağ gerçeğinin içine ve koca göle bir dalsa.. Hem uça hem yüzse... Ördek olsa yine yeter. İnsan dışı varlıklara özenmekte nerden geliyor. Ya onlar insan olmayı özlüyorlarsa. Değişik anlamı nerde kaldı. Onlar çıplaklığıyla zamana bizden daha yakınlar.

İşte koca çukurdan köye döneli nerdeyse bir saat olacak hoş. Henüz köye gelmedim ya. Kuşlarsa ver elini gökler. Göklerde ferman tanımazlar... Bakışları kuş bakışı. Tepeden... Âlemin incelikleri doluveriyor gözlerine. Kuşlar ve insanların dertleri... Şu gölde ördek olursa yeter. Bak ötelerde yüzüyorlar. Her şey onları tepelerinde taşıyor. Küçük dallar, otlar, ağaçlar, sular bile... Hafifler hafif olmasına ama hafiflikleri nerden geliyor. İnsan günahlandıkça ağırlaşır derler. Nerdeyse bu efsaneye inanasım geliyor. Kuşlarsa hafif ve oldukça günahsız. İnsan zalim günahkâr ağır... Dertlenmenin sırası değil. Ördekleri dinle...

Aaaaa o kenardakiler? Kuş mu desen. Leyleğe benziyor onlar. Hayret... Hayret bütün damarlarına yayıldı Kuyumcu Şaban'ın. Saatine baktı, 11.30'du. Takvim 24'ü gösteriyordu. Aralık olduğunu da biliyordu. Üstelik dağlar beyaz örtülerini giymişti. Beyazlık koca göle sığmazcasına sırtarıyordu. Evet kıştı. Leyleklerse sarhoş. İşleri neydi peki? Firez. Ekin biçimi sonu oldu mu kışın ucu göründü derlerdi köylüler. Leylekler de o zaman gökyüzünde döner dönerlerdi. Yuvalardan yavrularını uçururlar yazı da uçurtma alıştırmaları yaptırırlar birlikte giderlerdi. Geride uçamayan birkaç yavru kalsa bile Çukur Hisar'dan gelenlere katılır giderlerdi, onlarda. Leylek kışa kalmazdı, leylek soğuğa dayanamazdı. Leylek yalnız edemezdi. Gerisin geri koşarak kıyıyı dolandı, "Sahiden leylek bunlar" dedi, durdu... Ellerini beline dayadı, hem o terleri soğuyor hem de hayreti çoğalıyordu. Bir soğuk esintide yavaş yavaş suratını okşuyordu.

▲ ÖĞRETMEN

*Bir rüya gibidir öğretmen,
Bir türlü anlamı bilinmeyen;
Anlamı tam bilinmese de sevilen,
Gün geçtikçe değerini yitirmeyen...*

*Her zaman kara tahta başında,
Kimi zaman çaresiz bir köy okulunda;
Küçücük bir soba başında,
Ders anlatır çocuklarına...*

*Bir bilgi kutusu gibidir öğretmen,
Bilgileri paylaştıkça çoğalan;
İnsanların hayatını kolaylaştıran,
Etrafindakileri aydınlatan...*

*Bir çiftçi gibidir öğretmen,
Eker tohumları toprağa,
Hasadı bekler sabırla;
Beklediğini alır en âlâsıyla...*

*Bir anne gibidir öğretmen,
Tek varlığı biricik yavruları...
Öğretir onlara doğruları,
Tanıtır onlara hayati.*

Özge GÖĞÜS

▲ YALNIZ

*Artık hüküm verilmiş, yalnızım artık...
Yanımda duran dostum yokmuş.
Vefa rüzgârda fısıltı kalmış,
Yalnızlık sırdaşım olmuş, ben olmuş.*

*Mısralar; dizeler, sözcükler anlatamıyor,
Bıçare gözlerim ağlasa da fayda etmiyor.
Sesim cılız, kimse duymuyor...
Yalnızlık sırdaşım olmuş, ben olmuş.*

*Dert değil, diyorlar; kuruntuymuş...
Yüreğim yanıyor; dumanı yok, gözüküyor.
Hangi dala uzansa ellerim, kırılan dallar oluyor;
Yalnızlık sırdaşım olmuş, ben olmuş.*

Sümeğe TEMİZ

▲ BİR ÜLKE İSTİYORUM

*Bir ülke istiyorum,
Toprağına taze canlar düşmemiş;
Bir ülke istiyorum,
İnsanları ölmemiş...*

*Bir ülke istiyorum,
Sadece sevgilerin olduğu;
Bir ülke istiyorum,
Barışın var olduğu...*

*Bir ülke istiyorum,
Silah seslerinin kesildiği;
Bir ülke istiyorum,
Düşmanlığın, esaretin bittiği...*

*Bir ülke istiyorum,
Sokaklarında barış pankartları asılı;
Bir ülke istiyorum,
Hedefinde sadece kardeşlik yazılı...*

*Bir ülke istiyorum,
Bayrağı özgürce dalgalanan;
Bir ülke istiyorum,
Sadece haksızları yargılanan...*

*Bir ülke istiyorum,
Etrafında çiçekler açmış;
Bir ülke istiyorum,
Mutluluğu her tarafı sarmış...*

*Bir ülke istiyorum,
“Acı haber” sözü bitmiş;
Bir ülke istiyorum,
Gözyaşları dinmiş...*

*Bir ülke istiyorum,
Cizre’inden Şırnak’ına güneş doğmuş;
Bir ülke istiyorum,
Acısı, hüznü yok olmuş...*

*Bir ülke istiyorum,
Kara bulutları gökyüzünden çekilmiş;
Bir ülke istiyorum,
İşte barış, özgürlük budur denilmiş...*

*Bir ülke istiyorum,
Şehitlere olan borçlar ödenmiş;
Bir ülke istiyorum,
Milletimin yası bitmiş...*

Tuğçe KÜRTÜL

Arzuhalci

Bu şiirin hikayesi de diğerleri gibidir.
Tanımsız bir Leyla ile Mecnun, Ferhat ile Şirin,
Yusuf ile Züleyha, Arzu ile Kamber, Senem ile Hüseyin,..
daha isimsiz niceleri gibi.....

Bir Leyla'ya kul olmuşum,
Ne görüşüp, kavuşmuşum
Yanıp, yanıp tutuşmuşum,
Arzuhalim budur benim."

*Derdimi anlatam ben hele önce,
Üstünde bir düşün az arzuhalci.
Bu dava çok büyük diyorum bence,
Tüm dertler yanında vız arzuhalci.*

*Yüreğimden almış idim derdimi,
Bir Leyla'ya heder ettim kendimi,
Sanırım anladın diyeceğimi...
Şimdi tıklar tıklar yaz arzuhalci.*

*Yıllarımı verdim bilemedi, O...
Sözünün sahibi olmadı, O...
Şu benim hakkımı veremedi, O...
Bir hayli tazminat yaz arzuhalci.*

*Yasal yönden arayalım hakları.
Madde madde yazmalısın suçları.
Savcı beyim görüversin bunları,
Şöyle bir sıraya diz arzuhalci.*

*Önemini bilirsin sen davanın...
Adresini açık yaz O bayanın.
Üçte biri sana pay tazminatın,
Senetten kuvvetli söz arzuhalci.*

*Delil için fotoğraflar,mektuplar
Ben diyeyim beş,on sen de bir tomar.
Hangisine baksam yüreğim yanar,
Bunlar elimizde koz arzuhalci.*

*Akluma gelmişken diyeyim birde...
Sulh olmak isterse olsun yinede.
Merhem olsun yeter bu zalim derde,
Bunları da dipnot yaz arzuhalci.*

*Arzuhalci, arzuhalci halim bu.
Bu dünyada eksik kalan yanımda bu.
İnan benden, senden daha zalim bu.
Bunların altını çiz arzuhalci.*

*Gülme sözlerime Allah aşkına.
Sanırım görürsen dönen şaşkına.
Resmini göstersem hak verin bana,
Bu kız öyle kız ki kız arzuhalci.*

*Bir aksilik olur ise burada;
Korkarım hakim taraf tutar davada...
O zaman ölmem gerek orada,
Bunlar aramızda giz arzuhalci.*

*O Leyla'dan ateş aldım korum ben.
Yana yana şimdi artık sonum ben.
Gerisini duruşmada derim ben...
Bu kağıt, bu kalem az arzuhalci.*

*Bilici'yi yakar onun gözleri,
"Akça Kızla Gökçe Yiğit" cüzleri,
Derdinden söyledi bunca sözleri,
Gel bu dilekçeyi çiz arzuhalci.
Sen bu dilekçeyi çiz arzuhalci.*

Dövünmek Yakışmaz ki...

Dün teyzem geldi. O da güneşten şikayetçi. Her gün doğuyor diyor. "Ben kara günlerimde güneşin doğmasını istemem" –o da mı yas tutsun yani-güneş acır mı insana. Bugün de benim kara günüm ama güneş yine de doğdu.

Kerim hayata küstü artık.

O umutlarını yitirdi, gözü çözmeyecek zor işleri böylece.

El eline kaldı gayri.

Ağlayan da olmaz halimize.

Kim yanar.

Herkes el oldu.

İnsanlar el olunca daha çok kara günler çekiyoruz

Dizinin dibinde oturup acını dinleyen olmasa gör

Yok yok bakan olmaz bize

Kerim ayaklarını kıpırdatamıyor

Acısı da çok fazla zavallının

Ah kara günüm, kaçmakla da kurtulamaz insan senden

Ezildi ayakları. Bastonla gezebilse bari

Gavurun motoru, kannı motor

Eller kannı olur zaten

Şu kürt Mehmed'in sıpası

Ahhh Ahhh!

Kara bahtım, başı belalım

Kerim! El eline bakınç mı olacağız

Sana dilenmek, bana dövünmek yakışmaz ki!

İşleri kim tutacak

Cemile mi?

Zavallı kızcağız daha onunda

Arefe?

Bahtı karalı oğlum. Mektebe gideceğim diye tutturur daha beşinde mektebe gönderemem –hele bana kalsa hiç gönderemem-

Babası oğlumdan umutluyum der dururdu.

O umutlar,

O umutlar da umut oldu.

Bizi kurtaracak sensin Arefe

Babayın ayağını motor ezdi. Yataklara düştü elini öpecek işini görececek bir sen varsın

Biricik oğlumuz,

Evimizin umudu.

Cemile, el için büyütüyoruz onu. On sekizine basmadan gidecek

Elin kapısına yağın kar bizimkine de yağacak.

Kız dediğin ney ki, gönül gezdirir durur,

İnsan ney ki? Gönül gezdirir durur.

Kerim şimdi senin gönlünü kim gezdirecek?

Harmanı karıştırdı usul usul

Birden çıkıverirse gavurun motoru,

Kaçmak mı? Gavurun elinden kim kurtulmuş?

İcat edenin elleri kırılsın!

Efin tefin olsun

Evlat acısı çeksın

Ak günler görmesın

Ocağı tütmesın

Tanrı canını alsın

Ekmek atlı o yaya olsun

Ana baba günü görmesın

Evi başına yıkılsın

Allah'ından bulsun

Kurban olduğum Allah acımızı çıkarır inşallah!

Onun da bacakları ezilir inşallah

El eline muhtaç olur inşallah

Her gün başına kakarlar inşallah

Ne var motorları adam tepelemeyecek gibi yapsalar

Durdan anlamaz

Söz dinlemez
 Bizi buldu bu Marifin motoru
 Bizi buldu acılar
 Bizi buldu kara günler
 Kerim senin için dua mı etsem beddua mı etsem?
 Duadan başka neyimiz var ki?
 Eş dostun dilinden dua eksik olmasın
 Dua etse komşularımız belki kerim kurtulur
 Güze yaklaşıyor zaman
 Dere bayır bozardı
 Sular kısaldı
 Leylekler göçer oldular
 Leylekler benim gibi bağı yanıklar gönül gezdirir dururlar.
 Gelirler Mısır'dan Yemen'den toplarlar çöpten çemenden
 Tam leyleklerin uçum vakti sakatlandı Kerim
 Leylekler ayrılışımız size hüznün bana hüznün
 Yağmur da yağmadı
 Yeygi az bu sene
 Ekin ekilecek tarla sürülecek değirmen odun –
 amma da iş var-
 Kim tutar bu kadar işleri
 Kim kime oldu devir
 Yardım eli kurudu insanların –dilleri de kurusun-
 Kadir kıymet kalmadı
 Büyük küçük kalmadı
 Kimse kimseyi saymıyor
 Fukaralar hor görülüyor gayrı
 Yardım etmezler buranın adamları
 Eskidenmiş onlar eskiden
 Daha öteberi de almadık. Ne benim ne Cemile'nin
 ne Arefe'nin
 -Kerim'in var iyi kötü-
 Borç desen vermezler. Karşılık gözlerler hep
 Bu devirde karşılığı olmayanın vay haline
 Hısımlar –sayko kalsın hısımlar- hısım un çuvalı
 Hısım cebin oldu

Hısım kesenin içi
 Hısım hasım
 Ellerinden gelse Kerim'in malını diri diri yerler
 –neyi var ki- öküzümüz yok. Motorlar parasız iş
 görmezler. Evvela parası olanını yaparlar. Onlarda
 haklı her şey paraya binmiş.
 Paradan datlı yok
 Para yardan da tatlı
 Yolda kor adamı parasızlık
 Adımını evden dışarı atamazsın
 Acından ölürsün –hem de bağıra bağıra-
 Kadir kıymetin olmaz
 Yüzüne bakan olmaz
 Eşin dostun olmaz
 Paran olmazsa hiçbir şey olmaz.
 Odun da zor. Balta tutanın olmazsa dağlar cimri
 olur
 Yalnızlık baykuşlarıyla kondu kapımıza
 Acılarıyla daha nice sırlarıyla ötecek durmadan
 Teslim olmak istemem kötülöklere. Kerim'e ben-
 zemem ben
 Görüp de şaşırın duyup da uyuşan insan oldu kerim
 Duyguları kabardı o günden beri
 Coşkun ırmağa benzer oldu silip süpürmek ister
 Nerde kimi çalışıyor görse dolar gözleri. Yanar
 dilleri.
 Ah gençlik der başka şey demez.
 Ölüm ister
 Ölmenin bir şerefi olduğunu söyler. Oysa ölmeyi
 istemenin de bir şeref var bunu bilmez
 Ben artık eskisi değilim. Çok acıyorum ama, ger-
 çekleri de kabulleniyorum.
 Kerim acız
 Kimse yardım etmez
 Bakanımız yok
 Kerim yük, ömür boyu ne gelir elden
 Ya ölseydi?
 Evimizin içinde karaltı oluyor iyi kötü ona şükür.

O Benim İşte

Bir ıssız gecede elinde asa.
Birini görmüşsen yolda kalmışsa.
Uzanmış toprağa kalkamıyorsa.
Hiç düşünme kaldır o benim işte.

Allah'a inanmış mazbut bir kulum.
Demir kelepçeyi kırardı kolum.
Omuzlar üstünde garipse salım.
Sormaya gerek yok o benim işte.

Sesler kimmiş diye yükseliyorsa.
Minareden sela verilmiyorsa.
Dilleri Lal olmuş söylemiyorsa.
Bağışla bir dua o benim işte.

İmam diyorsaki Erkişi için.
Musalla taşında sıraya geçin.
Garip kimmiş diye düşünmek niçin.
Şüpheniz olmasın o benim işte.

Koymayın ortada büyük sevaptır.
Alın omuzlara çekerek tekbir.
Elini kaldırmış diyorsa hak bir.
Sarıl tabutuma o benim işte.

Dikenli Gül...

Dinleyin Şimdi!

Bir varmış bir yokmuş. Bir vardan çokmuş. Beri benzeri yokmuş. Varlar varmışta bir de varların içinde bir gül varmış. Çalıların arasında bir yerde bir tomurcuk varmış. Bu tomurcuk gün geçtikçe daha da büyüyor, büyüdükçe güzelleşiyor ve güzelliğiyle etrafındaki herkesi büyütüyormuş. Bütün çiçekler bu küçük gülü pekte seviyorlarmış... Tatlımı tatlı ,hoş mu hoş.Dikenli mi dikenli.Çalıların arasında. Göreni hayran.gözlere seyran.kokusu baygın bırakırmış. Kim görse ya ayılır bayılırmış, veya bayıkken ayı-lırmış,

Gün gelmiş dikenli gülün adı dillere destan olmuş. Ayılanlar gelmiş, bayılanlar gelmiş,-dövünenler gelmiş, sevilenler gelmiş, seilmeyenler gelmiş ve dahi kıskanalar, hasetler karamatçılıla, hepsp hepsi gelir gülü seyre dalarmış. Gül de yaz demez kış demez sol-mazmış. Solmazmış solmasına amma velakin iyilerle gülücük açar, kemlerle solarmış.

Bir gün gül açmış. Öyle güzelmiş ki herkes ona hayran kalmış. Küçük ise kendini be-ğenmişin biriymiş. Çok kibirleniyor, etrafındaki herkesi küçümsüyormuş.

Çiçekler güller diyarında bütün çiçekler, bütün güller dururken çalılıkların arsasında dikenli güle meyil etmeyi hazmedemez kıskanırlarmış. Dilleri olsa dile gelir, elleri olsa yolar atarlarmış.

Günlerden bir gün annesiyle pikniğe gelen bir çocuk bu güzel çiçeklerin olduğu yerde geziniyormuş. Annesin çok güzel olduğunu düşünen çocuk annesi çiçekler gibi güzel bir çiçek arıyormuş, koparıp vermek istiyormuş. Arar dururken kendini beğenmiş dikenli gülü görmüş. Ne de güzel çiçekleri varmış. Nerdeyse düşüp bayılacakmış... Koparıp annesine vermek istemiş. Annem ne mutlu olacak demiş.Uzanmış güle çalı dikenleri batmış. Bir de ne görsün gülün de dikenleri varmış.Onlarda epeyce batmış. Yüzü gözü elleri tirmalanmış çocuk ağlayarak annesine gelmiş.

Annesi çocuğu görünce üzölmüş mü üzölmüş. Lakin gül bu demiş dikensiz olmaz. Gülü seven dikenine katlanır demiş.

Kıskanç öteki güller çiçekler sabredelim her canlının baharı varsa sonbaharı da vardır demişler. Gün gelmiş otlar çöpler kurumuş, güller çiçekler solmuş. Tek başına dikenli gül kalmış. Sona kalan gülün kıymeti olmaz demişler. Yalnız gülün düşmanı çok olur demişler. Tek başına gülün kıymeti olmaz demişler. Demişler... Demişler. Öyle de olmuş.

Annesine gül koparamayan çocuk üzüntüden iki dirhem olmuş. Buna üzölen anne almış baltayı ele, düşmüş yola. Güle vara, köküne balta ata. Koparmış gülü, getirmiş eve. Annesi çiçeği bir kavanoza koyup masaya yerleştirmiş. Gül çok mutluymuş. Ama gülün vazosunda su ve toprak olmayınca günden güne solmuş ve güzelliğini kay-betmeye başlamış..

Solan gülün yerine yenisini koymak istemişler ama bulamamışlar... Kendini beğenmiş ama solgun gülü dışarı atmışlar bir çöp gibi. Kendini beğenmiş gül, yerini anlamış an-lamasına amma ama her şey için artık çok geçmiş.

Benim yerim vazolar değil çalılar arasında kara toprak. Kara toprakta olmalıyım diye söylenip durmuş.

Gül vakti gelende sola. Amma gülün kaderi kendi elinde ola.

Mehmedim

Yaş yirmi demeyip hiç düşünmeden
Önce vatan dedi gitti Mehmedim
Bir ah çekti nefeslendi derinden
Nöbet bende dedi gitti Mehmedim

Düşünmedi akibeti kaderi
Yemin etti görev bildi zaferi
Böyledir gelenek öteden beri
Sıra bende dedi gitti Mehmedim

Kutsal dedi feracesin sırtına
İkbal deyip hiç bakmadı ardına
Adamıştı bir canı var yurduna
Vatan darda dedi gitti Mehmedim

Ne görev olursa başım üstüne
Şimşekler çıkarım düşman üstüne
Tabi olur söz getirmem üstüme
Dedi görevine gitti Mehmedim

Övmüş Azimüşşan ne güzel asker
Sorgudan münezzeh ölmez şehitler
Ya Allah bismillah Allahuekber
Dedi cephesine gitti Mehmedim

Masal Yazmak

Küçükken masalcı dedeler, nineler vardı. Kışın soğuk, uzun gecelerinde masal anlattıkça dizlerinin dibine sokulur üstümüze gelen geceyle ürperir, merak ettikçe ederdik. Gerçekten masal yazılması yanında anlatılması yayılması halinde yaşar. Çağımızda masal var ama anlatanlar yok. O yüzden canlanmayan bir edebiyat/anlatı türüne dönüşüyor.

Masal Nedir?

Masal halk dilinde anlatıla gelen sözlü edebiyat ürünüdür. Masalda olay toplumun kültür ve değerlerinden beslenen yeri ve zamanı belli olmayan olaylardır. Kahramanları insanüstü özellik gösterirler. Amacı öğüt/nasihat vermek ders vermektir.

Masal dinleyenleri düşsel/hayal yolculuğuna çıkarır. Oradan gerçek dünyaya ışık tutar. Bizde masallara en iyi misal Keloğlan masallarındır. Halk dilinde, anlatılan, sonradan yazıya geçen masallar her yörede vardır.

Anadolu'nun çoğu yerinde "masal" yerine "mesel" kullanılır. Bir mesel anlat, bir mesel getir gibi cümleler ile masal anlatmaya davet edilir.

Türk Dil Kurumu masalı şöyle tanımlar. "Genellikle halkın yarattığı hayale dayanan, sözlü gelenekte yaşayan, çoğunlukla kahramanlar eliyle olağanüstü olayları anlatan edebi bir türdür". Masal ağızdan ağza, kulaktan kulağa yayılır, söylenir. Olağanüstü durumları, olağanüstü kahramanları anlatan hikâyemsi anlatımlardır.

Masal bir yazar tarafından sonradan yazıya geçirilebilir. Nitekim öyle olmaktadır. Masal tekerleme ile başlar, tekerleme ile biter. Kolay anlatılır. Akıcı bir dili vardır.

Masalın içinde metinde, nazımda yer alabilir. İnsanlarda, hayvanlarda birlikte işlenebilir. Konu ve anlatım olağan üstü olduğu için dinleyenleri sürükler.

Masal Türleri/Çeşitleri

Hikâye tek olduğu halde masal çeşit çeşittir. Aslında masal sözlü/söz söyleme geleneğinden gelir. Bu nedenle anonim/ortak özellik gösterir. Edebiyat yönünden masallar iki gruba ayrılır:

1. Anonim Masallar

Toplumun ortak malıdır. Toplumun değer yargılarını, gelenek-göreneklerini, yaşamlarını, dünya görüşlerini yansıtır. Bu masallar sözlü olarak nesillerden nesillere aktarılır. Günümüze kadar gelen masallar yazılı hale getirilerek kalıcı olmuş ve yayılmıştır.

Aslında masalların çıkışı ders verme şeklinde de olsa, dinleyenlere hoş vakit geçirmeye yarar. Bir araya toplananlar masal dinleyerek ortak yaşamı sürdürürler. Bu nedenle anonim masallara herkes sahip çıkar.

2. Sanatsal Masallar

Yazarı belli olan masallardır. Edebiyat türü şeklinde yazılırlar. Ağdalı bir dil kullanılır. Başka masallardan esinlenerek ve yararlanarak yazılır. Toplumu yermek, eleştirmek, belli bir düşüncüyü ortaya koymak için yazılır. Masallar yazanın bakış açısını, dünya görüşünü yansıtır.

Yine masallar bir bakış açısına göre ikiye ayrılır:

a. Hayvan Masalları

Hayvanları masal kahramanı yaparak anlatılan/yazılan masallar. Hayvanlar olağanüstü özellik taşır, kılık değiştirilir. İnsanlar gibi davranır. Konuşur, düşündür, yapar.

Diğer masallara göre kısa olur. Mesaj vermeyi amaç edinir. (Mesela keloğlan ile eşeği gibi. Devler gibi)

b. İnsanı/Olayları Konu Edinen Masallar

- Olağanüstü masallar: Olağanüstü kahramanların, olağanüstü olayları anlatan masallardır. Kahramanlar insanüstü davranırlar.

- Gerçeğe yakın masallar: Burada masal kahramanları toplumdan/hayattan kesitlerdir. Padişah, bezirgân, sultan, prenses vb gibi

- Nükteli anlatım ve hikâye etme şeklindeki masallar: Kahramanı nüktedan veya komiktir. Dinleyen/okuyanı güldürür. Güldürürken de düşündürür.

Masal ve Öteki Türler

Masal ile hayal ürünü yazılan eserler farklıdır. Hayal ürünlerine fantezi denir. Maalesef çokta rağbet görmekte, masalın yerini almaktadır.

Bunlardan ikisine bakalım

Destan-Masal

Destan ile masal birbirine benzese de aynı değildir. Önce benzeyen yönlerine bakalım:

- Her ikisinde de olağanüstü kahramanlar ve olaylar vardır
- İkisi de anonim/ortak
- İkisinde de motifler, semboller vardır

Farklı yönlerine bakalım:

- Masal hayal mahsulüdür. Destan milletin/toplumun olağanüstü yaşamlarını konu edinir
- Destanlarda zaman, mekân kavramları bellidir. Masalda belli olmaz
- Destan manzum anlatıma dayanır, masallar nesir şeklinde anlatıma dayanır
- Masallar ders verirken, destanlar bir milletin varoluş kesitlerini anlatır

Masal-Fabl

Fabl ile masalı birbirinden ayırmak gerekir. En kolay haliyle fabl hayvanları konu alır, konuşturur. Masalın kaynağı/konumu insandır. Masal içinde hayvanların geçmesi fabl sayılmaz.

Fabla bakalım:

- Yazarı bellidir
- Konusu hayvanlardır
- Kısa metinlerdir
- Çocuklara hitap eder
- Anlatımı yalın ve basittir
- Kişi, zaman, olay, yer verilerek yazılır
- Öğüt/nasihah verir
- Hikâyeye yakındır
- Ders çıkarmayı amaçlar

Fabl insan yerine hayvanları, konuşturur. İçinde bulunduğu kültürün ve medeniyetin mahsulüdür. Ancak konu olarak insan işlendiğinden evrensel yanı vardır.

Masalın Özellikleri

Diğer edebiyat türleri gibi masalında özellikleri var. Bunları anlaşılır dille sıralayalım: Önce ortak özelliklerine bakalım:

- Olağanüstü kahramanları vardır
- Olağanüstü konuları işler
- Gerçek üstü özellik taşıır
- Ders verir, eğlendirir, eğitir
- Kalıplaşmış tekerleme ile başlar
- Hayal ürünüdür
- Sözlü edebiyat şeklidir
- Yazarı belli değildir
- Yeri ve zamanı belli değildir
- Sembolik kavramlar kullanılır
- Gerçek üstü sonunda iyi dilekler verir

Masalda Anlatım/Dil

- Masal ortak anlatım taşıır
- Anlatımda geçmiş zaman kullanır
- Akıcı bir anlatımı vardır
- Anlatım sade ve yalındır
- Anlatım hiçbir engele uğramadan akıp gider
- Gereksiz söz tekrarları yapılmaz
- Ses akışını bozan, söylenmesi güç seslere ve kelimelere yer verilmez
- Gereksiz ifadeler olmaz
- Anlaşılması güç cümlelere kurulmaz
- Anlatım sade ve süssüz olur
- Duygu ve düşünceler kısa ve kesin ifadelerle dile getirilir.

Bir de masalların genel özelliklerini ele alalım. Bu özellikler bize masal yazarken yol gösterir. Masalı derinlemesine analiz edelim.

Konu

- Masalın temel kurgusu bir konuya dayanır. Konu seçimi masalın temelidir
- Evrensel değerler, konular anlatılır
- Kahramanlar iyilik ekseninde rol alır

Olay

- Masallar olaylar örgüsüdür, olaylar gerçek üstüdür
- Masallarda “olmaz” kavramı yoktur. Böylesi olaylar işlenir

Yer

- Masalda yer belli değildir
- Yer ile ilgili çağrışım yapılsa da o yer değildir
- Yerler hayalidir (Kafdağı, yerin yedi kat altı, dipsiz kuyu, periler ülkesi gibi)

Zaman

- Masalda zaman belirsizdir. (evvel zaman içinde gibi)
- Zaman hayalidir
- Mişli zaman kullanılır

Kişi

- Masal kahramanı olağanüstü nitelik taşır
- Gerçek hayatta rastlanmayan kişiler işlenir
- İyiler, kötüler çarpışır, iyiler kazanır kötüler kaybeder

Gaye

- Masal eğitici, ders verir
- Herkes masaldan pay alır
- Masal mesajını olayların içinde verir

Masal Nasıl Yazılır?

Masal masal maniki

Yıldız sayalım o niki

On ikinin yarısı

Masal beyin karısı

Her masal bir tekerleme ile başlar. Masalı yazanda bir tekerleme ile başlar. Meselide masala özgü olur. “Evvel zaman içinde, kalbur zaman içinde”.

Masal öyle bir edebiyat türü ki yazılması zor, söylenmesi kolay, dinlenmesi daha da kolay. Masal sözlü edebiyat türü olduğu için hayal mahsulü olsa da dil, kültür, medeniyet zeminine dayanır. Ondan beslenir. Buradan şu sonucu çıkarabiliriz. Kendi dil, kültür, gelenek sofrasından beslenmeyen masal yazamaz. Yazsa da oturmaz.

Masalın bölümlerine bakalım. Masal düz metinler gibi üç bölümden meydana gelir. Serim, düğüm, çözüm.

SERİM: *Tekerlemeler ile masala giriş yapılır. Konu verilir; kahraman tanıtılır. Buna döşeme bölümü de denir. “Bir varmış bir yokmuş” en çok kullanılan giriş tekerlemesidir.*

DÜĞÜM: *Kahramanın başından geçen olaylar anlatılır. Bütün olaylar bu bölümde geçer. Burası*

gelişme bölümüdür. Olaylar oluş içinde verilir/ anlatılır

ÇÖZÜM: *Sonuç bölümüdür. Burada verilmek istenen mesaj verilir. Olayların bitimi anlatılır. Genellikle “gökten üç elma düştü” diye başlayan cümle ile tamamlanır. İyi dilekler ile masal biter.*

Bu bölümler yazılırken akıcı bir dil kullanılır. Geçmiş zaman kalıbı ile yazılır. Öyküleme, betimleme ile yazılır. Masalda bir çeşit hikâyedir.

Masal yazılırken üç yol takip edilir:

1. Masal derlemek, derlenen masalı yazmak
2. Var olan masaldan yararlanarak yeni masallar yazmak
3. Gelenek ve kültür harmanından donatarak yerel, özgün, öncekilerin devamı yeni masallar yazmak

Unutmayalım iyi bir masal yazmak için evvela masal yazım tekniklerini bilmeliyiz. Bunun içinde masalları okumalıyız. Yerli yabancı ayırmadan okumalı, araştırmalıyız. Yetmez, yöremizde anlatılan masalları dinlemeliyiz. Bunlar yazılı hale getirilmiş ise okumalı, notlar almalıyız.

İyi bir masal yazmak için amacımızı (gayemizi), vereceğimiz mesajı baştan belirlemeliyiz. Buna göre kahramanlar seçmeliyiz. Olayları hikâye veya roman gibi kurgulamalıyız. Olayın başlayacağı, neler olacağı, nasıl sonuçlanacağını baştan planlamalıyız.

Yazacağımızı masalda derlediğimiz, araştırdığımız, not aldığımız masallardan yararlanmalıyız. Ancak kopya değil, faydalanma yoluna gitmeliyiz. Yazacağımız masal özgün olmalıdır.

Masal dili, anlatımı, kahramanı, olaylar, verilen dersler. Hepsi kurgumuzun içinde yer almalı, okuyan sindire sindire almalıdır. Onun için masal yazmaya kilim dokuma gibi derler. Sabırla,ilmekilmek dokunur gibi yazılmalı.

Yine unutmayalım. Masal yazı ile yazılsa da sözlü edebiyat türüdür. Konuşma dili ile yazılmalıdır. Türkçenin genel dilbilgisi kuralları ile yazılmalıdır. Yerel lehçelere ancak konuşma bölümünde yer verilmelidir.

Kerevetine Çıkalım

Çocukların dünyası en çok masala yakındır. Hayal var, olağanüstü şeyler var, merak uyandırıyor, akıcılık var, ses var, söz var, dersler var. Masal araştırılmalı, yazılmalı, çoğaltılmalı. Masal etkinlikleri düzenlemeli, yarışmalar açılmalı. Masal yazımı ve masal anlatımı özendirilmeli

Korkmayın masal kolay yazılır. O kadar geniş hayal dünyasında küçücük masal yazmak zor gelmez. Yeter ki başlayalım. Hele bir başlayalım.

ŞİİR ve EDEBİYAT EŞİTTİR;

KAHRAMANMARAŞ...

Şiir ve edebiyatın bir yaşam şekli olduğu Kahramanmaraşta, Büyükşehir Belediyesi bu alanda ses getiren projeler hayata geçiriyor.

Yayın hayatına kazandırdığı Yitiksöz ve Evvelahir dergileri bu projelerden sadece ikisi. İlk sayılarıyla okuyucularıyla buluşan dergiler edebiyat çevrelerinden de tam not aldı.

*İşte Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi'nin şehrin edebiyat mirasına katkıda bulunan kıymetli çalışmaları; **Evvelahir ve Yitiksöz...***

Kültür, sanat ve şehir dergisi, Evvelahir.

Kahramanmaraş'ın içinde barındırdığı kültürel zenginliği yaşatmak, geliştirmek ve gelecek kuşaklara aktarmak için edebiyattan el sanatlarına, tarihinden doğal güzelliklerine, konak mimarisinden konukseverliğine kadar daha nice güzelliklerinin anlatıldığı Evvelahir Dergisi, okuyucularına Kahramanmaraş'ı su gibi içmeye davet ediyor...

Sanat, edebiyat ve düşünce dergisi, Yitiksöz.

Yitiksöz dergisi kaybolmaya yüz tutmuş değerlerimizin, kültürümüzün, medeniyetimizin en önemli anlatımı olan "söz"ü yaşatmak için yola çıkmış bir dergi. Söz uçar yazı kalır tabiriyle edebiyata düşünceye dair derin ifadelerin vücut bulduğu bir mecra...

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi tarafından yayın hayatına kazandırılan dergilerin hem okuyuculardan hem de edebiyat çevrelerinden tam not alması ne kadar doğru bir proje hayata geçirdiklerini göstermekte.

Kahramanmaraş'ın kültür ve edebi hafızası için önemli bir yere sahip olacak dergiler aynı zamanda Türk yayınına da önemli katkılar sağlayacak gibi görünüyor.

tirşik

YEREL DERGİ

TİRŞİK DERGİSİ DOSYALAR

*Tirşik Dergisi yeni/digital yayın hayatında
AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ adıyla ek dergi yayınlayacaktır.*

*Çukurova'nın insan, tarih, değer, medeniyet, kültür, doğa, fiziki
coğrafya, beşeri coğrafya, sanat, edebiyat gibi alanlarda: makale,
inceleme, araştırma, rapor, tez çalışmalarını yayınlayacaktır.
Bu sayıda dergi eki şeklinde dosyalar yer almaktadır.*

AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ

*Akademik Tirşik Dergisi (ISSN numaramız: 2757-8844),
2007'de yayın hayatına başlayan ulusal bir dergidir.
Dergimiz Akademik olarak 2021 yılından itibaren hakemli olarak
yayın hayatına devam etmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih,
Coğrafya, sağlık, turizm dallarında yapılmış özgün çalışmalara
yer vermeyi amaçlamaktadır.*

*Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere
yer verilmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih, Coğrafya alanında
çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve
profesyonellerin görüş ve çalışmaları bir araya getirilmektedir.
Dergideki makaleler; KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve
GÜZ (Ekim) dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır.
Akademik Tirşik Dergisi, ücretsiz-açık erişimli elektronik bir dergidir.
Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası atanır.*

ANDIRIN'DA Doğal Hayat ve Yaylalar

Giriş

Kahramanmaraş ilimizin ilçelerinden biri olan Andırın'ımız kendine özgü güzelliklerle doludur. Coğrafi yapı itibarı ile engebeli bir yapıya sahip olan ilçenin tertemiz duyguları olan insanları kadirşinas, düriüst ve çalışkandır.

Hani bir türkü vardır; "Gitmesek de gelmesek de O köy bizim köyümüzdür" terennümü Andırın'ıyı tarif etmektedir. Andırın'lı, Ülkemizde her nerede olursa olsun yılda en az bir kez memleket toprağını görme hayalindedir.

Tirşik dergisi ve Andırın Gelişim Platformunu en kalbi duygularla kutluyorum. Andırın'a gidip gelemeyen hemşehrilerinin özlemlerini, aylık yayın organında dile getiriyor. Bu güzel ilçenin doğal yapısından (küresel ısınma söylemlerinin hergeçen gün arttığı günümüzde) dağlarını, akarsularını, ovalarını, derelerini, piknik alanlarını, terennümlerini ve yaylaları ve yaylacılık kültürünü anlatmaya çalışacağız. Dedim ya arazi yapısı engebeli taşlık kayalıkta olsa yüreği sevgi dolu olan insanımızın memleketi tanımına ve vefa anlayışına bakın:

Keşiş suyu ilkbaharda bulanır,
Andırın'ım gurbet elde dolanır,
Toprak damlar samanlanır lolanır,
Stüyüklerden sarkan buzlar nicoldu.

Tarihi ve Coğrafi Yapısı

Andırın ilçe sınırları içinde Hitit, Frig, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait Meryemçil (Geben) Kalesi, Azgıt (Yeniköy) Kalesi,

Anacık Kalesi gibi; kaleler ve kalıntılar bulunmaktadır. Bu yapı ilçenin çok eski medeniyetlerin yaşam alanı olduğunun kanıtıdır.

Yine bölgede bulunan kaleler ise; Ak kale, Burunönü (Çöğdür kalesi), Bozfenk kalesi, Coççalar kalesi, Çuhadarlı (Mitel) kalesi, Hisar (Ayşepınarı köyü) kalesi, Kale kısığı kalesi, Kaleboynu kalesi, Kudret kalesi, Rıfatiye kaleleri, Tırtatlı kalesi, Kalası kalesi, Sumaklı manastırını saymak mümkündür. Ülkemizde beklide bu kadar kale başka ilçede yoktur. Andırın'da konuya ilgi duyanlara Kaleler Şehri Andırın olarak geniş bir çalışma bekliyor.

Osmanlı döneminde bir kaza merkezi olan Andırın, 1855'te Kesim Köyü'ne taşınmış, 1863'te yeniden Andırın'a dönülmüştür.

Şemseddin Sami, Kâmüsü'l Âlâm'da Andırın'ı Halep vilayetinin Maraş sancağına bağlı kaza merkezi bir köy olarak tanımlamıştır.

1919 Sivas Kongresi'nden sonra, Çukurova doğu bölgesi Kuvayı Milliye Teşkilatı, Andırın'da kurularak, bu yörenin kurtuluş hareketlerinin öncüsü ve merkezi olmuştur. Cumhuriyetin ilanından sonra, Milli mücadeledeki hizmetlerinden dolayı Cumhuriyet döneminde 1925 yılında yeniden ilçe konumuna getirilmiştir.

Burada Milli Mücadelede zikrettiğimiz vatan ve millet sevgisi hep devam etmiştir ve edecektir. 1993 yıllarında bölücü terör örgütü Andırın'da bir zemin yoklaması yaptı. Bu beldenin insanları av tüfeği ile yollara döküldü. Tırl dağında arazi yapısı çok kırık ve kokurdanlıklarla doludur. Bölücü bir grup burada gizlenmek ister. Akşam ekmeğe istediği dağın eteğindeki ev sahibi, onlar gidince hemen güvenlik güçlerine haber verir. Kendini ve geleceğini düşünmez. Bölgeye gelen komando ekibi bölücü grubu etkisiz hale getirir. Komando komutanı operasyon boyunca halkın ilgisini ve heyecanını görünce manidar bir ifade kullanır. "Bu dağ terörün çok rahat tutunabileceği bir arazi yapısına sahiptir, ancak bu insanlar burada olduğu sürece burada terörist barınamaz"

diyerek bir gerçeği dile getirir. İşte Andırın ve Andırın'ıyı bu ifade özetlemektedir. Allah zorda koymasın, vatan ve millet adına olabilecek her türlü terör, işgal vs. memleketin müdafaası söz konusu olursa yüreğini yine ortaya koyacaktır.

Andırın ilçesi 300 mt ila 2000 mt Rakım arasında bir yapıya sahiptir. Bu yapısı ile bilhassa yaz aylarında sıcak ve serinliği beraber yaşarız. Aslantaş Barajı mansabında (üst ucu) başlayan ilçe sınırı, Toroslar dağ silsilesinin birer parçası olan yüksek dağlarla zirve yapar. Genelde Doğu- Batı istikametinde Ceyhan Nehri ile nehrin bir kolu olan Keşiş Çayı (Keğiş) arasında olup hakim olan bakı Güney ve Güney doğudur.

Tarım alanı bakımından zengin olmayan ilçe %65 Ormanlık alana sahiptir. Tarım alanı ve diğer alanlar ancak %35 alana sahiptir. %65 Orman arazi yapısına sahip olan bir yer güzel olmaz mı? Orman tür zenginliği bakımından zengin bir bitki örtüsünü barındırır. Bu konudaki tür zenginliği ulusal ve uluslar arası bir üne sahiptir. Örneğin Tırl Dağının bitki çeşitliliği, flora zenginliği burayı Milli Park yapabilecek zenginliğe sahiptir. İklim bakımından İlçede Akdeniz İklimi özelliklerinin yanında Karadeniz iklimini de lokal olarak bulmak mümkündür. Karadeniz bölgesinin tipik bitkisi olan fındık Andırın'da doğal olarak yetişir. Akifiye Köyü sınırlarında Fındıklıdere deresi vardır.

Bu İklim zenginliği bölgeyi farklı yönlerini farklı söylemler ile dile getirir. İşte Tarlası hopur , yağmuru zopur vs. Arazi yapısının kırık olması , nüfusun fazla olması ile beraber geçmişte insanımızı ormanlık alandan tarla açmaya itmiştir.Hopur tabirinin yeni neslin tarafından bilinmesi mümkün olamayabilir. Hopur: Ormanlık, makilik bitki örtüsüne sahip düz ve eğimli arazinin ağaç bitki örtüsünün temizlenerek tarla yapılmasıdır. Bakın Aşık Temir ne diyor;

***Ormanlar kesilir hopur olurdu,
Bir yandan sel alır kepir olurdu,
O zaman köylüler hep bir olurdu,
“Oha” diye çit sürenler nicoldu.***

Çalışkan olan Andırın insanı kıt arazi kaynaklarının artan nüfus baskısı ile devam edemeyeceğini göremek kendini dışarı atmıştır. Okumaya ve dışarıda çalışmaya başlamıştır. Öyle köyler var ki genç insanların memur olması ve ilçe sınırları dışında yaşamaları nedeniyle okulları kapanmak durumunda kalmıştır. Bu çalışkan insanlar çalıştıkları her işte bürokraside, iş hayatında hep başarılı olmuştur. Yöre insanının Ekonomik bakımdan güçlü olamaması sebebiyle, yaşam eğilimini bürokrasiden yana kullanmıştır. Son yıllarda İş hayatında da başarılı isimler duyulmakta bu da yöre insanı tarafından mutlulukla karşılanmaktadır.

Burada yarenlik olsun diye bir fıkra anlatalım; Köy Gökçeli(Göcceli yöresel tabirle) Köyden memmet efendi bir hopur açar, ancak traktör hak getire, öktüzle bile çit sürme imkanı yoktur. Ancak kazma ile insan gücü ile ekin ekilecektir. Zaman sonbahar, yağış düşer tarla denirse işte yer darbız olur. Memmet kazma ile üç şalvar cebi dolusu buğday eker.

Akşam köylü kahvede toplanmıştır. Memmet gelir gözlerinin içi gü-lüyor... Ohh be!. Bu sene işim iş, üç ceplik yer ektim ve işi bitirdim...

Burada işin esprisi olmakla beraber bir gerçeğinde altını çizmek gerekli. İnsanımız hem çilekeş hem de ne kadar kanaatkar değil mi? Andırın insanını farklı kılan da zaten bu hasleti değil mi?

Andırın ilçesinin ilçe merkezi rakımı 1050 mt civarındadır. Nüfusu uzun yıllar 8.000 olarak tespit görmetedir. Kırsal fakirlik bölgedeki en önemli etkenlerdendir. Yaz aylarında bu nüfus kat be kat artış gösterir.

Coğrafi Yeri , Sınırı Ve Yüzölçümü

Andırın dünyamızın kuzey yarımküresinde 37° 19'00" - 37° 51'00" - kuzey enlemleri ile 36° 12'3" - 36° 36'50" arasında, Türkiye'nin Akdeniz Bölgesi'nin kuzey doğu bölümünün içinde, Amanos Dağları'nın kuzeyinde, Çukurova Bölgesinin kuzey doğusunda, Orta Torosların güneye bakan kısımlarında, Ceyhan Irmağının kollan olan kesiş ve Andırın sularının doğduğu dağlık alanda kuruludur.

İlçe Kahramanmaraş ilinin yedi ilçesinden biridir. Kahramanmaraş ilinin güneybatısında yer alır. İlçenin doğusunda Merkez ilçe ve Türkoğlu, kuzeyinde Göksün ve Adana iline bağlı Saimbeyli ilçesi, batısında Fekke, güney batısında Kadırlı, güneyinde Bahçe ve Düziçi ilçeleri ile çevrilidir.

Andırın ilçesinin yüzölçümü 1.178 km2 dir. Kahramanmaraş ilçeleri içinde Türkoğlundan sonra yüzölçümü az olan ikinci ilçedir, ilçe merkezinin denizden yüksekliği 1050 m. dir.

Yeryüzü Şekilleri

Oldukça arızalı bir arazi parçası üzerinde bulunan Andırın ilçesi 220 m. den 2250 m. ye kadar kademeli olarak yükselir. İlçe alanının yaklaşık 970 km2 lik kısmı dağlık ve arızalıdır. 208 km2 lik kısmı ise ovalık ve düzlük alandan oluşur.

İlçe sınırlarında yer alan dağlar her ne kadar bir sıra takip ederek uzanırsa da genelde parça parça yükselen bir görünüme sahiptir. Dağlar arasında az da olsa platolar (düzlük) vardır. Bunların en büyüğü aşağı Andırın ovası 120.000 dekarlık bir tarım sahasıdır. Çokak Nahiyesi güneyinde uzanan düzlükler vadi tabanları; Kocaçukur, Kargaçayır, Geben kasabasında bulunan düzlükler vardır. Bundan başka Darıovası, Ayvacık, Kurucova düzlükleri vardır.

İlçenin topraklarının güney doğusunda Işık ve Balk Dağları, doğusunda Sarımsak, kuzeyinde Dumanlı, Höbek, Elmadağı, Kayıranlı Dağı, Kayıranlı Dağı ile merkezine 30 km. uzaklıkta ve ilçe sınırları içinde en yüksek tepe bu dağ üzerinde Boncuk tepesi 2249 m., batıda

Tırlı dağı bulunmaktadır. Bunlardan başka Karamağra, Mazgaç, Akçadağ, Kuma, Mentеше, Boğsak dağları bulunur. Başdoğan'ın sivrisi Andırın ilçe merkezinin 70 m. güneyinde uzaktan

bakınca Mısır piramitlerini andırır. Yağmuroğlu Dağı, 220 m. den 2250 m. ye kadar kademeli olarak yükselir.

Vadiler genellikle kuzey-güney doğrultusundadır. Ceyhan Nehri'ne karışan dere ve çaylar bu vadiler içinde akarlar. En uzun vadi Çokak nahiyesi yakınlarından başlayıp Kumarlı köyü yakınlarında Aslantaş Baraj Gölü'ne kavuşan kesiş suyu vadisidir. Çuhadarlı köyünün kuzeyinden başlayıp Tokmaklı (Yeşilova) Ovası'ndan Aslanlaş Baraj Gölü suyuna kavuşan Andırın suyu vadisidir. Andırın ilçe merkezinden çıkan suları (Horlavık) toplayarak güneye doğru akıp Kabağaç köyü'nde Kesiş suyuna kavuşan Başdoğan suyunun vadisidir. Kayıranlı ve Geben bölgelerinden Kırksu'dan çıkan suların toplanıp aktığı Geben suyu Mitel köyünde karasuya karışır. Karasu vadileri sayılabilir. Bu vadiler tabansız vadi tiplerindedir. Vadi yamaçları çok dik olup kanyon tipi vadilere benzemektedirler. Bu sularını üç kısımlarında küçük ova ve düzlükler mevcuttur. Bu düzlükler akarsular tarafından yapılmış platolardır. Vadi tabanlarında sulu tarım yapılmaktadır. Aşağı Andırın Ovası'nın denizden yüksekliği 250 m. dir. Geben de bu seviye 1250 m. ye kadar çıkmaktadır

Dağlar

Yüzölçümünün % 65 orman alanı ile kaplı olan ilçede Dağlar önemli bir yer tutar.

İlçenin hemen karşısında bulunan dağ Sarımsak dağı olarak isimlendirilir. İlçenin doğusunda bulunan bu dağ yıllardır hayvancılığın otlatma ve usulsüz kesim tahribatının etkisinde kalmıştır.Bitki çeşitliliği bakımından çok zengindir. Enginlerde kesme çalısı dediğimiz herdem yeşil meşeler, yabani armut ağaçları, banraz (Kayın ağacı) ağacı, Demircik ağaçları,Kızılcık ağaçları,Har da denilen Defne bitkisi ve yüzlerce otsu bitki mevcuttur.İleride defne bitkisinin ülke sanayindeki yeri anlatılacaktır. Tesbih çalıları (Tesbi), yüksek rakımlarda mezdaa denilen (Toros Gökkanı), Kamalak denilen (Sedir) ağaçlar bulunmaktadır. Bu dağdaki yapı yukarıda değindiğimiz gibi yıllardır sosyal bas-kılara maruz kalmıştır. Son yıllarda ağaç türü bakımından iyice fakirleşen sarımsak dağı Orman İşletme Müdürlüğü tarafından yeniden rehabilite edilerek Kamalak (Sedir) tohumu ekimi yapılmıştır. Yapılan korumada etkisi ile ileriki yıllarda dumura uğrayan bu bitkilerdeki canlanmayı

göreceğiz. Bu dağımlı zda Fenk olarak isimlendirilen; birçok yerde olduğu gibi ören yeri de bulunur. Arazi sarp olduğundan ancak yaya veya binekli ulaşım mümkündür.

Resimde görülen Sarımsak dağı şimdi daha yeşil. Andırın ilçesinin sırtını yasladığı, Boğasakdağ ki bu resim bu dağdan çekilmiştir.1976-1978 yıllarında Karaçam ve sedir türü ile ağaçlandırılmıştır. Büyümüş olan sedir fidanlarını bu resimde de görülmektedir.

Kayranlı dağı Andırın ilçesinin kuzey bölgesinde bulunur. Göksun ilçesi ile sınır oluşturur. Bölgedeki Geben,Altınyayla(Sinse),Akgümüş(-Bunduk) Köylerinde bulunduğu alanları içine alır. Bu yerler orman üst zonu veya üst zona yakın yerler olduğundan çoğu ormansız ve çıplaktır.Baktığınızda sadece taş ve kayaları görürsünüz.Bu yerler hayvan otlatmacılığı için fevkalade yerlerdir. Meşhur Çil Meryem efsanelerine konu olan Kale bu dağın başındadır. Kale Andırın Göksun yolu üzerinde bulunmaktadır.

Anlatalım mı Çil Meryemi:

Meryem Kale komutanının çok güzel kızıdır. Civarın ileri gelen iki güçlü ailenin oğulları Meryem'e aşık olurlar. Sen alırsın, ben alırım davası büyük sorunlara dönüşür. Meryem'in babası olan ve Kale Komutanı kızına talip olanlara bir şart koşarak, bunu kim yerine getirirse kız onun olacaktır der.

Kızın babası şartını açıklar. O zamanlarda at ile yolculuk ve binicilik önemli bir maharettir. Kızı isteyen aşık, aşiretinin olduğu yerden atının ayağını toprağa değdirmeden, at ile kim kaleye ulaşsın kızı ona verecektir. Yiğitleri bir telaş sarar. Bir taraf hemen aklına geleni uygulamaya başlar.Tüm adamlarını toplar. Kaleye kadar yassı taş döşeyecektir. Hemen çalışma başlar.Günlerce çalışılır taş döşenir.Ancak henüz kaleye ulaşamaz.

Öbür yandan bir başka talipli aşık daha farklı cinlik düşünür. Atının

ayağına birer keçe sarar ve sürerek kaleye ulaşır. İşte Komutan atın ayağını toprağa değdirmeden kızını almaya geldim der. Sonuçta kız taş döşeyenin değil atının ayağına keçe bağlayanın olur. Günlerdir yollara taş döşeyen yiğit; "Meryem de Çil idi" zaten alamadım ama... der. Bunu değişik tevatürlerde anlatanlarda vardır.

Bu dağda bulunan ardıç ağaçları yöreye özgüdür. Geben kasabasını Göksun ilçesine bağlayan kara yolu bu dağı aşarak gider. Bu dağ üzerindeki geçit kısmına Meyremçil Beli denilmektedir. Bu bölgede bulunan küçük plato, daha çok Çukurova'dan gelen insanların çadırı yaylası olarak kullanılmaktadır.Burada rakım bir hayli yüksek olduğundan çadır sakinleri geceleri sohbet ortamında orta ateşi yakarlar.

Tırl Dağı, Andırın ilçesinin Kuzey batısında bulunan bölgenin önemli yükseklikteki dağlarından. Dağ üzerinde Kuşuluğu çeşmesine kadar yol vardır.Tırl dağı zirvesinde Orman Yangınları önleme hizmeti yürüten bir Gözetleme istasyonu bulunmaktadır. Yol ulaşımı yoktur. Yine Dağın doğu ve Batı bakılarında birer adet kar kuyusu bulunmaktadır. Andırın halkından buraları bilenler yazın ağustos ayında dahi çevrelerine kar ziyafeti sunabilmektedirler.

Tırl dağının flora bakımından büyük bir zenginliği vardır. Örneğin birkaç çeşit dağ çayı bitki türünü bir arada görmek mümkündür. Arazi yapısı oldukça sarp ve kokurdanlıktır. Yöreyi bilen öncüler olmaz ise dağda ilerlemek imkânsızdır.

Akçadağ; Yöre halkı aacadağ demektedir. Andırın ilçesinin ve tırl dağının daha kuzey batısında bulunur. Kuzeyinde savrun çayı akar. Üzerinde geniş Sedir Ormanları vardır. Dağın zirvesi Orman rejiminin üzerinde olduğundan ormansızdır. Otlatma amaçlı olarak kullanılmaktadır. Zirvede bir kaynak suyu bulunur. Sürekli akar.Suyunun şifalı olduğuna inanılır. Deve hörgücü gibi olan belde (zirveye yakın) mezar taşlarının

olması tarihi bir dokuyu çağırıyor. Geçmişteki göçerlerin yazın cenazelerini gömmüş olmaları da muhtemeldir.

Akçadağın uzantısında, yani Çokak Köyü'nün kuzeyinde Terlik Tepesi denilen yerde bir Yangın Gözetleme istasyonu vardır. Orman yangınları için tesis edilmiştir. Çığsar Köyü ve ormanlarını, Çokak Köyü, Akifiye Köyü platolarını buradan görmek mümkündür. Yangın kulesine kadar araç gidebilir. Akçadağa buradan yaklaşık bir saatlik tırmanma ile ulaşılabilir.

Elamdağı; Çok heybetli birdağ olup oldukça geniştir. Güneyinden geçen Karasu çayına tepeden bakar. Gökgedik ve Ayşepınarı köylerini başına basmıştır. Güneydoğu bakısında bulunan köylerin yanında kuzeybatısında Kargaçayırı Köyü vardır. Aynı zamanda Kahramanmaraş olan il ile sınırını da oluşturur.Dağ üzerinde ağırlıklı olarak Sedir ormanları ile kaplıdır. Sicim gibi kamalıkların seyrine doyum olmaz. Gökgedik ve Kargaçayırı köylerinden araç ile ulaşılabilir. Dağın ve ormanın derinliklerine yol devam eder. İlerisinde ise dolaman denen sınır mezranın domatesi Andırında aranan Köy domatesidir. Bu dağda Karlık mevkiinde yaz aylarında kar bulunur. Yaban hayatı olarak blok ormanda ayı bulunur. Gargaçayırı köyüne bakan bakıda orman yolu üzerinde Şehit Kamalağı adı verilen Sedir ağacı tescil edilmemekle beraber Anıt Ağaç olmaya namzettir.

Işık ve Balk dağı; Andırının Ceyhan Nehrine sınır dağdır. Dağın batısındaki köyler Köklü, Bostanlı,Boynuyğunludur. Balk ismi yağışlı havalarda, bu dağ sürekli yıldırım akımına, saikaya uğradığı için bu isimle anılır. Yıldırım yerine balk attı tabiri Andırın'a özgüdür. Dağın Doğu ve Güneydoğu istikameti oldukça sarpdır. Yaya olarak dahi ilerlemek imkansızdır. Belirli yerlerde geçitler olmakla beraber oldukça sarp bir dağdır. Dağın tabanından Ceyhan Nehri akar gider. Berke barajının yapılması ile bu kanyon suyla dolmuştur. Barajdan önce Ceyhan nehri tepeden ancak bir çizgi gibi görünürdü. Kendinizi uçakta yada helikopterde gibi hissederdiniz. Dağın sarp olması ile beraber bitki çeşitliliği oldukça zengindir. Dağın doğusundaki köylerin geçimi çoğunlukla ormandır.

Karayüce–Topuçlu dağı; bu dağ

Andırın ilçesinin Kuzeydoğusunda Elmadağını selamlar durur, Karasu çayına kur yaparcasına Kahramanmaraş sınırlarındaki Başkonuş dağına doğru uzanır. Ağırıklı olarak Tatarlı Köyü sınırlarını içine alır. Bu dağ ve eteklerinde bulunan köyün mezralarında ceviz optimum(en iyi) gelişir. Hatta köyün Çukurgoz adında bir de mezrası vardır. Karayüce dağının yöresel adı karayüce dir. Ani olarak yükselen bir arazi yapısına sahiptir. Andırın- Gökşun yolunda orman deposunu geçip sağa ayrılan yol ile ulaşılır. Kuyucak yoluna devam edilir. Karayüce nin tepesinde Yangın Gözetleme Kulesi vardır. Zirveye 500 mt kalana dek bozuk bir karayolu vardır. Biraz uğraşarak planlanırsa zirveye yol çıkabilir. Dağın zirvesi çok açık bir görüş mesafesine sahiptir. Burada hava açık olduğunda Çukurova, Kahramanmaraş Ovası görülür. Osmaniye İlinin birçok yerini buradan görmek mümkündür. Karayüce dağının eteğinde Kahtik adı verilen bir su tutmaz gölet vardır. Akgümüş Köyünün önündeki göle benzer. Bu göletleri ilgili bölümünde anlatalım.

Bereket Dağı; Balk dağı gibi Ceyhan nehrini tepeden seyrederek. Bu dağda yapraklı ağaçların birçoğu vardır. Bu dağ Meşe ağaç türü bakımından zengindir. Bu zirveden Ceyhan Nehri üzerinde yapılmış olan Berke Baraj gövdesini ve göl alanını görmeye doyamazsınız. Bu baraj özelliğidir. Santral binası bereket dağının içerisi oyularak yapılmıştır. Dışarıdan bakıldığında dağı görürsünüz. Tünel içerisi girilir ki, koca fabrika (santral) ile karşılaşırız. Baraj gövdesi en dar yerindeki geçide beton olarak yapılmıştır. Gövde yüksekliği itibarı ile Dünyada betondan yapılan 2. yüksek barajdır. Görmeye değerdir. Buraya gidilince Osmaniye toprağına geçip Haruniye kaplıcasına girmeden dönmeyin derim.

Andırından güneye kible istikametini seyrederken dağların arasında sivri görülen tepe Başdoğan Sivrisi olarak bilinir. Uzaktan bakışta Mısır piramidi buraya mı gelmiş diye düşünmek mümkün.

Belli başlı dağlar bunlar; Karamağaranın hakkını yemeyelim, siyah bulutlar buranın üzerinden gelirse bilin ki Andırın'a kuvvetli yağmur geliyor. Bu yöre insanının yağmur müşiridir.

Akarsular

Andırın akarsularının hepsi Andırın sınırları içinden doğar. Başka yerde doğup Andırın bölgesine giren hiç

bir akarsu yoktur. Bu da Andırının yüksek ve dağlık olmasının bir özelliğidir. Bu özellik Andırın insanına özgür yaşama özelliğini vermiştir. Kuvayı Milliye'nin Andırın bölgesi örgütçüsü Osman Tufan Paşanın dediği gibi "Andırınlılar haksızlığa dayanamayan insanlardır"

Andırın İlçesi Ceyhan Nehir havzası içerisinde kalmaktadır. Doğu sınırında Ceyhan Nehri ile bizzat buluşup arz-ı endam ederler. Yukarı rakımlarda Geben- Kırksu çayının suları, Karasu çayına karışarak Kahramanmaraş sınırlarında Körsulu deresine dönüşür ve Mecnun Leyla'sına kavuşur. Karasu çay boyunca Kahramanmaraş İlinin Yeniyan Köyüne kadar değişik güzelliklere sahiptir. Bu çayda doğal kırmızı benekli alabalık bulunur. Ancak son yıllarda bu kaynak suyu önemli ölçüde Kahramanmaraş Belediyesince borularla alınarak içme suya olarak getirildi. Orada doğal hayat ne kadar etkilendi bilmiyorum.

KARASU: Karasu kaynağının çıktığı yerden yaklaşık 1 Km kısımda suda hiçbir canlı yaşamaz. Karasu kaynağında çıkan bazı gazlar sebebiyle canlı yaşama izin vermez. Ama daha sonra canlı hayat başlar. Buz gibi bir suya sahiptir. Daha aşağılara inildikçe eski değirmen kalıntılarını (su değirmeni) görmek mümkündür. Bir seyahatimde çay boyuna Adana'dan cadırlı konaklama yapan doğaseverlere rastlayıp sohbet etmişim. Bizim değerlerimizi bizden daha iyi biliyor bilenler diye hayıflandım. Bizim tanıtıma ihtiyacımız var.

Son yıllarda bu çay güzergâhının yukarı kesimlerinden Kargaçayın Köyü ile Emirler (Mitel) Köyü arasında elektrik üretimi amaçlı su tutma çalışması devam etmektedir.

Karasu Çayının vadi boyunca tarım yapılabilen alanlarında insanların çok güzel sebze ve meyve üretebilmekteyiz.

Burada şunu vurgulamadan geçemeyeceğim. Bu derelerde geçmiş yıllarda yöresel balıklar vardı. Çocuklar bu derelerde çimelerdi. Çimemek tabiri yöreye özgüdür. Denize girmek gibi bir şey. Andırın çocuklarının derede yıkanma şeklidir. Plaj derlerdi suyun eğleştiği yere o güzel çocuklar, derin olan sudan korkulduğundan bazı dehlizlerin adı cinni büvettir, büyükler öyle öğretmişlerdir. Biraz üzüleceğiz ama bu sorun bizim. Bu sularda şimdilerde balıklar ve andırın çocukları değil pet şişeler yüzüyor, karpuz kabukları, yemiş artıkları

vs. yüzüyor. Doğrusu yakışmamış bize bu. Bu resimleri koymaya cesaretimde yok, gerekte... Duysun sesimizi Çınar geçidini işleten müşteriler, duysun sesimizi Belediyenin etkili ve yetkilileri, duysun sesimizi Sayın Kaymakam, duysun sesimizi Sayın Vali.. Dost acı söyler bize yakışmıyor. Yaylarımızı anlatırken bu konu daha boyutlu ve çözüm önerileri ile dile getirilecektir.

Andırın İlçesi merkezinin de içinde bulunduğu su havzacığı ise aşağılarda Başdoğan Çayı adını almaktadır. Kabağaç Köyü sınırlarında Keşiş Çayı ile buluşarak Ceyhan Nehrine ulaşır.

Diğer bir küçük akarsuyumuz da Andırın Suyu adı ile bilinen sudur. Membanda Çuhadarlı Köyü ve civar köylerin suyunu toplayarak Kale Bakımevinde birleşip Andırın Suyu adını alır. Harboğazi mevkiinde derin kanyon oluşturarak Yeşilova Belde-sinin girişinden Aslantaş Barajı ile buluşurlar. Burada Kale Bakımevi'nin yaklaşık 250 mt yakınlarda Özel sektöre ait 70 havuzluk Alabalık Üretim Tesisi bulunmaktadır. Bu üretim gerek Andırın, gerekse Kadırlı, Osmaniye hatta Adana'nın Alabalık ihtiyacının karşılanmasında söz sahibidir.

Bunların dışında da küçük büyük dereler halinde Ceyhan nehrini besleyen akarsularımız bulunmaktadır

Andırındaki akarsular Andırın bölgesinden çıktığı için Andırın akarsuları ancak akarsuların kaynak özelliği gösterdiği yerlerdir. Bunların başlıcaları:

ANDIRIN SUYU:

Andırın'ın Gökçeli (Göçel) Alınoluk köylerinden çıkan sulan Çataktan Danovasından gelen suyun birleşmesiyle çoğalır. Kanyonu andırın vadilerden geçerek Tokmaklıya (Yeşilova'ya) iner. Tokmaklıya inmeden Harboğazında D.S.İ. nin yapmış olduğu sulama regülatörü yardımıyla Aşağı Andırın Ovası'nı sular. Tokmaklı'dan sonra ova içerisinde ilerleyerek Bektaşlı Köyü'nden Çatalağaç suyu yakınından geçerek Gökahmetli köyünde Aslantaş barajına karışır.

KESİŞ SUYU:

Çokak'ın kuzeyinde bulunan Çampınar suyu ile başlar. Çokak önündeki düzlüklerden ilerler ve çevreden gelen (Akifiye Altınboğa, Kümpetir (Yeşiltepe) (Tahtasuyu) sularını da alarak Koçafaklı köyü'nden geçip Tırl Dağı güney uçundan Kadırlı sı-

nırını ayırarak ilerler. Kabağaç Köyünde Başdoğan suyu ile birleşir ve Kumarlı yakınında Aslantaş barajına ulaşır.

Bir başka akarsuyumuz Keşiş'te denilen Keşiş çayıdır. Andırın'ın Karapınar Köyünden aşağı Andırın-Kadirli sınırını oluşturur. Aynı zamanda bu çay Kahramanmaraş-Osmaniye İl sınırındadır. Keşiş çayı Karapınar civarında kollara ayrılır. Andırın bölgesinde kalan kısım dağlarımız ana başlığında anlattığımız Tırlı ve Akçadağ arasındaki Rifatiye, Karapınar Köylerinin su havzasını toplar. Yine Akifiye, Orhaniye, Altınbağa ve Kümbetir Köylerinin bulunduğu havzayı toplayarak Andırın'ın Planlı tek mesire yeri olan Çınar Geçidine ulaşır. Kesik Yaylası içerisinde geçen aynı isimle anılan dere çınar Geçidinde ana kaynak ile buluşarak Keşiş Çayına doğru yoluna devam eder.

BAŞDOĞAN SUYU:

Andırın merkezi içinden çıkan sularla (Horlavık) başlar. Güneye doğru devam ederek aşağıda Çınar Kalecik'te ve Sarıyıkıldan çıkan suları da alarak (Olu çak, Ilkoluk, Sağırkaya) devam eder. Başdoğan köyü alanı içinden geçerek Kabağaç köyünde Keşiş suyu ile birleşir.

GEBEN SUYU:

Kayıranlı dağlarından doğan ve kırksu yaylasından doğan sularla Geben Ovasında birleşir. Ova içerisinde güneye doğru akarak Sisne (Kocakçukur) ve Bunduk köylerinden geçer. Kargaçayır köyünden Mitel köyü bölgesinde Karasu ile birleşir, buradan Karasu doğuya doğru ilerleyerek Ceyhan ırmağı'na

karışır. Karasu ve diğer sularda balık bulunur. Yazın amatör balıkçıların iyi bir eğlence yeri olur.

Barajlar

Andırın ilçe sınırlarında üç adet baraj, K.Maraş merkez ilçe ile sınırı oluşturur. Bu barajlar Ülkemizin önemli akarsularından olan CEYHAN Nehri üzerinde bulunmaktadır. Aşağıdan yukarıya sırası ile bu barajlarımız Aslantaş Barajı, Berke Barajı ve Sır Barajı gelmektedir. Aslantaş Barajı aşağı andırın olarak ta bilinen Yeşilova ovasının büyük arazisinin üzerinde kurulmuştur. Bu saha içerisinde bulunan Gökahmetli, Kıyıkçı, Dırdıbtılı köylerinin eski kalıntıları baraj altında kalmıştır. Ancak Gökahmetli Köyünün eski camii minaresi, zamana inat dimdik su içerisinde duruşunu devam ettirmektedir.

Bu üç barajımızda da elektrik üretimi yapılmaktadır. Berke Barajı doğal yapısı ve fiziki yapısı ile görülmeyi değerdir. Elektrik üretim santralinin Bereket dağı altına yerleştirilmiş olması da ayrıca görülmeyi değer hale getirmiştir.

Bu Barajın en önemli özelliklerinden biri de gövdenin tamamen beton bloklardan oluşmasıdır. Bu manada yapılan Dünya ölçeğindeki ikinci baraj olma özelliğini taşımaktadır.

Göller

Andırın ilçesinde büyük çaplı göl bulunmamaktadır. Ancak gölet şeklinde zaman zaman çoğalan azalan oluşumlar bulunmaktadır. Bunları saymak gerekirse Torlar (Tatarlı) Köyü sınırlarında Kaatik gölü ile Akgümüş (Bunduk) Köyü önünde bulunan ve yöre insanının yazı diye tabir kullandığı platonun kenarında oluşan gölettir. Bu doğal oluşumlar bazen çok su toplar, bazen ise susuz kalabilirler. Çocukluk anılarımızda bu göletlere haral ile saman döktüğü, bu samanında Yazı gölü için Karasu deresinden çıktığı anlatılırdı. Aynı hikayenin benzeri Kaatik gölünün suyunun da Andırın ilçesinin kuzeydoğusundaki Büyükmağarabaşı mevkiinin karşısında bulunan Horlavık gözünden çıktığı terennüm edilir idi.

Ancak bu doğal horlavık gözünü biraz anlatalım. Çünkü şu an horlavık yok. Neden? Bu yapı Andırın'ın doğusunda bulunan Sarımsak dağının uzantısı olan ve B.Mağarabaşı mevkiinin karşısında kocaman bir kaya kütleli vardı. Blok halindeki bu devasa kayanın dere tabanına yakın

kısımında, ama kayanın 40*40 ebatındaki doğal göz oluşumundan, su çıkarak dereye doğru şelale oluştururdu. Ulaşımı yaya olarak mümkün idi ve güzel bir doğal oluşum idi. 2007 yaz aylarında bu kayanın Çevre yolu kapsam alanında kaldığı ve bu kayanın dinamitlenerek yok edildiği görüldü. Çocukluğu Andırın merkezde geçen herkes bildirdi Horlavığı, mutlaka iyi kötü bir anısı da vardı. Bundan sonra dünyaya gelen andırın çocuğunun ve yetişkinlerin sadece hayallerini süsleyecek Horlavık suyu yada pınarı.

Bunlara ek olarak son yıllarda gerek projeye alınan, gerekse yapımına başlanan sun'i göletlerde vardır. Bunlar; İlçenin yakınında bulunan keşiş çayının kolu üzerinde, Hapısağzi deresi üzerinde (Osmanoğlu Köyü), İlçenin altında ayvacak ovasına açılan dar alanda (Devlet hastanesinin güney doğusu), Geben Beldesinin sınırlarında ve yapımına başlanan Karasu üzerindeki suni göletlerdir.

Ovalar

Başlangıç kısmında değinildiği üzere, Andırın coğrafyası 300 ila 2000 mt arasında yükseltilere sahiptir. Arazi kırık ve engebeli bir coğrafyaya sahiptir. Dağlar arasında çok büyük olmayan platolar ve düz alanlar bulunmaktadır. Bu yapı ise yöre insanının ancak kendine yeterli olan kadar ziraat yapmasına izin vermektedir. En geniş tarımsal manadaki araziye Yeşilova bölgesinde görmek mümkündür. Bu alanda rakımın düşük olan olması birçok tarım bitkisinin yetişmesini sağlar. Bu köyler ekonomik bakımdan kendilerine yetebilecek durumdadırlar. 1970 li yıllarda yapılan Aslantaş Barajı bu bölgedeki çoğu tarım arazisini göl suyu altında bırakmıştır.

Bir diğer ovamız çok küçük olmakla beraber ilçenin güneyinde bulunan ayvacak düzlüğü, yine Kurucaova düzlüğü, Geben ovası, Akgümüş ve Altınyayla Köylerinin önündeki plato, Akifiye Köyü ve civarını içine alan düzlükleri saymak mümkündür. Ayrıca halkın geçimini temin anlamında ırmak ve çay kenarlarında da küçük tarım alanları mevcuttur.

Andırın ilçe merkezi ve daha yukarı kesimler yayla niteliğinde olduğundan ancak klasik tarım yapılabilmektedir. Yılda tek ürün ancak alınabilmektedir. Beklide Andırın insanının dışarı açılmasında bu arazi darlığının payı büyüktür. Bu doğal yapı çalışkan andırın insanının giri

şimciliğini ve cesaretini tetiklemiştir.

Zirveler

Bu konu çoğunlukla dağlar anlatılırken bahsedilmekle beraber özetlemek gerekirse; Akçadağ zirvesi 2000mt üzeri yüksekliktedir.Yine Tırl zirvesi, Karaüce zirvesi, Elmadağ zirvesi, Kayıran dağı zirveleri sayılabilir.

Ormanlar*

Kaza, bitki örtüsünün gerek kesafeti, gerekse çeşitliliği bakımından zengindir. İklim, yükselti, topografik ve adofik şartları ormanın teşekkülüne imkan vermektedir. 750m. yükseltiden başlayan orman 2000 metreye kadar devam eder. Ancak dağların en yüksek tepelerinde ormansız olan ve sarp kayalara rastlanır. Güney – kuzey istikametinde gidildikçe yükselti ile beraber bitki örtüsünde de değişiklikler göze çarpar. Bitki formasyonu iklim ve yükseltiye tabi olarak şu seyri takip etmektedir.

Güneyde Ceyhan ırmağı kenarında 750 m.de kızıl çam ormanı başlar. Ve hemen kesifleşir. 850-900 m. yükseltilerde kızıl çam, meşe ve kara çam ile karışır. Meşe türlerinden daha ziyade pınal meşesi görülür.1250 metrede Bostanlı köyü civarında kızıl ve kara çam sona erer. Yalnız meşe ağaçları bu cihette devam eder.

Yine aşağı Andırın'da yakın zamana kadar kesif bir meyve ormanı mevcuttu. Bu kısım aşırı derecede tahribat gördüğünden, meşe ormanı yerini Maki florasına bırakmıştır. Makiler arasında münferid veya gruplar halinde meşe ağaçlarına da rastlanır. Bu hal 400 metrelik yerden 750m. yükseltiye kadar devam eder. Bu kısma mahalli adı ile "Uluğan bükü" tabir edilir. Mevzubahis yerdeki ormanın sahası 1200 hektarı geçmez.

Güneyden kuzeye doğru 1000 m.'den 1500 m. yükseltiye kadar meşe ormanı (quercus ilex ve quercus coccifera ağaçları) muntazaman devam eder. Ağaçlar umumiyetle baltalık odun evsafındadır. Aynı yükseltide Güney-batıda Karadut dağında meşe, gürgenle ve az miktarda kayacık'la (Betula vericosa) karışır. Kayacık burada ormanın yüzde beşini teşkil edecek kadardır.

1500 m.de Sarımsak dağında ormanı meşe ağacı, kayın ağacı, gürgen ağacı ve göknar ağacı, teşkil eder. Fakat kayın ve Göknar ağaçlarının nisbeti azdır. Göknar ağacı, sarımsak dağı üzerinde yer yer saflaşır. Gövde

itibari ile meşe ve Göknar çok düzgündür. Sarımsak dağının kuzey-batısında Tırl tepesinin yükseltisi 1750 m.dir. Bu tepe de tamamen Göknar ağacı ile kaplıdır. Etekler kayalık olduğu için orman nisbeten seyrekleşir. Burası Andırın işletmesinin yolu olmayan en sarp ve kayalık bir tepesidir. Bu kısımda ormanlık saha 4580 hektardır.

Tırl dağının doğusunda ufak bir aradan sonra Fındıklı dağı başlar. Fındıklı ormanı meşe, kayın ve kara çam ağaçlarından meydana gelmiştir. Burada yükselti 750 metredir. Karaçam yükseklerde saflaşır. Daha doğuda Ayı dağında ve köşürge dağında orman muntazamdır. Aynı zamanda sıktır. Burada da karaçam Göknar ve meşeye, sedir ve Ardıça karışır.

Kuzey- doğuda Geben köyü dağlarında ve Kırksu deresi civarındaki ormanda karaçam saftır. Geben'in doğusunda yer yer, ardıça karışır. Andırın işletmesinin en güzel ormanları Kırksu dağlarındadır. Ağaçlar düz gövdeli ve kesif bir manzara arz eder. Burada orman 1500 metreden 2000 metreye kadar devam eder.

Kuzeyde, Akçadağda saf sedir, çam ve Göknar ağaçlarının teşkil ettiği orman kesiftir. Ve ağaçları çok düzgün gövdelidir.

Andırın işletmesinin en kuzeyinde Çığsar dağları bulunur. Çığsar dağlarındaki ormana, işletme tarafından "Savrun Gözü Serisi" ismi verilmiştir. Burada ormanın balta girmemiş yerleri mevcuttur. Bu seride ormanlık saha 5070 hektardır.

Orman altı formasyonuna gelince, daha ziyade orman gülleri (Rhododendron flavum), eğrelti otu (Dryopteris filikmas), böğürtlen (Rubus fruticosus) ve süpürge otu hakim vaziyettedir. Bu arada zayıflamayacak kadar çeşitli çiçek ve diğer otlarda bulunur. Bilhassa kekik (tymus) ve daha bir çok kokulu bitkiler temiz havaya ayrı bir rayiha vermektedir.

Yukarıda isimleri geçen bitkilerden başka, yer yer ceviz, kavak, çınar, sakızlık, kızılçık ve tesbih ağaçlarına da rastlanır. Bilhassa kızılçık kirazı ağacı bol miktarda mevcuttur.

* Gülgün Sayman'ın İstanbul Üni. Edebiyat Fakültesi Coğrafyası Enstitüsü 1962-1963 Yılı 3368 Sayılı Bitirme Tezi

Doğal Bitki Örtüsü

Andırın %65 gibi yüksek oranda or-

manlık alana ve değişken bir rakım değişikliğine sahip olunca tabiatıyla bir botanik bahçesidir denilirse abartılmış olamaz. İlçemiz bir tabiat Parkı niteliğindedir. Bu gizli hazine değerindeki özelliği andırını ayrıcalıklı kılan bir değerdir.Bütün Botanikçilerin hafızasında Andırının ayrı bir yeri vardır.

Asli ürün ve tali ürün olarak iki kategoride incelenmesi gereken doğal bitki örtüsü çok zengin olan bölgede şunları anlatmak yerinde olur.

Asli ürünler dediğimiz boylu ağaç formundaki bitkiler; Kızılçam ve Karaçam ağaçları, Daha yüksek rakımlarda Göknar(mezdaa), Sedir(Kamalak veya katran ağacı), Demircik ağacı,Kızılçık, Kayacık ağacı, Üvez(Kurmut),Meşe ağacının hemen her çeşiti ki, ülkemizde 18 çeşit meşe türü tespit edilmiştir. Hemen hepsini görmek mümkündür.

Yine Akçağaç,Taksus denen tür, Ardıç ve Andız türleri,tesbih ağacı, dere kenarlarında bulunan kızıl ağaç ki Karadeniz bitki örtüsüdür. Yine Fındık ağacı doğal olarak yetişen türdür.Çınar ağaçlarının hakkını yameyelim. Yol kenarlarını, dere kenarlarımızı yıllardır süslemektedir. Yöremizde Dağdağan ağacı denilen tür ülkemizde meşcere kurabilen nadir yerlerdendir.Nesli tükenmek üzeredir. Korumaya alınması gerekmektedir.Grup şeklinde harboğazı deresinin içinde ve Bulgurkaya Köyü sınırlarında az sayıda mevcudu vardır.

Tali ürün olarak en önemli bitki topluluğu Defnedir. Yıllardır kıymetini bilemediğimiz defne yaprağı tohumu hazine imiş te bilmezmişiz. Sadece keçi otlatması için kullandık bu serveti.Bu doğal zenginliklerimiz doğal olmakla beraber Yenilenebilir Enerji Kaynağı olması bakımından önemlidir.Türkiyede bazı yerlerde defne yetişmekle beraber kimyasal içeriği bakımından ülkemizin %75 defne yaprağı üretimi Andırın-Kadirli sınırından temin edilir.Son yıllarda bu varlığımızın değeri anlaşıldı. Ancak bu konuda daha çok yapılması gereken iş olduğu bilinmelidir. Tabir caizse karpuzu göo satıyoruz.

Bir başka tali ürünümüz tesbih yapımında tohumunu kullandığımız Andız ağacıdır.Ancak bu doğal türün de değeri yerini bulamıyor.Mağlum Andız pekmezi artık marketlerde aranan bir metağdır. Kızılçık ağacının meyveleri ayrı bir değerdir. Entegre olarak düşünüldüğünde yapılacak çok iş var demek geliyor içimden.Artık tüm insanlar doğal

beslenme yollarına yönelmektedir. Ne varsa doğada var.

Burada otsu bitkilerden bahsetmeden geçemeyiz. Dergimizin adını bulduğu tırşik; literatürdeki adı Eşek Pancarı olmakla beraber içerisinde hayat iksiri bulunur. Osmaniye, Kadırlı, Adana ve civarında Andırın insanının zeki olmasının sebebi tırşik ile eşdeğer anlatılır. Bu bölgede tablacılar pazarda “Andırın Doktoru Geldi” diye çağırırlar. Ege üniversitesinde bir hemşerimizin tırşik içerisindeki 60 küsür zararlı zehirin, Andırın tabiriyle bir gece yatırılarak panzehire dönüştüğünü işitmişim. Galiba ova seyyar satıcılarının çağrıları doğru...

Bunlardan başka, sadece Tırl dağında Dağ Çayının 3-5 çeşidinin varlığını söylersem varın gerisini siz anlayın.

Yöremizde Gusgook denilen yabancı Sıklamenin yıllardır toplanıp dış ülkelere taşındığını söylersem; neleri kaybetmişiz dediğinizi duyar gibi oluyorum. Bu tehlike tavşan memesi, salep, Pıtık için devam ediyordu.

Sanırım içinizde, benim gibi 70 li yıllarda Andırın da “Sülük” denilen Sal-yangoz toplayıp satanlar vardır.

Doğal Kaynaklar

Maden bakımından bölge zengin değildir. Arazi genelde Kalker anakaya ve onun toprak yapısına sahiptir. Son yıllarda bazı Mermer Ocağı işletmeleri faaliyet göstermektedir. İleriki yıllarda kayalardan stabilize malzeme elde etmenin önem kazanacağı gözlenmektedir.

Doğal zenginliğimiz olan ormanlar kendini yenileyebilen Doğal Kaynağımızdır.

Su kaynakları bakımından Ceyhan nehrini besleyen önemli su kaynakları mevcuttur. Ancak bu su kaynaklarının yöre insanı tarafından bilinçli kullanıldığı söylenemez. Su rantabl kullanılması gereken bir kaynaktır. Unutulmamalıdır ki; Ülkemiz su fakiri bir ülke değildir, ancak su bakımından zengin bir ülke de değildir.

Dağ Yolları

İlçedeki dağ yolları genellikle Orman İşletmesinin imkanları ile yada yöre halkının imcece usulü ile yaptıkları yollardır.

Yeşilova dan Düziçi istikametinde bulunan ve Beşbucak Köyünü, maşat belinden ormanı takiben Düziçi-İlica Köprüsüne bağlayan dağ yolu mevcuttur. Yine Düziçi ilçesini Andırına bağlayan Işık dibi Köyü, takiben

Efırağazlı Köyü Çatak Köyünden Kadırlı –Andırın yoluna ulaşır ve dağ yoludur. Son yıllarda Işık dibi Köyüne kadar asfalt hale getirilmiştir.

Tırl dağında Kuşoluğu mevkiine kadar dağ yolu mevcuttur. Akçadağda ise doğu istikametinden takiple Fenk, sonrasında Akçadağın eteğinden takiple Çokak Köyünün üzereme kadar (Terliktepe Yangın Gözetleme İstasyonu) dağ yolu mevcuttur.

Andırın – Geben ve Göksun istikametinde 3. Km de sağa ayrılan dağ yolu Kaatik gölüne dek uzanır. Yine Karaiçe tepesine 0.5 Km kalana dek dağ yolu mevcuttur.

Elmadağına, karasu çayını pertler köprüsünden geçerek, Gökgedik Köyünü takiben veya Karga Çayını Köyünü takiben dağı aşmak suretiyle Elmadağ dağının birçok mevkiini görmek mümkündür. Elmadağ dağını gezip geldiğiniz yoldan dönmek en akılcı iştir.

Bir başka dağ yolu, Karasuyun gözünden başlayan ve Torlar Köyünün mahallelerini takiben Karasu çayının kenarından akar yönünde ki aşağıda bu çay adını Körsulu Çayı olarak adlandırılacaktır

Burada K. Maraş merkez köylerinden Yeniyan Köyünde Andırın-K. Maraş asfaltına ulaşacaktır. Görülmeyi değer manzaralara sahip bir dağ yoludur.

Eski adı Bunduk olan Akgümtüş Köyütümden Yazı ovasını takiben elmadağının eteğinden Se Yaylasına ulaşılan Sedir ve Ardıç ormanlarını görmek için tavsiye edilebilecek bir dağ yoludur.

Çokak Köyleri istikametine giderken Altunboğa Köyünün tam içinden sağa ayrılan ve Kümbetir Köyünden sonra dağ yoluna dönüşen yoldan takiben dağı aşarak Kargaçayırı Köyünün mezarası Kaleboynuna ulaşmak mümkündür.

Akifiye Köyüne girmeden sağa ayrılan orman yolu Fındıklı dereyi takiben dağı aşarak Beben ovasına ulaştırılan bir yapıya sahiptir.

Çokak Köyünden Çığsar istikametinden Kabacalarda sağa ayrılarak dağı aşarak Kırksu deresini görmek ve nihayetinde Geben ovasına ulaşmanız sanırım yorgunluğunuza değdi dedirtecektir.

Akifiye Köyünden sola ayrılan Köy yolları Karapınar Köyünde son bulur. Ancak buradan Keşiş suyunu geçerek

Kadırlı ilçesinin Tahta Köyünü takiben Kadırlıye ulaşım imkanı vardır.

Çığsar Köyünde ki Andırın ilçesinin Kuzeydeki en son Köyüdür. rakımı 1600 mt lerdedir. Kışın halkın çoğu Kadırlıye taşınır. Bu köy tamamen yayla özelliğine sahiptir. Batı istikametinde Savrun suyunu takiben, tuvaras mevkiinden sonra Kadırlı yaylalarını ziyaret ederek Kadırlı ilçesine ulaşmak mümkündür. Yine Kuzey istikametinde ise Beyoluğu,- Çicek yaylası, enişdibi yaylalarını takiben..... belinde Andırın sınırı sona erer. Buradan dağ yolları doğru giderseniz sizi Göksun ilçesine, sola ayrılan yola giderseniz sizi Adana nın Saimbeyli ilçesine ulaştırır. Tavsiyemiz bu yollarda aracınız güçlü ve yüksek olmasıdır.

Piknik Alanları

Andırın ilçesinin resmi tek Piknik ve mesire yeri Çınargeçidi denen mevkideki, İlçe merkezine uzaklığı 5 km olan mekandır. Bunun dışında Andırından kuzeye giden Çokak ve Geben istikametindeki su bulunabilen her yer piknik için güzeldir. Geben istikametinde Halbur platosunun çevresi ve Elmadağın su başları piknik için uygundur.

Çokak istikametinde ise Çınargeçidi ve sonrası dere boyunca Çınar ağaçlarının gölgeliğidir ve su akarsu kenarıdır. Yine Altunboğa-Kümbetir Köylerini takip eden Dağ yolu kenarları akarsuludur ve güzel imkanlar sunar. Yine Akifiye Köyünden ayrılan Fındıklıdere istikameti ve dağ yolu aynı özelliklere sahiptir.

Kadırlı-Andırın karayolunun güzergahının akarsu kenarları piknik yapanlara ev sahipliği yapar.

Kışla Bahçesi

Andırın ilçesinde Kışla bahçesinin ayrı bir yeri vardır. Andırının ilçe olduğu ilk yıllarda bu alan içinde Jandarmanın Karakolu bulunuyordu. O yıllardan gelen bu nam buranın bu ad ile anılmasını sağlamıştır. Tahminen 2.5 da. Büyüklüğündeki bu mekanda büyük çınar ağaçları ayrı bir güzellik katar. Karakol olduğu yıllarda dikilen bu çınar ağaçları bugün devasa büyüklüğü ve avcılık ovasından esen güney rüzgarları ile eşsiz bir tatlılık katar. Bahçenin girişindeki çeşme gelen konuklarını selamlayarak hoş geldiniz der. Yaz aylarında yaylamak maksadı ile Andırına gelenlerin hoşça vakit geçirdiği bir mekan olma özelliğindedir.

ANDIRIN İLÇESİ, DOĞAL VE KÜLTÜREL KALKINMA PROJESİ

1. ÇAĞRI

Kahramanmaraş'a bağlı Andırın İlçesi, sosyal ve ekonomik açıdan geri kalmış bir bölgemizdir. Bölgenin kalkınması ve gelişmesi için, yerel yönetimler ve Andırın halkının da iştirak edeceği kalkınma projesi hazırlanmalıdır.

Ankara'da başlatılan bu ilk çalışmalar geniş bir katılımı Andırın ilçesinde bütün yönleri ile tartışılmalıdır. Bu çalışmalar sonunda, "Andırın Kalkınma Hareketinin" ana hatları belli olacaktır.

Andırın ve köyleri kalkınması, bir veya birkaç kişinin eline bırakılmayacak kadar önemlidir. Derneklerimiz öncülüğünde başlatılan bu hamlede, Ardanuç içinde yada dışında bulunan "herkes ve her kesim katılmalı, kalkınma hamlesine sahip çıkmalı", sorumluluk almalı, maddi ve, veya manevi katkı yapmalıdır.

Bizi yetiştiren, büyüten, ekmeğini yediğimiz, suyunu içtiğimiz, varlığımızı borçlu olduğumuz memleketimize karşı vicdan borcumuzu yerine getirelim. Gelin bir olalım, birlik olalım, yöremizin kalkınmasına birlikte girişelim, zengin kültürümüzü canlandıralım, müthiş güzel doğamıza birlikte sahip çıkalım, birlikte koruyalım, yöremizi birlikte zenginleştirelim

Türkiye'de Kalkınma ve STK'lar

Kırsal alanlarda yaşayan insanların fakirlik ve bilinçsizliğin etkisiyle, ihtiyaçlarını karşılamak için çev-

relerindeki doğal kaynakları aşırı bir kullanımla tahrip etmeleri kırsal bölgelerin gittikçe yoksullaşmasına neden olmaktadır. Kırsal fakirlik sonucunda ise kentlere doğru kontrol edilemeyen bir göç hareketi başlamakta, bitkisel ve hayvansal üretim düşmekte, tarımla uğraşanlar işsiz kalmaktadır. Bu sonuçlar, ekonomik, sosyal ve siyasal çöküntüye ve toplumsal kaosa yol açmaktadır. Buradan hareketle, kırsal alanlarda yaşayan insanların sosyoekonomik yönden kalkınmaları sağlanmadan erozyonla ve buna bağlı olarak yoksullukla mücadelede başarılı olunamayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle kırsal kalkınma ile ilgili örnek projeler geliştirip uygulamaya konulmalıdır. Ekonomik, sosyal ve çevresel faktörleri gözetilen bu sürdürülebilir kalkınma projeleri sayesinde toplumun her kesiminin kalkınmaya katılımı sağlanmalıdır. Bu tür projelerin hayata geçirilmesinde en büyük engel, yeterli maddi kaynağın temin edilememesidir. Dünyada yapılan uygulamalar incelendiğinde, iş dünyası ve sanayinin mutlaka bu projelerin içinde yer aldığı görülmektedir. Bu nedenle gerçekleştirilen tüm projeler, iş dünyasının desteği ile uygulamaya koyulmaktadır.

Denize kıyısı olmayan yüksek dağlarla kaplı kıta içi ülkelerin ve bölgelerin tabiatının, orada yaşayan insanların ekonomik durumunu nasıl etkilediği, insanın ise yüksek dağların dünyasını kendi hizmetine

nasıl zorladığı, üretim, ulaşım ve ticaretin böyle bir dünyada hangi özgül şekiller kazandığı İsviçre örneğinde görülebilir. Andırın Kalkınma Projesi'ni hazırlarken bu örneği iyice incelememiz gereklidir. 1900 lerin başlarında yayınlanmış olan ve İsviçre'nin nasıl kalkındığını anlatan bir kitaptan tercüme ettiğimiz şu sözler bu bakımdan son derece önemlidir.

"İsviçre ulaşımına imkan vermeyen yüksek dağlarla kaplı bir ülkedir. Burada hem İngiltere'nin yağışlı iklimi, hem de Rusya'nın dondurucu soğukları hüküm sürmektedir. Coğrafyalarının güçlüğüne ve tabii kaynaklarının azlığına rağmen Avrupa'nın en gelişmiş sanayi ülkelerinden biri haline gelmiştir. Bu ülke, yabancıları koruyan ve beyin göçünü çeken kanunları ile müteşebbis insanları cezbederek, bazı işletmelerini diğer ülkelere taşıyarak, yetersiz olsa bile yerli hammaddelerini değerlendirerek ve zengin su kaynaklarını iyi kullanarak, coğrafyasından kaynaklanan zorlukları yenmeyi başarmıştır.

Bu örnekten hareketle Andırın da; süt peynir tere yağı Dokumacılık, dericilik, gıda sanayi, ağaç işleri ve kağıt sanayi geliştirilebilir. Andırın'ın kalkınması, uzmanlarımızın kendi kendileri ile yarışmaları ve tabiatın güçlüklerine meydan okumasını gerektiren bir alandır. Siyasi irade ortaya konulduğunda, mühendislerimizin ve müteşebbislerimizin bütün teknik ve ekonomik güçlükleri aşacağı muhakkaktır.

Örnek bir uygulama alanı olarak seçilen arıcılık konusu irdelediğimizde

(1) İşsiz gençleri arıcılık konusunda eğitip kendi işlerini kurmalarını sağlayarak istihdamlarını gerçekleştirmek, (2) arıcılıkta dış satıma yönelik üretimi artırıp sürdürülebilir üretim modelini ortaya koymak, (3) Ana arı üretim nüve işletmelerinin kurulmasını sağlamak ve bu yolla üretilen ana arılarla ülke arıcılığında verimin yükseltilmesine katkıda bulunmak, (4) arıcılık yapmakta olan ancak eksik bilgi ve beceri düzeyi nedeniyle yeterince verim alamayan ölçek altı işletme sahibi arıcıların teknik bilgi ve becerilerini artırıp ekolojik bal üretimine geçmelerini sağlamak, üretimlerini ve gelirlerini artırmak, (5) Bal tüketicisine güvenli ve sağlıklı bal sunmak mümkün olabilir.

Andırın'ı İsviçre'ye dönüştürecek bir kalkınma hamlesi bir çokları için sadece bir hayaldir. Ben Gurion'un dediği gibi "Mucizeye inanmayan, realist değildir sözünü tekrarlamak istiyorum.

2. ANDIRIN İLÇESİ, DOĞAL VE KÜLTÜREL KALKINMA PROJESİ REHBERİ

Andırın'ın geliştirilmesi için kurum ve kuruluşların mevcut durumlarını, yaptıkları çalışmaları dikkate alarak yeni bir planlama ve orgnizasyonun yapılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Andırın kalkınmasına rehberlik etmesi beklenen bu ana fikirlerin, bundan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutması ve yol göstermesi amaçlanmıştır. "İlçe Gelişme Planı" sorunları ve gelişme stratejileri tartışılmalı belirlenecek konular çerçevesinde çalışmaların devam ettirilmesi ve giderek bütün Andırınlıların katılımı sağlanarak, topyekün kalkınma hamlesinin başlatılması planlanmalıdır. Bu anlamda hazırlanmış olduğum andırın kalkınma projeleri (akap) koordinasyon birimi çalışması yönergesini bilgilerinize sunmuk istiyorum.

3. ANDIRIN KALKINMA PROJELERİ (AKAP) KOORDİNASYON BİRİMİ ÇALIŞMA YÖNERGESİ

Kısa adı AKAP olacak bu çalışmaya, bugüne kadar katılanlara ilave olarak bir Planlama Grubu, Andırın Kaymakamlığı ve Belediyesi, Sivil Toplum Örgütleri, Siyasi partilerin yerel yönetimleri, Andırın dışında bulunan dernekler ve vatandaşlar dahildir.

Kırsal kesimde yaşayan insanları destekleyerek gelirlerini artırmak ve yaşam seviyelerini yükseltmek ve bunu doğal kaynakları sürdürülebilir şekilde kullanarak gerçekleştirmektedir. Bunu temin için tarımsal ve gelir getirici faaliyetler, ormancılık, kırsal altyapı, tarımsal kredi ve kurumsal yapının iyileştirilmesi faaliyetleri yürütülecektir.

Köylerde istihdam yaratmak ve kente göçü önlemek için her vatandaşın en az şehirde kazanabileceği kadar geçimini sağlayabilecek bir gelire kavuşturulması için küçük el sanatları, hayvancılık, el dokuma, küçük işletme vb. projeleri hayata geçirme planlamasıdır.

AKAP PROJESİ TEMEL YAKLAŞIMLARI

Andırın ve köylerinin kalkınmasını bizzat biz Andırın gerçekleştirmeliyiz. Konu bizim konumuzdur ve öncelikle bizim sahip çıkmamız gerekir. Andırın bölgesinin kalkınmasında izlenecek yöntem ve ilkeler, bizzat bölgenin kültüründen hareket edilerek saptanmalıdır. Aksi takdirde yanlış yönlere sapar, yanlış sonuçlar ortaya çıkar. Andırın projesinde en öncelikli ilkeler dört ana başlıkta toplanmıştır:

1-Ekolojik (doğal) yaklaşım:

Andırın bölgesinin sahip olduğu doğal güzellikler ve biyo-çeşitlilik, bölgenin en önemli zenginliğidir. Bu nedenle doğanın korunması, bozulan dengelerin yeniden kurulması, kalkınma ve gelişme için bu kaynaklardan yararlanılması, projenin en önemli önceliklerindedir.

2-Humanistik (insancıl) yaklaşım.

Andırın Bölgesinde yaşayan halkın en önemli özelliği, insancıl (Humanistik) değerlere sahip olmasıdır. Bu önemli insanlık değerleri planlama sürecinde öncelikle değerlendirilmesi ilkesi benimsenmiştir.

3-Kültürel Yaklaşım:

Andırın bölgesinin diğer bir özelliği, yerel kültürün olağanüstü zenginliğidir. Yerel kültürün korunması ve geliştirilmesine özen gösterilmesine, gelişme projelerinin bu temel yaklaşıma dayanmasına karar verilmiştir.

4-Geleneksel Üretim Yaklaşımı:

Geleneksel kültüre dayalı, zengin ve çeşitli yerel üretim, hem Türkiye, hem de insanlık için son derece önemli bir kültür kaynağıdır. Bu zenginliğin korunması, yaşatılması ve bölgenin kalkınmasını sağlayacak şekilde yeniden örgütlenmesi ilkesi benimsenmiştir.

Yukarıda belirlenen "dört ana ilke"nin, bundan sonra yapılacak çalışmalara rehber olmasına, öncelikle yer almasına karar verilmiştir. Projeler bu "ana ilkelere" dayalı olarak geliştirilecektir.

Amaç ve Dayanak:

Madde 1- Bu Yönergenin amacı, oluşturulan Andırın Kalkınma Projeleri Koordinasyon Birimi'nin çalışma esas ve ilkelerini düzenlemektir.

Kısaltmalar:

Madde 2- Bu Yönergenin uygulanmasında;

- Kaymakamlık : Andırın Kaymakamlığını
- AKAP: Muğla Kalkınma Projeleri Koordinasyon Birimi'ni,
- Üyeler : AKAP bünyesinde yer alan Kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerini ve görev alan birim temsilcilerini ifade eder.

Kuruluş Amacı:

Madde 3- AKAP'ın kuruluş amacı, gerek ulusal gerekse uluslararası fonlar tarafından sağlanmakta olan mali

kaynaklardan Andırın' ı verimli bir şekilde yararlandırabilmektedir.

Faaliyetler:

Madde 4- AKAP, kuruluş amacını gerçekleştirebilmek için aşağıda belirtilen konularda çalışmalar yapar:

- Yararlanılabilecek ulusal ve uluslararası mali kaynakları, kaynaklardan yararlanma koşullarını araştırmak, mali kaynaklar hakkında Kamu kurumlarını, Sivil Toplum Örgütlerini ve kamuoyunu bilgilendirmek,
- Proje geliştirilmesi ve uygulanması konularında Kamu kurumları ve Sivil Toplum Örgütlerine rehberlik etmek,
- Gerekli görülen durumlarda proje geliştirmek ve uygulamak,
- Kamu kurumları ve Sivil Toplum Örgütlerinin mali kaynaklardan yararlanma becerilerinin artırılmasına katkıda bulunmak, bu amaçla eğitim programları düzenlemek,
- Andırın ilçesinde bulunan Sivil Toplum Örgütleriyle işbirliği zeminini geliştirmek.

Oluşum:

Madde 5- AKAP; Andırın Belediye Başkanlığı, Meslek Yüksekokulu Müdürlüğü, İlçe Özel İdare Genel Sekreterliği, İlçe Tarım Müdürlüğü, İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü, İlçe Halk Eğitim Müdürlüğü İlçe Sağlık Grup Başkanlığı, İlçe Gençlik ve Spor Müdürlüğü, İlçe Çevre ve Orman Müdürlüğü, İlçe Kütüphane, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı Başkanlığı, İlçe Esnaf ve Sanatkar Odaları Birlik Başkanlığı, Siyasi Parti Teşkilatları ile İşçi ve işveren sendikalarının görevlendireceği birer personelden oluşur.

Gerekli görülen durumlarda, yukarıda sayılan kurumların dışındaki kurumlardan da personel görevlendirilebilir.

Birimler-Destekler

Araştırmalarda, Üniversiteler yanında, TÜBİTAK, UNESCO, Avrupa Birliği kaynaklarını harekete geçirecek şekilde, yerel bir örgüt, YÖRESEL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ kurularak, altyapı oluşturulur, bilimsel araştırmalarda süreklilik sağlanır.

Sekreteryaya:

Madde 6- AKAP'ın sekreteryaya hizmetleri Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürlüğü tarafından yürütülür.

Toplantılar:

Madde 7- AKAP'ın olağan toplantıları, oluşum a seçilen dönem Başkanının nezaretinde, üyelerin katılımıyla iki ayda bir defa (her ayın ilk hafta sonu cumartesi ve gerek duyulursa Pazar günleri) Belediye başkanlığı bünyesindeki AKAP Birim Odası'nda yapılır.

Gerekli görülen durumlarda, olağandışı toplantı yapılabilir.

Toplantı Gündemi ve Usulü:

Madde 8- AKAP toplantılarının gündemi, Başkanlığın görüşleri dikkate alınarak, üyelerce, önceden kararlaştırılır. Toplantılar demokratik usullere uygun olarak yapılır. Toplantılarda üyeler eşit oy hakkına sahiptir.

Üyelerin Yükümlülükleri:

Madde 9- Üyeler, AKAP toplantılarına şahsen katılırlar. Mazereti nedeniyle toplantıya katılamayacak olan üyeler, durumu AKAP sekreteryaya birimine önceden bildirirler.

Kurumların Yükümlülükleri:

Madde 10- Kamu kurumları, AKAP'ın faaliyetleriyle ilgisi bulunan her türlü bilgi, belge ve fiziksel imkanı sağlamak, çalışmalarında AKAP kararlarını dikkate almakla yükümlüdürler.

Yürütme ve Yürürlük:

Madde 11- Bu Yönerge, Kaymakamlık (Valilik) Makamı'nın onayıyla birlikte yürürlüğe girer. Yönerge hükümlerini Kaymakamlık Valilik Makamı yürütür.

AKAP KALKINMA ve YÖNTEMSSEL İLKELER

Başarılı bir uygulama için doğru bir planlama şarttır. Doğru planlamada için, halkın katılımı ile, mevcut sorunlar gerçekçi biçimde belirlenmeli, ilkeler doğru biçimde saptanmalıdır. Yapılan toplantılarda, herkesin uymasında yarar görülen ilkeler belirlenmiştir:

- Kalkınma ve gelişme projesi, bölgenin sahip olduğu doğal, kültürel ve insancıl bütün olanakları değerlendirilir.
- Yerel özgün üretimlere öncelik ve ağırlık verilir.
- Yöre halkının gelir düzeyi artırılmalı, yaşam kalitesi geliştirilir.
- Köy ve kent arasındaki farklılıklar giderilir, Kent-köy "bütünleşmesi" sağlanır.
- Dışa göç önlenir, göç edenlerin geri dönüşü özendirilir.
- Yörenin değerlerine dayalı Ekolojik planlama yaklaşımı benimsenir.
- Doğal değerler ve Biyo çeşitlilik korunur ve geliştirilir.
- Kültür varlıkları ve değerleri korunur, toplumsal olarak değerlendirilir.
- Geleneksel Mimari korunur ve yeniden üretilir.
- Çevre kirliliği önlenir, çevre kirletmeyen sistemler kurulur.
- Planlama çalışmaları, bilimsel araştırmalara dayalı olarak yapılır.
- Planlamada aktif ve katılımcı bir yaklaşım uygulanır.
- Planlama süreci, bir "Çalışma Grubu" kurularak yürütülür

14. Özgün bir marka üretilir, pazarlama bu marka çerçevesinde yapılır
15. Yerel kaynaklar öncelikle harekete geçirilir
16. Planlama sürecine herkesin ve her kesimin katılımı sağlanır, Andırın içinde ve dışında bulunan bütün özel ve tüzel kişiler katılır.

Çalışma Alanları

KALKINMA İÇİN BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR

Andırın Kalkınmasında temel rehberimiz ve kılavuzumuz "Bilimdir", Bütün çalışmalar, önce Bilimsel araştırmalarla başlar, projeler bilimsel temeller üzerine geliştirilir. Bilimsel Araştırmalar için, Üniversite ve Araştırma Kurumlarından etkin şekilde yararlanılır.

1. TARİH ve KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI

Yöresel Tarih Araştırması, Gelenekler, Görenekler, Sağlıklı Yaşam Kültürü, Yöresel Yemek ve Beslenme Kültürü, Doğal Tedavi Kültürü, Ekolojik ve Doğal Tarım Kültürü, Müzik ve Eğlence Kültürü, Mimari Kültür, Yayla Kültürü, Dil ve Tarih araştırmaları, Halkbilim ve Folklor Araştırması.

2. DOĞA ARAŞTIRMALARI

Andırın Vadisi Biyo Çeşitlilik Araştırması, Ekonomik Yabani Bitkiler Araştırmaları (Ayrı Türler) Flora Ve Fauna, Orman Varlığı, Bitki Ve Hayvan Varlığı, Çeşitliliği, Peyzaj, Yeraltı Ve Üstü Su Kaynakları Ve Değerlendirilmesi, İklimi Doğal Enerji Kaynakları, (Güneş, Rüzgar, Biyo kütle Ve Su), Jeolojik, Jeomorfolojik Yapılar, Deprem Ve Diğer Riskler, Yöresel Çevre Kirlenme Sorunları Çözümleri

3. TOPLUMSAL, EKONOMİK ARAŞTIRMALARI

Eğitim Araştırması, Doğa Turizm olanakları araştırması: Nüfus araştırmaları: dağılımı, yapısı, hareketleri, göçler. Geleneksel yapıda toplumsal örgütlenme. Toplumsal Yapı Analizleri, Kırsal Üretim Sistemleri. Geleneksel ekonomik Yapı analizi: Üretim, Pazarlama dağıtım sistemleri, Geleneksel Tarım Araştırması.

4. MEKANSAL ARAŞTIRMALAR VE MİMARLIK

Geleneksel Kent ve köy yerleşimleri. Andırın Kaleleri Araştırması. Yöresel Mimari ve Şehircilik. Yayla yaşamı ve yerleşmesi. Geleneksel Köy Yerleşmesi ve Mimarisi.

5-HAZIRLANABİLECEK PROJE BAŞLIKLARI

Ekonomik Projeler

- 1-Andırın da turistik amaçlı kullanılacak alanlar.
- 2-Ağaç endüstrisine dayalı işletmeler
- 3-Organize Hayvancılık Bölgesi Kurulması-

Sulama Projeleri

Mikro sulama yönetimi ve kapalı şebeke yapımı. Ku-

raklık dikkate alınarak uygun türler geliştirilecek.

Ürün çeşitliliği ve organik tarım, antep Fıstığı Aşılama, Süs Bitkilerinin üretimin geliştirilmesi, Elma çeşitlerinin yenilenmesi ve standart elma üretimi, Organik Bal, Organik Süt, Organik sebze.

Mikrokredülerle yerel istihdamın artırılması projeleri

El sanatları üretim merkezi, Kadın aile ve hizmet merkezi,

Sosyal Projeler

Çocuk dostu şehir projesi, çocuk ve gençlik merkezi projesi, evde bakım projesi, köy oyun parkları projesi, her köye bilgisayar ve İnternet projesi, her köye kütüphane, sosyal doku projesi, öğrencileri kütüphane ile buluşturma projesi, öğrencileri müze ile buluşturma projesi, örnek köy projesi.

Kültürel Projeleri

Kültür yapılarının restorasyonu ve geleceğe taşınması tarihi mekanların restorasyonları, halk kültürü derleme projesi.

Eğitim Projesi

Üniversiteye hazırlık, Meslek Yüksekokulunun etkinliğinin artırılması, Okullarda şiddetin önlenmesi projesi, özür engel değıldir projesi,

Çevre Projeleri

Türk Dünyası Kültür Parkı Projesi, mesire yerleri düzenlemesi,.

Geleceğin Girişimcileri Projesi

Yardımcı Muhasebe Elemanı Eğitim Programı Projesi, Andırın Ovasında Üreticilere Yönelik Tarımda Verimlilik Eğitimi Verilmesi, Andırın Tarımsal Kalkınma, Andırın Tarımsal Danışmanlık Merkezi

ANDIRIN ÇİFTÇİSİNİ İHRACATA YÖNLENDİRME PROJESİ

Başta Bitkisel Üretim, Hayvancılık, Su Ürünleri, olmak üzere; Çıraklık Eğitim Sisteminin Güçlendirilmesi ve Yeni Teknolojilere Ulaşılması

Ev Kadınlarna Yönelik Uygulamalı Meslek Edindirme Merkezi Projesi

Süt Hayvancılığını Geliştirmek Amacıyla Çiftçilerin Eğitimi Projesi, Mikro ölçekli yapılacak yatırımlar içinde, ahşap işleme, küçük tezgahlarda dokumacılık, hane halkı tarafından yapılan el sanatları, ev ve süs eşyaları yapımı.

Diğer alanlarda yapılacak yatırımlar, arıcılık ve bal üretimi, seracılık, organik tarım, tıbbi ve aromatik bitkiler üretimi, süt hayvancılığı, balıkçılık, alanlarında projeler geliştirilebilir.

TOROSLARIN EN KUDRETLİ VE GÖRKEMLİ YAPISI

MEYREMÇİL (Geben) KALESİ

Giriş:

Doğu Akdeniz Bölgesi'nde, Akdeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu iklimlerinin kesişme noktasında bulunan Andırın, konumu itibarıyla birçok medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve bu medeniyetlerin birçoğunun izini günümüze kadar taşımıştır. Andırın denilince akla gelen ilk şey, dünyanın en fazla kalesine sahip şehri unvanını çeşitli mahfillere müracaat ederek tescil ettirmese de, Andırın bağrında barındırdığı sayıları 70'e dayanan kaleleri ile dünyanın en fazla kalesine sahip bir ilçedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı ve bağlı kurumlarınca kalelerin tescil işleminin süratle yapılmasından sonra, bu durumun Guinness Rekorlar Kitabı'na girecek şekilde tescil edilmesi, yerel yönetimlerce atılması gereken adımlar arasında olmalıdır.

Andırın ilçesinde neden bu kadar çok kale mevcuttur?

Bu sorunun cevabının bulabilmek için bölgenin jeopolitik konumunu ve bu konum üzerinde ce-reyan

eden olayları incelemekte yarar vardır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi Andırın, Akdeniz, İç Anadolu ve Doğu Anadolu iklimlerinin kesişme noktasında bulunmakta olup rakımı 160 metre ile 2.285 metre arasında değişmektedir. Bölgede bulunan Ceyhan Nehri, Keşiş, Savrun, ve Andırın Çayı ve bu çayları oluşturan dereler ve akarsular kuzey güney istikametine derin vadilerin ve buna bağlı olarak da ulaşım yollarının oluşmasına yol açmaktadır. Ulaşım yollarının üzerinde bol miktarda çeşitli yerleşim yerlerinin oluştuğunu görmekteyiz.

Tarihin bilinen en eski devirlerinden bu yana, Anadolu'dan ve hatta Avrupa'dan Çukurova'ya ve Ortadoğu'ya uzanan yollar hep Andırın üzerinden geçmiştir. Haçlı seferlerinin iki tanesinde geçiş güzergâhı olarak Andırın kullanılmıştır. Asur Ticaret Kolonileri döneminden itibaren, Anadolu – Yumurtalık – Şam yahut Anadolu – Yumurtalık – Avrupa güzergâhındaki ticari yolların tamamına yakını Andı

rından geçmiştir. İslam ordularının Maraş üzerinden Çukurova ve Kapadokya bölgesine yaptıkları seferler, Andırın arazi yapısının sağladığı yaklaşma istikametleri kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Günümüzde bile Bakü – Tiflis – Ceyhan Petrol Boru Hattı, Andırın üzerinden geçirilerek yapılmıştır. Bu bağlamda Andırın coğrafyasının sunduğu bu avantajın fırsata çevrilecek, projesi 145 yıl önce II. Abdulhamit döneminde çizilen Ordu – Osmaniye yolunun güzergâhının Andırın'dan geçmesi bile ilçemizin tarihi kuzey – güney İpekyolu üzerinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca yapımı devam eden duble yol da gösteriyor ki, Akdeniz'i Karadeniz'e, Akdeniz'i İç Anadolu'ya bağlayan en kısa ve kolay yol güzergâhının Andırından geçmesi de Andırın'ın tarihteki ve bu coğrafyadaki konumunu anlatmaktadır. Özetle Ovalık Kilikya'nın kontrolü Dağlık Kilikya'yı elinde bulunduran taraftaydı. Ovalık Kilikya'ya hükmedenler Dağlık Kilikya'yı kontrol altında tutmak için oralara da hükmetmek zorundaydı. Bölgede oluşan yerleşim yerlerine hükmeden bir yönetici bulunmaktaydı ve bu yöneticileri oluşturan hanedan aileler özellikle Orta Çağ'da bu kalelerde oturmaktaydı.

Roma döneminde Seyhan ve Ceyhan nehirleri arasında 120 civarında yerleşim yeri bulunmaktaydı ve bunları 70 kadarı andırın bölgesindeydi. Roma Devleti, M.Ö. 64 yılında Akdeniz'de faaliyet gösteren deniz korsanları sorununu Pompeius komutasındaki kuvvetlerle çözüncü, teslim olan 1300 kadar korsan gemisi mürettebatını ve diğer esir alınan korsanları bu iki nehir arasındaki yerleşim bölgelerine yerleştirdiğini görmekteyiz. Halk arasında kaleler birbirini görür diye bir anlayış hâkim olsa da bu durumun Andırın ilçe sınırı içinde Romalılar tarafından yapılan kaleler için geçerli olmadığını

görmekteyiz. Ancak özellikle Hz. Ömer zamanında Halid Bin Velid komu-tasında bir ordunun Maraş'ı fethetmesinden sonra Çukurova bölgesine ganimet elde etmek için bahar ve güz aylarında olmak üzere yılda iki kez yapılan seferleri anında Çukuro'da yaşayanlara iletmek için haberleşme amaçlı olarak yapılan gözetleme kuleleri ile Bizans kalelerinin birbirini görecek şekilde inşa edildiğini görmekteyiz. Ganimet için seferlerin yapıldığı Ceyhan Nehri'nin açtığı vadiler üzerinde oluşturulan kalelerin birbirlerini gördüklerine tanık olmaktadır.

Meyremçil Namı Diğer Geben Kalesi:

Dergimizin ilk sayısında Andırın ilçesinin en önemli kalesi olarak gördüğüm Meyremçil Kalesi ile ilgili olarak elde ettiğim bilgileri paylaşmaya çalışacağım.

Meyremçil, bilinen diğer adıyla Geben Kalesi, Kilikya Bölgesi'nin kuzey girişinde, Andırın ilçe sınırları içerisinde, Torosların en önemli ve en kudretli kalelerinden bir tanesidir. Kültür Bakanlığı envanter tescil kayıt belgesinde kalenin Romalılar döneminde, milattan sonra IV. yüzyılda yapıldığını görmekteyiz. Geben kalesi bugüne kadar Kapnisperti, Kapniskerti, Gabnupert Gabnupir-at, Kapan/Gaban, Çiçin, Sarımsak Kalesi vb. pek çok isimle anılmıştır. Bugün yayınlarda Geben Kalesi veya Meyremçil Kalesi olarak da tanıtılmaktadır.

Geben Mahallesi ile Meyremçil (Geben) Kalesi arasında ve kaleye yaklaşık 500 m. mesafede Roma dönemine ait olduğu belirlenen bir hamam kalıntısı ortaya çıkarılmıştır. Hamamın arkeolojik kazısı Kahramanmaraş Müze Müdürlüğü kontrolü ve denetiminde yapılmıştır. Kazı esnasında hamamda Roma imparatoru I. Constantinus'a ait (306 - 337) bir sikke ile Ermeni kral I. Hetum'a (1226 - 1270) ait iki sikke bu-

lunmuştur. Kalede yapılan yüzey araştırmasında Bizans ve Anadolu Selçuklu dönemlerine ait seramik parçalarına rastlanmıştır. Bu belgelerin ışığında kalenin Romalılar tarafından, M.S. IV. Yüzyılda veya daha önce yapıldığını söylemek mümkündür. Bu bilgiler ışığında kale ve hamamın aynı dönemlerde yapıldığını değerlendirmekteyiz.

Kalenin konumu:

Andırın ilçe merkezine 32 km. mesafede bulunan kale, Geben Mahallesi'nin sınırları içerisinde olup, Geben - Göksun yolunun üzerinde, Geben'e 3 km. mesafededir. Kalenin kuzeyinde Kenger Dağı üzerinde yer alan 1.766 metre rakımlı Büyük Ayrıca Tepe ve bu tepe ile kale arasında akan Koyunyolu Deresi, doğusunda Kışla Mevkii, güneydoğusunda 1.410 metre rakımlı Küçük Ayrıca Tepe, güneyinde 1.410 metre rakımlı Bardacık Tepe ve Kayranlı Deresi, batısında ise Kayranlı Dağı üzerinde yer alan 2.224 metre rakımlı Ziyaret Tepe bulunmaktadır. 1.575 metre rakımlı kalenin GPS konumu, E 37.48.809 - N036.24.425' dir. Kale, Altınayla ve Akgümüş mahalleleri ile birlikte 41.000 dönümlük bir alana sahip Geben vadisinin oldukça stratejik bir noktasında yer almakta ve aynı zamanda Çukurova'ya (Kilikya) girişi sağlayan çok önemli bir ticaret yolunu da kontrol altında tutmaktadır. Kale, Kırksu olarak da bilinen Karapınar Deresi'nin Geben ovasına açıldığı yerin sağ tarafında, Şarlak Dere'nin batısında, Zordere sırtının doğusunda oldukça harabe halde bulunan Kırksu – Kabaca – Çokak hattını kontrol altında tutan Çürükkale'(Şarlak Kale)ye 8 kilometre, Kaleboynu (Halbur) Kalesi'ne 13 kilometre, Göksun Kızılkale'ye ise 20 kilometre mesafededir. Meyremçil Kalesi'nin çevresindeki kalelerle bağlantıyı sağlayıp onlara gerekli lojistik desteği verecek şekilde plânlandığı anlaşılmaktadır.

Kültür Varlıkları Envanter Tescil Kayıtlarında Geben Kalesi

Kültür Ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'nün, doğal ve kültürel varlıkları koruma envanterindeki ayrıntılı tanımında "Kahramanmaraş İli, Göksun ilçesi, Geben Beldesi sınırları içeri-sinde, Geben-Göksun yolunun sağında, dik bir (takriben 200 metre yüksekliğinde) tepe üzerinde bulunan kale, kaba yonu taş örgülü olup, kulesinin bir tanesi günümüze kadar ayakta kalabilmiş-tir." Anılan belgede kale Göksun ilçe sınırlarındaymış gibi gösterilse de yapı Andırın ilçe sınırlarında bulunmaktadır.

Asur Ticaret Kolonileri Döneminde Geben Kalesi:

Asur Ticaret Kolonileri Çağı adıyla, Anadolu'nun M.Ö. 1975 – 1925 yılları arasındaki 250 yıllık dönemin yazılı tarihi bilgi veren belgeler, Kayseri sınırlarındaki Kültepe (Kaniş)'de ele geçen tabletlerdir. Bu tabletlerde Anadolu halkının sosyo-ekonomik yapısının yanı sıra krallıklarla yönetilen çok sayıda şehir devletlerinin siyasi yapılanmasından da bahsedilmektedir. Şehir devletlerinin en önemlileri; başta Kaniş olmak üzere, Puruşhattum, Waşşaniya, Hattuş, Zalpa, Kuşsara, Hahhum, Mama, Luhuzatia, Tamniya ve Harsamna krallıklarıdır. ***Mama Krallığının Kayseri - Göksun-Geben - Andırın hattından geçerek Çukurova'ya (Kilikya) uzanan yol üzerinde Meyremçil Beli'nin uzantısında Geben ile Halbur arasında olduğunu bu krallığın wabartumunun da Küçükayrıca tepesinin üzerinde olduğunu, tepenin topoğrafik konumuna göre inşa edilen harabe halinde de olsa günümüze kadar ulaşan bu kervansaray duvarlarının Mama Krallığı'nın wabartumu olduğunu değerlendirmekteyim. Mama Krallığı'nın yönetim merkezinin de andırın ilçesi, Emirler Mahallesi'nin mezarası olan Bostandere ile***

Halbur yaylası arasında Çağdaş olarak bilinen tepenin üzerindeki yüksekliği yer yer 2 metreye kadar uzanan ve tepe-nin topoğrafik şekline göre yapılan harçsız duvarların olduğu yer yahut da Geben Kalesi ola-rak değerlendirilmekteyim. Küçükayrıca tepesine Osmanlı Arşivi Belgelerinde Kır Pazarı denilmektedir. Bu bölge Geben kalesine bitişik olan tepenin üzerindedir.

Ortaçağda Geben Kalesi:

Kalenin konuşlandığı arazinin mülkiyeti hazineye ait olup, kale harabe bir vaziyette bulunmaktadır. Güneydoğu Torosların en hırçın dağlarından olan Kayranlı ve Kenger Dağları'nın tek geçit noktasında, Kale Tepe olarak anılan yüksek bir tepenin üzerinde kurulmuştur. Kale ve çevresi, coğrafi konumu itibarıyla tarih öncesi dönemlerden beri yerleşime sahip olmuş olmalıdır. Ancak erken dönemlere ait günümüze gelen herhangi bir bilgi ve belge bulunmamaktadır. Elimizdeki en erken veriler 12. yüzyılın ilk yarısına aittir. Ortaçağda Bizans egemenliğinde olan bölge, Arap akınları sırasında da önemli rol oynamıştır. Romalılardan sonra bölgede, Bizanslılar, Anadolu Selçuklu Devleti, Dulkadir Beyliği ve Osmanlı Devleti'nin hüküm sürdüklerini görmekteyiz.

Stratejik bakımdan çok önemli bir konumda olan kale, birçok tarihi olaya tanıklık etmiştir. Bizans İmparatorluğunun hükümrânlığı altında bulunan kale kısa bir süre Kilikya (Çukurova) bölgesinde yaşayan Ermenilerin eline geçti. Bunun üzerine Bizans İmparatoru Ioannes Komnenos 1137 yılında büyük bir ordu ile Kilikya üzerine sefer düzenleyerek bu bölgedeki şehirler ile birlikte Meyremçil (Geben) Kalesi'ni tekrar aldı. Danişmentli hükümdarı Muhammed bölgedeki karışıklıktan istifade ederek 1139 yılında Geben Kalesi'ni fethetti, fakat sonra Bizans-

lılara bırakmak zorunda kaldı.

Haçlı Seferlerinde Geben Kalesi:

Geben'in tarihinde ki en önemli rolü I. Haçlı Seferleri sırasında gerçekleşmiştir. 1097'de Levent'e girmeden önce Haçlılar ordularını Heraclea'da ayırmıştır. Tancred ve Baldwin Kilikya kapılarını geçerek güneye Godfrey Bouillon ve asıl ordu Göksun'dan Maraş'a tehlikeli ve yorucu bir yol-dan gitmişlerdir. V. Runciman yazısında niçin yolu kullanmadıklarını eleştiriyor. Göksun'dan güneye giden iki tane yol var, bu iki yoldan en kolay olanı ve Maraş'a direk gideni Geben ve Azgıt üzerinden Meyremçil geçididir. Geben'deki kale şayet Danişmentlilerde olsaydı o zaman tek alternatif Şadlak'tan geçen tehlikeli yol olurdu. Bu yol da Geben'in 28 km doğusundadır.

Selçuklu Sultanı I. İzzeddin Keykavus döneminde Geben Kalesi'ne yapılan harekât:

Maraş Emiri Nusretüddin Hasan Bey de yanında olduğu halde Geben Kalesi üzerine yürüten sultan I. İzzeddin Keykâvus burada sert bir direnişle karşılaştı. Bu sırada yaşlanmış ve hasta bir du-rumda olan Ermeni Prensi II. Leon ise ordusunun başına Baron Konstantin'i tayin etmişti. Bu adam ve diğer Ermeni iler gelenleri Geben Kalesi'nin üzerinde bulunan bir dağın başındaki Şoğagan Manastırı'nda karargâh kurup, Selçuklu ordusunu beklemeye başlamışlardı. Sultan 3000 seçme askerle Emir-i Meclis Mübârizüddin Behramşah'ı öncü birliklerin başında Ermenilere karşı gönderdi. İki Türk askeri ise Ermeniler hakkında keşif yapmaya çalışırken pusuya düştüler. Atlarından düşürülen bu askerler yakında bulunan bir köprüye sığınmışlardı. Burası Geben Kalesi yakınından akan ve Ceyhan'a dö-külen Körsulu Çayı üzerindeki bir köprü olmalıdır. Ok, kılıç ve gürzleriyle kendilerini savunmaya çalışan bu askerlerin durumu haber

alınınca onlara yardım amacıyla 100 seçme süvari gönderildi. Bu durum Mübârizüddin Behramşah'a da bildirildi. Yeri tespit edilen Ermeni ordusunun durumu sultana iletilmiş ve neticede sultan ordunun harekete geçmesini emretmişti. Sultanın saldırı emrini çavuşlar, Türkçe olarak askerlere duyurmuşlardı. Selçuklu ordusu Melheme Ovası'nda merkez, sağ ve sol kol olmak üzere üçlü savaş düzenine geçmişti. Diğer taraftan Ermeni güçleri de ovaya inmişti. İki taraf arasında devam eden şiddetli çatışmada Mübârizüddin Behramşah sultanın gelmesini beklemeden ileri atılmış ve kıyasıya bir çatışma başlamıştı. Bu arada çatışma alanına yetişen sultan, şiddetli bir şekilde Geben Kalesi'nin kuşatılmasını da istemişti. Haçin Kalesi'nin kuşatılmasında olduğu gibi mancınıklar ile Geben Kalesi'nin içine güllerle yağdırılmaya başlanmıştı. Kalenin senyörü baron Leon ile kalenin içinde bulunan diğer Ermeni şefleri ani bir çıkış hareketi yaparak Selçuklu ordusunun safalarını yararak mancınıkları yakıp kaçtılar. Bunun üzerine I. İzzeddin Keykâvus kaleyi kuşatmaktan vazgeçerek onları takip etmek için ovaya indi ve İzdi'de Ermeni orduları başkumandanı Konstantin ile bir meydan savaşına tutuştu. Selçuklu ordusu süratli bir çevirme hareketi ile Ermenileri kısaç içine aldı. Daha sonra Ermeni başkomutanı olan Baron Adan, Selçuklu ordusunun fazlalığı yüzünden Konstantin'e yardım edemedi. Ermeni ileri gelenlerinden Kyr İsak (Gersak), Vasil (Azil), Oksentz ve bazı komutanlar esir edildiler. Bu arada Mübârizüddin Behramşah Ermenilerle kahramanca vuruşup, Baron Konstantin'i yere düşürüp esir almıştı. Yine Oşin ve Noşin adlı baronlar da esir alınarak bütün esirlerle birlikte sultanın huzuruna gönderildi. İki taraf arasındaki çatışma sabahtan akşama kadar devam etti. Gece olunca Ermeniler karanlıktan faydalanıp

kaçtılar. Ermeni ordusu-nun geri kalan kısmı tamamen imha edildi. Bundan sonra Ermeniler takibe alınmış ve yakalanan-lar da ağır bir şekilde cezalandırılmıştır. Geben Kalesi alınamamakla birlikte Selçuklular Ermenilerle karşı büyük bir zafer kazanmışlardı. Sultan, kış ayları yaklaştığından ertesi yıl yeniden sefere çıkmak amacıyla Kayseri'ye dönme emri verdi. I. İzzeddin Keykâvus'un amacı Ermeni meselesini tamamen çözmekti. Ermeni prensi sultanının kararlılığını görünce barış istemek zorunda kalmış ve Selçuklulara tabi kalacağına dair yemin etmişti. Bunun üzerine Sultan Ermenilerin barış ve tabiiyet teklifini kabul etti. Yapılan anlaşma gereğince Ermenilerden fethedilen Haçin, Çinçin kale-leri ile Geben Kalesi etrafındaki topraklar onlara iade edilirken, daha önce onların işgal ettikleri Ulukışla, İsovra Çayı ve Lozad (Lauzad) geçidi gibi yerler Selçuklulara teslim edildi. Ermenilerle Selçuklular arasında anlaşmanın yapılması ile kervan yolları açılmış ve iki tarafın tüccarları gelip gitmeye başlamışlardı. Sultan bu sefer sonunda Maraş'a gelmiştir. I. İzzeddin Keykâvus'un Ermeniler üzerine düzenlediği bu sefer esnasında Selçukluların eline önemli ölçüde ganimet geçmiştir. Bu elde edilen ganimetlerin fazlalığından Kayseri'de bir baş sığır ve at iki dirheme, beş altı baş koyun bir dirheme, bir Ermeni erkek kölesi ve cariyesi ise 50 akçeye satılmıştır. Kayseri'ye zaferle ulaşan ordunun gelişinden dolayı şehirde şenlikler yapıp, başarı kazanan beylere hediyeler verilip, iktâlar dağıtılmıştır. Ayrıca sultan başarısından dolayı Mübârizüddin Behramşah'a kendi elbisesini giydirip onu beylerbeyi rütbesine çıkarmıştır. Bu zafer Ermeni Prenslığının yeniden Selçuklulara bağlanmasını sağladı.

Elinde bulunduran tarafa sağladığı üstünlük nedeniyle sık

sık el değiştiren kale ve bölgesi, daha sonra Bizans ve Anadolu Selçuklu devletine tabi olan Kilikya Ermeni Prensleri tarafından idare edilmiştir. Selçuklular 1243 yılında yapılan Köseadağı savaşından Moğollar karşısında ağır yenilgiye uğrayınca, Moğol hâkimiyetine giren bölge, İlhanlıların 9. hükümdarı olan Bahadır Han'ın 1335 yılında ölümünden sonra, ortaya çıkan otorite boşluğunda bölgede Ermenilerin hükümlerini hissettirdiklerini görmekteyiz. 1345 yılında Dulkadirli Beyliği yöneticisi Karaca Bey'in kaleyi Ermenilerden aldığını, fakat Dulkadirli beylerinin Memluklerin vasalı durumunda olması nedeniyle, Halep valisinin Karaca Bey'den, kaleyi ve fethedilen diğer yerleri Memluklere teslim etmesini isteyince, ortaya çıkan gerginlikten istifade eden Ermeniler, Meyremçil Kalesi'nin stratejik bir yolun üzerinde ve bölgede olması nedeniyle, 1346 yılında bölgede tekrar hükümlerini hissettirdiler.

Dulkadir Beyliği hükümdarı Karaca Bey 1345 yılında Ermenilerden Geben Kalesi'ni aldı. Fakat Halep valisi fethedilen yerleri Memluk Sultanı adına kendisine teslim edilmesini istemesi üzerine, arada çıkan anlaşmazlıklardan yararlanan Ermeniler 1346 yılında Geben Kalesi'ni tekrar aldılar. Çünkü bu kale, Göksun ve Kayseri'ye özellikle Kaniş (Kültepe)'e ticari açıdan ulaşımı sağlayan önemli yol güzergâhının üzerinde bulunmasından dolayı, Ermeniler için stratejik bakımdan çok önemliydi. Ayrıca burada Ermenilerin Orta ve Doğu Anadolu'ya açılan bir de gümrük dairesi vardı. Orta Anadolu ile Çukurova arasında gelip giden kervanlar kale önünde durdurulup taşıdıkları ticaret eşyalarından vergi alınırdı. Sarp tepeler arasında inşa edilen bu müstahkem kalenin zaptı imkansız gibi görünüyordu. Kilikya Ermeni Prensi II. Leon zamanında Geben, Ermen Prens

liğinin en önemli malikanelerinden birisi olup Leon adlı başka bir senyöre ait idi. Son Kilik-ya Ermeni Prensi VI. Leon, Memluk Sultanı Melik-ül Eşref Şaban'ın Çukurova'yı ele geçirmesi sırasında buraya sığınmıştı. Kale iki yıl Memluklere dayanmış ve 1375 yılında açlıktan teslim ol-maya mecbur kalan VI. Leon Kahire'ye götürülmüştür. Dönemin İspanya kralı, VI. Leon'un di-yetini ödeyerek, onu İspanya'ya götürdü. İspanya kralının ölmesi üzerine aslen Fransız olan ve evlilikler yoluyla Ermenilere kral olan VI. Leon Fransa'ya gitti ve orada öldü. Mezarı halen Lyon kentinde devlet başkanlarının gömülü olduğu mezarlıktadır.

Türklerin Hakimiyetinde Geben Kalesi:

Geben ve çevresi 1375 yılından sonra Dulkadirli Beyliği'nin hâkimiyeti altında bulunmuştur. Daha sonra bölge ile beraber Osmanlı Devleti'nin yönetimine girmiştir. 1526 tarihli arşiv belgele-rine göre Geben, Maraş Kazasının Andırın Nahiyesine bağlı "Kal'a - i Geben Köyü" ismiyle geç-mektedir. 112 haneye sahip olan Gebende *Kır Pazarı*'nın kurulduğu kayıtlıdır. Bu pazarın yerinin Küçük Ayrıca Tepesi üzerinde olduğunu değerlendirmekteyiz.

Memluklerden sonra bölgeye Dulkadiroğulları ve son olarak da 1522 yılında Osmanlılar hâkim olmuştur. Bölge daha sonra ticaret ve askeri yolların değişmesiyle önemini yitirmiştir. Özellikle Ortaçağ'da ticari açıdan oldukça önemli olan bölge hakkında Avrupalı gezgin ve tüccarlar bilgi vermektedirler. Bunlar arasında tacirler için yararlı bilgiler vermek amacıyla bir geziye çıkan ve *Pratica della Mercatura* isimli kılavuz kitabını yazan Floransalı Pegolotti'nin kayıtları ayrı bir önem taşımaktadır.

Pegolotti'nin kayıtlarına göre: "Ayas'tan başlayan yol, Anabad'a kadar Ceyhan nehrini izliyor,

orada nehirde ayrılarak onun bir kolu olan Anabad Su'yunu izliyordu. Geben surlarının altından geçen yol Göksun'dan sonra kuzeydoğuya kıvrılıp Seyhan Nehri'nin çıktığı yere varıyor ve Anti-torosları aşarak Kızılırmak boyunca ilerleyip Sivas'a ulaşı-yordu."

Cenovalı bir noterin 1274 Haziranında düzenlediği iki ayrı senet Ayas - Sivas yolculuğunun 8 gün sürdüğünü göstermektedir. Meyremçil Beli üzerinden geçen bu yol, Anadolu'yu Kuzey Suriye'ye bağlayan yani kuzey - güney bağlantısını kuran en eski yoldur. Bu yol üzerinde eski kaleler olan Karatepe ve Hierapolis (Castabala) bulunmaktadır. Göksun'dan Andırın'a kadar olan bu yola, Göç Yolu (Yörüklerin Yolu) denilmekteydi. Göksun'dan Göç Yolu üzerindeki De-ğirmendere bölgesine gelinip, oradan Fındıklı Kalesi'nin alt kısmından Meyremçil Beli dar boğazına girildikten yaklaşık 13 km. sonra Geben yaylasına çıkılıyor ve Böylece Meyremçil Kale (Geben Kalesi) civarındaki Kilikya Bölgesi'nin kuzey sınırlarına ulaşılyordu. Burası Antik Çağda kullanılan ticaret yolu üzerindedir. Bu geçitten, Göksun'a geçiş kolaydır.

Yörede hükümranlığını sürdüren bütün millet ya da kavimler tarafından diğer kalelerde olduğu gibi Meyremçil (Geben) Kalesi'nin de adeta yenilenircesine tamir edildiğini ve şimdiki vaziyetini ise Selçuklu Devleti zamanında aldığını değerlendirmekteyiz.

Çok stratejik olan bu bölgenin ortaçağda kesinlikle önemli bir rolü vardır, ama ne yazık ki Ermeniler dışında pek araştırılmamıştır.

Kars-ı Mar'aş Sancağında 1563 yılında askerî amaçla kullanılmakta olan kale yoktu. Buna karşılık pek çok kalenin fonksiyonunu kaybederek ismini bir köy veya mezra adı olarak yaşatmakta olduğunu görmekteyiz.

Geben Kalesi etrafında oluşan gayrimüslim halkın yaşadığı köy dışında diğer kale köylerde artık Müslüman nüfus oturmaktaydı. Başbakanlık Osmanlı Arşiv Müdürlü-ğü'nde kale dizdarları defterleri incelendiğinde Andırın bölgesindeki hiçbir kalede yerleşim ol-madığını görmekteyiz. Bu kalelerin neredeyse tamamında Ermeni hanedan mensupları oturdu-ğundan bunların hükümranlığına Memluklerin 1375 yılında son vermesiyle birlikte kalelerde yerleşimin tamamen sona erdiğini düşünmekteyiz.

Mimari Özellikleri:

Kuzey - güney istikametinde eğimli kayalık alanın üzerine inşa edilen yapı iç kale ile güney tara-fına yerleştirilen dış kaleden oluşur. Arazinin topografik yapısına göre şekillenen çarpık plânlı kale yaklaşık 65.00 X 80.00 m. ölçülerindedir. Kalenin bulunduğu tepenin kuzey tarafında dere akmakta olup kalenin su ihtiyacının bu dereye karşılandığı değerlendirilmiştir. Kalenin yapımında kireç harçlı ince yonu, kaba yonu ve moloz taş malzeme kullanılmıştır. Duvarların kalınlığı 1.30 m. ile 4.80 m. arasında değişmektedir. Yapının inşasında oldukça itinalı bir işçilik görülür.

Kale günümüze harabe bir şekilde gelmiş ve kaçak defineler tarafından önemli ölçüde tahrip edilmiş ve tahrip edilmeye devam edilmektedir. Aynı şekilde 1892 tarihli Halep Vilayeti Sal-namesi'nde de kalenin harabe olduğu belirtilmektedir. Yapının sur duvarları ile iç kısımdaki mekânlar genel de yıkılmış bazı bölümler şans eseri ayakta kalmıştır. Yıkılan hacimlerin bazı du-var ve temel kalıntıları günümüze gelmiştir. Yapının mevcut durumu plân şeması hakkında bilgi vermektedir. Kalenin içi eğimli kayalık alan olup, ot ve ağaçlarla kaplanmıştır.

Kalenin kuzey, doğu ve batı yönleri sarp kayalık olduğu için

sadece güney taraftan ulaşılabilir. Yapının ön (Güney) kısmına yerleştirilen dış kaleye, güney sur duvarının ortalarında açılan kapıdan girilir. Bugün tahrip olan kapı, batı taraftan yarım daire kesitli burçla takviye edilmiştir. Çarpık plânlı ve yaklaşık 28.00 X 72.00 m. ölçülerindeki dış kale, yarım daire plânlı iki burçla desteklenen sur duvarıyla kuşatılmıştır. Kapının yanındaki burç önemli ölçüde sağlam olmakla beraber diğeri yıkılmıştır. Kalenin batı tarafı sarp kayalık olduğu için burada sur duvarına yer verilmeyip tabii kayalık olarak bırakılmıştır. Duvarlar genelinde yıkılmış olup mevcut duvarların yüksekliği 1.30 m. İlä 6.00 m. Arasında değişmektedir. Surların mazgalı duvar korkulukları günümüze gelmemiştir. Yapı eğimli bir araziye sahip olduğu için taş basamaklı merdiven kalıntılarına rastlanılmaktadır.

Dış kalenin güneydoğu köşesinde içten 7.00 X 14.00 m ölçülerinde tek nefli bir şapel bulunmak-tadır. Örtü sistemi tamamen, kuzey duvarı ise yarı yüksekliğe kadar yıkılan şapel, batı duvarının kuzey köşesinde açılan kapıdan girilir. Yapının orijinalinde beşik tonozla kapatıldığı anlaşıl-maktadır. İç mekânın aydınlığı güneybatı köşede bulunan mazgal pencereden sağlanmış ve 90 m. Genişliğindeki apsis doğu duvarının ortalarına yerleştirilmiştir.

Kayalık tepenin kuzey tarafına yerleştirilen çarpık plânlı iç kale 40.00 m. X 70.00 m. boyutlarındadır. İç kaleye güney sur duvarının ortalarında açılan ve bugün tahrip olan kapıdan girilir. Kale, güney ve batı taraftan sur duvarıyla kuşatılırken, doğu ve kuzey taraflar sarp kayalık olduğu için bu kısımlar tabii kayalık olarak bırakılmıştır. Yaklaşık yarı yüksekliğe kadar yıkılmış olan sur duvarlarından güneydeki bir, batı taraftaki iki adet yarım daire plânlı burç ile takviye edilmiştir. İç kale eğimli ve kayalık arazi

yapısına sahip olduğu için belirli yerlere taş basamaklı merdivenler yapılmıştır.

İç kalenin üst (kuzey) tarafında çeşitli plân ve ebatlarda inşa edilmiş yapılar bulunmaktadır. Bun-lardan sadece batı köşede yer alan mekânlar kısmen sağlam olup diğerkileri yıkılmıştır. Batı köşe-deki bina, arazinin yapısından yararlanarak doğu - batı istikametinde eğimli alana üç katlı olarak yapılmıştır. Zemin kattaki hacimlerin yaklaşık yarısı yıkılmış olup 5.90 X 10.00 m. Ve 2.50 X 3.30 m. Ölçülerinde birbiriyle bağlantılı iki odadan oluşur. Ön kısımdaki oda bir kapı ve bir kü-çük pencereyle dışarıya açılır. 1. kat üç bölümden oluşur. Enine dikdörtgen planlı 6.90 X 25.00 m. Boyutlarında ana mekâna, dört payandayla desteklenmiş güney duvarının ortalarında açılan 1.30 X 2.40 m. ölçülerinde basık kemerli kapıdan girilir. Bu mekân bir takviye kemeriyle desteklenen doğu - batı istikametinde beşik tonozla kapatılmış ve batı duvarı yıkılmıştır. İç hacmin ay-dınlığı, 4.80 m. kalınlığındaki kuzey duvarının ortalarında vadiye açılan bir geniş pencere ile güney duvarının üst kısmına yerleştirilen iki küçük pencereden sağlanmıştır. Büyük mekânın do-ğu duvarında açılan basık kemerli kapı ile beşik tonozla kapatılan 3.80 X 6.90 m. Ölçülerindeki odaya girilir. Bu hacim, güney duvarının üst kısmında açılan bir küçük pencereyle aydınlatılmış-tır. Yine büyük mekânın kuzeybatı tarafında yarım daire plânlı 2.00 X 4.50 m. Boyutlarında bir hacim ile bunun batı tarafında 1.30 X 1.50 m. Ölçülerinde bir hela bulunmaktadır. Bu hacimler beşik tonozla kapatılmış ve duvarlarının üst kısmında birer küçük mazgal pencereye yer verilmiş-tir. Yarım daire planlı mekân, vadiyi izlemek için gözetleme kulesi amacıyla yapılmıştır. Binanın yaklaşık 10.00 X 28.00 m. ölçülerinde olan II. katı ise yıkılmış

olup sadece kuzey duvarının az bir bölümü mevcuttur. Ayrıca kuzey duvarında vadiye açılan bir pencere bulunmaktadır. Orijina-linde beşik tonozla kapatıldığı varsayılan bu katın kuzey ve batı duvarında vadiyi kontrol altında tutmak için pencerelere yer verildiği anlaşılmaktadır. Binanın II. katına arazinin eğiminden yararlanılarak doğu taraftaki kayalık alandan çıkılmaktadır. Üç katlı yapı barınak ve depo amacıyla inşa edilmiştir.

Üç katlı yapının yaklaşık 8.00 m. Doğu tarafında, içten 4.20 X 9.80 m. Ölçülerinde ve iç duvarları sıvalı su sarnıcı bulunmaktadır. Beşik tonozla kapatıldığı anlaşılan sarnıç yıkılmıştır. Bu hacme suyun, kalenin kuzey tarafında akan Koyunyolu Deresi'nden de-polandığı değerlendirilmektedir.

İç kalenin doğu tarafında yan yana yerleştirilmiş 5.00 X 10 m. Ve 7.00 X 9.00 m boyutlarında yıkılmış vaziyette iki mekân bulunmaktadır. Beşik tonozla kapatıldığı anlaşılan bu hacimlerden doğu köşedekinin doğu duvarında vadiye açılan iki penceresi vardır. Muhtemelen depo ve barınak olarak yapılan iki mekâna, güney duvarlarında açılan kapılardan girilmekteydi. Kale sade bir şekilde inşa edilmiştir.

Ticaret Yolları ve Geben Kalesi:

Asur Ticaret Kolonileri döneminden beri kullanıldığı bilinen, Kültepe (Kaniş) yerleşim yerinden Yumurtalık'a giden ve halk arasında Akyol olarak bilinen bir kervan yolu vardır. Bu yol ana gü-zergâh olarak, Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Bo-ğazı – Meyremçil Beli –Kaleboynu – Bostanderesi - Azgıt – Akkale – Alınoluk - Haşdırın – Kastal - Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye'den Yu-murtalık'a kadar ulaşmaktadır. Oradan da gemilerle Dimaşk denilen Şam'a kadar uzanmakta ya

da bu limandan Avrupa'ya devam etmektedir. Meyremçil Kalesi'nin dahil olduğu güzergâhlara baktığımızda;

1. Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Kırksu Vadisi - Çokak – Kızılluk – Akifiye – Altınboğa - Akkale – Alınoluk - Haşdırın – Kastal - Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye'den Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır.

2. Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Altınayla – Kargaçayırı – Hisarkale – Mitel Kalesi – Çuhadarlı – Kabaklar – Alanlı – Darıovası – Haşdırın - Kastal - Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye'den Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır.

3. Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Altınayla – Kargaçayırı – Kaleboynu - Bostanderesi - Azgıt – Ak-kale – Alınoluk - Haşdırın – Kastal - Harboğazı – Tetceğiz – Burunönü - Beşbucak – Anacık - Kızık – Köleli – Haruniye'den Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır.

4. Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Şarлак Kalesi - Kaleboynu – Bostanderesi - Azgıt – Akkale – Alınoluk - Haşdırın – Copçalar (Çinkırlı) – Boğazören – Bostanlı – Boynuyoğunlu – Bossek – Kireçli Tepe - Sumaklı – Tırtatlı - Köleli - Haruniye'den Yumurtalık'a kadar ulaşmaktadır.

İç Anadolu Bölgesi, Andırın Çayı, Savrun ve Keşiş Çayı'nın yol açtığı derin vadiler kullanılarak yapılan yollarla, Çukurova bölgesine bağlanmıştır. Bu yolun başlangıç noktası, üzerinde çıkan yazılı tabletler ışığında, Kültepe olarak kabul edilmektedir. Bu yol, Göksun'dan itibaren özellikle çeşitli güzergâhlara ayrılmaktadır. Bu güzergâhlar kullanılarak İç Anadolu'yu Karatepe – Aslan-taş, Kadirli, Ceyhan, Misis, Adana ve Anavarza'ya bağlanmaktadır. Meyremçil Kalesi'nin dahil olduğu bağlantı güzergâhlarına göz attığımızda;

1. Kültepe (Kaniş)'den başlayarak, Göksun – Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Şarлак Kalesi - Kaleboynu (Halbur) – Bostanderesi - Azgıt – Akkale – Alınoluk - Haşdırın – Kastal – Çakırcı - Kumarlı - Akarca üzerinden Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

2. Kültepe – Göksun — Taşoluk – Değirmendere – Çiçin Boğazı – Meyremçil Beli – Şarлак Kalesi

- Kaleboynu – Bostanderesi - Azgıt – Keleşli – Boztopraklı – Bulgurkaya – Karadut - Alameşe – Sarıtanışmanlı üzerinden Kadirli'ye ve oradan da Anavarza'ya ve hatta Adana'ya (Misis'e) kadar ulaşmaktadır.

Meyremçil Kalesi, başlangıçta bu yolların emniyet ve sair ihtiyaçlarını karşılamakta katkı sağlayan ve sonraları, garnizon amaçlı olarak kullanılan kalelere örnek bir yapıdır.

Meyremçil Efsanesi:

Meyremçil kalesinin, bölge insanının dilden dile nesillerdir anlattıkları bir de efsanesi vardır. Bu efsaneye göre: Vaktiyle genç ve güzel bir hükümdar kızı vardır. Meyrem isimli bu kız, Andırın ile Göksun arasındaki Geben mahallesindeki kalede yaşamıştır. O çağda iki genç hükümdar bu güzele âşık olmuştur. Meyrem'in gönlü ise Göksun tarafındaki Kızılkale'de yaşayan gençtedir. Andırın tarafındaki Azgıt kalesinde yaşayan genç de Meyrem'i çok sevmektedir. Hatta dağdaki bir taşa Meyrem ile kendisinin bir resmini bile kazır. Meyrem bu iki genç arasındaki çekişmeye bir son vermek için bir şart ileri sürer: Kim atının ayağında toz değmeden bulunduğu kaleye ge-lerse, onunla evleneceğini söyler. Bununla beraber işi kendi haline bırakmaz. Gönlü Göksun tara-fındaki Kızılkale'de yaşayan gençte olduğu için ona: “Atının ayağına keçe bağlayarak gel.” diye haber yollar. Bu genç atının ayağına keçe bağlayarak Meyrem'in kalesine ulaşır. Diğer genç ise bunu yapamadığı için başarısız olur. Böylelikle Meyrem ile evlenme hakkını kaybeder. Bunu gururuna yediremediği için de: “Zaten Meyrem, çildi.” diyerek, Meyrem'i küçümser. O günden sonra Meyrem'in yaşadığı kale ve civarı Meyremçil olarak anılır.”

Sonuç:

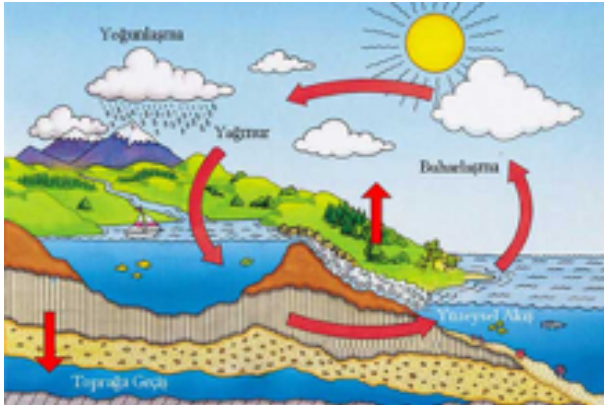
Andırın, bir türlü gün yüzüne çıkarılmayan tarihi dokusu, kültürel mirası, doğal güzellikleri ile Anadolu'nun cenneti andıran köşelerden bir tanesidir. Sahip olunan bu değerleri korumak ve bunları gelecek nesillere ulaştırmak, hiç şüphe yok ki temel görevlerimizin başında gelmektedir. Diğer Andırın kalelerinde olduğu gibi, Geben kalesi de adeta kaderiyle baş başa bırakılan kale, restorasyonunun ve ziyaretçilerini kendisine ulaştıracak yolun acilen yapılmasını, kaçak kazılar-dan kurtarılmasını beklemektedir. Dergimizin ilk sayısında olduğu gibi müteakip sayılarda da bölge kalelerine dair yaptığım çalışmalar ışığında elde ettiğim bilgileri okurlarımızla paylaşmaya devam edeceğim.

SU

Su hepimizin bildiği gibi insan hayatında önemli bir unsurdur. Hatta tüm canlılar için hayati bir maddedir. Su olmaz ise canlıların yaşama olanağı yoktur. İnsan vücudunun % 60 sudur. Bu oran çocuklarda %70 yaşlılarda %50 dir. İnsan açlığa uzun (21 gün) süre dayanabildiği halde susuzluğa (3-4 gün) dayanamamaktadır. Görüldüğü gibi yaşam için suyun önemi çok büyük. Yani suyun olmadığı yerde yaşam olamaz.

Canlılar için bu kadar önemli olan su nasıl elde edilmektedir? Su nasıl oluşur bir hatırlayalım. Su bildiğimiz gibi su çevrimi ile oluşur. Su çevrimi, yeryüzünde, yeraltında ve atmosferde suyun mevcudiyetini ve hareketlerini tasvir eder. Dünyadaki su daima hareket halindedir, Buz halden sıvı hale, sıvı halden buhar haline ve buhar halinden tekrar sıvı haline dönen suyun bu hareketi süreklilik arz eder. Su çevrimi milyonlarca yıldır devam etmekte olup hayatın mevcudiyeti buna dayanır. Susuz bir hayat dayanılmaz olurdu.

Su çevriminin başlama noktası yoktur ama, okyanuslardan başlayarak su döngüsünü anlatırsak; Su çevrimini harekete geçiren güneş, okyanuslardaki suyu ısıtır ısınan su da atmosfere buharlaşır.

Yükselen hava akımları, su buharını atmosfer içinde yukarıya kadar taşır, orada bulunan daha soğuk hava bulutlar içinde yoğunlaşmaya sebep olur. Hava

akımları, bulutları dünya çevresinde hareket ettirir, bulut zerrecikleri bir araya gelerek, büyürler ve yağış olarak gökyüzünden düşerler.

Bazı yağışlar, kar olarak dünyaya geri döner ve donmuş su kütleleri halinde binlerce yıl kalabilecek olan buz tepeleri ve buzullar şeklinde birikebilir. Ilıman iklimlerde ilkbahar geldiğinde çoğu zaman kar örtüleri erir ve eriyen su, erimiş kar olarak toprak yüzeyinde akışa geçer ve bazen de sellere sebep olur. Yağışın çoğu okyanuslara ya da toprağa düşerek yerçekiminin etkisiyle yüzey akışı olarak akar. Akışın bir kısmı vadilerdeki nehirlerle karışır ve buradan da nehirler vasıtasıyla okyanuslara doğru hareket eder.

Yüzey akışları ve yeraltı menşeyli kaynaklar tatlı su olarak göllerde ve nehirlerde toplanır. Bütün yüzey akışları nehirlerle ulaşmaz. Akışın çoğu sızarak yer altına geçer. Bu suyun bir kısmı yüzeye yakın kalır ve yeraltı suyu boşaltımı olarak tekrar yüzeydeki su kütlelerine (ve okyanusa) katılır. Bazı yeraltı suları yer yüzeyinde buldukları açıklıklardan tatlı su kaynakları olarak tekrar ortaya çıkarlar. Sığ yeraltı suyu, bitki kökleri tarafından alınır ve yaprak yüzeyinden terlemeyle atmosfere geri döner. Yeraltına sızan suyun bir kısmı daha derinlere gider ve çok uzun zaman süresince büyük miktarda tatlı suyu depolayabilen akiferleri (suyla doymuş yeraltı materyali) besler. Zamanla bu su da hareket eder ve bir kısmı su döngüsünün başladığı ve bittiği okyanuslara karışır.

Su alımı yararlı fizyolojik etkilere sahiptir.

Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi, aşağıdakileri tanıyan bilimsel bir görüş yayınladı :

Su normal fiziksel ve bilişsel işlevlerin korunmasına katkıda bulunur.

Su normal termoregülasyonun korunmasına katkıda bulunur.

Bu, suyun fiziksel performansımızı ve aynı zamanda zihinsel performansımızı etkileyebileceği anlamına gelir. Örneğin yeterli su tüketmezsek, yorgunluk yaşayabilir veya daha az uyanık olabiliriz. Su ayrıca vücut sıcaklığının düzenlenmesine de katkıda bulunur.

Dehidrasyonu önlemek veya bedensel ve bilişsel işlevlerini azaltmak için günde en az 2.0 L su tüketilmelidir. Bu hedef içme suyu, her türlü içecek ve farklı yiyecekler yiyerek elde edilebilir. Bu özel tavsiyeler sadece orta (oda) sıcaklık ve normal fiziksel aktivite seviyeleri koşulları için geçerlidir. Tavsiye edilen su miktarı dengeli beslenmenin bir parçası olarak kolayca tüketilebilir.

İnsan vücudunda hayati bedensel fonksiyonları ve metabolik süreçleri düzenlemeye yardımcı olarak çeşitli mineraller gereklidir. Doğal mineralli su ve Doğal kaynak sularını tüketmek, vücudu temel mineraller ile beslemek için uygun bir yoldur.

Ilımlı bir iklimde, inaktif bir yetişkin her gün sadece nefes alma, terleme ve dışkılama yoluyla 2.5 litre su kaybedebilir. Yoğun egzersiz, sıcak ve nemli hava gibi artan fiziksel aktivite, daha fazla suyun bedeni terk edeceği anlamına gelir.

Yeterli hidrasyon sağlamak için vücudun sıvı kaybını telafi etmek önemlidir. Bu, farklı yiyecek ve içeceklerde bulunan su ile yeterli miktarda suyun içilmesiyle elde edilebilir.

Su ihtiyacı bireyler arasında değişir; Bu ayrıca ağırlık, sağlık, çevre koşulları, iklim ve fiziksel aktivite düzeylerine göre belirlenir.

Avrupa Gıda Güvenliği Otoritesi (EFSA), kadınlar için ortalama 1,6 litre veya orta dereceli bir iklimde ikamet eden ve normal fiziksel aktiviteye katılan erkekler için 2.0 litre su tüketimini önermektedir.

Hafif bir su kaybı bile vücut üzerinde önemli bir etkiye sahip olabilir. Kendimizi yeterince nemlendirmeysek, dehidrasyon riski vardır.

Vücutta hafif su eksikliği belirtileri şunları içerebilir:

- Kuru ağız
- Yorgunluk
- Susuzluk
- Azalmış idrar hacmi
- Fiziksel ve zihinsel performansın azaltılması
- Baş ağrısı
- Baş dönmesi

Susuzluk hissi fark edilir hale geldiğinde, vücudumuz zaten hafifçe susuz kalmış. Hafif bir su kaybının bile hem fiziksel hem de bilişsel performanslara zarar verebileceğini akılda tutmak önemlidir.

Su vücudumuzdan sindirim, terleme ve nefes alma yoluyla sürekli kaybolmaktadır. Temel prensip olarak şunu söyleyebiliriz: Kaybolan su miktarı mutlaka yerine konmalıdır.

Yaklaşık olarak bir gün içerisinde vücut ağırlığımızın en az 1/36'sı kadar su almalıyız. Örneğin 72 kg. ağırlığındaki birisinin günlük su ihtiyacı en az 2 litredir. Bu ihtiyacın bir kısmının muhtelif yiyecekler yolu ile alındığını varsaysak bile bir yetişkinin günde en az 1,5 litre su içmesi gerekmektedir. Bu miktar beslenme uzmanlarıca yetişkinlere tavsiye edilen asgari miktardır.

Canlılar için hayati önem taşıyan suyu korumamız gerekir. Bunu iki yolla sağlayabiliriz.

Su kaynaklarının korunması,

Suyun verimli kullanılması.

Su Kaynaklarının Korunması

Su kaynaklarının korunması çevrenin korunması ile doğru orantılıdır. Yani çevreyi koruyabilirsek su kaynaklarımızı da koruruz. Yeraltı su kaynaklarını çevreleyen arazi alanları, sıkı ve kapsamlı çevresel korumaya tabi olmalıdır. Yağmur ve karların toprağa sızdığı ve daha sonra kaya katmanları yoluyla yer altına girdiği yer oldukça korunaklı bir bölgedir ve binlerce hektara kadar uzanabilir.

Koruma önlemleri, kirliliğin ve suyun kaynağından yoluna kadar herhangi bir şekilde kontaminasyonun önlenmesine yardımcı olur. Şişeleyciler, yerel topluluklar, kamu otoriteleri ve çiftçilerle yakın işbirliği içinde çalışarak kaynak etrafındaki manzaraların kirleticilerden arındırılmasını ve böylece biyolojik çeşitliliğin ve doğal habitatların korunmasını sağlar.

Su Kaynakları Yönetimi; Doğal mineralli sular ve kaynak suları, doğanın su döngüsü boyunca sürekli yenilenen yenilenebilir kaynaklardır. Doğal mineralli su ve kaynak suyu üreticileri doğal kaynakları dikkatli ve saygılı bir şekilde yönetmektedir. Çekilen su miktarı suyun doğal akış hızlarının altındadır.

Bu nedenle, doğal yeraltı suyu ve kaynak sularının kalitesini ve miktarını garanti etmek için kapsamlı yeraltı suyu yönetimi uygulamaları gereklidir.

Su çevresi üzerinde zararlı bir etki yaratmamak için

Gelecek nesillerin güvenli su tüketimi için kaynakların mevcut kalmasını sağlamak

Üreticiler yeraltı akiferlerini analiz etmek, yeraltı su kaynağını sürekli izlemek ve sürdürülebilir so-yutlama oranlarını sağlamak için çok sayıda hid-rojeolojik çalışma yürütmektedir. Sürekli izleme, faaliyetlerin kontrolü ve risk önleme, suyun kalite-sini ve miktarını garanti etmek için uygulanan tüm önlemlerdir.

[Suyun Verimli Kullanılması](#)

Hepimizin bildiği gibi temiz su kaynaklarımızın tükenmek üzere olması büyük bir sorun. 22 Mart Dünya Su Günü, suyun insan yaşamı için ne kadar önemli olduğunu hatırlatmak, dünyada tükenen su kaynaklarına dikkat çekmek ve yeni çözüm yollarının üretilmesini sağlamak amacıyla Birleşmiş Mil-letler tarafından 1993 yılında ilan edildi.

TÜİK verileri, Türkiye’de kişi başına düşen yıllık kullanılabilir su miktarının 1.400 m³ civarında ol-duğunu gösteriyor. Ancak kişi başına düşen su miktarı 1000 m³’ün altında olan ülkeler su fakiri, 1000-3000 m³ arasında olan ülkeler ise su stresi çeken (su azlığı yaşayan) ülkeler olarak tanımla-nıyor. Yani ülkemiz su azlığı yaşayan ülkeler ara-sında yer alıyor ve nüfusun artmasıyla beraber bu sorunun artabileceği düşünülüyor.

Bunun önüne geçmek için de hepimize çeşitli gö-revler düşüyor. En başta ise su tasarrufu yapmak ve kaynakları korumak yer alıyor. Peki, su kaynakla-rımızı özenli bir şekilde kullanıyor muyuz? Tükenen su kaynaklarımızı korumak için neler yapabiliriz? Detaylı bir şekilde inceleyelim.

[Su Tasarrufu Yapmaya Mutfaktan Başlayın](#)

Evde harcanan suyun büyük bir kısmının mutfakta kullanıldığını biliyor muydunuz? Bu nedenle mut-fakta yaptığınız tasarruflar hem faturalarınız hem de çevre için büyük önem taşıyor. Bu konuda dikkatli davranıp mutfakta su tasarrufu yapmak istiyorsanız;

- Bulaşıklarınızı elde yıkamayın.
- Bulaşık makinesi tam dolmadan çalıştırmayın.
- Sebze ve meyveleri su dolu bir kap içinde yı-kamaya özen gösterin. Musluğu açık uzun süre al-tında tutmayın.
- Mutfağımızda su tasarruflu musluk başlığı kullanın.

[Banyodaki Su Harcamalarınızı Gözden Geçirin](#)

Evde sık sık su kullanılan alanlardan biri de ban-yolar. Duş, sifon, el-yüz yıkama gibi su harcanan durumları hesaba katarak su tüketiminizi kontrol altına alabilirsiniz. Bunu yapmak için;

- Sifon kullanımına dikkat edin.
- Tuvalet kâğıtlarını klozete atmayın. Bu iki kere sifon kullanmanıza sebebiyet verebilir.
- Tasarruflu çift basmalı (az ve çok su) sifon sistemi kullanın. Böylece gereken durumlarda az ya da çok su kullanabilirsiniz.
- Duş sürenizi kısa tutmaya özen gösterin.
- Dişlerinizi fırçalarken ya da ellerinizi yıkarken musluğu uzun süre açık bırakmayın.
- Sabunlanırken ya da şampuanlanırken suyu kapalı tutun.
- Musluklarınızın damlatmadığından emin olun.
- Çamaşır makinesi tam dolmadan çalıştırmayın.

[Teknolojik Çözümlerden Yardım Alın](#)

Su tasarrufu konusunda etkili sonuçlar alabilmek adına yüksek teknolojiden yararlanabilirsiniz. Su ta-sarrufu yapmak için çeşitli markalar tarafından ge-liştirilen lavabo, mutfak bataryası, duş, termostatik, gömme rezervuar gibi ürünleri inceledikten sonra evinizde bunlara yer vermeyi düşünebilirsiniz. Özellikle suyun akış süresine ve hızına sizin karar vermenizi sağlayan zaman ayarlı bataryalar saye-sinde geleneksel bataryaların aksine çok daha az su harcayıp tasarruf yapma şansı elde edebilirsiniz.

Bu noktaları hayatın akışında alışkanlık haline getirmek, faturalarınıza da olumlu yönde yansır.

Özet olarak şu konulara dikkat ederek suyu verimli kullanabiliriz.

Görevler Sırasında Musluğu Kapatın veya Sensörlü Musluk Başlığı Kullanın

Sensorlu Otomatik Su Tasarruf Cihazı kullanın

Bulaşık Makinenizi Doğru Kullanın

Daha Kısa Çamaşır Makinesi Döngüleri Çalıştırın

Duş Rutininizi Değiştirin

Pişirme Suyunuzu Optimize Edin

Giysilerinizi Daha Az Yıkayın

Düşük Akışlı Duş Başlığı Takın

Tasarruflu Duş Başlığı kullanın

Gri Suyu Yeniden Kullanın

Yağmur Suyunu Kullanın

Sızdıran Muslukları Onarın

Tuvaletinizi İyileştirin

Su Tasarruflu Klozet kullanın

Çöp Bertaraf Etmeyin – Onun Yerine Kompost Yapın

Beyaz Eşyalarınızı Sorumlu Şekilde Yenileyin

Daha Fazla Vegan Yemek Yemelisiniz.

İkinci El Kıyafet Satın Alın

Sevgili okurlar verimli su kullanacağınızı umuyor, çevrenin korunması için gerkeni yapacağınıza inanıyor sağlıklı günler dilerim.

Sözlük:

Vegan: Veganlık yapan, veganlık, en basit tanımıyla, hayvan kullanımını ve hayvansal herhangi bir ürünü tüketmeyi reddetmektir. Veganlar, hayvanlardan türetilen, dolayısıyla üretilmesi için hayvanların kullanıldığı yiyecek ürünlerini tüketmediği gibi, yapımında deri, kürk, kemik, jelatin, yün (koyun yünü, kaşmir, angora), ipek gibi hayvansal maddelerin kullanıldığı yiyecek dışı maddeleri de kullanmaz, giyimlerinde pamuk ve keten gibi bitkisel ya da akrilik gibi sentetik kumaşları kullanırlar. Hayvanlar üzerinde test edilen ve lanolin, propolis gibi hayvansal ürünler içeren kozmetik ve ev temizliği ürünleri de bunlara dahildir. Bunlara ek olarak veganlar, hayvanların kullanıldığı eğlence biçimlerine (sirk, boğa güreşi, hayvanat bahçesi, at yarışı vs.) katılmaz.

Termoregülasyon: Canlı bir organizmanın ya da yapıları bir çevrenin iç sıcaklığının, dış ortam sıcaklığından etkilenmeksizin belirli bir aralıkta tutulması olarak tanımlanır. Çevre koşullarının değişmesi halinde canlıda ısı kaybı ya da aşırı ısınma görülebilmekte bu nedenle de canlılar hayatta kalmak için ısı kazanımını ya da kaybını sağlamaya yönelik bazı çözümler üretmişlerdir.

Termoregülasyon: Bir organizmanın çevre sıcaklıkları ne olursa olsun, kendi vücut sıcaklığını belirli bir aralıkta tutmasıdır. Bu nedenle organizmalar termoregülasyonu sağlamak amacıyla morfolojik, fizyolojik veya davranışsal metotlar benimsemişlerdir. Havanın sıcaklığı, güneşten gelen radyasyon, diğer maddelerin radyasyonu, organizmanın ısıyı emme kuvveti, bulunan ortamın rüzgar hızı ve konveksiyon vücut sıcaklığını etkilemektedir.

Dehidratasyon Nedir?

Dehidratasyon: En basit şekilde sıvı kaybı olarak tanımlanabilir. Vücudunuzun sıvı kaybına karşı düzenli olarak sıvı almanız gerekir. Vücut, harcadığı kadar sıvı alamazsa dehidratasyon süreci başlamış olur. Dehidratasyon arttıkça terleme ve idrara çıkma azalır, dokular kurur ve sürecin sonunda organlar hasar görür. Dehidratasyona dikkat etmezseniz

böbrek yetmezliğine kadar varabilen rahatsızlıklarla karşılaşabilirsiniz.

Metabolizma (yapım-yıkım): Canlıda yaşamın sürdürülmesi sırasında gerçekleşen tüm kimyasal tepkimelerdir. Canlı organizmada ya da canlı hücrede meydana gelen yapıcı ve yıkıcı nitelikteki kimyasal olayların tümünü içerir.

Hidrasyon (su, sıvı desteği): Vücudun gün içinde ihtiyacı olan sıvı ihtiyacının karşılanmasıdır. Vücut geliştirmedeki her konu kadar önemlidir çünkü tüm vücut üzerinde etkisi vardır. Sağlığımız, performansımız, vücut bileşiminiz, uykunuz, toparlanmanız, zihinsel odağımız ve hatta eklem sağlığımız hidrasyon durumunuzla doğrudan ilişkilidir. Antrenman için sıvı alımından bahsetmiyorum. Genel olarak diyorum: uyandığımız ândan yattığımız âna kadar. Hiçbir zaman susuz kalmamak hepimiz için yaşamsal bir öneme sahiptir.

Kontaminasyon: Kontaminasyon tıp dilinde radyoaktif maddelerin bir yere bulaşması anlamına gelir. Radyoaktif maddeler zararlı atıkları bünyesinde barındırır. Bu nedenle de bir yere bulaşması durumunda bu kavramın tıp dilinde ifade edilmesini sağlar.

Akifer: Ekonomik olarak önemli miktarda suyu depolayabilen (yüksek permeabilite) ve yeterince hızlı taşıyabilen (iletken) geçirimsiz jeolojik birimlerdir. Akiferler, yer altı sularını tutması ve çekilebilmesi için, yüksek porozite (gözeneklilik) ve permeabiliteye (geçirgenlik) sahip olmalıdır. Pekişmemiş kumlar ve çakıllar, kum taşları, konglomeralar, kireç taşları, dolomitler, bazalt, çatlaklı plütonik ve metamorfik kayalar[1] akifer olarak nitelendirilen kayalardır.

Kaynak: SUDER, Wikipedia, gogle

tirşik

YEREL DERGİ

TİRŞİK DERGİSİ DOSYALAR

*Tirşik Dergisi yeni/digital yayın hayatında
AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ adıyla ek dergi yayınlayacaktır.*

*Çukurova'nın insan, tarih, değer, medeniyet, kültür, doğa, fiziki
coğrafya, beşeri coğrafya, sanat, edebiyat gibi alanlarda: makale,
inceleme, araştırma, rapor, tez çalışmalarını yayınlayacaktır.*

Bu sayıda dergi eki şeklinde dosyalar yer almaktadır.

AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ

*Akademik Tirşik Dergisi (ISSN numaramız: 2757-8844),
2007'de yayın hayatına başlayan ulusal bir dergidir.*

*Dergimiz Akademik olarak 2021 yılından itibaren hakemli olarak
yayın hayatına devam etmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih,
Coğrafya, sağlık, turizm dallarında yapılmış özgün çalışmalara
yer vermeyi amaçlamaktadır.*

*Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere
yer verilmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih, Coğrafya alanında
çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve
profesyonellerin görüş ve çalışmaları bir araya getirilmektedir.
Dergideki makaleler; KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve
GÜZ (Ekim) dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır.
Akademik Tirşik Dergisi, ücretsiz-açık erişimli elektronik bir dergidir.
Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası atanır.*